Defterim-Tarih 9

Özet bilgi
Pekiştirme etkinlikleri
Beceri temelli sorular

Düşün
Öğren
Uygula

ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

-DEFTERİM TARİH-

Editör	Savaş KELEŞ
Dil Uzmanı	Murat AKTÜRK Pınar HACISALİHOĞLU Soner SAVAK
Program Geliştirme Uzmanı	Fatih KUL Vedat UZUNER
Rehberlik Uzmanı	Şükrü ÖZER
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı	Cuma GÜÇ Samet EKER
Görevli Grafik Tasarım Uzmanları	Ayşe AYDİN AKKURT Cansu BEŞGEN Cenk Özgür BAŞKAYA Ercan AYÇİÇEK Esra ÇALHAN Niyazi KALYONCU Sedat AYDİN

Yazarlar

Ali HOCAOĞLU, Bayram YELBOĞA, Çağlar DURAN, Duygu KARA, Ferit FİDAN, Feyza OCAK, Işıl ŞAHİN, Mehmet PARMAKSIZ Muammer KARACA, Mustafa KOÇAK, Savaş KELEŞ, Selma MUSLU, Sema İZMİT, Tuğrul CİGAL, Yaşar POLAT, Yusuf Ziya BAŞBAY

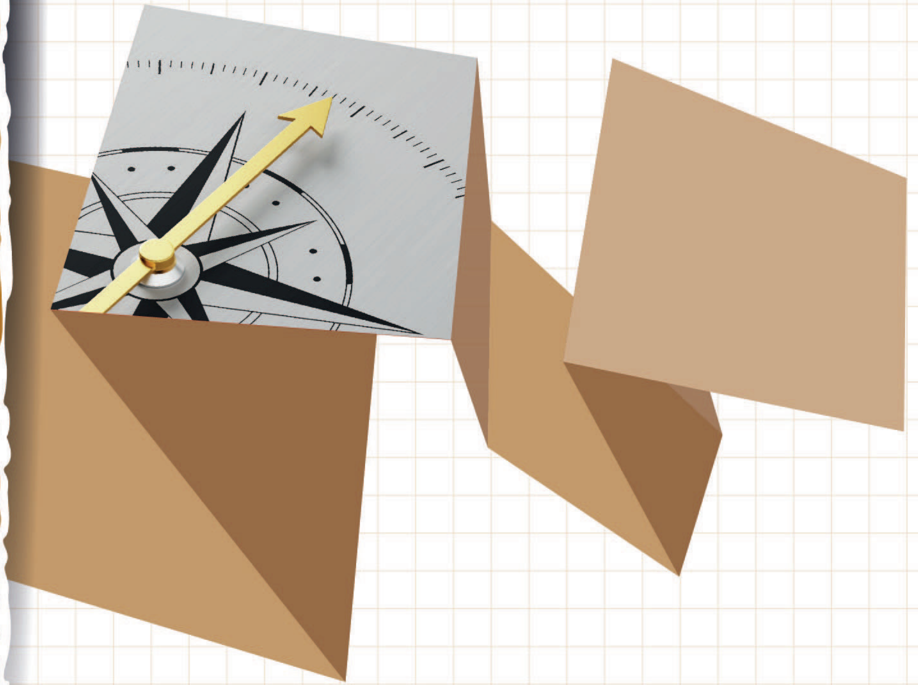
ISBN: 978-975-11-6534-3

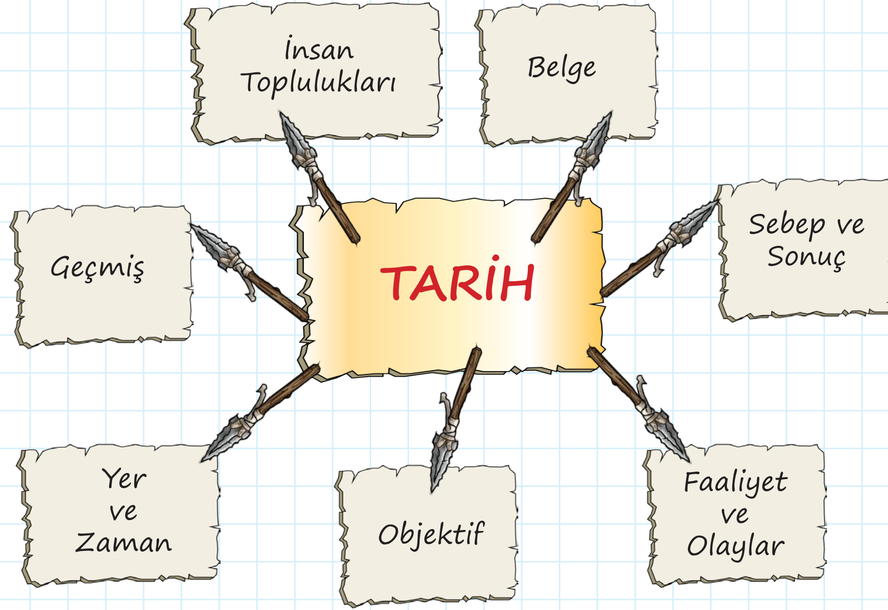

İÇİNDEKİLER

1. Ünite
Tarih ve Zaman

Notlarım

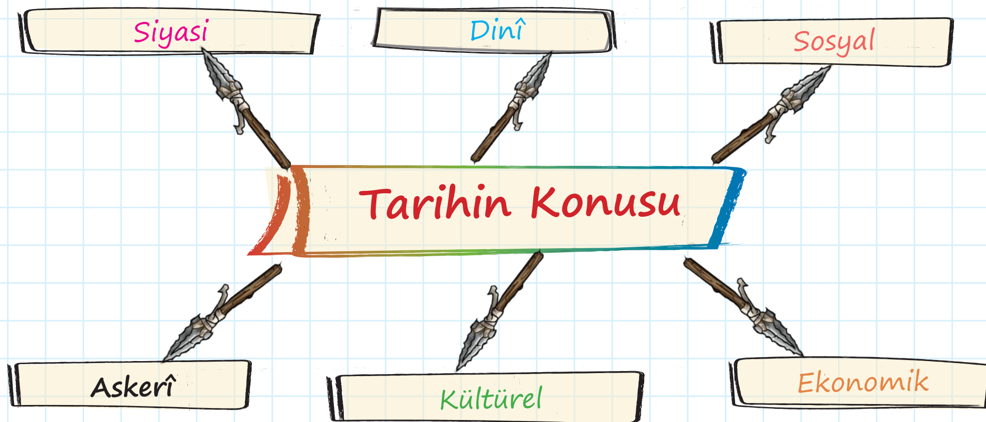

İNSANLIĞIN HAFIZASI TARİH

Tarih; geçmişte yaşamış insan topluluklarının meydana getirdiği faaliyetleri ve olayları yer ve zaman göstererek, sebep-sonuç ilişkisi içinde, belgelere dayalı ve objektif (nesnel) olarak inceleyen bir sosyal bilim dalıdır.

Tarihin Konusu

İnsanların geçmişte meydana getirdiği faaliyetler, değişim ve eserler tarih biliminin konusunu oluşturur. Ayrıca deprem, sel, kuraklık gibi doğa olayları da sonuçları itibarıyla insanları etkilediğinden tarih biliminin konusu içinde yer alır.

Tarih Biliminin Yöntemi Nedir?

Tarih bilimi, geçmişteki olayları kendine özgü "kaynak inceleme yöntemi" ile keşfetmeye çalışır ve bilimsel bilgiyi ortaya çıkarmak için kaynaklardan (belge) yararlanır. Kaynak olmadan tarihî gerçekleri ortaya çıkarmak ve yazmak mümkün değildir. Tarihçilerin kullandığı kaynaklar, birinci el kaynaklar (ana kaynaklar) ve ikinci el kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılır.

Bilgi Havuzu

Tarihçiler araştırma yaparken sırasıyla aşağıdaki adımları takip eder:
1. Tarama (Kaynak Arama)
2. Tasnif (Sınıflandırma)
3. Tahlil (Çözümleme)
4. Tenkit (Eleştiri)
5. Terkip (Sentez)

KAYNAKLAR (Tarihî bilgiye kaynaklık eden her türlü malzeme)	
BİRİNCİ EL KAYNAKLAR (Ana Kaynaklar)	İKİNCİ EL KAYNAKLAR
Olayın geçtiği döneme ait belge ve buluntulardır.	Olayın geçtiği döneme yakın kaynaklardan ya da o dönemin kaynaklarından yararlanılarak hazırlanan eserlerdir.
Örnek	**Örnek**
Kitabeler, paralar, arkeolojik kalıntılar, şecereler, fermanlar vb.	Ansiklopediler, makaleler vb.

Kaynaklar türlerine göre de sınıflandırılır.

KAYNAK TÜRLERİ				
SÖZLÜ KAYNAKLAR	YAZILI KAYNAKLAR		GÖRSEL-İŞİTSEL KAYNAKLAR	TARİHÎ KALINTILAR VE NESNELER
Efsaneler	Kitabeler	Mektuplar	Resimler	Arkeolojik kalıntılar
Destanlar	Şecereler	Kanunlar	Minyatürler	Anıtlar
Menkıbeler	Fermanlar	Mahkeme kayıtları	Fotoğraflar	Binalar
Mitoslar	Antlaşmalar	Paralar	Heykeller	Silahlar
Hikâyeler	Otobiyografiler	Sözlükler	Filmler	Giysiler
Şiirler	Hatıralar	Gazeteler	Ses kayıtları (kaset, bant vb.)	Eşyalar
Atasözleri	Beratlar	Dergiler	Video kayıtları (CD, DVD vb.)	Üretim araçları

Tarih ve Edebiyat İlişkisi

Tarih bilimi edebiyatla yakından ilişkilidir ve edebî eserlerden çokça yararlanır. Tarihçiler, araştırdıkları dönemin özellikleri ile o dönemde yaşayan insanların duygu ve düşüncelerini yine o döneme ait edebî eserlerden öğrenebilir. Çünkü her edebî eser yazıldığı dönemin özelliklerini yansıtır. Öte yandan edebiyatçılar, sanat eserlerini ortaya koyarken tarihî gerçekleri olduğu gibi aksettirmek zorunda olmasalar da konu ve tema seçiminde tarihten yararlanır; insanların duygu ve düşüncelerini tarihte yaşananlar üzerinden anlatabilirler.

Tarih ve Diğer Bilimler

Sosyal bilimler ile fen bilimleri bilimsel yöntemler kullanmak açısından benzerlik gösterir. Tarihi diğer bilim dallarından ayıran en önemli fark, diğer bilim dallarının insanı ve doğayı bir yönüyle ele alması, tarihin ise insanı bütün yaptıklarıyla anlamaya ve anlatmaya çalışmasıdır. Ayrıca tarih; yöntem olarak diğer bilimlerin kullandığı deney-gözlem, tümdengelim, tümevarım yöntemlerini kullanmaz.

Tarih Bilimi ile Fen Bilimleri Arasındaki Farklar

ÖZELLİKLER	TARİH BİLİMİ	FEN BİLİMLERİ
I. Deney-Gözlem	Yapılamaz.	Yapılabilir.
II. Yöntem	Kaynak incelemesi	Deney-gözlem
III. Olaylar	Tekrarlanamaz.	Tekrarlanabilir.
IV. Evrensel Yasalara Ulaşma	Ulaşılamaz.	Ulaşılabilir.
V. Neden-Sonuç İlişkisi	Her zaman farklıdır.	Her zaman aynıdır.
VI. Araştırma Alanları	Çok yönlüdür.	Kendi alanıyla sınırlıdır.
VII. Tümdengelim ve Tümevarım (Genelleme)	Yapılamaz.	Yapılabilir.

Notlarım

Bilgi Havuzu

Tarihî olaylar biricik olduğu için tekrarlanamaz.

Notlarım

Bilgi Havuzu

Tarih, kimya biliminden de yararlanır. Bir eserin hangi döneme ait olduğunu tespit için karbon 14 metodunu kullanır.

TARİHE YARDIMCI BAZI BİLİM DALLARI	ANLAMI
ARKEOLOJİ	Kazı bilimi
COĞRAFYA	Yeryüzü bilimi
EPİGRAFİ	Yazıt bilimi
ETNOGRAFYA	Kültür bilimi
PALEOGRAFYA	Eski yazı bilimi
FİLOLOJİ	Dil bilimi
HERALDİK	Arma bilimi
NÜMİZMATİK	Eski para bilimi
DİPLOMASİ	Siyasi belge bilimi
KRONOLOJİ	Zaman bilimi
ANTROPOLOJİ	Irk ve kültür bilimi
SOSYOLOJİ	Toplum bilimi
İSTATİSTİK	Veri bilimi

--« SIRA SİZDE »--

1. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Olayın geçtiği döneme ait belge ve buluntulara birinci el kaynak denir.

D → Nümizmatik, devletlerin geçmişte kullandığı armaları inceler.

Y → Diplomasi, siyasi belgeleri inceleyen bilim dalıdır.

Nümizmatik... D → Tarihî olaylar araştırılırken tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılır. (D: 1. Çıkış, Y: 2. Çıkış)

Nümizmatik... Y → Efsaneler, destanlar, hikâyeler sözlü kaynaklara örnektir. (D: 3. Çıkış, Y: 4. Çıkış)

Diplomasi... D → Kitabeleri inceleyen bilim dalı epigrafidir. (D: 5. Çıkış, Y: 6. Çıkış)

Diplomasi... Y → Toplumu ve toplumsal olayları inceleyen bilim dalı antropolojidir. (D: 7. Çıkış, Y: 8. Çıkış)

1. Çıkış 2. Çıkış 3. Çıkış 4. Çıkış 5. Çıkış 6. Çıkış 7. Çıkış 8. Çıkış

Notlarım

2. ETKİNLİK: Aşağıda tarihçi ve düşünürlerin tarih hakkındaki görüşleri verilmiştir. Bu görüş ve düşüncelerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

Herodotos [Herodot (MÖ 484-425)]
"Tarih, insanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgidir."

İbn-i Haldûn (1332-1406)
"Tarih, gerçeği araştırmak ve olayların sebeplerini bulup ortaya koymaktır. Olayların ilkeleri incedir, nitelik ve sebepleri hakkındaki bilgi derindir."

Leopold von Ranke [Lepold fon Ranke (1795-1886)]
"Gerçeğin ne olduğu belgelerde saklıdır ve gerçek ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkar. Belge yoksa tarih de yoktur."

Ahmet Cevdet Paşa (1822-1895)
"Tarih bir olayın sadece filan tarihte olduğunu bilmek değil, geçmişte meydana gelen olayları değerlendirmek ve bu olaylardan ders almaktır."

Edward H. Carr [Edvırd Kar (1892-1982)]
"Tarih, tarihçi ile olgular arasında kesintisiz karşılıklı bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur."

Halil İnalcık (1916-2016)
"Gerçek bir tarih için kaynaklara gitmek, kaynakları iyi tenkit edip değerlendirmek gerekir."

1. Tarihçi ve düşünürlerin tarih tanımlarında değindikleri unsurları tabloda bulup ilgili yerlere X işareti koyarak belirtiniz.

TARİHÇİ VE DÜŞÜNÜRLER	UNSURLAR						
	1. Geçmiş	2. İnsan toplulukları	3. Faaliyet-Olay	4. Yer ve Zaman	5. Sebep ve Sonuç	6. Kaynak	7. Objektif
A) HERODOTOS	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B) İBN-İ HALDÛN	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C) L. VON RANKE	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ç) A. CEVDET PAŞA	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D) EDWARD H. CARR	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E) HALİL İNALCIK	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Tarihçi ve düşünürlerin tanımlarından yararlanarak siz de bir tarih tanımı yazınız.

....
....
....
....
....

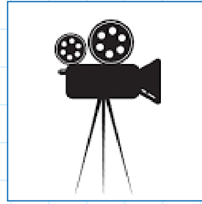
Notlarım

3. ETKİNLİK: Aşağıdaki numaralandırılmış eser ve olayları harfler ile verilen faaliyet türleriyle eşleştirerek doğru harfi ( ) içine yazınız. Eser ve olayların birden çok faaliyet türü ile eşleşebileceğini göz önünde bulundurunuz.

	ESER VE OLAYLAR	FAALİYET TÜRLERİ
( )	I. Yazının İcadı	a) Siyasi
( )	II. Paranın İcadı	b) Askerî
( )	III. Kavimler Göçü	c) Ekonomik
( )	IV. İslamiyet'in Doğuşu	ç) Dinî
( )	V. Beytü'l-Hikme Minyatürü	d) Sosyal
( )	VI. Malazgirt Muharebesi	e) Kültürel
( )	VII. Anıtkabir	f) Mimari

4. ETKİNLİK: Aşağıdaki görsellerin tarih biliminin yararlandığı kaynak türlerinden hangisine örnek olabileceğini ilgili boşluklara yazınız.

a.....................

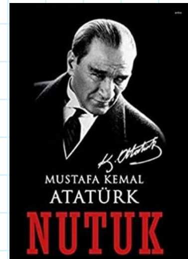

b...................

c..................

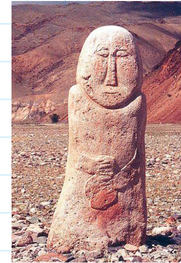

ç.....................

d....................

e.....................

f.....................

g..................

ğ..................

h.....................

5. ETKİNLİK: Aşağıda tanımları verilen bilim dallarının adlarını boş bırakılan alanlara yazınız.

a) İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşimini araştıran bilim dalı. (...............................)

b) Toplumların örf, âdet, gelenek ve yaşayışlarını inceleyen bilim dalı. (........................)

c) Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içerisindeki değişimlerini inceleyen bilim dalı. (.....................)

ç) Devletlerin geçmişte kullandığı armaları inceleyen bilim dalı. (...............................)

d) Kazı yolu ile toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkaran bilim dalı. (........................)

e) Geçmiş dönemlerde basılan paraları inceleyen bilim dalı. (...........................)

f) Kitabeleri inceleyen bilim dalı. (...)

6. ETKİNLİK: Aşağıdaki yapılandırılmış kutucuklarda tarihe yardımcı bazı bilim dalları verilmiştir. Kutucuk numaralarını kullanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız. Soruların birden çok cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.

1 Sosyoloji	2 Filoloji	3 Paleografya	4 Coğrafya	5 Etnografya	6 Antropoloji
7 Diplomasi	8 Epigrafi	9 Arkeoloji	10 Kronoloji	11 İstatistik	12 Nümizmatik

1. Tarih öncesi dönemi araştıran bir bilimsel araştırma grubu, bulduğu insan iskeletlerini incelerken hangi bilim dallarından yararlanır?

2. İstanbul Arkeoloji Müzesinde Kadeş Antlaşması'nın yer aldığı tableti inceleyen bir tarihçi hangi bilim dallarından yararlanır?

3. Çin yıllıklarındaki bir kayda göre Oğuz Türkleri, yaşanan büyük bir kuraklıktan dolayı İç Asya'dan göç etmişlerdir. Bu konuyu araştıran bir tarihçinin yararlanabileceği bilim dalları hangileridir?

4. İlk Çağ'daki olayları oluş sırasına göre inceleyen bir tarihçi hangi bilim dalından yararlanır?

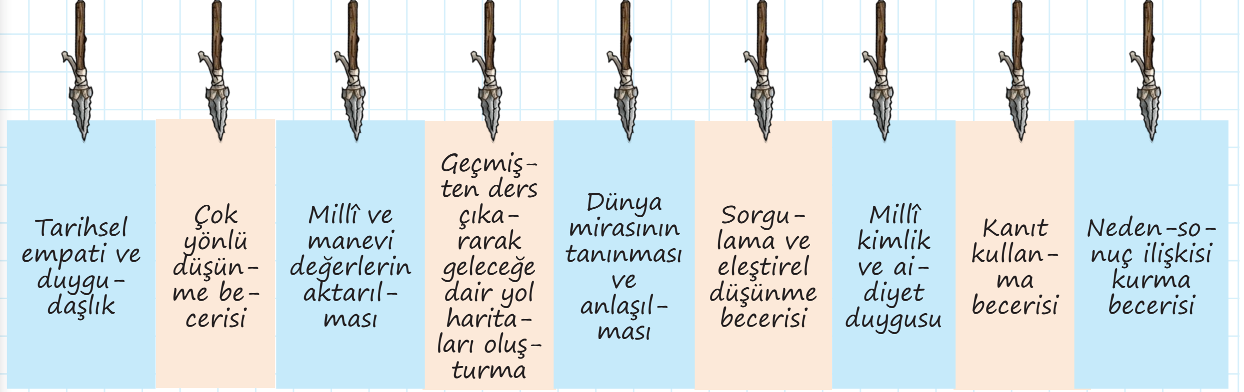
5. Arkeolojik bir kazıda 63 altın, 21 gümüş, 45 bakır para bulunmuş ve bu paralar, dönemlerine göre sınıflandırılarak sergilenmek amacıyla müzenin envanterine kaydedilmiştir. Bu işlemlerde hangi bilim dallarından yararlanılmıştır?

Notlarım

Notlarım

NEDEN TARİH?

Milletlerin ortak hafızası olan tarih, millî ve toplumsal kimliğin inşasında önemli rol oynar. Tarih öğrenmenin bireye, topluma ve insanlığa sağladığı katkılar şunlardır:

TARİHÎ OLAYLARA BAKIŞ AÇISI

- Tarihî olaylar yorumlanırken olayların geçtiği dönemin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik şartları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Tarihçiler, belgeleri incelerken duygusal (öznel) değil tarafsız bir yaklaşıma sahip olmalıdır.
- Tarihî olayların günümüz değer yargıları ve bakış açıları ile yorumlanması sonucu düşülen hataya **anakronizm** denir. Başka bir deyişle anakronizm geçmişi bugünün algısıyla yorumlamaktır. Örneğin günümüz hukuk ve ahlak anlayışına göre kabul edilemez bir durum olan kölelik, geçmişte birçok toplumda yaygın bir uygulamadır.

"Araştırdığı döneme kendisini götürebilen insan tarihçidir."

Leopold von Ranke

"Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır."

M. Kemal ATATÜRK

--« SIRA SİZDE »--

7. ETKİNLİK: Tarih öğrenmenin bireye ve topluma sağladığı katkıları sınıflandırarak aşağıdaki tabloya yazınız.

A) Bireye Katkıları	B) Topluma Katkıları

Notlarım

8. ETKİNLİK: Aşağıdaki olaylar ışığında tarih biliminin millî kimlik ve aidiyet oluşturmadaki rolü ile ilgili yorumlarınızı yazınız.

- I. Kök Türk Devleti'nin yıkılmasından sonra Kürşat ve kırk arkadaşı, Çin egemenliğine giren Türklere bağımsızlıklarını kazandırmak için Çin sarayına baskın düzenleyip imparatoru kaçırmak, böylece yeniden bağımsız olmak istemiştir. Bu girişim başarılı olamasa da Türklerin esir edilemez bir karaktere sahip olduğunu göstermiştir.
- I. Dünya Savaşı'nın ardından Anadolu'nun işgale uğraması üzerine Mustafa Kemal'in "Ya istiklal ya ölüm!" parolasıyla başlattığı Millî Mücadele de Kürşat'ın yaktığı özgürlük meşalesinin bir yansımasıdır.
- 15 Temmuz 2016'da Türk milletinin millî birlik ve bağımsızlığına karşı gerçekleştirilen hain darbe girişimi, halkın dirayeti ve cesareti sayesinde bertaraf edilmiştir.

....
....
....
....
....
....
....
....
....

ZAMANIN TAKSİMİ

Tarihçiler, tarihî olayların daha rahat incelenmesi, araştırılması ve öğrenilmesi için çalışmış; bu amaçla tarihi, belirli dönemlere ayırmıştır. Yazının icadı ise tarihî çağların başlangıcı sayılmıştır.
Yazının bulunuşundan önceki zamanlar **tarih öncesi çağlar**, sonraki zamanlar ise **tarih çağları** olarak adlandırılmıştır.

TARİH ÇAĞLARI

Geçmişi dönemlendirmede farklı toplum ve kültürler kendi tarihlerindeki önemli olayları esas almıştır. Batı dünyası, özellikle Avrupa tarihi merkezli bir dönemlendirme meydana getirmiştir.

İlk Çağ (MÖ 3200–375)	Orta Çağ (375–1453)	Yeni Çağ (1453–1789)	Yakın Çağ (1789–...)
Yazının bulunmasından Kavimler Göçü'ne kadar olan dönemi kapsar.	Kavimler Göçü'nden İstanbul'un Fethi'ne kadar olan dönemi kapsar.	İstanbul'un Fethi'nden Fransız İhtilali'ne kadar olan dönemi kapsar.	Fransız İhtilali'nden günümüze kadar olan dönemi kapsar.

Takvim Sistemleri

- İnsanlar, günlük yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla zamanı gün, hafta, ay, yıl gibi belirli bölümlere ayırarak çeşitli takvim sistemleri oluşturmuştur.
- Tarihte bilinen ilk takvim sistemlerini Sümerler ve Mısırlılar kullanmıştır.
- Çinliler, İbraniler, Yunanlar, Romalılar, Aztekler, Mayalar, Tibetliler, Hintler, Türkler ve Araplar da kendilerine özgü takvimler meydana getirmiştir.
- Sümerler ay yılı esaslı, Mısırlılar güneş yılı esaslı takvimi geliştirmiştir.

Notlarım

Toplum ve devletler, kendilerine özgü bir takvim oluştururken yaşamlarını en çok etkileyen olayı takvimin başlangıcı saymıştır.

İBRANİLER	Yaratılış (tekvin) yılı (MÖ 3761)
YUNANLAR	İlk olimpiyat oyunları (MÖ 776)
ROMALILAR	Roma şehrinin kuruluşu (MÖ 753)
HRİSTİYANLAR	Hz. İsa'nın doğumu [0 (sıfır)]
MÜSLÜMANLAR	Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicreti (622)
BÜYÜK SELÇUKLULAR	Bahar (Nevruz) Bayramı (Mart 1079)

Takvimin Adı	Özellikleri
On İki Hayvanlı Türk Takvimi	• Güneş yılı esasına dayanır. • Türklerin kullandığı ilk takvimdir. • Kök Türkler ve Uygurlar tarafından kullanılmıştır. • 12 yılda bir devreder. Her yıla bir hayvan adı verilmiştir.
Hicrî (Kameri) Takvim	• Ay yılı esasına dayanır. • Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret ettiği 622 yılı başlangıç kabul edilmiştir. • Hz. Ömer Dönemi'nde hazırlanmıştır. • Günümüzde İslam dünyası dinî günlerini bu takvime göre belirlemektedir.
Celâli Takvimi	• Güneş yılı esasına dayanır. • Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah Dönemi'nde mali işlerde kullanılmak için Ömer Hayyam başkanlığında kurulan bir heyet tarafından hazırlanmıştır.
Rûmî Takvim	• Güneş yılı esasına dayanır. • 1839'dan itibaren mart ayı, mali yılbaşı kabul edilmiştir. • Miladi takvimle arasında 584 yıllık fark vardır. • Osmanlı Devleti'nde mali işlerin düzenlenmesi amacıyla kullanılmıştır.
Miladi (Gregoryen) Takvim	• Güneş yılı esasına dayanır. • 1 Ocak 1926'dan itibaren ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır.

Milat Kavramı ve Yüzyıl Hesaplamaları: Yüzyılların sınıflandırılmasında "milat" kavramı dikkate alınır. Hz. İsa'nın doğumundan önceki yıllara milattan önce (MÖ), sonraki yıllara milattan sonra (MS) denir.

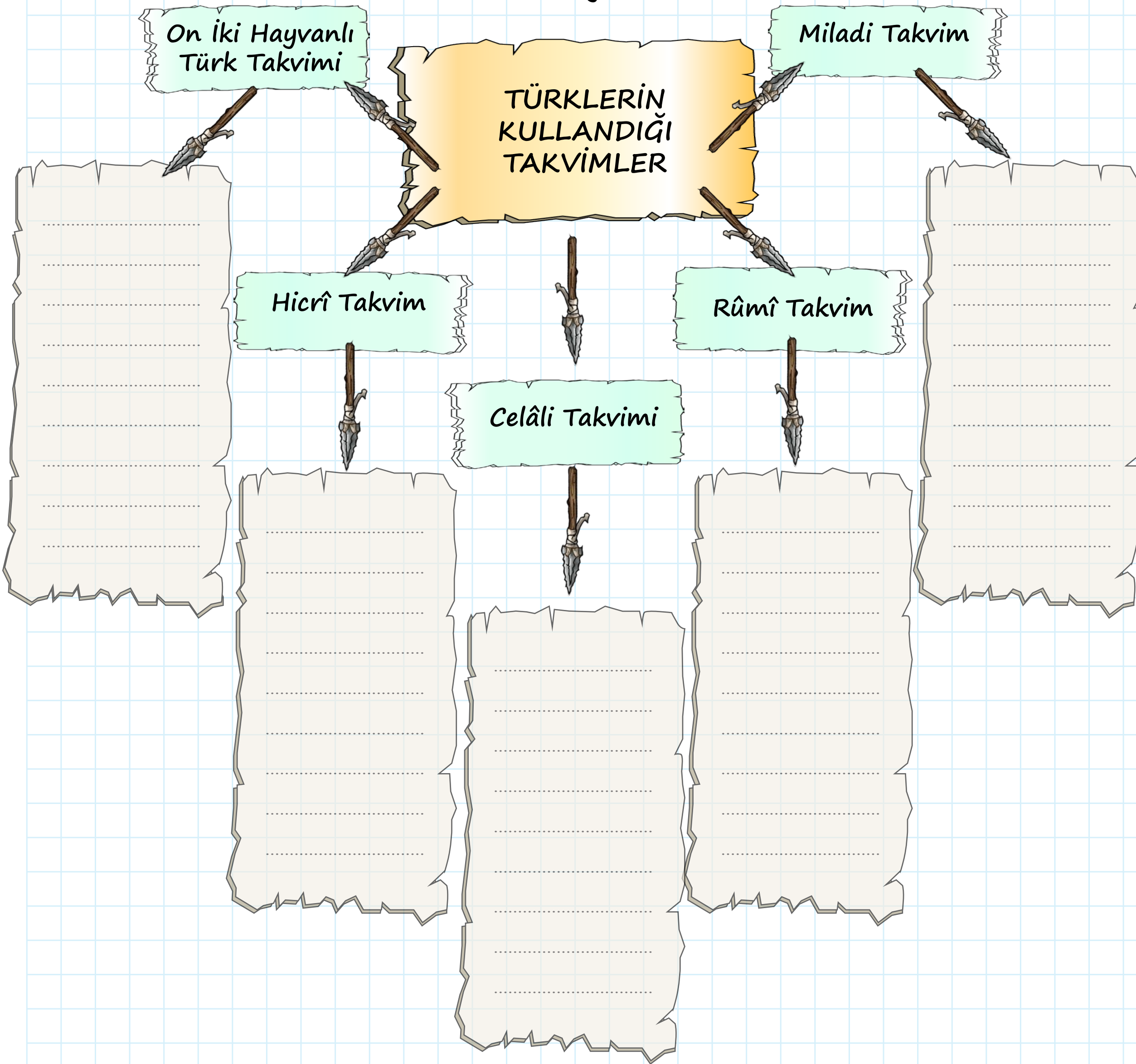

Yüzyıl hesaplamalarında verilen tarih bir veya iki basamaklı ise I. yüzyıldır. Üç basamaklı ise tarihin ilk rakamına 1, dört basamaklı ise ilk iki rakamına 1 eklenir.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

9. ETKİNLİK: Aşağıda Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimler verilmiştir. Boş bırakılan alanlara bu takvimlerin özelliklerini kısaca yazınız.

10. ETKİNLİK: Aşağıda verilen bilgi ve örneklerden yararlanarak ailenizdeki bireylerin doğum tarihlerini On İki Hayvanlı Türk Takvimi, hicrî takvim ve Rûmî Takvim'e çeviriniz. Sonuçları etkinliğin sonundaki ilgili alanlara yazınız.

- Miladi bir yılın On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde karşılığını bulmak için bu yıla 9 eklenir, bulunan sayı 12'ye bölünür. Bölme işleminde kalan, miladi yılın karşılığıdır.

  Soru: Doğum tarihi 1960 olan Sezgin Bey, 12 Hayvanlı Türk Takvimi'ne göre hangi yılda doğmuştur?

  Çözüm: 1960 + 9 = 1969
  1969 ÷ 12 = 164
  Kalan = 1
  1: "Sıçan yılı"

On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde Kullanılan Hayvan İsimleri

1. Sıçgan (sıçan)
2. Ud (öküz)
3. Bars (pars)
4. Tavışgan (tavşan)
5. Lu (ejder)
6. Yılan
7. Yund (kısrak)
8. Kon (koyun)
9. Biçin (maymun)
10. Takıgu (tavuk)
11. İt (köpek)
12. Tonguz (domuz)

Notlarım

- Miladi bir yılı hicrîye çevirirken miladi yıldan 622 çıkarılır ve sonuç 33'e bölünür. Bulunan sayı çıkarma işlemindeki sonuç ile toplanır.
  Soru: Esra 2010'da doğmuştur. Hicrî takvime göre doğum tarihi nedir?
  Çözüm: 2010 – 622 = 1388 → 1388 ÷ 33 = 42.06 (Yaklaşık 42) →1388 + 42 = 1430

- Miladi takvim ile Rûmî Takvim arasında 584 yıllık fark bulunmaktadır. Bu nedenle hangi Rûmî yıla denk gelindiği miladi yıldan 584 sayısı çıkarılarak hesaplanabilir.
  Soru: 2010'da doğan Elif'in Rûmî Takvim'e göre doğum tarihi nedir?
  Çözüm: Miladi 2010 – 584 = Rûmî 1426

A) Yakınlığı	B) Doğum Tarihi	C) On İki Hayvanlı Türk Takvimi	Ç) Hicrî Takvim	D) Rûmî Takvim
....	....	....	....	....
....	....	....	....	....
....	....	....	....	....
....	....	....	....	....
....	....	....	....	....

11. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D" harfini, yanlış olanların başına "Y" harfini yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz yargının altına doğrusunu yazınız.

1. ( ) Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimlerden biri de Celâli Takvimi'dir.

2. ( ) Takvim sistemlerinin tamamı güneş yılına göre düzenlenmiştir.

3. ( ) Rûmî Takvim, Osmanlı Devleti'nde mali işlerin düzenlenmesi amacıyla kullanılmıştır.

4. ( ) Ülkemizde 1 Ocak 1926'dan itibaren miladi takvim kullanılmaya başlanmıştır.

5. ( ) Hicrî takvim Hz. Muhammed'in (s.a.v.) 622'de Mekke'den Medine'ye göç etmesini başlangıç yılı kabul etmiştir.

6. ( ) On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde her aya bir hayvan ismi verilmiştir.

7. ( ) Osmanlı Devleti mali işlerini düzenlemek amacıyla hicrî takvimi kullanmıştır.

8. ( ) Tarihte bilinen ilk takvim örneklerini Sümer ve Mısır medeniyetleri oluşturmuştur.

9. ( ) Toplumlar kendileri için önemli olayları takvimlerinin başlangıcı saymıştır.

10. ( ) Ülkemizde dinî günler Celâli Takvimi'ne göre düzenlenmektedir.

Notlarım

12. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda verilen tarihlerin hangi yüzyıl, hangi yarı ve hangi çeyrekte olduğunu ilgili boşluklara örnekteki gibi yazınız.

MÖ		
	1253	XIII. yy.ın ilk yarısı, 2. çeyreği
	945	
	140	
	1071	
	1789	
	2022	

MS		
	1253	XIII. yy.ın ikinci yarısı, 3. çeyreği
	945	
	140	
	1071	
	1789	
	2022	

13. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri ifadelerden uygun olanlarla tamamlayınız.

her yönüyle | dönemlere | neden-sonuç | epigrafi
nümizmatik | takvim | deney ve gözlem | dönemin şartları

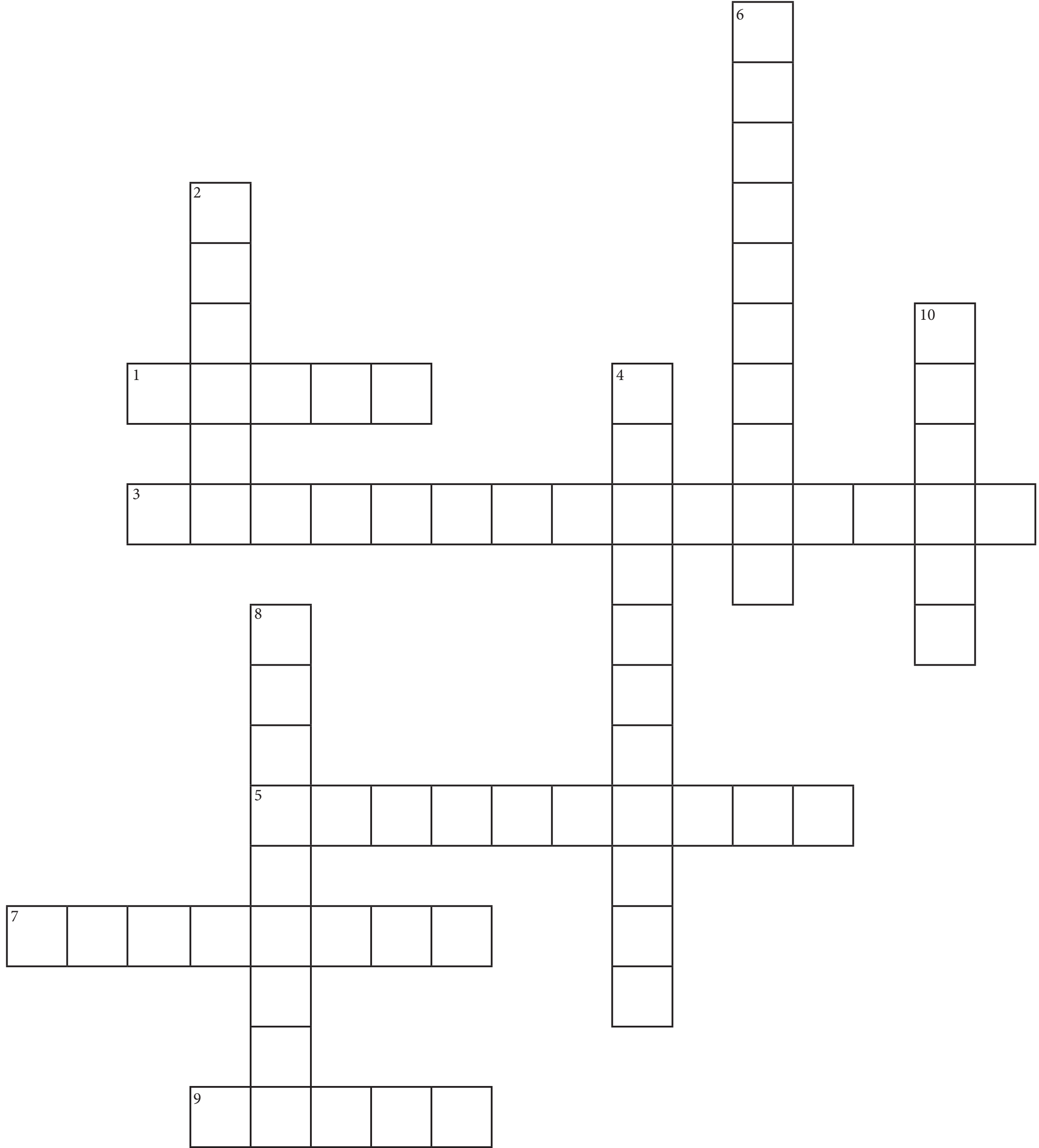
1. Tarih biliminde .... yoktur çünkü tarihî olaylar tekrarlanamaz.
2. Kazı sonucu bulunan madenî bir paranın incelenmesi için .... biliminden faydalanılır.
3. Tarihte meydana gelmiş bir olay değerlendirilirken .... dikkate alınmalıdır. Çünkü bugünün değer yargılarıyla geçmişteki bir olayı ele almak doğru değildir.
4. Tarih bilimi olayları................................. ilişkileriyle ortaya koyduğundan bireylerde çok yönlü düşünme yetisini geliştirir.
5. Tarihte gerçekleşen olayları kolay bir şekilde inceleyebilmek amacıyla tarihçiler, tarihi .... ayırmışlardır.
6. Tarih, insanı .... ele alır bu nedenle diğer beşerî ve sosyal bilimlerden ayrılır.
7. İnsanlar, günlük yaşamlarını düzenlemek amacıyla .... kullanmıştır.

14. ETKİNLİK: Aşağıdaki numaralandırılmış ifadeleri harflerle verilen kavramlar ile eşleştirerek doğru harfi ( ) içine yazınız.

( )	I	Kavimler Göçü ile İstanbul'un Fethi arasındaki dönemi kapsayan çağdır.	a	Hicrî takvim
( )	II	Büyük Selçuklu Devleti zamanında Ömer Hayyam başkanlığında hazırlanan takvimdir.	b	Milat
( )	III	Hz. İsa'nın doğumunu ifade eden kavramdır.	c	İbraniler
( )	IV	Yazının icadından Kavimler Göçü'ne kadarki dönemi kapsayan çağdır.	ç	Yunanlar
( )	V	Günümüzde İslam dünyasının dinî günlerini belirlediği takvimdir.	d	Ay yılı
( )	VI	İlk olimpiyat oyunlarını (MÖ 776) takvimine başlangıç kabul eden toplumdur.	e	Takvim
( )	VII	İnsanların günlük yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla zamanı gün, hafta, ay, yıl gibi belirli bölümlere ayırdıkları sistemdir.	f	Celâlî Takvimi
( )	VIII	Yaratılış yılını (MÖ 3761) takvimine başlangıç kabul eden toplumdur.	g	İlk Çağ
			ğ	Orta Çağ

1. ÜNİTE ÇENGEL BULMACA

Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Toplumların başından geçen olayları yer ve zaman göstererek belgelere dayalı, objektif şekilde ele alan bilim dalı.

3. Tarihî olayın yaşandığı dönemde olaya tanıklık edenler tarafından oluşturulan kaynaklar.

5. Paraları inceleyen bilim dalı.

7. Tarihte devletlerin kullandığı armaları inceleyen bilim dalı.

9. Başlangıcı Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye göçü olan takvimin adı.

Yukarıdan Aşağıya

2. Büyük Selçuklu Sultanı Celaleddin Melikşah'ın emriyle hazırlanan takvim.

4. Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içerisindeki değişimlerini inceleyen bilim dalı.

6. İlk olimpiyat oyunlarını takvim başlangıcı kabul eden toplum.

8. Geçmişten günümüze meydana gelen gelişmelerin zamanını tespit ederek sıralayan bilim dalı.

10. Kökeni Mısırlılara dayanan ve 1 Ocak 1926'dan itibaren ülkemizde de kullanılan takvim.

Aşağıda Test I-VI'da yer alan çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

Test I

1. Tarihin konusu, insanın meydana getirdiği faaliyetler, değişimler ve eserlerdir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tarihin konusu olarak değerlendirilemez?

A) İç Asya'da kuraklık yaşanması

B) İslamiyet'in Türkler arasında yayılması

C) Orhun Kitabeleri'nin bulunması

D) Hukuk kurallarının gelişmesi

E) İstanbul'un fethedilmesi

2. Karluk Türkleri tarafından desteklenen Müslüman Arapların Çinliler ile yaptığı Talas Savaşı'nda (751) Çinliler mağlubiyete uğradı.Talas Savaşı'ndan sonra Araplar ile Türkler arasında sağlanan barış ve dostluk ortamında İslamiyet'in Türkler arasında yayılması hızlandı. Bu savaşta esir alınan Çinliler vasıtasıyla Çin dışında ilk defa Semerkant'ta kâğıt üretildi.

Metinde aşağıdaki faaliyetlerden hangisine değinilmemiştir?

A) Dinî

B) Kültürel

C) Mimari

D) Siyasi

E) Sosyal

3. Aşağıdakilerden hangisinin tarih öncesini aydınlatan kaynaklardan biri olduğu söylenebilir?

A) Kadeş Antlaşması

B) Kültigin Yazıtı

C) Obsidyen aletler

D) Hammurabi Kanunları

E) Lidyalılara ait para

4. XIII. yüzyılda yaşayan Cüveynî "Tarih-i Cihan-güşâ" isimli eserinde Uygur bölgesini gezerken rastladığı garip işaretlerle yazılmış taşlardan söz etmektedir. XVIII. yüzyıldan sonra bölgeye giden araştırmacılar burada yaptıkları kazılarda yeni kalıntılar tespit etmiştir. Kitabelerin okunuşunu ilk çözen Danimarkalı Dil Bilimci W. Thomsen'dir. Orhun Kitabeleri hakkında yapılan bilimsel çalışmaların sonucunda Türklerin yaşantılarına, töresine, kültürüne dair bilgilere ulaşılmıştır.

Metne göre tarihin aşağıdaki bilim dallarının hangisinden yararlandığı söylenemez?

A) Arkeoloji

B) Diplomasi

C) Epigrafi

D) Etnografya

E) Filoloji

5. Tarih biliminin geçmişten günümüze meydana gelen insan faaliyetlerini kronolojik olarak ele alması bireyin öncelikle hangi yeteneğinin gelişmesine katkı sağlar?

A) Analiz yapabilme

B) Neden-sonuç ilişkisi kurabilme

C) Tarihsel empati

D) Eleştirel değerlendirme

E) Çok yönlü düşünme

6. Tarih biliminin siyasi, askerî, kültürel, sosyal veya biyografik çalışmalar yaparken coğrafya, sosyoloji, ekonomi, kronoloji, etnografya, heraldik, arkeoloji, filoloji gibi farklı bilim dallarından yararlanmasında

I. insanı her yönüyle ve yaptıklarıyla anlamaya ve anlatmaya çalışması,

II. bilimsel bilgiyi ortaya çıkarmak için gözlemden yararlanması,

III. disiplinlerarası iş birliğine açık olması

özelliklerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

7. Geçmişin çağlara ayrılmasında farklı toplum ve kültürler kendi tarihlerindeki önemli olayları esas almıştır. Başta Orta Çağ olmak üzere İlk Çağ ve Yeni Çağ'ın başlangıç ve bitişlerini belirleyen tarihî gelişmeler doğrudan Avrupa tarihiyle ilgili olaylardır. Batılı olmayan milletler, ancak Avrupa coğrafyasını ve tarihini etkilediğinde bu dönemlendirme içerisinde yer alabilmiştir.

Buna göre

I. Kavimler Göçü

II. İstanbul'un Fethi

III. Fransız İhtilali

gelişmelerinden hangilerinde Türkler, Avupa'yı etkileyerek tarihî dönemlendirme içinde yer almıştır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

8. İbraniler MÖ 3761'deki yaratılış yılını, Yunanlar ilk olimpiyat oyunlarının yapıldığı MÖ 776'yı, Hristiyanlar Hz. İsa'nın doğumunu, Müslümanlar 622'de Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hicretini takvimlerinin başlangıcında esas almışlardır.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Toplumlar, önemli olayların tarihlerini takvimlerine başlangıç kabul etmişlerdir.

B) Takvimler güneş yılı esas alınarak hazırlanmıştır.

C) Hicrî takvim, Hz. Muhammed (s.a.v.) Dönemi'nde düzenlenmiştir.

D) Yunanların takvim hazırlamasında tek tanrılı inanca sahip olmaları etkili olmuştur.

E) Miladi takvim, günümüzde dünyada en yaygın kullanılan takvimdir.

9. **Tarih bilimi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi <u>söylenemez</u>?**

A) Doğa bilimlerinin kesin kanunları olmasına rağmen tarihin yoktur.

B) Tümdengelim ve tümevarım yöntemlerini kullanır.

C) Yöntem olarak kanıtların ortaya çıkarılmasını benimser.

D) Olayları yaşandığı dönemin şartlarına göre değerlendirir.

E) Geçmişteki insan faaliyetleri tarihin konusunu oluşturur.

10. **Osmanlı Devleti'nden kalma madenî paralarla ilgili proje hazırlamak isteyen bir öğrenci aşağıdaki bilim dallarının hangisinden faydalanmalıdır?**

A) Antropoloji

B) Diplomasi

C) Epigrafi

D) Heraldik

E) Nümizmatik

11. **Siyasi belgelerin cins, şekil ve içerik olarak değerlendirmesini yapan, tarihe yardımcı bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Diplomasi

B) Epigrafi

C) Etnografya

D) Heraldik

E) İstatistik

12. Tarih; toplumların başından geçen olayları, zaman göstererek belgelere dayalı bir biçimde inceleyen, bunların sebep ve sonuçlarını, birbirleriyle ilişkilerini objektif biçimde ele alan sosyal bir bilimdir.

Bu tanımda tarih biliminin hangi özelliğine yer <u>verilmemiştir</u>?

A) Geçmişi aydınlatması

B) Kronolojiye yer vermesi

C) Olayları analiz etmesi

D) Nesnel olması

E) Olayların geçtiği yeri belirtmesi

1. "Yazıdan önceki dönemde insanlar, iklimin meydana getirdiği yaşam biçimine bağlı olarak geniş alanlara yayılmış böylece mağara ve kaya sığınakları içinde küçük gruplar hâlinde seyrek bir biçimde yaşamıştır. Bu insanlara ait eşyalar mağara tabanlarında bugüne kadar korunagelmiştir."

Bu metni oluşturan bir tarihçi aşağıdaki bilim dallarının hangisinden yararlanmamıştır?

A) Arkeoloji B) Antropoloji
C) Coğrafya D) Paleografya
E) Sosyoloji

2. **Aşağıdaki gelişmelerden hangisi günümüze daha yakın bir zamanda gerçekleşmiştir?**

A) MÖ 753 Roma'nın Kuruluşu
B) MÖ 1296 Kadeş Savaşı
C) MÖ 776 İlk olimpiyatlar
D) MÖ 1700 Hammurabi Kanunları
E) MÖ 1230 Ege Göçleri

3. Begüm Tarih dersinde, "Tarih bilimi sayesinde geçmişte yaşamış insanların değer yargıları, olaylara ve dünyaya nasıl baktıkları ve ne hissettikleri anlaşılabilir." şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Buna göre Begüm'ün aşağıdakilerden hangisine vurgu yaptığı söylenebilir?

A) Tarihsel sorgulama
B) Tarihsel araştırma
C) Kronoloji
D) Tarihsel empati
E) Tarihsel süreç

4. **Tarihin dönemlere ayrılmasında**

I. tarihî olayların daha rahat araştırılması,
II. tarihî olayların kolay öğrenilmesi,
III. tarihî olayların genellenmesi

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. **Aşağıdakilerden hangisi 1526 yılının yüzyıl olarak tanımlanmış karşılığıdır?**

A) XIV. yüzyılın II. yarısının I. çeyreği
B) XIV. yüzyılın I. yarısının III. çeyreği
C) XV. yüzyılın I. yarısının II. çeyreği
D) XVI. yüzyılın II. yarısının II. çeyreği
E) XVI. yüzyılın I. yarısının II. çeyreği

6. **Aşağıdakilerden hangisi On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nin özelliklerinden biri değildir?**

A) Kamerî takvim olarak da bilinir.
B) Yıllar, hayvan adları ile gösterilir.
C) Kök Türkler ve Uygurlar tarafından kullanılmıştır.
D) On iki yılda bir devir yapar.
E) Güneş yılı esasına göre düzenlenmiştir.

7. I- Minyatür

II- Kil tablet

III- Fotoğraf

IV- Çizim

Tarihî bilgiye kaynaklık eden yukarıdakilerden hangilerinin görsel kaynaklar arasında olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve III

D) II, III ve IV

E) I, III ve IV

8. I. İnsanlık tarihinde ilk kez Lidyalılar tarafından basılan madenî para (sikke)

II. Şanlıurfa'da yapılan kazılarda geçmişi 12 bin yıl öncesine dayanan Göbeklitepe'nin keşfi

III. Türk kültürüne ait Yenisey Yazıtları

Verilen tarihsel kanıtları araştırmak isteyen bir tarihçinin yararlanacağı bilim dalları, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I.	II.	III.
A)	Epigrafi	Filoloji	Kronoloji
B)	Diplomasi	Antropoloji	Sosyoloji
C)	Nümizmatik	Arkeoloji	Epigrafi
D)	Epigrafi	Arkeoloji	Kronoloji
E)	Antropoloji	Nümizmatik	Heraldik

9. Öğretmen; öğrencilerine toplumların örf, âdet, gelenek ve yaşayışlarının incelenmesinde tarihin hangi bilim dalından faydalandığını sormuştur.

Öğretmenin bu sorusuna aşağıdaki cevaplardan hangisinin verilmesi beklenir?

A) Epigrafi

B) Etnografya

C) Kronoloji

D) Nümizmatik

E) Paleografya

10. Tarih dersi için araştırma yapan Zeynep çantasından bir berat, Kurtuluş Savaşı'nda şehit düşen bir askerin mektubu, bir Osmanlı parası, bir harp madalyası ve İlber Ortaylı'nın "Türklerin Altın Çağı" adlı eserini çıkararak arkadaşlarına bunlardan hangisinin birinci el kaynaklardan sayılamayacağını sormuştur.

Zeynep'in sorusuna aşağıdaki cevaplardan hangisinin verilmesi beklenir?

A) Berat

B) Şehidin mektubu

C) Osmanlı lirası

D) İlber Ortaylı'nın eseri

E) Harp madalyası

11. Bozkırda konargöçer hayat tarzını benimseyen Türkler; ekip biçme zamanını belirlemek, yaylaya ve kışlağa birlikte göç edebilmek için gök cisimlerinin hareketlerini ve gökle ilgili olayları incelemiştir. Bunun sonucunda da takvimler yapmış ve zamanı sistemli kullanmaya başlamıştır.

Bu durum Türklerin hangi alanda ileri bir seviyede olduğunun göstergesidir?

A) Astronomi

B) Edebiyat

C) Felsefe

D) Hukuk

E) Sanat

1. I. Epigrafi

II. Paleografya

III. Arkeoloji

Yukarıdaki bilim dallarından hangilerinin tarih öncesi dönemlerin araştırılmasında etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) II ve III

E) I, II ve III

2. **Tarih bilincine ulaşan bireyde**

I. geçmişi anlama,
II. zamana bağlı meydana gelen değişmelere uyum sağlama,
III. bilgileri eleştirel değerlendirmeye tabi tutma

becerilerinden hangilerinin geliştiği savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I, II ve III

3. **Aşağıdakilerden hangisi tarihçilerin araştırma alanı ile ilgili bir konu başlığı değildir?**

A) Millî Mücadele Dönemi

B) Gezegenlerin dolanımları

C) Göç hareketleri

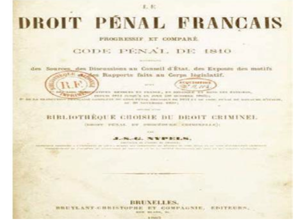
D) XX. yüzyıl askerî gelişmeleri

E) II. Mehmet'in siyasi faaliyetleri

4.

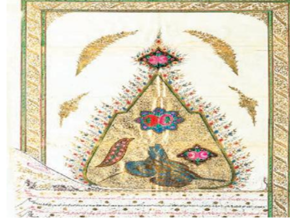

I- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Bizans imparatoruna gönderdiği mektup

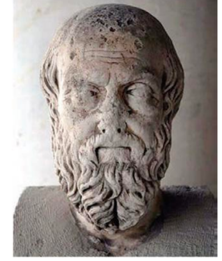

LE
DROIT PÉNAL FRANÇAIS
PROGRESSIF ET COMPARÉ
CODE PÉNAL DE 1810
des Sources, des Discussions au Conseil d'État, des Exposés des motifs et des Rapports faits au Corps législatif.
BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DU DROIT CRIMINEL
BRUXELLES.

II- 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu

III- Tezhip örneği

IV- Herodotos'un büstü

Tarihî bilgiye kaynaklık eden yukarıdaki görsellerden hangilerinin yazılı kaynaklar arasında olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I, II ve III

E) II, III ve IV

5. **Aşağıdakilerden hangisi 1789 yılının yüzyıl olarak tanımlanmış karşılığıdır?**

A) XVIII. yüzyılın II. yarısı, IV. çeyreği

B) XVII. yüzyılın II. yarısı, III. çeyreği

C) XVI. yüzyılın I. yarısı, III. çeyreği

D) XVII. yüzyılın II. yarısı, IV. çeyreği

E) XVIII. yüzyılın I. yarısı, III. çeyreği

6. I. İnsanı, kendisi ve çevresiyle barışık bir birey olarak geliştirir.

II. Toplumdaki manevi değerlerin gelişmesinde önemli rol oynar.

III. İnsanların geçmişi anlama becerisini geliştirir.

Verilen yargılardan hangilerinin tarih öğrenmenin yararlarından olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) II ve III

E) I, II ve III

7. Orhun Kitabeleri üzerinde yapılan bilimsel çalışmalarda Türklerin yaşamına dair bilgilere ulaşılmıştır.

Bu bilgilere ulaşılırken

I. nümizmatik

II. etnografya

III. istatistik

dallarının hangilerinden yararlanılmıştır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) II ve III

E) I, II ve III

8. Tarih öğretmeni, takvimler konusunu işlerken tahtaya

- Türklerin kullandığı ilk takvimdir.
- Yıllar, hayvan adları ile gösterilir.
- Güneş yılı esasına göre düzenlenmiştir.

bilgilerini yazmıştır.

Buna göre öğretmen aşağıdaki takvimlerden hangisinden bahsetmiştir?

A) On İki Hayvanlı Türk Takvimi

B) Miladi takvim

C) Rûmî Takvim

D) Celâli Takvimi

E) Hicrî takvim

9. İnsanoğlunun meydana getirdiği faaliyetler, değişimler ve eserler tarihin konusudur.

Buna göre aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Mimari-Selimiye Camii

B) Kültürel-Matbaanın icadı

C) Askerî-Kurtuluş Savaşı

D) Siyasi-Milletvekili seçimleri

E) Ekonomi-Hitit yıllıkları

10. **Aşağıdakilerden hangisi miladi takvimin özelliklerinden biri değildir?**

A) Günümüzde en yaygın kullanılan takvimdir.

B) Bir yıl 365 gün 6 saattir.

C) Başlangıcı 1 Ocak'tır.

D) "Gregoryen takvimi" de denir.

E) Ay yılını esas alır.

11. "Gerçek bir tarih için kaynaklara gitmek, kaynakları iyi tenkit edip değerlendirmek gerekir." **diyen Halil İnalcık, aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgulamıştır?**

A) Belge

B) İnsan tecrübesi

C) Kronoloji

D) Nedensellik

E) Öznellik

12. Birinci el (ana) kaynaklar olayın geçtiği döneme ait belge ve buluntulardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Millî Mücadele Dönemi ile ilgili birinci el kaynaklardan biri olarak gösterilemez?

A) Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitlerine şiiri

B) Atatürk'ün Nutuk eseri

C) Hâkimiyet-i Millîye gazetesi

D) Kazım Karabekir'in hatıraları

E) Lozan Antlaşması'nın imzalandığına dair belge

1. Tarih, geçmişte insanlar tarafından meydana getirilen olayları bize ulaştırır. İngiliz tarihçi Edward Hallett Carr'a göre tarih, tarihçi ile olaylar arasında devamlı bir etkileşim, geçmişle günümüz arasında bitmeyen bir diyalogdur.

Buna göre tarih bilimi için

I. toplumlar arasındaki gelişmeleri açıklamaya çalıştığı,
II. geçmişteki olay ve olguları incelediği,
III. tarihin geçmişle gelecek arasında bugünü anlamamız için bir araç olduğu

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

2. Tarih, geçmişteki olayların nedenlerini ve sonuçlarını kendine özgü çalışma yöntemiyle açıklayıp yorumlamaya çalışan bir bilim dalıdır.

Aşağıdakilerden hangisi tarih biliminin özelliklerinden biri değildir?

A) Toplumların meydana getirdiği olayları ve olguları inceler.

B) Olayları günümüz koşullarına göre değerlendirir.

C) Olaylar tekrarlanmadığı için tarihte deney ve gözlem yapılamaz.

D) Geçmişi incelerken tarihî belgelerden yararlanır.

E) Olayları objektif olarak değerlendirir.

3. Tarihte "Türk" adının geçtiği yazılı ilk metinler Orhun Kitabeleri'dir. Dikilen taşlara Kök Türk kağanlarının yaptıkları işler ve millete anlatmak istedikleri mesajlar kazınmıştır. Bu kitabeler hakkında ilk bilgiler XIII. yüzyılda yaşayan Cüveynî'nin "Tarih-i Cihangüşa" isimli eserinde yer alır. Cüveynî, eserinde Uygur bölgesini gezerken rastladığı garip işaretlerle yazılmış taşlardan söz etmektedir.

Paragrafta bulunan bilgilerde tarih biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangisine yer verilmemiştir?

A) Belge B) Gözlem C) Sebep

D) Yer E) Zaman

4. • Armaları inceleyerek devletlerin özellikleri hakkında bilgiler verir.
• Eski yazıları ve alfabeleri çözer.
• Eski paraları inceler.
• Tarihî yapılar, anıtlar ve mezar taşları üzerindeki yazıları inceler.

Yukarıda tarihin yararlandığı bilim dallarından bazılarının anlamları verilmiştir. Bu anlamlar aşağıdaki bilim dallarıyla eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

A) Epigrafi

B) Etnografya

C) Heraldik

D) Nümizmatik

E) Paleografi

5. **Olayların zamanını belirleyip, onları oluş sırasına göre sıralayarak tarihî olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmayı kolaylaştıran ve böylece tarihçiye yardımcı olan bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Coğrafya

B) Diplomasi

C) Epigrafi

D) Filoloji

E) Kronoloji

6. Takvimler, insanın geçmiş ve gelecek zamanı kavrayarak hayatı düzenleyebilme ihtiyacının sonucu ortaya çıkmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi insanların takvim hazırlamasının sebeplerinden biri değildir?

A) Geçmişi kronolojik olarak sıralayıp anlayabilmek

B) Sosyal ve ekonomik hayatın düzgün biçimde işlemesini sağlamak

C) Geleceği planlayabilmek

D) Bireylerin ve toplumun zaman algısını düzenleyerek standart hâle getirmek

E) Toplumlar arasındaki savaşlara son vermek

7. Güneş yılına göre düzenlenmiştir. Bir güneş yılı 365 gün 5 saat olarak hesaplanmıştır. Türklerden başka Çinliler ve Tibetliler tarafından da kullanılan bu takvimde 12 yıl bir devre kabul edilmiştir. Her yıla bir hayvan adı verilmiştir.

Yukarıda bilgisi verilen, Türklerin kullandığı takvim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Miladi takvim

B) Hicrî takvim

C) Celâli Takvimi

D) Rûmî Takvim

E) On İki Hayvanlı Türk Takvimi

8. Herhangi bir yılın kaçıncı yüzyıla ait olduğu kolaylıkla hesaplanabilir. Bir tarih tek veya çift basamaklı ise I. yüzyıla aittir. Üç ve dört basamaklı bir tarihin ait olduğu yüzyılı bulmak için ise bu tarihin son iki rakamı silinerek kalan sayıya 1 eklenir.

Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

A) 79, I. yy.

B) 751, VII. yy.

C) 1215, XIII. yy.

D) 1071, XI. yy.

E) 1839, XIX. yy.

9. Tarihçi, gerçeği anlamak için geçmişe ait bir bilgiyi kullanır. Belgeler yoruma muhtaçtır ve olayın yaşandığı çağın ve toplumun ruhunu taşımaktadır. Bu nedenle o ruha göre bir açıklama ve yorum yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Aşağıdakilerin hangisinde verilen bilgiye aykırı bir yargı ortaya konmuştur?

A) Tarihe objektif bir gözle bakılmalıdır.

B) Tarihî olaylar gerçekleştiği dönemin şartlarına göre değerlendirilmelidir.

C) Olaylarda dönemin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik şartları göz önüne alınmalıdır.

D) Tarihte birçok uygarlıkta görülen kölelik bugün de varlığını sürdürmektedir.

E) Geçmişteki bir olayın bugünün bakış açısı ve değer yargılarıyla ele alınması doğru değildir.

1. Tarihçilerin kutbu kabul edilen Halil İnalcık'a göre "Gerçek bir tarih için kaynaklara gitmek, kaynakları iyi tenkit edip değerlendirmek gerekir."

Aşağıdakilerden hangisi tarih öncesi çağları araştıran bir tarihçinin faydalanabileceği kaynaklar arasında değildir?

A) Fosiller
B) Madenî paralar
C) Tarım aletleri
D) Kesici ve delici aletler
E) Mağara resimleri

2. Tarihçi geçmişi araştırırken kaynaklardan yararlanır. Kaynaklar, birinci ve ikinci elden kaynaklar olarak iki gruba ayrılır. Birinci elden kaynak, içerdiği tarihî olayın yaşandığı döneme aittir. Bu kaynaklar, anlatılan olaya doğrudan tanık olanlar veya yakın dönem kişileri tarafından oluşturulmuştur. İkinci elden kaynaklar ise birinci elden kaynaklara dayanılarak hazırlanmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi birinci elden kaynaklardan biri değildir?

A) Kitabeler
B) Arkeolojik kalıntılar
C) Antlaşmalar
D) Ansiklopediler
E) Dönem paraları

3. "İnsanın kökenini, evrimini, biyolojik özelliklerini, toplumsal ve kültürel yönlerini inceleyen bilim, insan bilimi."

Yukarıdaki tanım tarihin yararlandığı bilim dallarından hangisine ait olabilir?

A) Arkeoloji
B) Antropoloji
C) Heraldik
D) Nümizmatik
E) Paleografya

4. **Türklerin kullandığı takvimlerden hangisini Selçukluların yanı sıra Hindistan'daki Babürler de kullanmıştır?**

A) Miladi takvim
B) Rûmî Takvim
C) Hicrî takvim
D) Celâli Takvimi
E) On İki Hayvanlı Türk Takvimi

5. Karasuk kültürü, Yenisey Irmağı'nın kollarından biri olan Karasuk Nehri çevresinde gelişmiştir. Kurganlarda çıkarılanlar İç Asya uygarlığında demirin ilk kez bu bölgede işlendiğini göstermektedir. Bu kültüre ait üstü çadırla örtülü dört tekerlekli araba, keçeden çadır ve koyun yününden dokunmuş eşyalar bulunmuştur. Karbon 14 yöntemiyle MÖ 1200- MÖ 700 arasına tarihlendirilmiş kemik ve kafatası örneklerinin incelenmesi, bu eşyaların Türklerle ilişkisini kanıtlamıştır.

Yukarıdaki paragrafta tarihe yardımcı bilim dallarının hangisinden yararlanıldığına dair kanıt yoktur?

A) Antropoloji
B) Arkeoloji
C) Coğrafya
D) Etnografya
E) Paleografi

6. I. Millî kimliğin güçlenmesinde önemli rol oynar.
II. Dünyada meydana gelen zamana bağlı değişmelere uyum sağlamaya yardımcı olur.
III. İnsanların sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirir.

"Neden tarih öğreniyoruz?" sorusuna yukarıdaki yargılardan hangileri cevap olarak verilebilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

7. **Türklerin kullandığı ilk takvim aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Miladi takvim

B) Hicrî takvim

C) Celâli Takvimi

D) Rûmî Takvim

E) On İki Hayvanlı Türk Takvimi

8. **Aşağıdakilerden hangisinin dönemlendirilmesi yanlıştır?**

A) 29-Üçüncü yüzyılın ilk yarısının ikinci çeyreği

B) 511-Altıncı yüzyılın ilk yarısının birinci çeyreği

C) 1176–On ikinci yüzyılın ikinci yarısının dördüncü çeyreği

D) 1453–On beşinci yüzyılın ikinci yarısının üçüncü çeyreği

E) 1877–On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısının dördüncü çeyreği

9. Tarihte bilinen ilk takvim sistemleri, günümüzden yaklaşık 6 bin yıl önce güneş veya ay yılı esaslı oluşturulmuştur.

Ay yılı esaslı ilk takvimi aşağıdaki uygarlıklardan hangisi oluşturmuştur?

A) Mısır B) Sümer C) Yunan D) Çin E) Roma

10. Kökeni Mısırlılara dayanan miladi takvimi Romalılar, Ege ve Yunan uygarlıklarından öğrenerek geliştirmiş ve Papa 13. Gregorious bu takvime son şeklini vermiştir. Bu nedenle miladi takvime Gregoryen takvimi de denir.

Yukarıdaki paragraftan çıkarılabilecek ortak yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Güneş yılına göre düzenlenmiştir.

B) Bir yıl 365 gün 6 saattir.

C) Miladi takvimin oluşumunda farklı uygarlıkların katkısı vardır.

D) Başlangıcı, Hz. İsa'nın doğumu kabul edilmiştir.

E) Ülkemizde 1 Ocak 1926'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

11. "Tarihçi incelediği olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmalıdır."

ilkesini aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi açıklar niteliktedir?

A) Tarihçi kullandığı kaynakları tenkit edebilmelidir.

B) Tarihin konusu insandır.

C) Her olayın en az bir sebebi ve ortaya çıkardığı sonuç veya sonuçları vardır.

D) Olaylar gerçekleşme zamanına göre değerlendirilmelidir.

E) Tarihî olaylar tekrar etmediği için tarihte deney ve gözlem yoktur.

1. 1914'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdının bir suikasta uğramasıyla Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına bakılarak "Suikastlar savaşlara yol açar." şeklinde bir tarih yasasına ulaşılamaz. Yine tarihî olayların ortak yönlerinden hareketle "Türklerin savaşlarda uyguladığı Turan taktiği her zaman zafer getirir." gibi genellemeler yapılsa da tarih, fen bilimlerindeki evrensel yasalar gibi kesinlik taşımaz.

Yukarıda verilen metinde tarih biliminin hangi özelliğine vurgu yapılmıştır?

A) Tarihte deney ve gözlem yöntemi kullanılamaz.

B) Tarih bilimi farklı bilimlerden yararlanır.

C) Olaylar incelenirken tarafsız olunmalıdır.

D) Tarihçi olayın geçtiği dönemin şartlarını göz önünde bulundurmalıdır.

E) Tarihte değişmez kural ve yasalara ulaşmak mümkün değildir.

2. I. Mahkeme kayıtları
II. Fermanlar
III. Tarih ders kitabı

Verilenlerden hangileri tarih biliminin faydalandığı birinci el kaynaklar arasında yer alır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

3. **Bir tarihçi;**

I. Osmanlı arması,
II. Eski para,
III. Kadeş Antlaşması metni

kanıtlarını incelemektedir. Bu kanıtlar sırasıyla tarihe yardımcı hangi bilim dallarının malzemesi sayılabilir?

	I.	II.	III.
A)	Heraldik	Nümizmatik	Diplomasi
B)	Heraldik	Antropoloji	Paleografya
C)	Etnografya	Diplomatik	Epigrafi
D)	Arkeoloji	Epigrafi	Paleografya
E)	Epigrafi	Nümizmatik	Heraldik

4. Yazının icadından önceki dönem "tarih öncesi çağlar" olarak adlandırılmıştır.

Buna göre tarih öncesi dönemleri araştırırken aşağıdakilerden hangisi tarihin yararlandığı bilimlerden biri olamaz?

A) Etnografi

B) Antropoloji

C) Nümizmatik

D) Arkeoloji

E) Coğrafya

5. I. İnsanların tarihî süreçte meydana gelen değişimleri ve süreklilikleri algılamasını sağlar.
II. Vatan ve millet sevgisini pekiştirerek uluslararası çatışmalara zemin hazırlar.
III. Geçmişin ışığında bugünün anlaşılmasını ve yarına yön verilmesini sağlar.

Yukarıdakilerden hangileri tarih öğrenmenin faydaları arasında yer alır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

6. • Türklerin kullandığı takvimlerden biridir.
- Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından hazırlatılmıştır.
- Güneş yılı esaslıdır.
- 15 Mart 1079 tarihini başlangıç olarak alır.

Bu özelliklere sahip takvim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Miladi takvim

B) Celâli Takvim

C) Hicrî takvim

D) Rûmî Takvim

E) On İki Hayvanlı Türk Takvimi

7. Toplumlar, kendileri için önemli saydıkları olayların tarihlerini takvimlerinin başlangıç noktası olarak kabul etmiştir.

Bu bilgiye göre aşağıda verilen takvimlerin başlangıçları ile ilgili bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Rûmî Takvim'in başlangıcı 622'dir.

B) Miladi takvimde Hz. İsa'nın doğumu başlangıç kabul edilir.

C) Hicrî takvimin başlangıcı, miladi 622'de gerçekleşen Hicret'tir.

D) On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nin başlangıcı Bilge Kağan'ın tahta çıkışıdır.

E) Yunan takviminin başlangıcı, ilk olimpiyatların yapıldığı MÖ 776'dır.

8. **Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılının dönemlendirilmesi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Yirminci yüzyılın ilk yarısının ilk çeyreği

B) Yirminci yüzyılın ilk yarısının ikinci çeyreği

C) Yirmi birinci yüzyılın ikinci yarısının ilk çeyreği

D) Yirmi birinci yüzyılın ilk yarısının ilk çeyreği

E) On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısının ilk çeyreği

9. **Aşağıda verilen tarihî olaylardan hangisi İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmesine daha uzak bir zamanda gerçekleşmiştir?**

A) MÖ 680-Lidyalıların parayı kullanmaları

B) MÖ 3200-Sümerlerin yazıyı bulması

C) 1923-Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu

D) 1071-Anadolu'nun Türk yurdu olmaya başlaması

E) Hz. İsa'nın doğumu

10. **İlk güneş yılı takvimini aşağıdaki uygarlıklardan hangisi oluşturmuştur?**

A) Mısır
B) Sümer
C) Yunan
D) Çin
E) Roma

1. Kayseri yakınlarındaki Kültepe'de yapılan kazılarda, Asurlu tüccarlara ait karum adı verilen bir pazar yeri ve çivi yazısıyla yazılmış ticari ve hukuki içerikli kil tabletler bulunmuştur.

Tarih biliminde bu bilgilere,
I. paleografi,
II. arkeoloji,
III. antropoloji
bilimlerinin hangilerinden yararlanılarak ulaşıldığı savunulabilir?

A) Yalnız III B)Yalnız I C) I, II ve III
D) I ve II E) Yalnız II

2011 YGS

2. Bir tarihî olayın geçtiği döneme ait her çeşit bulgu ve belgelere birinci el kaynak denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nde Lale Devri ile ilgili birinci el kaynaklardan biri olamaz?

A) Ahmet Refik Altınay'ın Lale Devri isimli eseri
B) Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın Evkâfı Muhasebe Defteri
C) Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Paris Sefaretnamesi
D) Sultan III. Ahmet Dönemi'ne ait fermanlar
E) Nedim'in Divan'ı

2014 LYS

3. Tarih öncesi çağların işlendiği bir derste aşağıdaki konuşma geçer:

Öğrenci:
• Öğretmenim, geçmişte yaşanmış bir olayı bilmemizin bize ne faydası olacak? Hayatta bizim ne işimize yarayacak?

Öğretmen:
• Tarih okumak, ...

Bu konuşmada boş bırakılan yere,
I. başkalarının yaşadığı olayların neden sonuçlarından dersler çıkarmayı sağlar
II. geçmiş çağlar üzerine düşünerek insanlık bilincini geliştirir
III. başkalarının yaşadıklarını zihinde canlandırarak empati yeteneğini geliştirir
yargılarından hangileri getirilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

2014 YGS

4. İnsanlar tarihin akışı içinde zaman ölçüsü olarak çeşitli takvimler kullanmıştır.

Takvimin kullanılmasına öncülük eden medeniyetler aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hititler-Romalılar
B) Sümerler-İbraniler
C) Mısırlılar-İbraniler
D) Sümerler-Mısırlılar
E) Asurlular-Romalılar

2015 LYS

5. Tarih öğretmeni sınıfa ferman, tarihî para, Çanakkale'de şehit düşen bir askerin hatıratı, İstiklal madalyası ve Halil İnalcık'ın Devlet-i Aliyye isimli eserini getirerek, öğrencilerine bu materyallerden hangisinin birinci el kaynaklar içerisinde yer alamayacağını sormuştur.

Öğrencilerin bu soruya doğru cevap olarak aşağıdakilerden hangisini vermesi beklenir?

A) Ferman
B) Tarihî para
C) İstiklal madalyası
D) Şehidin hatıratı
E) Halil İnalcık'ın eseri

2015 YGS

6. Ela Öğretmen tarih dersinde, öğrencilerine anıt ve taşlardaki yazıların okunmasında tarih biliminin yararlandığı alanı sormuştur.

Öğrencilerin aşağıdakilerden hangisini cevap olarak vermesi beklenir?

A) Etnografya
B) Heraldik
C) Epigrafi
D) Antropoloji
E) Nümizmatik

2017 YGS

7. **Tarih bilimi; ferman, berat, vakfiye ve benzeri belgelerin yazılarının okunabilmesi için aşağıdaki bilgi alanlarının hangisinden yararlanır?**

A) Paleografi
B) Nümizmatik
C) Epigrafi
D) Antropoloji
E) Etnografya

2019 AYT

8. "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır."

Mustafa Kemal, bu sözüyle tarihçinin aşağıdaki niteliklerinden hangisine işaret etmemiştir?

A) Öznellik
B) Bilimsellik
C) Tarafsızlık
D) Belgelere dayanma
E) Nesnellik

2020 AYT

9. **Anadolu'daki Neolitik Dönem köy yerleşkelerinden olan Diyarbakır Çayönü ile ilgili araştırma yapan bir bilim insanı, aşağıdaki tarihe yardımcı bilim dallarının hangisinden yararlanabilir?**

A) Antropoloji
B) Nümizmatik
C) Paleografya
D) Epigrafi
E) Diplomatik

2021 AYT

10. Mısır'da bulunan ve Rosetta Taşı adı verilen bir kitabede aynı metin; Grek alfabesi, demotik yazı ve hiyeroglif olarak yazılmıştır. Taşın üç farklı yazı tipi ile yazılması o güne kadar okunamayan hiyerogliflerin sırrının çözülmesini sağlamıştır.

Buna göre hiyerogliflerin çözümlenmesinde kullanılan tarihe yardımcı bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Heraldik
B) Etnografya
C) Nümizmatik
D) Kronoloji
E) Paleografya

2022 AYT

2. Ünite
İnsanlığın İlk Dönemleri

Notlarım

İNSANLIĞIN İLK İZLERİ

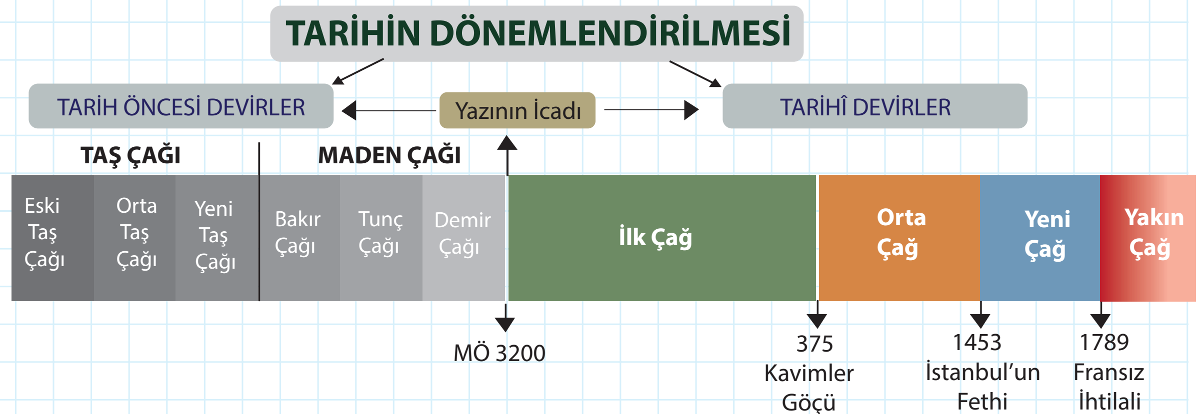
İnsanlığın ilk dönemlerine ilişkin bilgiler kısıtlıdır. Yazılı belgelerin olmadığı dönemlerdeki insanların yaşayışlarını ortaya çıkarmak için o dönemlerden kalan buluntulardan (kalıntı) yararlanılır.

Arkeolojik bulgular, ilk insanların Buzul Çağı'ndan sonra ortaya çıkan ılıman iklim kuşağında ve tatlı su kaynaklarına yakın yerlerde yaşadıklarını göstermektedir.

Tarih Öncesi Devirler

- Bilim dünyasında kabul gören anlayışa göre insanoğlunun yazıyı kullanmasından önceki dönemler tarih öncesi devirler olarak adlandırılır.
- Tarih öncesi devirler, ilk insanların araç gereç üretirken kullandıkları malzemeye göre Taş Çağı ve Maden Çağı şeklinde adlandırılır.
- Çok uzun zaman göçebe ve yarı göçebe avcı-toplayıcı topluluklar hâlinde yaşayan insanlar, günümüzden yaklaşık 12 bin yıl önce bazı bölgelerde tarım yapmaya ve yerleşik hayata geçmeye başlamıştır.
- İlk yerleşim yerleri günümüzden yaklaşık 12 bin yıl önce Anadolu ve Mezopotamya'da ortaya çıkmıştır. Tarıma elverişli olmasından dolayı bu bölgeye **Bereketli Hilal** adı verilmiştir.

TARİH ÖNCESİ DÖNEMLENDİRME

TAŞ ÇAĞLARI	
ESKİ TAŞ ÇAĞI (Paleolitik) Yüz binlerce yıl sürdüğü düşünülen en uzun dönemdir. Anadolu'da MÖ 16000 yılına kadar sürmüştür.	• İnsanlar avcı ve toplayıcı olarak yaşamlarını sürdürdüler. • Mağara gibi doğal korunaklarda yaşadılar. • Hayvan derilerinden giysiler yaptılar.
ORTA TAŞ ÇAĞI (Mezolitik) MÖ 16000-MÖ 9000	• Çakmak taşından yontulmuş kesici ve delici aletler yaptılar. • Zamanla ateşi kullanmaya başladılar. • Mağara duvarlarına şekiller çizdiler, resimler yaptılar.
YENİ TAŞ ÇAĞI (Neolitik) Anadolu'da MÖ 8500-MÖ 5800 Mezopotamya'da MÖ 10000-MÖ 5200 Mısır'da MÖ 5000-MÖ 3500 yılları arasında yaşanmıştır.	• İnsanlar, tarım yapmaya başlayarak üretici konumuna geçtiler. • Tarımla birlikte yerleşik yaşam başladığından ilk köyler oluştu. • Köpek, koyun, keçi, domuz, sığır gibi hayvanlar evcilleştirildi. • Bitki liflerinden kumaş imal edildi. • Tahılın insan hayatına girmesiyle yiyecek hazırlama araçları gelişti. • Tahıl öğütme aletleri yapıldı. • Kilden çanak çömlek yapımı, bunların fırınlanıp pişirilerek sağlamlaştırılması, süslenmesi gibi teknikler gelişti. • Obsidyen taşından araç gereç üretildi.
MADEN ÇAĞLARI	
BAKIR ÇAĞI MÖ 5800-MÖ 3400	• İnsanların doğada bulup işlediği ilk maden bakır oldu. • Bakır Çağı'nı yaşayan insanların yaşam alanlarında yapılan kazılarda bakırdan yapılmış heykelcikler, kap kacak, süs eşyaları ve takılar bulundu.
TUNÇ ÇAĞI MÖ 3400-MÖ 1200	• İnsanlar tunç kullanarak bakırdan yapılanlara göre daha dayanıklı savaş ve tarım aletleri yaptılar. • Güçlü ordular oluştu, ilk şehir devletleri kuruldu.
DEMİR ÇAĞI MÖ 1200-MÖ 330	• Şehir devletlerinin yerini büyük devletler almaya başladı.

Notlarım

Bilgi Havuzu

Tarih öncesi devirler, bazı Batılı tarihçilerin XIX. yüzyılda üç çağ sistemi adıyla ortaya koydukları bir dönemlendirmedir.

Bilgi Havuzu

Obsidyen, doğal volkanik camdır. İlk insanlar, sert bir yapıda olması nedeniyle araç gereç yapımında obsidyen kullanmıştır.

Bilgi Havuzu

Tarih öncesi çağlar her toplumda aynı sırayla yaşanmamıştır. Savaş, göç, ticaret gibi nedenlerle başka bir toplumla karşılaşan insanlar daha önce bilmedikleri madenleri kullanarak yeni bir çağa geçmişlerdir.

Notlarım

Bilgi Havuzu

Mikrolit; kemik, taş, ahşap gibi çeşitli malzemelerden yapılan iğne, olta, kesici alet vb. küçük el aletleridir.

ANADOLU'DA TARİH ÖNCESİNE BAKIŞ

A) Anadolu'da Eski Taş Çağı Bulguları (Paleolitik Dönem Örnekleri)

- Anadolu'da insan yaşamına dair en eski kalıntılar, Konya'nın Akşehir ilçesindeki Dursunlu köyünde bulunan fosillerdir.
- Günümüzden 270 bin ila 390 bin yıl önce İstanbul'daki Yarımburgaz Mağarası'na insanların yerleştiği belirlenmiştir.
- Anadolu'da insanlardan kalma en eski kemikler, Antalya'daki Karain Mağarası'nda bulunmuştur.

B) Sıra Dışı Bir Örnek: Göbeklitepe

- En eski dinî mimari örneği, Şanlıurfa'daki Göbeklitepe'de yapılan kazılarda bulunmuştur.
- Göbeklitepe günümüzden yaklaşık 12 bin yıl önce, insanların henüz yerleşik hayata geçmedikleri bir dönemde inşa edilmiştir.
- Göbeklitepe UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndedir.

C) Yerleşik İnsan ve Medeniyet

Çatalhöyük

- Konya'nın Çumra ilçesindeki Çatalhöyük, Anadolu'da yazıdan önceki yaşamı yansıtan bir kent yerleşimidir.
- Dünyadaki ilk şehir yerleşimi kabul edilir.
- Çatalhöyük'te bulunan kalıntılardan hayvanların evcilleştirildiği, tahıl üretildiği, bu amaçla çeşitli aletler kullanıldığı, ekmek yapıldığı tespit edilmiştir.
- İnsanlık tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Çatalhöyük, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndedir.

Çayönü

- Diyarbakır'ın Ergani ilçesindeki Çayönü, Yakın Doğu'da ilk köy yerleşimi kabul edilir.
- Günümüzden 10 bin yıl önce, Yeni Taş Çağı'nda insanların yaşadığı Çayönü, tahıl üretimine uygun ve av hayvanları bakımından zengin bir yerleşim yeri olarak ülkemizde tarih öncesini aydınlatan mekânlar arasında önemli bir yere sahiptir.

SÖZLÜ KÜLTÜR

- Yazının kullanılmasından önceki dönemlerde insanlar, toplumsal hafızalarını yeni kuşaklara sözlü olarak aktarmışlardır. Destanlar, efsaneler, mitler, halk hikâyeleri bu aktarımın araçlarıdır.
- Her toplumda sözlü kültürü nesilden nesile nakleden anlatıcılar vardır. Eski Yunan'da mit ve efsane anlatıcıları, Türklerde ozanlar bu görevi üstlenmiştir.

İnsanlığın Kökenine İlişkin Dinî ve Arkeolojik Yaklaşımların Farklılıkları

Semavi dinler olarak nitelenen Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'te ilk insanın Hz. Âdem, eşinin Hz. Havva olduğuna inanılır. Bugünkü insan nesli, onların çocuklarından çoğalarak günümüze geldiği için de "âdemoğlu" olarak nitelendirilir. Dinlerin insanlığın ilk dönemlerine ve ilk insana ilişkin ortaya koyduğu bilgiler her dinin kendi kutsal kitabına ve peygamberlerin verdiği bilgilere dayanır. Dolayısıyla dinlerin tarih öncesine ilişkin verdiği bilgiler ile bilimsel veriler farklılık gösterebilir. Bilimsel bilgi, doğası gereği yeni bulgularla değişip gelişebilir. Dinlerin verdiği bilgiler ise değişmez ve inanç esasları olarak kabul edilir.

--« SIRA SİZDE »--

1. ETKİNLİK: Aşağıdaki numaralandırılmış ifadeleri harflerle verilen kavramlar ile eşleştirerek doğru harfi ( ) içine yazınız.

( )	I	Farklı sebeplerle yıkılıp terk edilmiş ve toprak altında kalmış eski yerleşim yerleri.	a	megaron
( )	II	İlk insanların araç gereç yapımında kullandıkları doğal volkanik cam.	b	Bereketli Hilal
( )	III	Diyarbakır Ergani'de bulunan Yakın Doğu'daki ilk köy.	c	çakmak taşı
( )	IV	Mezopotamya ve Güneydoğu Anadolu'da ilk insan yerleşmelerinin görüldüğü, Fırat ve Dicle Nehri'nin bulunduğu bölgeye verilen isim.	ç	Neolitik
( )	V	Giriş bölümü ve dikdörtgen bir salondan oluşan, İzmir çevresindeki arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan ev tipi.	d	höyük
( )	VI	Konya'nın Çumra ilçesinde bulunan ve insanlığın ilk kent yerleşimlerinden biri kabul edilen höyük alanı.	e	Çayönü
( )	VII	İnsanlığın ilk dönemlerinde araç gereç yapımında kullanılan, sert ve dayanıklı olması nedeniyle tercih edilen taş türü.	f	obsidiyen
( )	VIII	İnsanların kemik, boynuz, ağaç gibi malzemelerden yaptıkları, eskiye göre daha küçük ve kullanışlı el aletleri.	g	mikrolit
			h	Çatalhöyük
			ı	emmer evcil buğdayı

Notlarım

Bilgi Havuzu

Megaron tipi ev; Ege Bölgesi'nde ilk örnekleri görülen, daha sonra bütün Anadolu'ya yayılan, giriş bölümü ile dikdörtgen bir salondan oluşan ev tipidir.

Bilgi Havuzu

Diyarbakır Çayönü ve Malatya Caferhöyük'te dünyanın en eski buğday türlerinden emmer evcil buğdayı bulunmuştur. Bu kalıntılar buğdayın ana vatanının Anadolu olduğu düşüncesini desteklemektedir.

Notlarım

2. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına "Y" yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz yargının altına doğrusunu yazınız.

1. ( ) Romalıların Türeyiş Efsanesi ile Türklerin Ergenekon, Türeyiş ve Göç Destanlarında yer alan kurt motifi benzerlik göstermektedir.

2. ( ) İlk insanlar, avlanma aracı olarak çeşitli sertlikteki taş türlerinden yararlanmışlardır.

3. ( ) Tarih öncesi çağlar, Taş Çağı ve Maden Çağı olarak iki ana gruba ayrılır.

4. ( ) Tarihî çağları sırasıyla yaşayan bir toplum Yeni Taş Çağı'ndan bir sonraki aşamada Tunç Çağı'na geçiş yapar.

5. ( ) Farklı toplumlarda birbiriyle benzerlik gösteren tufan hikâyeleri, sözlü kültürün önemli bir parçasıdır.

6. ( ) İlk Çağ'da Çinliler de İç Asya'daki Türkler gibi Celâli Takvimi kullanmışlardır.

7. ( ) Çatalhöyük'te yapılan kazılar, bu bölgenin Yakın Doğu'daki bilinen en büyük köy yerleşimi olduğunu göstermektedir.

8. ( ) Arkeolojik kazılarda Mezopotamya ve Anadolu'da aynı buğday türünün ekildiği tespit edilmiştir.

9. ( ) Bakır Çağı insanları bakırdan süs eşyası, kap kacak, heykelcik, silah gibi nesneler üretmişlerdir.

10. ( ) Anadolu'daki insanlardan kalma en eski kemikler, Antalya'daki Karain Mağarası'nda bulunmuştur.

Notlarım

3. ETKİNLİK: Aşağıdaki tablonun numaralı kutucuklarında bazı nesne isimlerine yer verilmiştir. Bu nesne isimlerini temsil eden numaraları tabloda ait oldukları devirlerin karşısına yazınız. (Bir numara birden fazla devrin karşısına yazılabilir.)

1. kemik iğne	2. kesici taşlar	3. değirmen taşı	4. buğday ambarı	5. bakır tencere	6. demir balyoz	7. hayvan kemikleri
8. kâğıt	9. madenî para	10. insan fosilleri	11. kaya resimleri	12. tunç mızrak	13. çakmak taşı	14. saban

A. TARİH ÖNCESİ DEVİRLER	
B. TARİHÎ DEVİRLER	

4. ETKİNLİK:

Yukarıdaki harita insanların tarih öncesinde Anadolu'da yaşadıkları yerleri göstermektedir. Haritadan da yararlanarak aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Soru: Anadolu'daki ilk yerleşim yerlerinin ortak özellikleri nelerdir?

....

....

....

....

....

....

Notlarım

Bilgi Havuzu
Sümerlerde ziguratlar tapınak olmanın yanında gözlemevi, tahıl deposu ve okul olarak da kullanılmıştır. Zigguratlara "tablet evi" de denmektedir.

Bilgi Havuzu
• İlk kez Bergama'da hayvan derisinden üretilen parşömenler birleştirilerek kitap hâline getirilmiştir.
• Çin medeniyeti tekstilden yapılan kâğıdı üretmiştir.
• VIII ve IX. yüzyıllarda Müslümanlar Çinlilerden öğrendikleri kâğıt üretimini dünya üzerinde yaygınlaştırmıştır.

Bilgi Havuzu
Sümerlerin kullandığı yazılı ilk kil tablet örneklerine Uruk kentinde rastlanmıştır.

YAZININ GELİŞİMİ

Yazının İcadının İnsanlık Tarihi Üzerindeki Etkileri

- Tarihî devirler başladı.
- Bilgi birikimleri nesilden nesile aktarıldı.
- Eğitim öğretim yaygınlaştı ve kolaylaştı.
- Kanun ve kurallar yazılarak kalıcı hâle getirildi.
- Devlet işleri kolaylaştı ve vergi kayıtları tutuldu, merkezî otorite arttı.
- Kitaplar yazıldı, kütüphaneler kuruldu, medeniyet gelişti.
- Yapılan anlaşmalar kayıt altına alındı.
- Toplumlar arasındaki iletişim ve etkileşim kuvvetlendi.

İlk Yazı Türleri	piktografik yazı	çivi yazısı	hiyeroglif	Fenike alfabesi
İlk Yazı Gereçleri	kil tablet	papirüs	parşömen	kâğıt

- Sümerler MÖ 3200'lerde mabet ekonomisinin doğurduğu ihtiyaç ile sembol yazısını (piktograf) icat etmişlerdir.
- Yazı yaygınlaştıkça semboller küçülmüş ve işaret kümeleri hâline gelmiştir.
- İşaretler çiviye benzetildiği için bu yazıya "çivi yazısı" denmiştir.
- Sümerlerden sonra çivi yazısı Akad, Babil Asur, Hitit, Urartu gibi medeniyetler tarafından da kullanılmış ve geliştirilmiştir.
- Mısırlılar bir tür resim yazısı olan hiyeroglif yazısını icat etmiş ve yazı aracı olarak Mısır'da yetişen papirüs adlı bir tür bitkiyi kullanmışlardır.
- Mısır yazısı, 24 sessiz harften oluşan Fenike alfabesinin gelişmesinde etkili olmuştur.
- Günümüzde kullanılan Latin alfabesinin ortaya çıkışı Fenikelilere dayanır. Fenike alfabesi önce Sami alfabesini, sonrasında da Latin alfabesini meydana getirmiştir.

Notlarım

SIRA SİZDE

5. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda verilen kavramları ilgili olduğu uygarlığın karşısına yazınız.

alfabe, ziggurat, papirüs, çivi yazısı, hiyeroglif, piktografik yazı, parşömen, kâğıt, Uruk, tablet evi

Uygarlıklar	Kavramlar
MISIR	
FENİKE	
BERGAMA	
ÇİN	
SÜMER	

6. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başındaki kutucuğu "√" ile yanlış olanları "X" ile işaretleyiniz.

- [ ] İlk kez Mısır'da hayvan derisinden üretilen papirüsler birleştirilerek kitap hâline getirilmiştir.
- [ ] Sümerler, çivi yazısını kil tabletlere yazarak yazılı metinlerin taşınmasını kolaylaştırmıştır.
- [ ] Çivi yazısında işaretler çiviye benzetildiği için bu yazıya "çivi yazısı" denmiştir.
- [ ] Uruk şehrinde rastlanan ilk yazı örnekleri; hesaplar, tarihler, malın cinsi gibi bilgileri içeren ziraat ve ticaret kayıtlarından oluşmaktadır.
- [ ] İlk Çağ'da Mezopotamya'daki herkes elde ettiği ürünü saraya teslim etmek zorundadır. Krallar, vatandaşların teslim ettiği ürünü tabletlere resmetmiştir.
- [ ] Sümerlerden sonra çivi yazısı Pers, Çin, Roma gibi medeniyetler tarafından da kullanılmış ve geliştirilmiştir.
- [ ] Yazının ilk hâli olan piktografik yazıda kil tablet üzerine kareler çizilmiş ve anlatılmak istenenler sembollerle verilmiştir.
- [ ] Yazının kullanılması devletin yönetim işlerini kolaylaştırmıştır.
- [ ] Sami ve Latin alfabelerinin kökeni Fenike alfabesine dayanmaktadır.
- [ ] Yazı; bilgi, beceri ve tecrübelerin tekrar edilmesini sağlayarak eski birikimlerin üzerine yenilerinin eklenmesini önlemiştir.

Notlarım

7. ETKİNLİK: Aşağıdaki numaralandırılmış kutucuklarda yazının gelişimi ile ilgili bazı kavram ve ifadelere yer verilmiştir. Kutucuk numaralarını kullanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız. Soruların birden çok cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.

1 piktografik yazı	2 Fenikeliler	3 ziggurat	4 Urartu
5 Sümerler	6 Bilgi birikimleri nesilden nesile aktarıldı.	7 Hitit	8 Yapılan anlaşmalar kayıt altına alındı.
9 Mısırlılar	10 Babil	11 çivi yazısı	12 hiyeroglif yazı
13 papirüs	14 Latin alfabesi	15 kil tablet	16 parşömen
17 Bergama	18 Akad	19 Vergi kayıtları tutuldu.	20 Asur
21 Devlet işleri kolaylaştı.	22 Fenike alfabesi	23 Kütüphaneler kuruldu.	24 yazı

1. Yazının gelişimine katkıda bulunan medeniyetler hangileridir? ....
2. Geçmişten günümüze kullanılan yazı türleri sırasıyla hangileridir? ....
3. İlk Çağ'da insanların yazı yazmak için kullandığı ilk araç gereç nelerdir? ....
4. Yazının bulunduğu, astronomik gözlemlerin yapıldığı mekânlar olarak bilinen Sümer tapınaklarına ne ad verilmiştir? ....
5. Hayvan derisinden ürettikleri parşömenleri birleştirerek kitap hâline getiren uygarlık hangisidir? ....
6. Sümerlerden sonra çivi yazısını geliştiren medeniyetler hangileridir? ....
7. Yazının icadı, insanlık tarihinde ne gibi değişimler meydana getirmiştir? ....
8. Yaptığı ticaret sayesinde Anadolu'ya yazıyı getiren uygarlık hangisidir? ....
9. İlk Çağ devletlerinde yönetim işleri, vergi ve muhasebe işlemlerinin kayıt altına alınması nasıl mümkün olmuştur? ....
10. Fenikeliler, Akdeniz'deki koloni faaliyetleri yoluyla alfabelerini farklı ülkelere taşıyarak günümüzdeki hangi alfabenin oluşumuna katkıda bulunmuşlardır? ....

Notlarım

8. ETKİNLİK: **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kavramlardan uygun olanlarla tamamlayınız.**

Çin	Fenike	Uruk	tablet evinin babası	papirüs
paleografya	parşömen	piktografik	hiyeroglif	tablet evinin oğlu

1. Mısır yazısı, 24 sessiz harften oluşan .... alfabesinin gelişmesinde etkili olmuştur.

2. Tekstilden yapılan kâğıdı ilk kez .... medeniyeti üretmiştir.

3. Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içindeki değişimini inceleyen bilim dalına .... adı verilir.

4. Yazının ilk hâli olan .... yazıda avuç içine sığabilecek bir kil tablet üzerine kareler çizilmiş ve anlatılmak istenenler sembollerle verilmiştir.

5. Sümerlerin kullandığı yazılı ilk kil tablet örneklerine .... kentinde rastlanmıştır.

6. Sümerlerde öğretmene .... öğrenciye ise .... adı verilmiştir.

7. İlk kez Bergama'da hayvan derisinden üretilen .... birleştirilerek kitap hâline getirilmiştir.

8. Mısırlılar yazı aracı olarak ...., fırça gibi araçlar kullanmışlardır.

9. ETKİNLİK: **Aşağıda yazının gelişimiyle ilgili bazı ifadeler karışık olarak verilmiştir. Bu ifadeleri kronolojik sıraya koyarak tabloya yazınız.**

- Fenikeliler, 24 harften oluşan alfabeyi kullanmıştır.
- Sümerler, piktografik yazıyı geliştirerek çivi yazısını kullanmıştır.
- Mısır'da bir tür resim yazısı olan hiyeroglif yazı kullanılmıştır.
- Sümerler, avuç içine sığabilecek kil tabletlere piktografik yazı yazmıştır.
- Fenikeliler, kolonicilik faaliyetleriyle alfabelerini yaymış ve bu sayede Latin alfabesi gelişmiştir.

1	
2	
3	
4	
5	

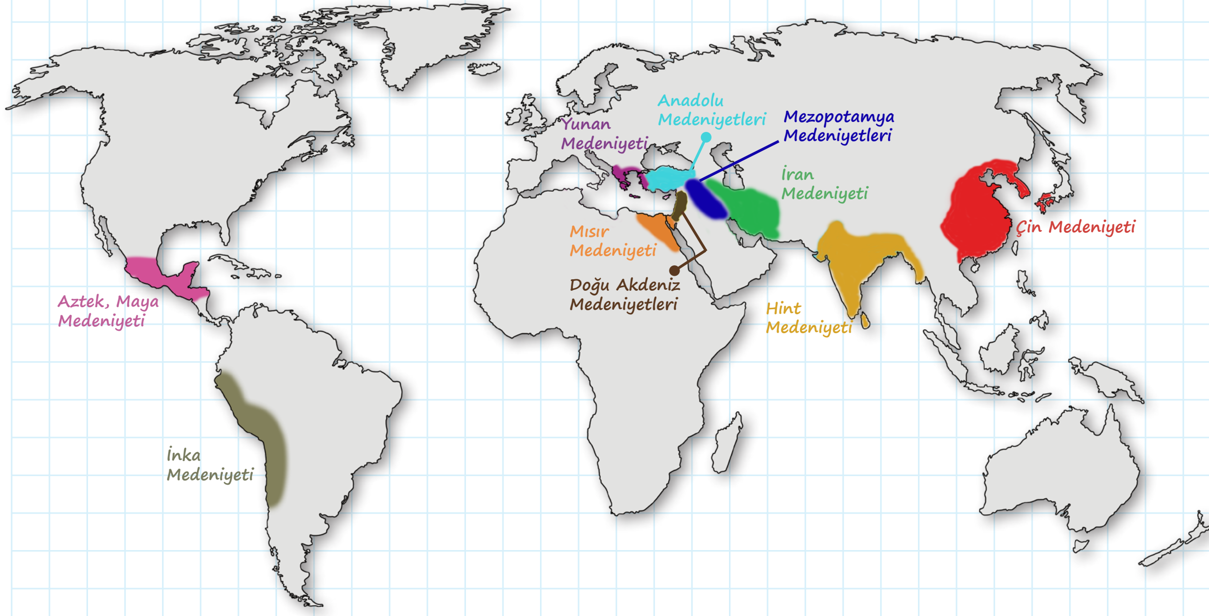
Notlarım

İLK ÇAĞ'DA BAŞLICA MEDENİYET HAVZALARI

İLK ÇAĞ MEDENİYETLERİ VE BAŞLICA OLAYLAR

Tarih	Olay
MÖ 3200	Sümerlerin yazıyı icat etmesi
MÖ 2375	Urkagina Yasaları'nın çıkarılması
MÖ 1900	Anadolu'da yazının kullanılmaya başlanması
MÖ 1700	Hammurabi Kanunları
MÖ 1280	Kadeş Antlaşması
MÖ 1260-1250	Truva Savaşları
MÖ 776	İlk olimpiyatlar
MÖ 753	Roma'nın kurulması
MÖ 680	Lidyalıların parayı kullanmaya başlamaları
MÖ 550	Pers İmparatorluğu'nun kurulması
MÖ 359	İskender İmparatorluğu'nun kurulması
0 (Milat)	Hz. İsa'nın doğumu
MS 313	Milano Fermanı
MS 375	Kavimler Göçü
MS 380	Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığın resmî din hâline gelmesi
MS 395	Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması

İLK ÇAĞ MEDENİYET HAVZALARI

Mezopotamya Medeniyetleri

Sümerler

MÖ 3200'de çivi yazısını icat etmişlerdir. Sümerler; depo, tapınak, okul, rasathane işlevi gören ve "ziggurat" adı verilen yapılar inşa etmişlerdir. Ay ve Güneş tutulmalarını hesaplamış; Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn gibi gezegenleri tespit etmişlerdir. Takvimlerini ay yılı esasına göre hazırlamışlardır. Sümer Kralı Urkagina, MÖ 2375'te bilinen ilk yazılı kanunları çıkarmıştır.

Babiller

Mimaride ilerlemiş ve Babil Kulesi, Babil'in Asma Bahçeleri gibi eserler inşa etmişlerdir. Kral Hammurabi tarafından Hammurabi Kanunları hazırlanmıştır.

Asurlular

Anadolu'da ticaret kolonileri (karum) kurarak Asur ülkesi ile Anadolu arasında ticaret yapmışlardır. Bu sayede yazıyı Anadolu'ya getirerek Anadolu'da tarihî çağların başlamasını sağlamışlardır.

Anadolu Medeniyetleri

Hititler

Krallıkla yönetilen Hititlerde "tavananna" adı verilen kraliçeler de yönetimde etkili olmuştur. Kraliçeler "pankuş" adı verilen mecliste söz sahibidirler. Hititler tanrılara hesap verme kaygısıyla "Anal" adı verilen yıllıklar tutarak objektif tarih yazıcılığını başlatmışlardır.

Lidyalılar

Doğal kaynaklar açısından zengin olan Batı Anadolu'da yaşamışlardır. Madenî parayı kullandığı bilinen ilk uygarlıktır. Ticarete önem vermişlerdir.

Notlarım

Frigler
Başkenti Ankara yakınlarındaki Gordion'dur. En önemli yöneticileri Midas'tır. Dokumacılıkta gelişmişlerdir. "Tapates" adı verilen halı ve kilimleri dokumuşlardır. Ayrıca "fibula" adı verilen çengelli iğneyi kullanmışlardır.

Urartular
Başkenti bugün Van ilinde yer alan Tuşpa'dır. Taş işçiliğinde gelişmişlerdir. Van Kalesi'nin yanında su kanalları, su bentleri ve mezar odaları inşa etmişlerdir. Zengin demir, gümüş ve bakır yataklarına sahip olan Urartular, maden işleme sanatında ilerleme kaydetmiştir.

Mısır Medeniyeti
Nil Nehri etrafında ortaya çıkan Mısır medeniyeti İlk Çağ'daki en büyük medeniyetlerden biridir. Hanedanlıklar tarafından yönetilmiş ve yöneticilerine firavun unvanı verilmiştir. Piramit adı verilen anıt mezarlar yapmışlardır. Mimari, astronomi, matematik, eczacılık ve tıp alanlarında ilerlemişlerdir. Mısırlılar, güneş takvimini icat etmişlerdir.

Yunan Medeniyeti
Polis adı verilen şehir devletleri hâlinde örgütlenmişlerdir. Yunan kentlerinde yapılan seçimler, cumhuriyet ve demokrasinin ilk izleri kabul edilir. Başta Aristoteles (Aristo) olmak üzere Yunan bilginleri, bitkilere ve hayvanlara ilişkin bilimsel bilgileri derleyerek botanik ve zoolojinin temellerini atmıştır. Miletli Thales (Tales) ve Pythagoras (Pisagor); matematik, astronomi ve felsefe alanlarında önemli çalışmalar yapmışlardır.

İran Medeniyeti
Persler, satraplık adı verilen eyalet sistemiyle yönetilmiştir. Düzenli bir posta teşkilatı kuran Persler, Sardes'ten başlayıp başkentleri Sus'a kadar uzanan Kral Yolu'nu yapmışlardır.

Hint Medeniyeti
Hindistan yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından zengin olduğu için sık sık istilalara uğramıştır. Sıfırı ilk defa Hint medeniyetindeki matematikçiler kullanmıştır. Toplumsal sınıflar oluşmuş ve buna kast sistemi adı verilmiştir.

Çin Medeniyeti
Barut, pusula, kâğıt ve matbaayı icat eden Çinliler, Galileo'dan (Galilya) önce güneş lekeleri konusunda bilgi vermişlerdir. Türklerin akınlarından korunmak için Çin Seddi'ni inşa etmişlerdir.

Doğu Akdeniz Medeniyetleri

Fenikeliler
Deniz koloniciliği yaparak ticari olarak ilerlemişlerdir. Fenike alfabesini geliştirerek bugünkü Latin alfabesinin temelini atmışlardır.

İbraniler
İbranilere kadar çok tanrılı din anlayışı yaygındır. Tek tanrılı semavi din anlayışı İbranilerle başlamıştır.

--« SIRA SİZDE »--

10. ETKİNLİK:

Verilen diyaloğa göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Tarihî çağların yazının icadıyla başlatılmasının nedenini bilginin kullanımı ve aktarımı açısından yorumlayınız.

2. Tarihî çağları başlatacak bir icat ya da gelişmeyi siz belirleyecek olsaydınız bu ne olurdu, neden?

11. ETKİNLİK: Aşağıdaki bilgilerin ilgili olduğu medeniyeti "√" ile işaretleyiniz.

	Sümerler	Babiller	Asurlular
Çivi yazısını icat etmişlerdir.			
Asma bahçeleriyle ün kazanmışlardır.			
Hammurabi Kanunları yazılmıştır.			
Ay yılı takvimini bulmuşlardır.			
Anadolu'da tarihî çağların başlamasını sağlamışlardır.			
Tapınaklarına ziggurat adı verilir.			
Mezopotamya'da kurulan ilk medeniyettir.			

Notlarım

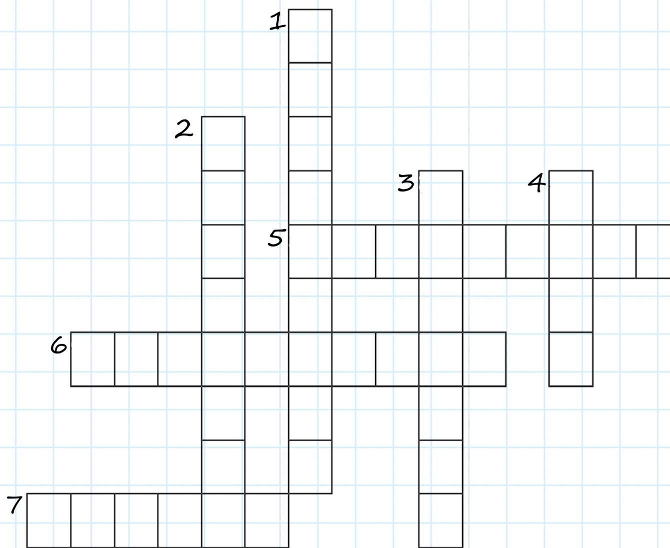
12. ETKİNLİK: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Hitit kraliçelik kurumu, çağdaşı olan devletlerin kraliçelik kurumlarından çok farklı bir görünüm arz etmektedir. Mısır ve Mezopotamya'da kraliçe, memleketin mutlak hâkimi olan kralın yalnızca eşidir. Birtakım dinî görevleri dışında kraliçenin hiçbir politik yetkisi ve ülke üzerinde nüfuzu yoktur. Hâlbuki Hitit kraliçelik kurumunun başında bulunan sal. lugal. gal [büyük kraliçe (Hititçe şakuvaşşar)] ve tavananna (egemen kraliçe); Hitit kralına eşit, hükmetme yetkisi olan, dış politikaya bizzat karışan, devletler arası hukukta söz sahibi, krallığın bağımsız kadın temsilcisidir.

1. **Hitit kraliçeleri ile Mezopotamya medeniyetlerindeki kraliçeler arasındaki temel farkı yazınız.**

2. **Kadınlara verilen önemin toplumdan topluma hatta aynı toplum içinde bile değişiklik göstermesinin sebepleri sizce neler olabilir? Açıklayınız.**

13. ETKİNLİK: Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

1. Van Kalesi'ni yapan medeniyet.
2. Perslerin yaptığı ticaret yolu.
3. Frig halısına verilen ad.
4. Hitit yıllıklarına verilen ad.
5. Hitit kraliçesine verilen ad.
6. Parayı icat eden medeniyet.
7. Hitit meclisinin adı.

Notlarım

14. ETKİNLİK: **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri ifadelerden uygun olanlarla tamamlayınız.**

Mısır	Anal(lar)	Sümer	İbraniler
Urartular	Hint	Frigler	Çin
Kral Yolu	Lidyalılar	Ay yılı	Urkagina
Asurlular	Hammurabi	Güneş yılı takvimi	

1. Hitit yıllıklarına .... adı verilir.
2. Madenî parayı ilk kez .... kullanmıştır.
3. Anadolu medeniyetlerinden .... taş işçiliğiyle ünlüdür.
4. Babil Kralı .... hazırladığı kanunlarda kısasa kısas ilkesini gözetmiştir.
5. Barut, pusula, kâğıt ve matbaa .... medeniyeti tarafından icat edilmiştir.
6. Sardes'ten başlayıp Sus'a kadar uzanan .... Persler tarafından yapılmıştır.
7. Mısırlıların oluşturduğu takvime .... denir.
8. Yazı Anadolu'ya .... tarafından ticaret kolonileriyle getirilmiştir.
9. Sümerler .... takviminin temellerini atmışlardır.
10. Rasathane, tapınak ve depo olarak kullanılan zigguratları .... medeniyeti yapmıştır.
11. Tek tanrılı inanışa geçiş süreci .... ile başlamıştır.
12. Anadolu medeniyetlerinden biri olan ...., tapates adı verilen halıları dokumuşlardır.
13. Nil Nehri'nin çevresinde kurulan .... geometri ve astronomide ilerlemiştir.
14. Sıfır (0) ilk kez .... medeniyeti tarafından kullanılmıştır.

İlk Çağ Medeniyetleri ve Coğrafyası

Coğrafi faktörler; toplumların yaşayışı, beşerî ilişkileri, siyasal tutum ve davranışları gibi pek çok konuda etkili olmuştur. Örneğin deniz kıyısında yaşayanlar ile iç kesimlerde yaşayanlar, verimli arazilerde yaşayanlar ile çöllerde yaşayanlar eşit şartlarda değildir. Bu gibi durumlar farklı yaşayış biçimlerinin ve farklı toplumsal yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İnsanlık tarihinin başlamasıyla insanoğlu yaşamını sürdürebilmek için uygun yerler aramış, bu arayışların sonunda da Akdeniz ve Mezopotamya çevresinde yerleşimler kurmuştur.

İlk Çağ Medeniyetlerinin Kurulduğu Coğrafyaların Ortak Özellikleri

1. Orta kuşak ılıman iklimin hâkim olduğu bölgelerdir.
2. Genel olarak topraklar verimlidir.
3. Su kaynaklarına yakındır. Bu durumun temel nedenleri:
   - Yerleşik yaşama geçen insanların, tarım alanlarında sulama ihtiyacını karşılamak istemesi
   - Tarıma uygun olmayan arazilerde balıkçılık faaliyetinde bulunulması
   - Kimi zaman işgallere karşı doğal bir koruma alanı oluşturması
   - Ulaşımda alternatif imkânlar sunması

Notlarım

Bilgi Havuzu

Medeniyetlerin hâkim olduğu coğrafyanın değişebileceği unutulmamalıdır. Bu durum medeniyetlerin etkileşim içinde olmasını sağlamıştır. Örneğin İran medeniyeti zamanla Hindistan'dan Batı Anadolu'ya kadar genişlemiştir. Fenikeliler kolonicilik faaliyetleriyle Akdeniz'de birçok liman şehri kurmuştur.

İlk Çağ Uygarlıkları

Medeniyet	Bulunduğu Coğrafya	Su Kaynağı	İklim
Sümer	Mezopotamya	Fırat ve Dicle Nehirleri	Ilıman ve karasal iklim
Hint	Güney Asya	Yamuna, Ganj ve Sutlej Nehirleri	Muson iklimi
Hititler	İç Anadolu	Kızılırmak ve Sakarya Havzaları	Karasal iklim
Mısır	Mezopotamya	Nil Nehri ve Akdeniz	Akdeniz ve çöl iklimi
Çin	Doğu Asya	Sarı Irmak ve Yeşil Irmak	Muson iklimi, karasal iklim ve kutup iklimi

--« SIRA SİZDE »--

15. ETKİNLİK: Tarih öğretmeni Burak, elinde bir afişle sınıfa girer. Üzerinde "Coğrafya kader midir?" yazılı olan afişi tahtaya asar ve şu açıklamayı yapar: "Arkadaşlar, coğrafya ve iklim insan hayatını farklı yönlerden etkiler. Bu iki etkenin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlar üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olabilir. Önemli olan olumsuzlukları kabullenip kabullenmediğimizdir."

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Kurulduğu coğrafya, İlk Çağ medeniyetlerinden Urartuların ekonomik faaliyetlerini nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.**

2. **İlk Çağ medeniyetlerinin kurulduğu coğrafya ve bu coğrafyanın iklim koşullarını göz önünde bulundurarak medeniyet havzalarının benzer yönlerini yazınız.**

İNSAN VE GÖÇ

Toplumların Sosyal ve Ekonomik Gelişim Aşamaları

Tarımın öğrenilmesi insanlık adına önemli bir dönüm noktasıdır. İklim, su ve verimli topraklar açısından uygun bölgelerde yaşayan insanlar, artan nüfusu besleyebilecek bilgi ile tecrübeye ulaşarak toprağı işlemiş ve hayvanları evcilleştirmiştir. Bu dönemde yerleşik hayat biçimi giderek yaygınlaşmış, konargöçer hayat tarzının varlığı ise azalarak devam etmiştir.

Notlarım

Eski çağlardan beri konargöçerler ve yerleşikler sürekli karşı karşıya gelmiştir. Hayvancılıktan başka uğraşı olmayan konargöçerler ihtiyaçlarını karşılamak için yerleşiklere zaman zaman baskın yaparak ganimet elde etmiştir. Yerleşikler tarımsal üretimde, konargöçerler ise askerlikte birbirlerine üstünlük kurmuştur.

Toplulukların Yeni Coğrafyalara Hareketleri (Göçler)

Göç; insan topluluklarının siyasi, ekonomik ve coğrafi nedenlerle yaşadıkları yerleri sürekli ya da geçici bir şekilde terk ederek yaptıkları yer değiştirme hareketidir.

Ege Göçleri

- Tarihçiler tarafından "Deniz Kavimleri Hareketi" olarak da adlandırılan Ege Göçleri, MÖ XIII. yüzyıl sonları ile MÖ XII. yüzyıl başları arasında yaşanmıştır.
- Bu göçler ilk olarak Yunanistan'dan başlamıştır.
- Yunanistan'ın dağlık bir coğrafyaya sahip olması, tarım alanlarının yetersizliği, nüfus artışı ve kıtlığın yaşanması bu göçlerin nedenlerindendir.
- Doğu Avrupa ve Balkanlardan güneye inen Dorlar, Akalar gibi kavimler Yunanistan'daki kavimlerin doğuya doğru sürüklemesinde etkili olmuştur.

İç Asya Göçleri

- Türk toplulukları MÖ XVI. yüzyıldan itibaren ekonomik ve siyasi sebeplerle kitleler hâlinde İç Asya'dan başka coğrafyalara göç etmişlerdir.
- Ekonomik sebepler arasında nüfus artışı, kuraklık, otlakların yetersizliği, ağır geçen kış şartları ve kıtlık sayılabilir.
- Siyasi sebepler ise Türk boyları arasındaki mücadeleler, Çin ve Moğol baskısıyla boyların yerlerini terk etmesi ve yeni yerler ele geçirme isteğidir.
- Bu göçler sonucunda Türk kültürü farklı coğrafyalara yayılmıştır.

--« SIRA SİZDE »--

16. ETKİNLİK: Aşağıda tarih boyunca yaşanan göç hareketlerinin bazı nedenleri verilmiştir. Bu nedenlerin coğrafi, siyasi ve ekonomik alanlardan hangisi ile ilişkili olduğunu ilgili sütuna yazınız.

Göçlerin Nedenleri	Türü
Dağlık bir coğrafyaya sahip Yunanistan'da tarım alanlarının yetersiz olmasından kaynaklanan geçim sıkıntısı	
İklim değişikliklerine bağlı doğal afetler ve ağır geçen kış şartları	
Nüfus artışına bağlı olarak yaşanan kıtlık	
Boylar arasında yaşanan mücadeleler, Çin ve Moğol baskısıyla boyların yerlerini terk etmesi	
Yeni topraklar elde etme isteği	

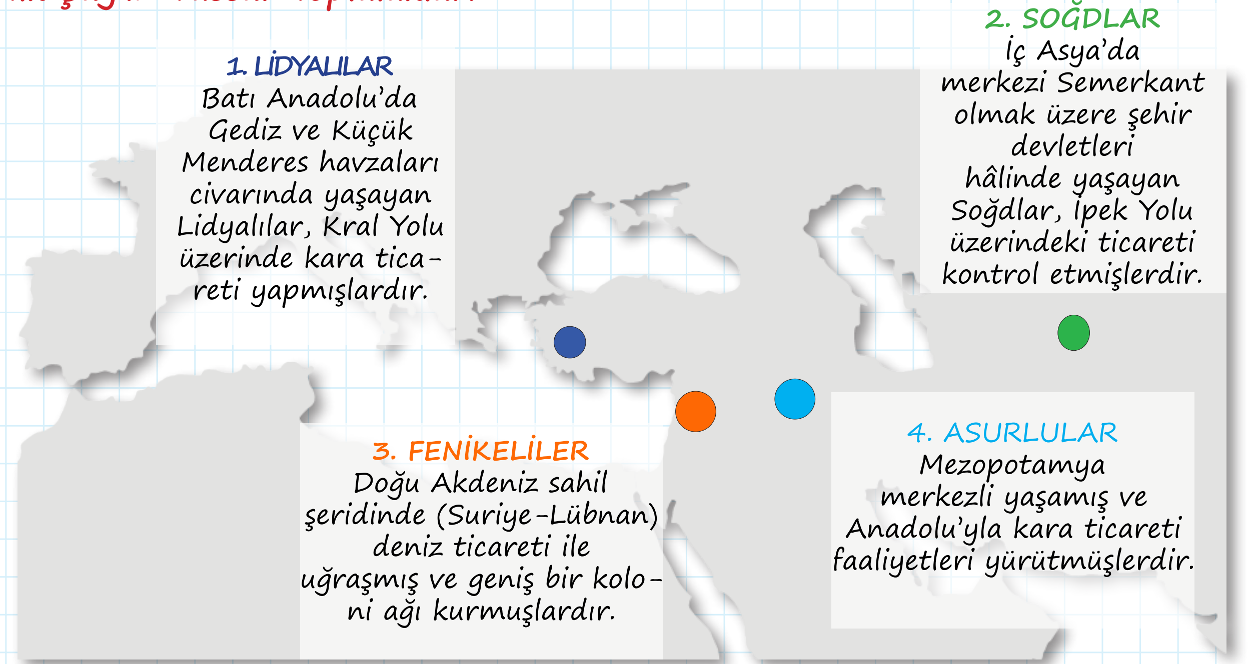
Notlarım

17. ETKİNLİK: Dünya genelinde insanların iklim değişikliği nedeniyle göç etmek zorunda kaldığını gösteren birçok örnek vardır. Filipinler'de 2013'ten beri yaklaşık 15 milyon insan, tayfun ve fırtınalar nedeniyle yer değiştirmek zorunda kaldı. Çad Gölü havzası 50 milyondan fazla insana ev sahipliği yapmaktadır. And Ovası'nı besleyen buzulların erimesi sonucunda taze su kaynaklarındaki azalmanın insanları göçe yönelteceği düşünülmektedir. 2030'a gelindiğinde nüfusun ikiye katlanacağı, 2035'e gelindiğinde Sahel Bölgesi'nin çölleşmesi nedeniyle 60 milyona yakın kişinin Kuzey Afrika ve Avrupa'ya göç etmiş olacağı tahmin edilmektedir. 2050'ye gelindiğinde ise dünya genelinde yaklaşık 150 milyon iklim mültecisi olacağı öne sürülmektedir. Bu yüzyıl içinde deniz seviyelerinin yükselmesi nedeniyle 470 ila 760 milyon arasındaki insanın topraklarını kaybedeceği öngörülmektedir.

Aşağıdaki soruyu metne göre cevaplayınız.

Soru: **Günümüzde yaşanan göçlerin sebepleri nelerdir?**

İlk Çağ'ın Tüccar Toplulukları

Bilgi Havuzu
Aynı soydan gelen ve birbirleriyle kan bağı olan büyük insan topluluklarına kabile denir.

KABİLEDEN DEVLETE

- Avcılık ve toplayıcılıkla geçimlerini sağlayan ilk insanlar göçebe bir hayat tarzını benimsemiştir.
- Tarımla beraber yerleşik hayata geçilmiş ve ilk toplu yaşam alanları olan köyler oluşturulmuştur.
- Köyleri kuran ve başlangıçta 10-50 aileden oluşan kabile adlı bu topluluklar zamanla birleşerek kabile konfederasyonlarını meydana getirmiştir.
- Kabile konfederasyonları ise zamanla iklimsel ve coğrafi nedenlerle şehir devletlerini ve merkezî devletleri oluşturmuştur.

Notlarım

İLK ÇAĞ'DA SİYASİ YÖNETİM BİÇİMLERİ

ARİSTOKRASİ: Devlet yönetiminin soyluların elinde bulunduğu idare biçimidir.

MONARŞİ: Siyasal gücün bir tek kişinin elinde bulunduğu yönetim biçimidir.

CUMHURİYET: Devleti yönetenlerin seçimle işbaşına geldiği yönetim biçimidir.

İMPARATORLUK: Kendi topraklarında yaşayan çeşitli milletleri egemenliği altında toplayan devlet biçimidir.

OLİGARŞİ: Yöneticilerin sadece bir grup aristokrat arasından seçilmesi esasına dayanan yönetim biçimidir. Bu biçim, demokrasi anlayışının ilk örneğidir.

TİRANLIK: Eski Yunan'da bir kişinin, siyasal gücü zorla ele geçirerek baskıyla hüküm sürmesidir.

Notlarım

Bilgi Havuzu
İskender'in Asya seferi sonucunda Batı (Yunan) kültürü ile Doğu (Anadolu, Mısır, Pers) kültürünün sentezi olan Helenizm ortaya çıkmıştır.

Bilgi Havuzu
İskender İmparatorluğu'nun "dünya imparatorluğu olma" fikri, Roma İmparatorluğu'nun siyasi yapılanmasını etkilemiştir.

İlk Siyasi Yönetim Biçimleri

Sümerler	• Site adı verilen şehir devletlerince yönetilmiştir. • Site yöneticilerine ensi, patesi, lugal gibi unvanlar verilmiştir. • Patesilerden biri diğer sitelere de hükmedecek güce ulaşırsa kral (lugal kalma) olabilirdi. • Sümerlerde "Ensi", "Lugal" ve "Lugal Kalma"lar aynı zamanda rahip, yargıç ve komutandı.
Babiller	• Yönetim olarak Sümerlerden etkilenmiş olsalar da iktidarı ele geçiren güçlü krallar merkezî otoriteyi daha da güçlendirmiştir.
Asurlular	• İstilacı bir yapıya sahiptir. • Mezopotamya dışında pek çok yeri yönetimine alarak imparatorluk görünümüne kavuşmuştur.
Hititler	• Teokratik monarşiyle yönetilen Hititlerde kralın yanında pankuş adında bir meclis vardır. • Kral, alacağı kararlarda meclise danışmıştır. • Tavananna adı verilen kraliçe de yönetimde etkilidir.
Yunan	• Krallık, aristokrasi, oligarşi, demokrasi ve tiranlık yönetimleri görülmüştür.
Pers	• Geniş topraklar satraplık denen eyaletlere ayrılmıştır. • Satraplar merkezden atanmış ve merkezî otorite güçlü tutulmuştur.
Makedonya Krallığı	• Makedonya Kralı II. Philippos, bütün Yunanistan'ı egemenliği altına alarak "Helen birliği"ni meydana getirmiştir. • Önce Anadolu'yu sonra da Pers İmparatorluğu'nun topraklarını ele geçiren İskender, Hindistan'ın Pencap Havzası'na kadar ilerlemiştir. • İskender'in kurduğu imparatorluğun yönetiminde Perslerden alınan satraplık benimsenmiştir.
Roma İmparatorluğu	• Roma'da kraldan sonra etkin kurum senatodur. • Senato soylulardan oluşmuştur. • Sırasıyla krallık, cumhuriyet ve imparatorluk dönemleri yaşanmıştır. • Roma, İskender'in uyguladığı satraplık idaresini değiştirmiş ve eyalet sistemini uygulamıştır.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

18. ETKİNLİK: Aşağıdaki numaralandırılmış ifadeleri harflerle verilen kavramlar ile eşleştirerek doğru harfi ( ) içine yazınız.

I	( )	Hititlerde yönetimde etkili kraliçe.	a	Site
II	( )	Soyluların söz sahibi olduğu yönetim biçimi.	b	Plep
III	( )	İyon ve Dorlarda şehir devletlerine verilen isim.	c	Şehir devleti
IV	( )	Roma senatosunda görev yapan soylu sınıfı.	ç	İmparatorluk
V	( )	Perslerin ülke topraklarını yönetmek amacıyla oluşturdukları eyalet sistemi.	d	Pankuş
VI	( )	Devlet yönetiminde tek kişinin söz sahibi olduğu yönetim biçimi.	e	Tavananna
VII	( )	Köyler ve kabile konfederasyonlarının birleşmesiyle oluşan yapı.	f	Koloni
VIII	( )	Yöneticilerin din adına söz sahibi olduğu idare biçimi.	g	Helenizm
IX	( )	Hititlerde kralın yanında yönetimde etkisi olan meclis.	ğ	Ziggurat
X	( )	Roma'ya sonradan gelip yerleşen kişilerin oluşturduğu sınıf.	h	Ensi
XI	( )	Sümerlerde şehir devletlerine verilen isim.	ı	Teokrasi
XII	( )	Hâkimiyeti altında farklı milletleri barındıran devlet modeli.	i	Monarşi
XIII	( )	Bazı İlk Çağ uygarlıklarının genellikle ticari faaliyetler için topraklarının dışında ele geçirdikleri topraklarda kurdukları idari yapı.	j	Polis
XIV	( )	Yunan kültürü ile Anadolu, Pers, Mısır ve diğer kültürlerin kaynaşması sonucu ortaya çıkmış olan kültür.	k	Aristokrasi
XV	( )	Sümerlerde şehir devletlerini yönetenlere verilen unvan.	l	Patrici
			m	Satraplık

Notlarım

19. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

İskender'in Asya Seferi sonucunda Batı (Yunan) kültürü ile Doğu (Anadolu, Mısır, Pers) kültürünün sentezi olan Helenizm ortaya çıkmıştır.

D

Y

Persler yönetmek amacıyla ülke topraklarını satraplıklara ayırmışlardır.

Pers yöneticileri saygı duydukları, aynı zamanda başrahip olan tanrıları için ziggurat adı verilen tapınaklar yaptırmışlardır.

D

Y

D

Y

Siyasal gücün tek kişinin elinde bulunduğu yönetim biçimine demokrasi denir.

Tarihin bilinen ilk yazılı antlaşması MÖ 1280'de imzalanmış Kadeş Antlaşması'dır.

Friglerde halk; patriciler, plepler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır.

Devlet yönetiminin soyluların elinde bulunduğu idare biçimine aristokrasi denir.

D

Y

D

Y

D

Y

D

Y

1. Çıkış

2. Çıkış

3. Çıkış

4. Çıkış

5. Çıkış

6. Çıkış

7. Çıkış

8. Çıkış

Notlarım

İlk Devletlerde Sosyal ve Ekonomik Yaşam

Mezopotamya Medeniyeti	• Mezopotamya'da ekonomik hayatın temeli tarım ve hayvancılıktır. • Sümerler, "ziggurat" adlı tapınakları kuraklık tehlikesine karşı ürünlerin depolanması amacıyla kullanmıştır. • Bölge ekonomisi için önemli olan ticari faaliyetler, aynı zamanda Mezopotamya medeniyetinin yayılmasını sağlamıştır. • Toplum; soylular, din adamları, köleler gibi sosyal sınıflara ayrılmıştır. • Başta çiftçilik olmak üzere marangozluk, yazıcılık, çömlekçilik, dokumacılık, mimarlık, duvarcılık, maden işlemeciliği, zanaatkârlık, tüccarlık gibi meslekler vardır. • Günümüzde hâlen kullanılan çömlekçi çarkı, MÖ 4500'lerde ilk kez Sümerler tarafından kullanılmıştır.
Anadolu Medeniyetleri	**Frigler** • Temel geçim kaynakları olan tarım ve hayvancılık, başta hukuk olmak üzere hayatın her alanını etkilemiştir. • Dokumacılıkta oldukça ilerlemişlerdir. • Kilim ve halı için kullanılan "tapates" kelimesi Frig dilinden kalmadır. **Lidyalılar** • Batı Anadolu'da zengin maden yataklarına ve verimli tarım alanlarına sahip olan Lidyalılar, Kral Yolu aracılığıyla ticareti geliştirerek zenginleşmişlerdir. • Elektrum adını verdikleri altın-gümüş karışımı parayı icat etmişler ve bu parayı ordularındaki paralı askerlerin maaş ödemelerinde kullanmışlardır.
Yunan Medeniyeti	• Yunan Yarımadası'ndaki dağlık arazi yapısının merkezî bir devlet kurmayı zorlaştırmasıyla ortaya çıkan Atina, Sparta gibi şehir devletleri (polis) ticari alanda gelişme göstermiştir. • Halk geçimini zeytincilik, balıkçılık ve hayvancılıkla sağlamış; zeytinyağı ve imal ettikleri malların ihracına karşılık buğday ve ham madde ithal etmiştir. • Uzak ülkelerle yapılan ticari faaliyetler ve kolonizasyon hareketleri sonucunda Yunanistan'da zengin bir orta sınıf oluşmuştur.
İskender İmparatorluğu	• Pers İmparatorluğu'na ait ticaret yollarını ele geçirmek amacıyla Doğu seferine çıkan İskender, Makedonya'dan Hindistan'a kadar büyük bir coğrafyayı kısa sürede ele geçirmiştir. • Başta Mısır'daki İskenderiye şehri olmak üzere kendi adına şehirler kuran İskender, ayrıca ticarete ve ulaşıma önem vererek Perslerin oluşturduğu yol ağlarını da geliştirmiştir.
Roma İmparatorluğu	• İlk Çağ'da deniz ticaretine ve kolonizasyon faaliyetlerine yönelmiş, askerî zaferlerle geniş bir coğrafyayı ele geçirmiştir. • Hâkimiyet kurduğu bölgelerde düzenli yol ağları oluşturmuştur. • Roma hâkimiyetindeki topraklarda oluşan barış ortamından yararlanan Romalı tüccarlar bu yollar sayesinde uzak mesafedekilerle ticaret yapabilmişlerdir. • Toplum; patriciler, plepler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır. • Roma toplumunda senatoda görev yapan soylu sınıfına patrici, Roma'ya daha sonra gelip yerleşenlere plep adı verilmiştir. • Patricilerin evlerinde hizmetçilik yapan veya tarlalarda işçi olarak çalışan sınıf ise kölelerdir.
Mısır Medeniyeti	• Nil Nehri etrafında verimli ovaların bulunması, tarımın temel geçim kaynağı olmasında etkilidir. • Mısır'da bütün topraklar firavunun malı olduğundan özel mülkiyet anlayışı gelişmemiştir. • Ticari faaliyetler firavunun adamları tarafından yürütüldüğünden bağımsız bir tüccar sınıfı oluşmamıştır.

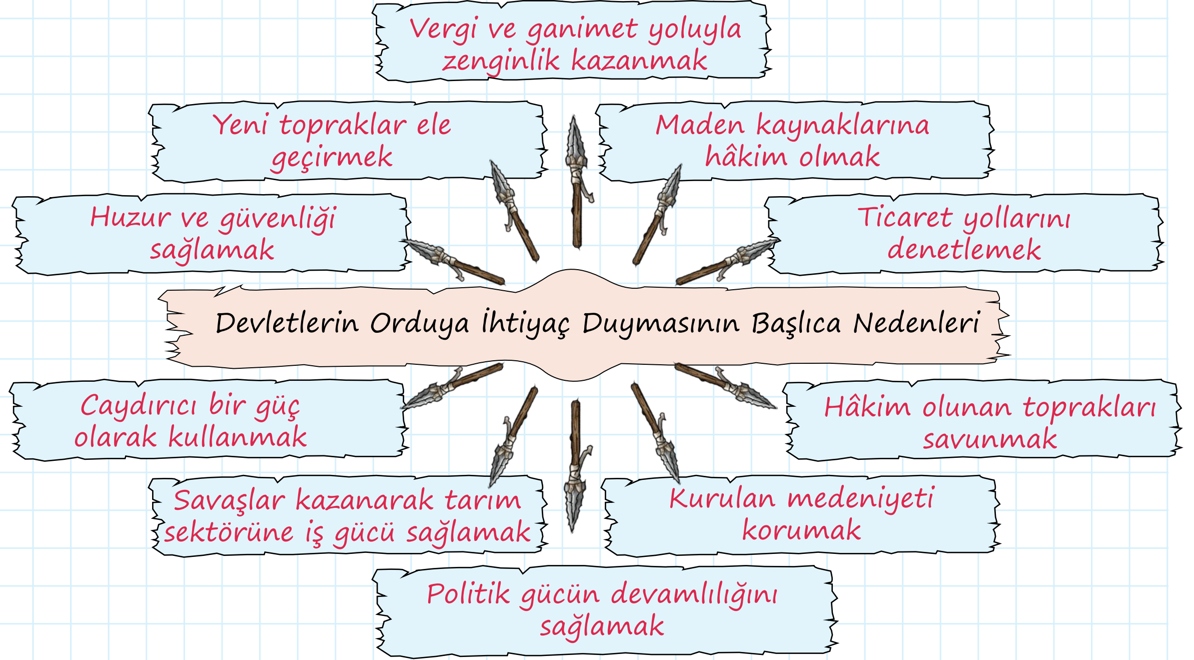
Notlarım

Bilgi Havuzu

Mısırlılar ile Hititler arasında MÖ 1296'da başlayan Kadeş Savaşı sonrasında MÖ 1280'de tarihin ilk yazılı antlaşması kabul edilen Kadeş Antlaşması yapılmıştır.

İlk Çağ Devletlerinde Ordu

- Akadlar tarihte bilinen ilk düzenli orduyu kurmuştur.
- Lidyalılar ordularında paralı askerler bulundurmuştur.
- Sümerlerde askerlik soylulara ait bir meslektir. Savaş zamanlarında bütün Sümerli erkekler asker sayılmıştır.
- Asurluların her an savaşa hazır, eğitimli orduları vardır.
- Büyük bir orduya sahip olan Perslerde daimî ve profesyonel askerlerden oluşan birlikler de vardır.
- Spartalılarda kara ordusu önemlidir ve halka küçük yaşlardan itibaren disiplinli bir askerî eğitim verilmiştir.

--« SIRA SİZDE »--

20. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların karşısına "D", yanlış olanların karşısına "Y" yazınız.

( ) Medeniyetlerin ekonomik yaşam ve askerî yapılarında coğrafya belirleyici unsurdur.

( ) Mezopotamya'da ekonomik hayatın temeli tarım ve hayvancılıktır.

( ) Piramit adı verilen tapınaklar kuraklık tehlikesine karşı ürünlerin depolanması amacıyla kullanılmıştır.

( ) Çömlekçi çarkı, MÖ 4500'lerde ilk kez Urartular tarafından kullanılmıştır.

( ) Kilim ve halı için kullanılan tapates kelimesi Frig dilinden kalmadır.

( ) Mısır'da tüm topraklar özel mülkiyet iken Mezopotamya'da krallara aittir.

( ) Yunan Yarımadası'ndaki dağlık arazi yapısı merkezî bir devlet kurmayı zorlaştırmıştır.

( ) Roma'ya daha sonra gelip yerleşenlere patrici adı verilmiştir.

( ) Lidyalılar ordularında paralı askerler bulundurmuştur.

Notlarım

İlk Çağ Devletlerinde Ticaret

- Mezopotamya'da uluslararası bir ticaret ağı kurulmuştur. Tunç yapımı için gerekli kalay ve takı yapımında kullanılan değerli taşlara duyulan ihtiyaç, Doğu dünyası ile kesintisiz bir bağın kurulmasını zorunlu hâle getirmiştir. Afganistan ve Pakistan'dan gelen değerli taşlar, Mezopotamya'daki kentlerde kurulan atölyelerde işlenmiş ve değerli takılar yapılmıştır. Kereste, bakır ve diğer ham maddeler büyük oranda Anadolu'dan karşılanmıştır. Mezopotamya'daki ticari faaliyetler MÖ ikinci bin yılın başlarında daha örgütlü bir biçimde Asur'un kontrolünde gelişmiştir.

- Eski Asur kralları, Anadolu'daki yerli beylerle anlaşarak güvenli ticaret için uygun ortam oluşturmuşlardır. MÖ 1950-1750 yılları arasında gerçekleşen örgütlü ticaret iki bölgeyi kültürel olarak daha da yakınlaştırmıştır. Anadolu'daki en önemli ticaret merkezi, yerel bir beyin denetimindeki Kayseri/Kültepe'dir (Kaniş/Neşa). Burada Asurlu tüccarların ev ve dükkânlarını da içine alan büyük bir pazar yeri (karum) oluşturulmuştur. Kültepe'de çoğu Asurlu tüccarların ticari yazışmalarının belgeleri olan yirmi binin üzerinde çivi yazılı tablet günümüze ulaşmıştır. Bunlar Anadolu'da tarihî sürecin başlangıcına işaret eden en eski yazılı belgelerdir.

--« SIRA SİZDE »--

21. ETKİNLİK: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Asur kralları Anadolu'da güvenli bir ticaret ağı kurabilmek için neler yapmışlardır?

2. Mezopotamya kentlerinde kurulan atölyeler Anadolu'dan hangi ham maddeleri alarak ihtiyaçlarını karşılamıştır?

3. Asurlu tüccarların Anadolu'da kurdukları ticaret merkezlerine ne ad verilmiştir? Bunlardan en önemlisi hangisidir?

4. Asurlu tüccarların ticari faaliyetlerinin Anadolu'da tarihî sürecin başlamasındaki rolünü açıklayınız.

Notlarım

22. ETKİNLİK: Aşağıda İlk Çağ uygarlıkları ile ilgili bazı terim ve kavramlar yer almaktadır. Buna göre soruları cevaplayınız. Soruların birden çok cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.

Hitit	Akad	Cumhuriyet	Firavun
Monarşi	Babil	Frig	Patrici
Piramit	Lidya	Nom	Aristokrasi
Sümer	Plep	Urartu	Asur
Köleler	Site	Polis	İyon

1. İlk Çağ'da Mezopotamya'da kurulmuş uygarlıklar hangileridir?

....

....

....

2. İlk Çağ'da Anadolu'da kurulmuş uygarlıklar hangileridir?

....

....

....

3. İlk Çağ uygarlıklarında görülen siyasi yönetim biçimleri hangileridir?

....

....

....

4. İlk Çağ'da Mısır, Mezopotamya ve Yunan uygarlıklarındaki şehir devletlerine hangi isimler verilmiştir?

....

....

....

5. İlk Çağ'da Roma uygarlığında görülen sosyal sınıflar hangileridir?

....

....

....

6. İlk Çağ'daki Mısır uygarlığı ile ilgili olan kavramlar nelerdir?

....

....

....

KANUNLAR DOĞUYOR

Hukuk
Toplum düzenini sağlamak için çıkarılmış ve devlet eliyle güçlendirilmiş kurallar bütünü.

Hukuka ihtiyaç duyulmasının nedenleri
- İnsanların bir arada yaşaması
- Toplumsal düzeni sağlama isteği
- Devletin varlığını meşrulaştırmak
- Yaptırımları yasal zemine oturtmak
- Toplumsal ihtiyaçlar

İlk Çağ'daki hukuk kurallarının kaynağı
- Akıl
- Gelenekler
- Kutsal kitaplar

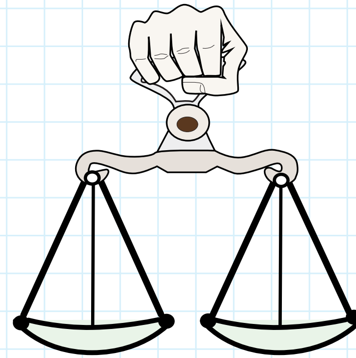
İlk Çağ'daki hukuk kurallarının türleri
- Sözlü hukuk kuralları
- Yazılı hukuk kuralları

Türkler, sözlü hukuk kurallarını "töre" adıyla uzun süre uygulamışlardır.

Sümer (Urkagina) Kanunları
- Yazılı hukuk kurallarının ilk örneği Sümerlerde Lagaş sitesi kralı Urkagina tarafından hazırlanan adaletnamedir.
- İnsancıl bir niteliğe sahip olan bu kanunlarla mülkiyet hakkı ve aile kurumu güvence altına alınmıştır.
- Ölüm cezası olmakla birlikte işlenen suçların karşılığı genellikle maddi tazminat niteliğindedir.

Babil (Hammurabi) Kanunları
- İlk Çağ'ın önemli kanun metinlerinden biri olan Hammurabi Kanunları meşruiyetini tanrılardan alan bir anlayışla hazırlanmıştır.
- "Kısasa kısas" (göze göz, dişe diş) ilkesine dayalıdır.
- Devlet işleyişiyle ilgili hükümler de içermesinden dolayı Hammurabi Kanunları tarihin bilinen ilk anayasası kabul edilmektedir.

Hitit Kanunları
- Medeni hukukun ilk örneği Hitit Kanunları'nda kadın haklarına ve aile hukukuna önem verilmiş; nişan, nikâh, evlenme, boşanma gibi konular güvence altına alınmıştır.
- Hititler hayvan ve bitkileri korumak için de yasalar koymuşlardır.
- İşlenen suçlar için ölüm ve işkence cezaları yerine maddi tazminat, fidye veya hapis cezaları öngörülmüştür.
- Hukuk tarihinde ilk kez kasten öldürme ile kazara öldürme bu kanunlarda birbirinden ayrılmıştır.
- Ceza belirlenirken suçlunun sosyal sınıfı dikkate alınmıştır.

İbraniler (Tevrat) Hukuku
Tek tanrılı semavi bir dini ilk benimseyen topluluk İbraniler olmuştur. İsrailoğullarının Mısır'dan çıkışlarından sonra Sina Dağı'nda Hz. Musa'ya gönderilen "On Emir" Yahudi inancının ve İbrani hukukunun özünü oluşturmuştur. Böylece İbraniler hukuk sistemlerini dinî inançları olan Yahudiliğe ve onun kutsal kitabı Tevrat'a dayandırmışlardır.

Notlarım

Bilgi Havuzu
Hristiyanlar, İbranilere indirilen Tevrat'a "Eski Ahit" İncil'e ise "Yeni Ahit" adını vermişlerdir.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

23. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri ilgili ifadelerle tamamlayınız.

töre	Hitit	kutsal kitaplar	İbrani
hukuk	Eski Ahit	kısasa kısas	Hammurabi
Sümer	Lidya	Göbeklitepe	Urkagina

1. İlahi kaynaklı yasalar ilk kez .... medeniyetinde görülmüştür.
2. Hitit Kanunları'nın Sami (Babil) kavimlerinin kanunlarına göre daha yumuşak ve .... kanunları gibi insancıl olduğu söylenebilir.
3. Türklerde sözlü hukuk .... olarak adlandırılmıştır.
4. Yazılı hukuk kurallarının bilinen ilk örneği .... Kanunları'dır.
5. Bilinen ilk anayasa özelliğini ....Kanunları taşımaktadır.
6. Toplumsal düzeni sağlamayı amaçlayan kurallar bütününe .... denir.
7. Hammurabi Kanunları'nda işlenen suça karşılık aynı cezayı vermeye .... denir.
8. Hristiyanlar, On Emir'in olduğu kitabı .... olarak tanımlar.
9. Akıl, gelenekler ve .... İlk Çağ'da yapılan hukuk kurallarının kaynağını oluşturmaktadır.
10. Aile hukukuna, kadın haklarına, hayvan ve bitkileri koruyan hükümlere .... Kanunları'nda yer verilmiştir.

24. ETKİNLİK: Aşağıda İlk Çağ kanunlarından bazı örnekler verilmiştir. Verilen örnekleri okuyarak soruları cevaplayınız.

Hammurabi Kanunları'ndan Örnekler

- Bir evde yangın çıkar ve oraya yangını söndürmeye gelen bir kimse, evin sahibinin malına göz dikip onun malını alırsa kendisi de aynı ateşe atılır.
- Hırsızlık yapan kişinin eli kesilir.
- Bir kişi kendisiyle aynı sınıftaki bir kişinin dişine zarar verirse onun da dişi çekilir.
- Bir adamın gözünü çıkaranın gözü çıkarılır.
- Birisini suçlayan kişi, iddiasını ispata mecburdur. İspat edemezse ölüm cezasına çarptırılır.

Hitit Kanunları'ndan Örnekler

- Hırsızlığa ölüm cezası değil çalınan malın üç katı gümüş ödeme cezası verilir ve hırsızlık yapana dayak atılır.
- Başkasının tarlasını yakan bir kimse yakalanırsa tarlası yanan kişiye köle olarak verilir.
- Büyücülük yapan, sosyal konumuna göre ölümle cezalandırılır ya da sürgün edilir.
- Bir kişi kralın hükmüne karşı gelirse onun evi harap edilir.

Notlarım

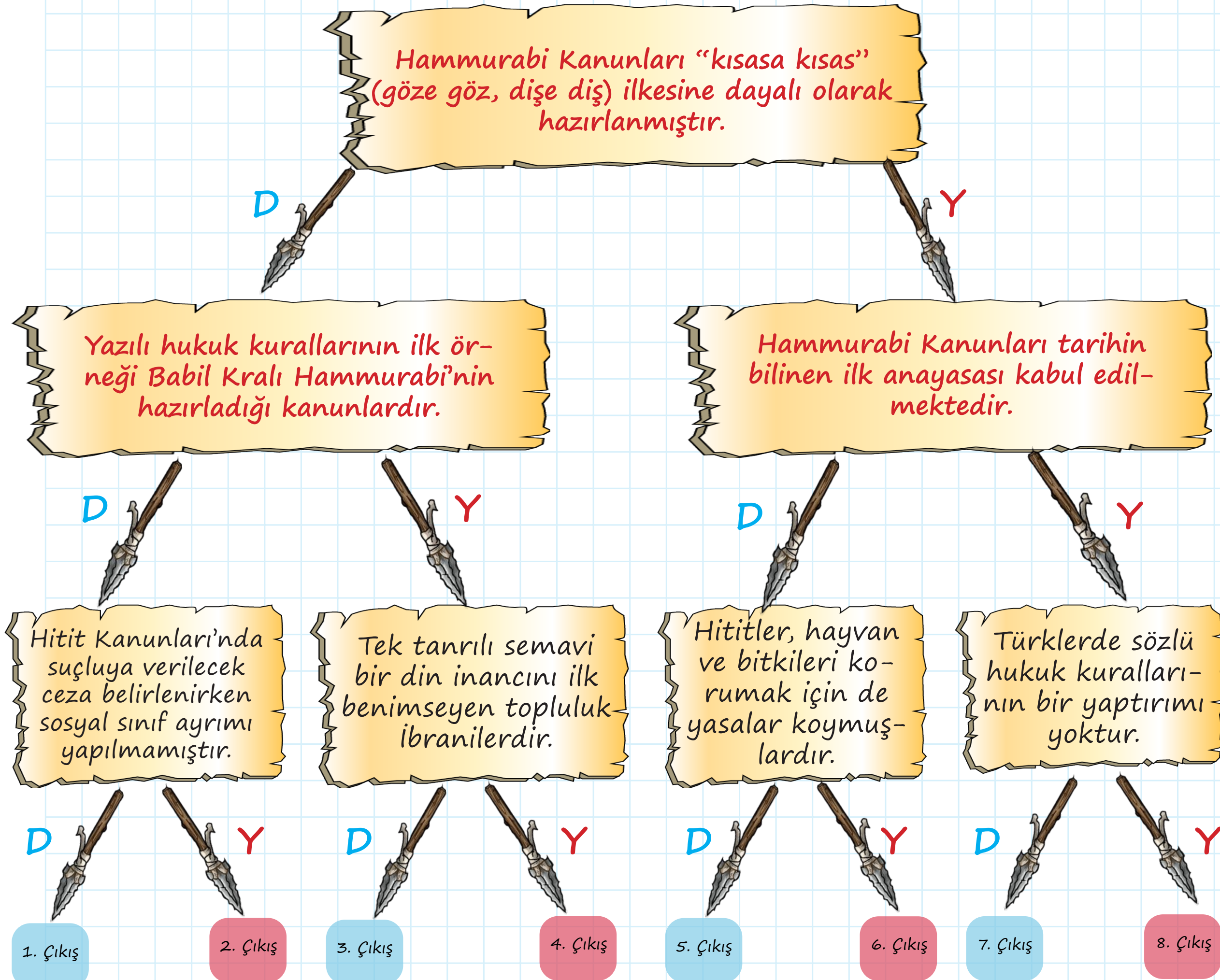
On Emir'den Örnekler

- Benden başka Tanrı'n olmayacak.
- Öldürmeyeceksin.
- Çalmayacaksın.
- Komşuna karşı yalan şahitlik yapmayacaksın.
- Komşunun evine tamah etmeyeceksin, komşunun karısına yahut kölesine yahut cariyesine yahut öküzüne yahut eşeğine yahut komşunun hiçbir şeyine tamah etmeyeceksin.

1. **İlk Çağ'daki kanunlarda suçlara verilen cezalardaki farklılıklar nelerdir?**

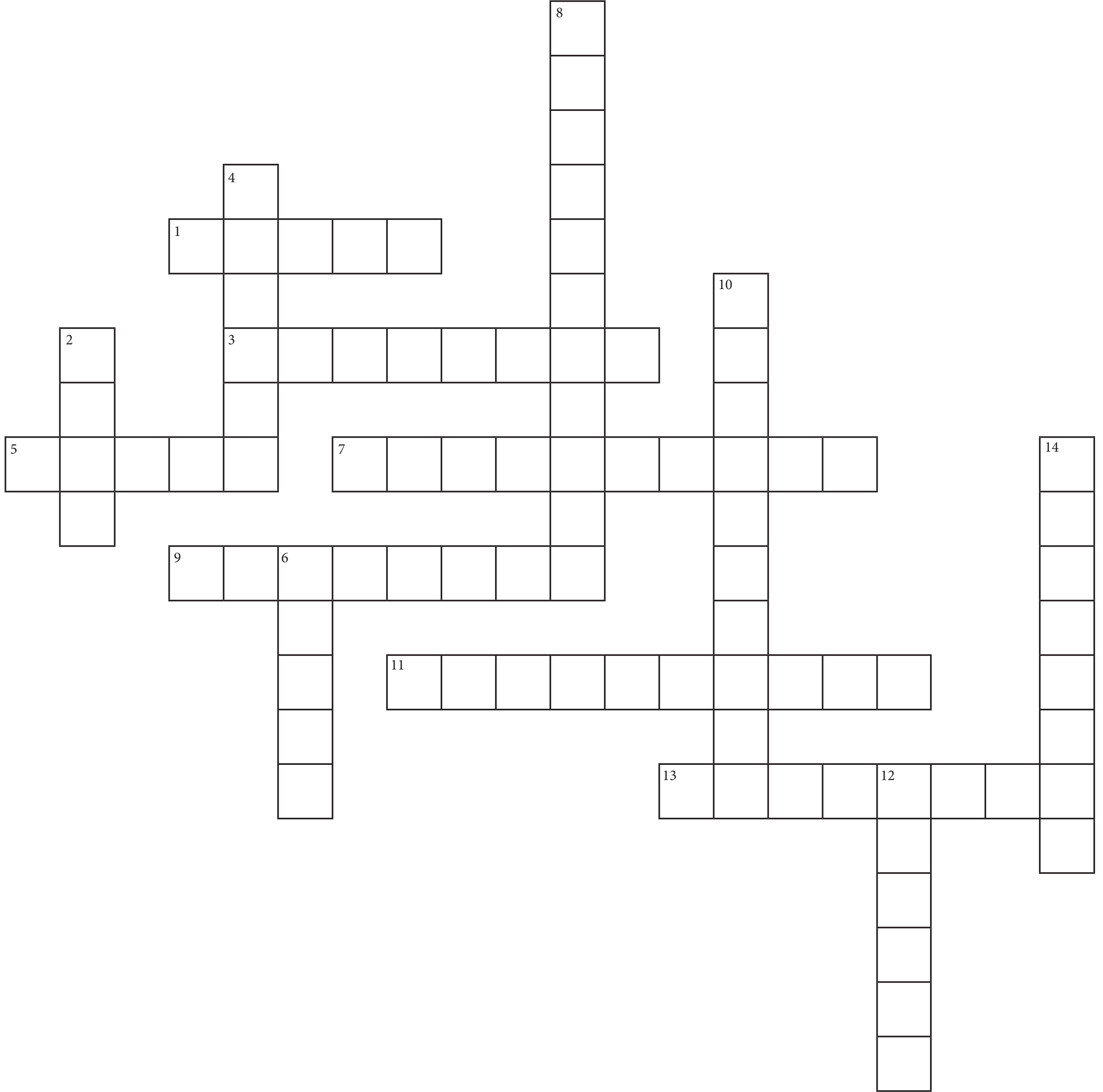
2. **Sizce bu farklılıkların sebepleri neler olabilir?**

25. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

2. ÜNİTE ÇENGEL BULMACA

Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Asurlu tüccarların, Anadolu'da kurdukları alışveriş yerleri.
3. Lidyalıların kullandığı ticaret yolu.
5. Mısırlılar ile Hititler arasında imzalanan tarihin ilk yazılı antlaşması.
7. Konya'nın Çumra ilçesinde bulunan dünyanın ilk kent yerleşimi.
9. Çivi yazısını icat eden toplum.
11. Deniz Kavimleri Hareketi'nin diğer adı.
13. Tarihte bilinen ilk yazılı kanunları çıkaran Sümer kralı.

Yukarıdan Aşağıya

2. Hitit yıllıklarına verilen ad.
4. Hititlerde meclis.
6. Nil Nehri etrafında ortaya çıkan, piramit adı verilen anıt mezarları olan uygarlık.
8. Tarihte koloniciliği ilk başlatan toplum.
10. Madenî parayı kullanan ilk uygarlık.
12. Bir ülkenin sınırları dışında işgal ettiği, ana vatana bağlı olarak yönettiği yerlerin adı.
14. Sümerlerin gözlemevi olarak da kullandıkları tapınakları.

Aşağıda Test I-V'te yer alan çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

Test I

1. Tarih bilimi, yazının icadını esas alarak geçmişi iki ana bölüme ayırmıştır. Yazının icadı öncesine tarih öncesi çağlar, sonrasına ise tarih çağları adını vermiştir.

Buna göre
I. hayvanların evcilleştirilmesi,
II. yerleşik hayata geçilmesi,
III. tek tanrı inancı
gelişmelerinden hangileri tarih öncesi çağlara aittir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

2. Tarih öncesi çağlarla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) İnsanlık tarihinin en uzun dönemidir.
B) Avcılık ve toplayıcılıktan zamanla üretici duruma geçilmiştir.
C) Yerleşik hayat başlamıştır.
D) Tarih öncesi çağlar her bölgede sırasıyla yaşanmıştır.
E) Başlangıç ve bitiş zamanları bölgelere göre farklılık göstermiştir.

3.
- İnsanlık tarihinin en uzun dönemi oldu.
- Ateş kullanıldı.
- Tarımsal üretim başladı.
- İlk köy yerleşim yerleri kuruldu.

Yukarıda verilen bilgiler tarih öncesi çağlarla eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

A) Eski Taş B) Orta Taş C) Yeni Taş
D) Tunç E) Demir

4. Yakın Doğu'daki köy yerleşmelerinin ilk örneği olan ve Diyarbakır ilinin Ergani ilçesi sınırları içinde yer alan merkez aşağıdakilerden hangisidir?

A) Truva
B) Çatalhöyük
C) Çayönü
D) Alacahöyük
E) Beycesultan

5. Aşağıdakilerden hangisi yazının kullanılmaya başlanmasıyla elde edilen faydalar arasında gösterilemez?

A) Kültürel etkileşim yavaşlamıştır.
B) İnsanlık birikimlerinin günümüze kadar ulaşması sağlanmıştır.
C) Eski birikimlerin üzerine yenilerinin eklenmesinin önü açılmıştır.
D) Tarihî bilgilerin kesinliğine katkısı vardır.
E) Yazının icadı, tarihî devirlerin başlangıcı kabul edilmiştir.

6. Aşağıda verilen gelişmelerden hangisi en son gerçekleşmiştir?

A) Sümerlerin yazıyı bulması
B) Hz. İsa'nın doğumu
C) Roma'nın kurulması
D) İlk olimpiyatlar
E) Anadolu'da yazının kullanılmaya başlanması

7. Mısır yazısı, 24 sessiz harften oluşan Fenike alfabesinin gelişmesinde model olmuştur. Bu alfabeden Sami ve sonrasında da Latin alfabesi geliştirilmiştir. İlk kez Bergama'da hayvan derisinden üretilen parşömenler birleştirilerek kitap hâline getirilmiştir. Çin medeniyeti ise parşömenden daha ucuza mal olan tekstilden yapılan kâğıdı üretmiştir. VIII ve IX. yüzyıllarda İslam medeniyeti kâğıt üretimini yaygınlaştırmıştır.

Buna göre
I. Medeniyetler arasında kültürel etkileşim vardır.
II. Uygarlık, insanlığın ortak mirasıdır.
III. Bilim ve teknik insanlığın ortak ürünüdür.
yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

8. Hiyeroglif adıyla bilinen, kendilerine özgü bir yazı geliştirdiler. Yazılarını genellikle papirüs bitkisinin yapraklarından ürettikleri bir tür kâğıt üzerine yazdılar.

Metinde özellikleri verilen uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hitit B) Asur C) Mısır
D) Fenike E) Babil

9. İnsanlık tarihinin başladığı medeniyet havzalarının oluşumu ile coğrafya, iklim ve su kaynakları arasında sıkı bir ilişki vardır. Büyük çoğunlukla medeniyetler iklim, su ve tarım imkânları bakımından yaşamaya elverişli bölgelerde kurulmuş, şekillenmiş ve kısa sürede güçlenmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Akdeniz havzasında kurulan medeniyetlerden değildir?

A) İyonyalılar B) Roma uygarlığı C) Mısır
D) Çin uygarlığı E) İbraniler

10. Göçler insanlık tarihinin önemli olaylarından biridir. İnsan toplulukları, gerek tarih öncesi gerekse tarih devirlerinde iklim değişiklikleri ve savaşlar gibi nedenlerle kitlesel olarak göç etmek zorunda kalmışlardır.

Aşağıdakilerden hangisi İlk Çağ'ın önemli göç hareketlerinden biri değildir?

A) Ege Göçleri
B) Amurru (Babil) Göçleri
C) İç Asya Türk Göçleri
D) Hurri Göçleri
E) Coğrafi Keşifler ile yeni kıtalara yapılan göçler

11. Devletlerin geçmişte dayandığı meşruiyet kaynakları günümüzdekilerden oldukça farklıdır.

Buna göre

I. Urartularda kralın, ülkesini Tanrı Haldi adına yönetmesi,
II. Mısır'da firavunların tanrı-kral anlayışı ile ülkesini yönetmesi,
III. Yunan şehir devletlerinin başında askerî güçleriyle tiranların bulunması

uygulamaların hangisinde İlk Çağ'da siyasi gücün meşruiyeti farklı bir olguya dayandırılmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

12. **İlk Çağ'daki hukuk kuralları ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Tarihin bilinen ilk yazılı kanunlarını yapan Babil Kralı Hammurabi'dir.

B) Tarihte medeni hukuk ile ilgili hükümler ilk defa Hitit Kanunları'nda yer alır.

C) Hammurabi Kanunları'nda kısasa kısas ilkesi esas alınmıştır ve cezalar çok ağırdır.

D) İbranilerin hukuk sistemleri, dinleri Yahudiliğe ve kitapları Tevrat'a dayandırılan "On Emir" adıyla bilinen hükümlerdir.

E) Hunlarda hukukun temeli, kaynağı gelenekler olan sözlü hukuk kuralları "töre"dir.

1. Tarih öncesi çağlara ait aşağıdaki gelişmelerden hangisi en son gerçekleşmiştir?

A) Kesici ve delici aletlerin yapılması
B) Çanak çömleğin yapılması
C) Bakırın kullanılması
D) Yerleşik hayata geçilmesi
E) Hayvanların evcilleştirilmesi

2. Tarih öncesi çağlarla ilgili

I. Her bölgede sırasıyla yaşanmıştır.
II. Başlangıç ve bitiş zamanları her bölgede aynıdır.
III. Taş Çağı ve Maden Çağı şeklinde dönemlere ayrılmıştır.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

3.
- Avcılık ve toplayıcılık en önemli geçim kaynağıdır.
- Ateşin kullanımı öğrenilmiştir.
- Obsidyenden kesici ve delici aletler yapılmıştır.
- İlk köy yerleşimleri kurulmuştur.

Buna göre yukarıda

I. Mezolitik
II. Paleolitik
III. Kalkolitik
IV. Neolitik

çağlarından hangisi ile ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) Yalnız IV E) II ve III

4. Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarında bulunan ören yerindeki kazılarda Anadolu'da iki bin yıldan fazla bir sürede köy yaşamından kentsel hayata geçişin önemli kanıtları bulunmuştur.

İnsanlık tarihine dair önemli bilgilere ulaşılan bu merkez aşağıdakilerden hangisidir?

A) Truva B) Çatalhöyük C) Çayönü
D) Göbeklitepe E) Beycesultan

5. Mezopotamya uygarlıklarından Sümerler, tapınaklarda bulunan depolara giren ürünlerin miktarı ve çeşitliliği arttıkça toplama ve dağıtımda zorluklarla karşılaştılar. Bu zorluklara çare olarak ürünlere ayrı işaretler koymaya ve işaretin karşısına da ürünlerin resimlerini yapmaya başladılar.

Yukarıdaki paragrafta ilk defa Sümerler tarafından kullanılan icatlardan hangisi hakkında bilgi verilmiştir?

A) Piktografi B) Alfabe C) Parşömen
D) Papirüs E) Fresk

6. Aşağıda verilen gelişmelerden hangisi diğerlerinden önce gerçekleşmiştir?

A) Lidyalıların parayı kullanmaya başlamaları
B) Hz. İsa'nın doğumu
C) İskender İmparatorluğu'nun kurulması
D) Kavimler Göçü
E) Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması

7. Yaptıkları kolonicilik sayesinde Akdeniz Havzası'nda ticari ve ekonomik etkileşim gelişmiştir. Akdeniz'in ilk uzman gemicileri ve tüccarlarıdır. Alfabeyi icat eden uygarlıktır. Bu alfabe Yunanlar ile Romalılar tarafından geliştirilmiş ve bugünkü Latin alfabesi oluşturulmuştur.

Metinde özellikleri verilen uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sümer B) Aka C) Mısır
D) Fenike E) İbrani

8. **Aşağıdakilerden hangisi Anadolu'da kurulan uygarlıklardan biri değildir?**

A) Hitit
B) Lidya
C) Frig
D) Urartu
E) Asur

9. İlk Çağ'da insanlar sosyal, ekonomik, siyasi ve coğrafi nedenlerin yanı sıra dinî sebeplerden dolayı da göç etmek zorunda kalmıştır. Semavi dinlerin yeryüzünde yayılmaya başlamasıyla eski dinlerinden vazgeçmek istemeyen devlet yöneticileri veya topluluklar yeni dinlere geçen insanlara baskılar yapmıştır. Bu durumun neticesinde insanlar göç etmeyi tercih etmiştir.

Buna göre
I. Yahudi sürgünleri,
II. ilk Hristiyanların Roma baskısından kaçmaları,
III. Müslümanların Medine'ye hicreti
olaylarından hangileri İlk Çağ'da dinî sebeplerle yapılan göçlere örnektir?

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

10. **Aşağıdakilerden hangisinin İlk ve Orta Çağlarda kurulan devletlerde yönetenlerin dayandığı meşruiyet kaynaklardan biri olduğu söylenemez?**

A) Tanrısal güç
B) Askerî güç
C) Soyluluk
D) Anayasa
E) Din

11. Yazının icadından önce hukuk kuralları, sözlü olarak nesilden nesile aktarılmıştır. Ancak yazıyı kullanmaya başlamalarına rağmen bazı milletler, hukuk kurallarını sözlü olarak kullanmaya devam etmiştir.

Aşağıdakilerden hangisinde hukuk kuralları sözlüdür?

A) Hunlar
B) Yahudiler
C) Sümerler
D) Hititler
E) Babiller

12. Hititlerde kralın yanında Pankuş adında bir meclis vardır. Kral alacağı kararlarda bu meclise danışmıştır. Tavananna adı verilen kraliçe de yönetimde etkilidir.

Buna göre
I. Hititlerde kadınların hakları vardır.
II. Hitit yönetiminde kralların yetkileri sınırlandırılmıştır.
III. Hititlerde kanunlar yazılıdır.
yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) I ve III
E) II ve III

1. **Tarih öncesi çağlara ait**
I. hayvanların evcilleştirilmesi,
II. çanak çömleğin yapılması,
III. bakır madeninin kullanılması,
IV. yerleşik hayata geçilmesi

gelişmelerinden hangilerinin aynı dönemde gerçekleştiği söylenebilir?

A) I ve II B) Yalnız III C) Yalnız IV
D) III ve IV E) I, II ve IV

2. **Aşağıdakilerden hangisi insanların yerleşik hayata geçmesine bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelerden biri değildir?**

A) Devletlerin ortaya çıkması
B) Avcı ve toplayıcılıktan üreticiliğe geçilmesi
C) Özel mülkiyet anlayışının başlaması
D) Obsidyenden kesici ve delici aletlerin yapılması
E) Artı ürüne bağlı olarak ticari faaliyetlerin gelişmesi

3. İspanya'daki Altamira, Fransa'daki Lascaux Mağaraları, Antalya yakınlarındaki Karain Mağarası insanlığın ilk izlerinin görüldüğü yerlerin başında gelir.

Bu merkezler, insanlığın en uzun dönemi de olan aşağıdaki hangi çağa aittir?

A) Eski Taş
B) Demir
C) Yeni Taş
D) Bakır
E) Tunç

4. Tarih boyunca yıkılan kentlerin kalıntıları üzerine yenileri inşa edildiğinden yerleşmelerin kurulduğu arazilerde zamanla tepecikler oluşmuştur.

İçinde tarihî kalıntıları barındıran hafif eğimli bu yükseltilere verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Höyük B) Dolmen C) Menhir
D) Site E) Nom

5. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınan Şanlıurfa kent merkezinin 18 km kuzeydoğusundaki ören yerinde, 1995'te Arkeolog Klaus Schmidt tarafından başlayan kazılar sonucunda uygarlık tarihini değiştirecek veriler bulunmuştur. Konut özelliği taşımayan yapılar dinî ve ayinsel bir amaç taşımaktadır. Günümüzden yaklaşık 12 bin yıl öncesine ait olan bu yapılar, merkezde ikiz (T) şeklinde dikili taş ile onu çevreleyen taşlar ve duvardan oluşmaktadır.

İnsanlık tarihine dair yeni bilgilere ulaşmayı sağlayan bu merkez aşağıdakilerden hangisidir?

A) Truva B) Çatalhöyük C) Çayönü
D) Alişar E) Göbeklitepe

6. **Sümerlerin mabet ekonomisinin zorunluluğu ile icat ettiği sembol yazısına verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Piktografi B) Hiyeroglif C) Parşömen
D) Papirüs E) Fresk

7. • Barut, pusula, kâğıt ve matbaayı icat etmişlerdir.
• Tarih çağlarını başlatmışlardır.
• İnsanlık tarihinde ilk kez madenî parayı basmışlardır.
• Tarihte ilk kez alfabeyi kullanmışlardır.

Verilenler ile aşağıdaki medeniyet havzaları eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

A) Doğu Akdeniz
B) Mezopotamya
C) Anadolu
D) Çin
E) Ege ve Yunan

8. Geniş topraklara sahip Persler, Satraplık denen eyalet sistemini oluşturmuşlardır. Gelişmiş bir posta teşkilatı kurmuş; Sardes'ten başlayıp Ninova, Sus ve oradan Persepolis'e kadar uzanan Kral Yolu'nu yapmışlardır.

Hakkında bilgiler verilen medeniyet havzası aşağıdakilerden hangisidir?

A) İran B) Mezopotamya C) Mısır
D) Çin E) Doğu Akdeniz

9. İnsanlık tarihi boyunca uygarlıklar arasında ticaret, göç, istila gibi farklı sebeplere bağlı olarak etkileşimler olmuştur. Bu kültürel alışveriş, medeniyetlerin gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

Buna göre
I. deniz ticaretine önem veren Yunanların Fenike alfabesini öğrenmeleri,
II. Asurluların Anadolu'da yaşayan insanlara çivi yazısını öğreterek onların da tarih çağlarına geçmesini sağlamaları,
III. Hititlerin çivi yazısını kullanmaları
olaylarından hangileri medeniyetler arasındaki etkileşime kanıt gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

10. Hukuk, toplum düzenini sağlamak için çıkarılmış ve devlet eliyle güçlendirilmiş kurallar bütünüdür. İnsanların toplum hâlinde yaşamaya başlaması ve ilk siyasi teşkilatların oluşmasıyla birlikte hukuka ihtiyaç duyulmuştur.

Buna göre İlk Çağ'daki hukuk kurallarının
I. akıl,
II. gelenek,
III. kutsal kitaplar
kaynaklarından hangisine dayandığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

11. • İnsan öldürmeyeceksin.
• Cumartesi gününü istirahat günü olarak kabul edeceksin.
• Anaya ve babaya hürmet edeceksin.
• Hırsızlık yapmayacaksın.

Yukarıda bazı hükümleri verilen İlk Çağ kanunlarının hangisine ait olduğu söylenebilir?

A) Türk töresine
B) Yahudilerdeki On Emir'e
C) Urkagina Kanunları'na
D) Hitit Kanunları'na
E) Hammurabi Kanunları'na

1. • Şanlıurfa Göbeklitepe'de günümüzden 12 bin yıl öncesine ait tapınaklarla karşılaşılması,
• Diyarbakır Çayönü'nde yaklaşık 9 bin yıllık tahıl öğütme taşlarına rastlanması,
• Konya Çatalhöyük'te en az MÖ 6000'lere ait evlerin bulunması

durumları göz önüne alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Anadolu'nun eski bir uygarlık merkezi olduğuna
B) Çayönü'nde yaşamın en az MÖ 7000'lerde başladığına
C) Anadolu'da tarımın çok eski dönemlere dayandığına
D) Anadolu'da tarih öncesi devirleri aydınlatacak buluntulara ulaşıldığına
E) Anadolu'da siyasi birliktelik kurma yolunda çalışıldığına

2. **İnsanlığın tarih çağlarına aynı anda girmediğini**

I. bir kazı merkezinde aynı katmanda saban ve fosilleşmiş buğdaylara rastlanması,
II. Truva'da tarım hayatına Çatalhöyük'ten daha geç bir dönemde girilmesi,
III. Anadolu'da yazının Mezopotamya'dan yaklaşık bin beş yüz yıl sonra kullanılması

durumlarından hangileri doğrulamaktadır?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

3. Sümerler tarafından bulunan çivi yazısı Akad, Babil, Asur, Hitit, Urartu gibi medeniyetler tarafından geliştirilmiştir. Yazı malzemesi olarak genelde tabletler kullanılmıştır. Hiyeroglif yazısını kullanan Mısırlılar ise yazı aracı olarak papirüs, fırça gibi araçlar kullanmıştır. Mısır yazısı, 24 sessiz harften oluşan Fenike alfabesinin gelişmesine model olmuştur. Bu alfabeden Sami, sonrasında da Latin alfabesi geliştirilmiştir.

Bu bilgiden hareketle
I. Uygarlığın gelişiminde farklı toplumların katkıları olmuştur.
II. Alfabe ilk kez Anadolu uygarlıklarında kullanılmıştır.
III. Yazıyla birlikte farklı kültürel malzemeler de ortaya çıkmıştır.
yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

4. İlk Çağ'da Hindistan'da halk, kast sistemi yoluyla mesleğe göre belirlenen ve değiştirilmesi mümkün olmayan sınıflara ayrılmıştır.

Bu durumun Hindistan'da aşağıdakilerden hangisini engellediği ileri sürülebilir?

A) Kültürel parçalanmayı
B) Toplumsal kaynaşmayı
C) Farklı kültürlerle etkileşimi
D) Dış istilaları
E) Bilimsel çalışmaları

5. Asurlu tüccarlar, başta Kaniş (Kültepe) olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde pazarlar kurmuştur. Bu ticaret faaliyetleriyle Asurlular, Sümerlerden öğrendikleri yazıyı Anadolu'ya getirmiştir.

Bu bilgiden hareketle Asurlularla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Geniş bir coğrafyada imparatorluk kurmuşlardır.
B) Anadolu'da tarih çağlarının başlamasını sağlamışlardır.
C) Sümer kültüründen etkilenmişlerdir.
D) Ticarette koloniciliğe yer vermişlerdir.
E) Anadolu ile Mezopotamya arasında kültürel etkileşim sağlamışlardır.

6. **İlk Çağ uygarlıklarında görülen aşağıdaki gelişmelerden hangisi merkezî yönetimi güçlendirmeye yönelik bir gelişmedir?**

A) Fenikelilerin harf yazısını ortaya çıkarması
B) Friglerin tarım ve hayvancılıkta gelişmesi
C) Hitit krallarının yıllıklar hazırlaması
D) Çivi yazısının Urartular tarafından da kullanılması
E) Perslerin düzenli posta örgütünü kurması

7. **Tarih öncesinde görülen aşağıdaki gelişmelerden hangisinin savunma amaçlı olduğu söylenemez?**

A) Mağaraların önlerine ateş yakılması
B) Evlerin göl içlerine yapılması
C) Yük taşımacılığında tekerlekten yararlanılması
D) Bitişik yapılan evlere damlardan girilmesi
E) Yerleşim yerlerinin sarp yerlere kurulması

8. **Aşağıdakilerden hangisi Konya Çatalhöyük'ü aynı devre ait Diyarbakır Çayönü'nden ayıran bir özellik olarak gösterilebilir?**

A) Şehir yerleşimine geçilmesi
B) Tarımla uğraşılması
C) Süs eşyalarının yapılması
D) Hayvanların evcilleştirilmesi
E) Heykelcikler yapılması

9. **Mezopotamya uygarlığı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Çiftçilik ve kanal yapımında gelişme sağlanmıştır.
B) Astronomi alanında ilerleme gösterilmiştir.
C) Yazılı kanunlar düzenlenmiştir.
D) Yönetimde teokratik uygulamaların dışına çıkılmıştır.
E) Ay yılı esasına dayanan takvim yapılmıştır.

10. **İlk Çağ'da Çin medeniyetini ifade eden gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?**

A) Kâğıt ve matbaadan yararlanılması
B) Tedavide akupunktura yer verilmesi
C) İpek dokumacılığında ileri gidilmesi
D) Sayı sisteminde sıfırın ilk kez kullanılması
E) Pusula ve barutun icat edilmesi

11.

- Tıp, astronomi ve matematikte ilerlediler.
- Hukuk alanında 282 maddeden oluşan Hammurabi Kanunları'nı meydana getirdiler.
- Mimaride kendi adlarıyla anılan asma bahçeleri ve kule inşa ettiler.

Yukarıda sözü edilen uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Asur B) Babil C) Fenike
D) Pers E) Sümer

12.

- İyon
- Fenike
- Asur

Yukarıda verilen İlk Çağ uygarlıklarının ortak özellikleri arasında

I. Anadolu coğrafyasında kurulmaları,
II. tek tanrılı inanç sistemlerini benimsemeleri,
III. kolonicilik faaliyetlerinde bulunmaları,
IV. denizcilik alanında ilerlemeleri

durumlarından hangileri yer almaktadır?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) II ve IV
D) III ve IV E) I, II ve IV

13. Anadolu'da tarih öncesi döneme ait Karain, Beldibi, Belbaşı, İnsuyu gibi mağaraların duvarlarında resimlere rastlanmıştır.

Bu durum Anadolu için
I. Tarih çağlarının başlangıç yeri olmuştur.
II. En eski uygarlık merkezleri arasında yer almıştır.
III. Tarihsel kronolojinin sırasıyla yaşandığı bir bölge olmuştur.

yargılarından hangilerini destekler niteliktedir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

1. İlk Çağ'ın başından itibaren Mezopotamya, Mısır, Anadolu gibi bölgelerde geniş alanlara hükmeden güçlü siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır. Çoğu monarşiye dayanan bu siyasi oluşumlarda krallar, yönetimdeki meşruluğunu yani güçlerini dinden almıştır. Bu nedenle ilk devletlerde gücün meşruiyet kaynağı tanrısaldır.

Kralların bu davranışlarının temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halka yönetimde söz hakkı tanıma
B) Oligarşik anlayışa son verme
C) İmparatorluk anlayışını yıkma
D) Siyasal otoritesini tartışılmaz kılma
E) Yönetimde meclisin gücünden yararlanma

2. İlk Çağ Mısır uygarlığında firavunlar tanrı olarak görülmüştür. İnsan şeklinde tanrı olduklarına inanılan firavunlar; toprakların, malların ve insanların sahibi olarak görülmüş ve tanrı-kral kabul edilmiştir.

Bu bilgiden hareketle Mısır uygarlığı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Özel mülkiyet anlayışının zayıf olduğu
B) Teokratik bir devlet sisteminin bulunduğu
C) Çok uluslu bir devlet olduğu
D) Mutlak bir monarşinin görüldüğü
E) Otoriter bir yönetim sisteminin kurulduğu

3. Makedon hükümdar Büyük İskender, Pers Seferi sonrasında Mısır'da Amon-Ra rahipleri tarafından tanrı-kral ilan edilmiştir. Yine Batı Anadolu'da Didim Apollon Tapınağı kâhini tarafından "Zeus'un oğlu" olarak adlandırılmıştır.

Bu bilgiden hareketle Büyük İskender'le ilgili

I. Helenistik kültür değerlerinden uzaklaşmıştır.
II. Doğu kültüründen etkilenmiştir.
III. Gücünün meşruiyet kaynağını tanrısallaştırmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4. Hititler ile Mısırlılar arasındaki Kadeş Savaşı, yaklaşan Asur tehlikesi nedeniyle Kadeş Antlaşması ile bitirilmiştir. İki toplum arasında yardımlaşmayı öngören bu antlaşmayı Hitit kralı, eşiyle birlikte imzalamıştır.

Bu paragrafta aşağıdakilerden hangisiyle ilgili bir bilgi yer almamaktadır?

A) Taraflar arasında dayanışma
B) Hitit ve Mısır uygarlığının sona ermesi
C) Diplomatik bilimine kaynak oluşturma
D) Hititlerde kadının yeri
E) Savaşın son bulma gerekçesi

5. İlk Çağ'da insanların göç etmesinde pek çok etkenin yanı sıra dinî sebepler de önemli rol oynamıştır. Örneğin semavi dinlerin yeryüzünde yayılmaya başlamasıyla eski dinlerinden vazgeçmek istemeyen devlet yöneticileri veya topluluklar bu yeni dine geçen insanlara baskılar yapmıştır. Bu baskılar sonucunda insanlar, inançlarından vazgeçmeyerek göç etmeyi tercih etmiştir.

Bu bilgiyi

I. Hristiyanlığın Roma İmparatorluğu sınırları içinde hızla yayılması,
II. Babillerin Kudüs Mabedi'ni tahrip ederek nüfusun büyük bir kısmını sürgün etmesi,
III. ilk Hristiyanların Roma baskısından kaçarak Kapadokya ve Antakya'da mabetler inşa etmesi

gelişmelerinden hangileri doğrular niteliktedir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

6. Hitit Kanunları'nda evlenme, boşanma, nikâh, nişan gibi aileyle ilgili hususlara yer verilmiştir. Ön Asya kavimlerinde boşanma sadece erkeğe tanınan bir hak iken Hititlerde bu hak kadınlara da tanınmıştır.

Buna göre Hitit Kanunları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Yaptırımlarının çok sert olduğu
B) Medeni hukuk alanında çalışma yapıldığı
C) Çevre uygarlıkların etkisinde kalındığı
D) Kolektif ceza uygulamasına son verildiği
E) Fidye esasına dayandırıldığı

7. **Aşağıdaki gelişmelerden hangisi Pers uygarlığı ile ilgili değildir?**

A) Yönetimde Pankuş adlı meclise yer verilmesi
B) Ülkenin satraplık denen eyaletlere bölünmesi
C) Düzenli posta örgütünün kurulması
D) Anadolu'ya hâkim olması
E) Sard'dan Sus'a uzanan Kral Yolu'nun açılması

8. **İlk Çağ'da görülen**

- Mısır'da Akadcanın bir dönem diplomatik dil olarak kullanılması,
- Roma uygarlığının temelinde Yunan ve Helen uygarlığının bulunması,
- Anadolu'daki bazı uygarlıkların çivi yazısını Asurlulardan öğrenmesi

durumları aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

A) Kültürel etkileşimle
B) Egemenlik anlayışıyla
C) Ekonomik kalkınmışlıkla
D) İnanç sistemiyle
E) Merkezî devlet yapısıyla

9. **İlk Çağ'da Roma uygarlığında görülen aşağıdaki gelişmelerden hangisinin günümüz dünyasına etkisi en azdır?**

A) Mısır takviminin geliştirilmesi
B) Fenike ve Yunan alfabelerine son şeklinin verilmesi
C) Bilim ve tıp alanında Latincenin önem kazanması
D) Gelişmiş bir hukuk düzeninin oluşturulması
E) Anadolu'da doğu-batı yönlü yollar inşa edilmesi

10. **Friglerde görülen**

I. saban,
II. hayvancılık,
III. tapates

kavramlarından hangileri dokumacılıkla ilişkilendirilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

11. İlk Çağ'da Sümerler yazılarını kil tablete, Mısırlılar papirüse, Çinliler kâğıt üzerine yazmışlardır.

Buna göre

I. Toplumlar tarih çağlarına aynı anda girmişlerdir.
II. Bazı toplumlar kâğıdı tarih öncesinde de kullanmışlardır.
III. Yazının evrimi kadar yazı malzemesinin gelişimi de önemli bir yer tutmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

12. **İlk Çağ'da Doğu ile Batı kültürlerinin kaynaşmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi olduğu söylenemez?**

A) Egemenliğin tanrıya dayandırılması
B) Büyük İskender Dönemi'nde Helenizm kültürünün şekillenmesi
C) Roma İmparatorluğu'nun üç kıtaya yayılması
D) Kara ve denizde koloniler kurulması
E) Gemi yapım tekniğinde ve denizcilik alanında yol katedilmesi

1. Diyarbakır yakınlarında bulunan Çayönü yerleşim yerine ait aşağıdaki bilgilerden hangisinin, erken dönemlerde bile malzemelerin yer değiştirdiğine ve olası bir ticaretin varlığına kanıt olduğu savunulabilir?

A) Av etkinliklerinde evcilleştirilmiş köpeklerin kullanılması
B) Tarımsal etkinliklerde değirmen taşları ve orakların kullanılması
C) Kolye yapımında çeşitli renklerde taş boncuklarla deniz kabuklarının kullanılması
D) Girişleri çatıda olan tahıl ambarlarının bulunması
E) MÖ 7000 yılına tarihlenen en eski dokuma parçasının bulunması

2012 YGS

2. İnsanların, toprağı işleyerek tarımsal üretime geçtikleri, ilk yerleşim yerlerini kurdukları, yiyecek ve içecekleri korumak için kilden çanak çömlek yaptıkları çağ, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Orta Taş (Mezolotik) Çağı
B) Eski Taş (Paleolitik) Çağı
C) Yeni Taş (Neolitik) Çağı
D) Bakır Çağı
E) Demir Çağı

2013 LYS

3. Gökçen: "... siyasi birliklerini MÖ 750'li yıllarda kurmuş, tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır. Tarım, hayatlarında önemli bir yer tutmuştur. Öyle ki bereket tanrıçasına Kibele adını vermişler, ayrıca tarımı korumak için özel kanunlar çıkarmışlardır."
Orhan: "Bu devletin merkezi, Ankara il sınırları içerisindedir."

Bu diyalogda sözü edilen uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Lidya B) Frig C) Urartu
D) Hitit E) İyon

2013 LYS

4. Aşağıdaki İlk Çağ uygarlıklarından hangisi çivi yazısını kullanmamıştır?

A) Fenikeliler B) Asurlular C) Urartular
D) Hititler E) Sümerler

2015 LYS

5. Parşömenin Bergama şehrinde icat edilmiş olmasıyla aşağıdaki olaylardan hangisi arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir?

A) Bergama Kütüphanesinin, Antik Çağ'ın en zengin iki kütüphanesinden biri olması
B) III. Attalos'un Bergama Krallığı'nı bir vasiyetle Roma halkına bırakması
C) Bergama Krallığı'nın İyonya ayaklanmasına destek vermesi
D) İskenderiye Kütüphanesinin yakılması
E) Roma'nın MÖ 129'da Bergama Krallığı'nı ele geçirmesi

2012 YGS

6. Aşağıdakilerden hangisi, Anadolu medeniyetinin Kuzey Suriye ve Mezopotamya'dan etkilenmesinde ve Anadolu kültürünün çeşitli alanlarda büyük gelişmeler göstermesinde etkili olmuştur?

A) Elamlılar B) Akadlar C) Asurlular

D) Babilliler E) Persler

2014 LYS

7. Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki verimli tarım havzasını içine alan Mezopotamya'da çok önemli siyasal ve kültürel gelişmelere neden olan uygarlıklar kurulmuştur.

Bu bölgede kurulan uygarlıkların kronolojik sıralaması aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Sümer-Akad-Elam-Babil-Asur
B) Akad-Sümer-Asur-Elam-Babil
C) Babil-Akad-Asur-Sümer-Elam
D) Asur-Elam-Babil-Sümer-Akad
E) Elam-Asur-Akad-Babil-Sümer

2015 LYS

8. Aşağıdakilerden hangisi Ziggurat'ın kullanım amaçlarından biri değildir?

A) Rasathane
B) Okul
C) Tapınak
D) Saray
E) Tahıl ambarı

2016 LYS

9. 476 yılında Batı Roma Devleti'nin yıkılmasıyla son bulduğu kabul edilen İlk Çağ'da; Sümer, Mısır, Hint, Çin ve Doğu Akdeniz medeniyetlerinin katkılarıyla birçok icat yapılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu dönemdeki icatlardan biri değildir?

A) Kâğıt
B) Yazı
C) Takvim
D) Para
E) Barut

2016 LYS

10. Aşağıdakilerden hangisinin Cilalı Taş Devri'ni Yontma Taş Devri'nden ayıran özelliklerden biri olduğu savunulamaz?

A) Köylerin kurulması
B) Tarımla uğraşılması
C) Araç ve gereç yapılması
D) Dokumacılığın başlaması
E) Hayvanların evcilleştirilmesi

2010 YGS

3. Ünite
Orta Çağ'da Dünya

Notlarım

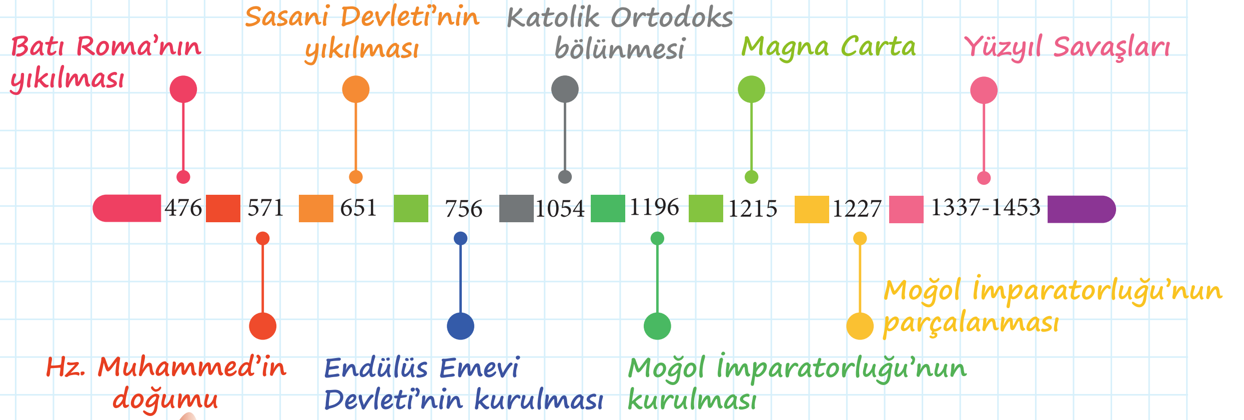

Bilgi Havuzu
Devlet veya beylik, prenslik, kontluk gibi devlete benzeyen yönetimler siyasi yapı kavramıyla ifade edilir.

Bilgi Havuzu
Vassal bağlı olma, tabi olma anlamındadır. Bir bölgenin derebeyi kendinden daha güçlü başka bir derebeyinin vassalı olabilir ve böylece onun koruması altına girebilirdi. O derebeyi de daha büyük başka bir derebeyinin vassalı olabilirdi. Vassallık ilişkisi Orta Çağ Avrupası'nda feodal sistemin ayrılmaz bir paçasıydı.

Orta Çağ'daki Önemli Gelişmeler

ORTA ÇAĞ'DA AVRUPA

Avrupa'da Orta Çağ'ın Başlaması	• Orta Çağ'ın Kavimler Göçü (375) ile başladığı, İstanbul'un Fethi (1453) ile sona erdiği kabul edilir. • Kavimler Göçü, Roma İmparatorluğu'nun Avrupa'da kurduğu düzeni altüst etmiştir. Roma İmparatorluğu ikiye bölünmüş; Franklar, Ostrogotlar, Vizigotlar, Saksonlar, Germenler gibi çeşitli kavimlerin kurduğu krallıklar bugünkü Avrupa devletlerinin temelini oluşturmuştur. • Batı Roma İmparatorluğu Avrupa'daki karışıklıkları önleyememiş ve gücünü giderek kaybetmiştir.
Avrupa'da Feodalizmin Ortaya Çıkışı	• Batı Roma'nın bir süre sonra yıkılmasıyla Avrupa'da güçlü bir devlet otoritesi kalmamıştır. Avrupa'da yüzlerce derebeyinin ortaya çıkması merkeziyetçi devletlerin kurulmasını engellemiş, bu parçalı siyasi yapı "feodalizm/feoadalite" veya "derebeylik sistemi" olarak nitelendirilmiştir. • Avrupa'da halk; güvenliğin sağlanamadığı, kargaşa, yağma ve istilaların devam ettiği bir ortamda mâlikane sahibi senyörlere sığınarak onların egemenliğine girmiştir. • Orta Çağ boyunca Avrupa'nın siyasi yapısında lord, dük, baron, kont gibi çeşitli isim ve statülere sahip feodal beyler (derebeyi/senyör) etkili olmuştur. • Senyörlere boyun eğdirecek güçten yoksun krallar da onların bölgesel egemenliğini kabullenmiştir.
Feodal Sistemde Askerî Yapı	• Derebeyleri, şato veya kalelerde yaşayarak krala ve diğer senyörlere karşı güvenliklerini garanti altına almış; topraklarını korumak ve genişletmek için de kendilerine sadık silahlı güçlere ihtiyaç duymuşlardır. Avrupa'da "şövalye" adı verilen, tabi oldukları senyöre bağlılık yemini etmiş profesyonel savaşçılar ortaya çıkmıştır. • Savaş zamanlarında derebeyleri belirli sayıda askeri kralın ordusuna göndermek zorundadır.
Feodalizmde Toplumsal Yapı	• Feodal sistemde nüfusun büyük çoğunluğu, derebeylerine ait topraklarda yaşayarak tarımsal üretim yapan ve hakları son derece kısıtlı köylülerden oluşurdu. • Senyörler kendi topraklarında yaşayan köylülerin sahibi kabul edilir, onlara dilediği gibi davranabilirdi. • Orta Çağ Avrupası'nda soylularla iş birliği yaparak güçlenen ruhban (din adamları) sınıfı önemli bir konuma sahipti. • Roma merkezli olarak kurumsallaşan Kilise'nin (Katolik Kilisesi) başında bulunan papa, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi kabul edildiğinden hem halk hem de krallar ve soylular üzerinde etkiliydi. • Feodalizmin kapalı toplumsal yapısı nedeniyle ticaret sınırlıydı ancak yine de şehir ve kasabalarda ticaretle uğraşan bir kesim vardı. • Haçlı Seferlerinden sonra özellikle İtalyan şehirlerindeki tüccarlar güçlenmiş ve Akdeniz ticaretini elinde bulunduran bir burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır.

Orta Çağ İmparatorluklarının Siyasi Yapısı

Çin İmparatorluğu

- MÖ 221'de Qin Shi Huang, Çin'deki hanedanları birleştirmiş ve Çin'in ilk imparatoru olmuştur.
- Sık sık göçebe kavimlerin saldırısına uğraması nedeniyle her an savaşa hazır bir orduya sahip olmuştur.
- İpek, porselen, kumaş üretimi yapmış; mürekkep, kâğıt, matbaa, pusula ve barutu kullanarak birçok yeniliğe öncülük etmiştir.
- 751'de Abbasilerle yapılan Talas Savaşı, Çin'in Orta Asya'daki hâkimiyetini sona erdirmiştir.

Sasani Devleti

- Mezopotamya, İran ve Kafkasya'ya egemen olan Sasaniler monarşi ile yönetilmiştir.
- Hükümdarları şehinşah (kralların kralı) unvanı ile anılan Sasaniler, şehinşahları kutsal kabul etmiş ancak Mısırlılar gibi tanrı-kral olarak da görmemişlerdir.
- Perslerdeki satraplık sistemine benzeyen bir eyalet sistemi uygulamış ancak onlardan daha merkeziyetçi davranmışlardır.
- Soyluların yönetim kademelerinde etkili olduğu Sasanilerde soylulardan oluşan bir danışma meclisi vardır.

İslam Devletleri

- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Medine'de kurduğu İslam Devleti (622), hızlı bir şekilde büyümüş ve Müslümanlar Orta Çağ boyunca birçok ülkeye egemen hâle gelmiştir.
- Müslüman Araplar, Bizans İmparatorluğu'ndan Mısır, Filistin ve Suriye'yi almış; Sasanileri ortadan kaldırarak Mezopotamya, İran ve Kafkasya'da egemenlik kurmuşlardır.
- Kuzey Afrika'dan sonra İspanya fethedilerek İslamiyet Avrupa kıtasına kadar yayılmıştır.

Moğol İmparatorluğu

- Cengiz Han, teşkilatsız kabileler hâlinde yaşayan Moğolları birleştirerek tarihteki en büyük kara imparatorluğunu kurmuştur.
- 1206'da Moğollar ve kendine bağlı Türk kabileleri tarafından "han" ilan edilen Cengiz Han'ın Kök Tengri tarafından seçildiği kabul edilmiştir.
- Cengiz Han hayattayken imparatorluğu dört oğlu arasında paylaştırmış, kendisinden sonra Moğol devletleri genişlemeye devam etmiştir.
- Moğollarda kurultay adı verilen bir danışma meclisi vardır ve kurultay üyeleri soya göre değil liyakat esasına göre seçilmiştir.
- Gönüllülerden oluşan Moğol ordusu, Mete Han'ın kurduğu onlu sisteme göre yönetilmiş ve hızlı hareket kabiliyetine sahip hafif süvari birliklerinden meydana gelmiştir.

Doğu Roma İmparatorluğu

- Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca (395) doğu toprakları Bizans adıyla bilinen Doğu Roma İmparatorluğu'na kalmıştır.
- Doğu Roma İmparatorluğu; Helenizm, Ortodoksluk gibi kültürel bileşenler sonucu Batı Roma'dan farklı bir siyasi sistem inşa etmiştir.
- Merkeziyetçi yapısını uzun müddet koruyan Doğu Roma İmparatorluğu'nda Avrupa'da olduğu gibi feodal bir sistem oluşmamış ancak merkezî otoritenin zayıfladığı son dönemlerde eyalet yönetiminden sorumlu tekfurlar güçlenmiştir.
- Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u Fethi'yle Bizans İmparatorluğu ortadan kalkmıştır. İstanbul'un Fethi Orta Çağ'ın sonu Yeni Çağ'ın başlangıcı kabul edilmiştir.

Notlarım

Notlarım

İmparatorluklarda Sosyal ve Ekonomik Durum

- Bizans İmparatorluğu'nda ticaret çok önemli bir yere sahiptir. Konumu itibarıyla kara ve deniz ticaretinde stratejik önemi olan İpek Yolu, Sasani topraklarından geçtiği için Bizans ile Sasaniler arasında ciddi mücadeleler olmuştur. Bizans İmparatorluğu, Sasanilere karşı İç Asya'daki Türk devletleriyle iş birliği yapma yoluna gitmiştir.
- Sasani İmparatorluğu'nda toprak sahiplerinden alınan vergiler ekonominin temelini oluşturmuştur. Üreticileri destekleyen yasalar çıkarılmış, ticarete hız kazandıracak limanlar, köprüler ve konaklama yerleri yapılmıştır.
- Konargöçer yaşam biçimini benimseyen Moğollarda halkın temel geçim kaynağı hayvancılık olduğu için canlı hayvan ticareti gelişmiştir.
- Moğollar ticaret yollarının güvenliğine önem vermişlerdir.

--« SIRA SİZDE »--

1. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. ( ) Romalılar, Kavimler Göçü'yle Avrupa'ya gelen milletleri barbar olarak nitelendirmiştir.
2. ( ) Orta Çağ'da Avrupa'daki krallar şehinşah unvanını kullanmıştır.
3. ( ) Kavimler Göçü, Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasına yol açmıştır.
4. ( ) Avrupa'yı boydan boya geçen İpek Yolu, Katolik Kilisesi tarafından kontrol edilmiştir.
5. ( ) Sasani İmparatorluğu Türkler tarafından ortadan kaldırılmıştır.
6. ( ) Bizans imparatorları, Hz. İsa'nın yeryüzündeki vekili ve gücünü Tanrı'dan alan hükümdarlar olarak kabul edilmiştir.
7. ( ) Orta Çağ boyunca Avrupa'ya güçlü devletler ve merkezî krallıklar hâkim olmuştur.
8. ( ) Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Mete Han'dır.
9. ( ) Katolik Kilisesi, Orta Çağ boyunca Avrupa'da etkili olan kurumların başında gelir.
10. ( ) Orta Çağ'ın Kavimler Göçü'yle başladığı, İstanbul'un Fethi'yle sona erdiği kabul edilir.

Notlarım

2. ETKİNLİK: **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen ifadelerden uygun olanlarla tamamlayınız.**

burjuva	Konstantinopolis	Cengiz Han	monarşi
İpek Yolu	şato	Osmanlılar	feodalizm
Baharat Yolu	senyör	Katolik	Ortodoks

1. Orta Çağ'da Avrupa'da güçlü bir devletin kurulamayışı .... adı verilen siyasi yapının oluşmasına neden olmuştur.

2. Orta Çağ'da derebeyleri, ... veya kalelerde yaşayarak krala ve senyörlere karşı kendilerini güvende tutmak istemişlerdir.

3. Avrupa'da .... kendi topraklarında yaşayan köylülerin sahibi kabul edilirdi.

4. Roma şehrini dinî merkez olarak kullanan papalar, ... Kilisesi'nin lideri ve Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak görülürdü.

5. Avrupa'da ticaretle uğraşan sınıfa .... denirdi.

6. Bizans olarak bilinen Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti .... şehriydi.

7. Sasaniler .... ile yönetilmiş, merkeziyetçi devlet yapısını korumuşlardır.

8. Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu ve Balkanlardaki varlığına son veren ...., İstanbul'u da fethederek Bizans'ı tamamen ortadan kaldırmıştır.

9. Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu ...., tarihteki en büyük kara imparatorluğunu kurmuştur.

10. Çin'de üretilen ticari malların dünya pazarlarına ulaşması için en önemli güzergâh olan .... tarih boyunca devletler arasında rekabete neden olmuştur.

3. ETKİNLİK: **Aşağıdaki numaralandırılmış ifadeleri harflerle verilen kavramlar ile eşleştirerek doğru harfi ( ) içine yazınız.**

( )	I	Orta Çağ Avrupası'nda toprağı olan derebeyi	a	Vassal
( )	II	Hz. Muhammed'den (s.a.v.) sonraki İslam devletlerinde devlet başkanı	b	Ortodoks
( )	III	Eski İran dini	c	Bizans
( )	IV	Bizans İmparatorluğu'nda vali	ç	Tekfur
( )	V	Bizans İmparatorluğu'nun resmî mezhebi/dini	d	Ruhban
( )	VI	Orta Çağ Avrupası'nda profesyonel savaşçı	e	Temuçin
( )	VII	Bir senyörün başka bir senyörün korumasında olması	f	Senyör
( )	VIII	Orta Çağ Avrupası'nda din adamlarının dâhil olduğu sınıf	g	Halife
( )	IX	Doğu Roma İmparatorluğu'nun diğer adı	h	Şövalye
( )	X	Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu	ı	Zerdüştlük
			i	Burjuva
			j	Katolik

Notlarım

Bilgi Havuzu

Mezopotamya'da artı ürün ziggurat adlı tapınaklarda depolanırdı. Ürünü teslim almak, kaydetmek, dağıtmak gibi işlerin din adamlarının sorumluluğunda olması rahiplerin toplum içinde üst tabakayı oluşturması sonucunu doğurmuştur.

Bilgi Havuzu

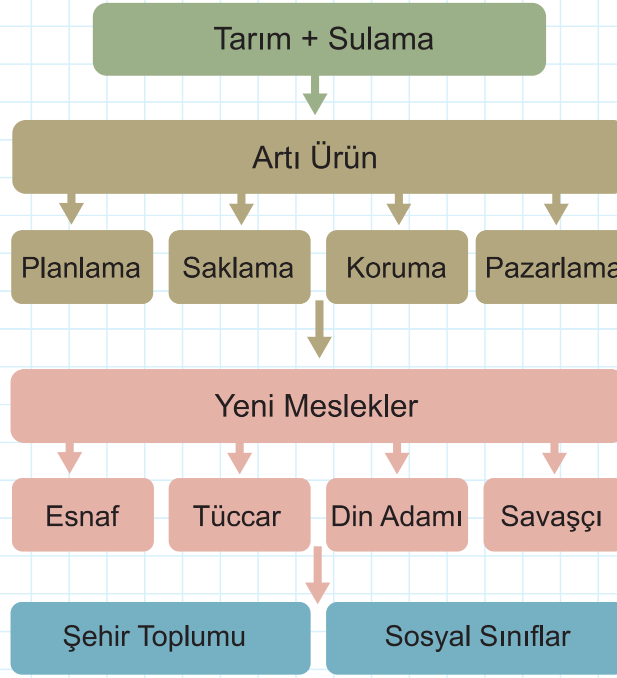
Mısır'da Firavun'un sarayı, artı ürünün toplandığı zenginlik merkezidir.

Bilgi Havuzu

Orta Çağ'da Avrupa'da görülen feodalite sisteminde köylüler, korunması altına girdiği senyöre mal ve hizmet üretmekle yükümlüdür.

TARIMDAN TİCARETE EKONOMİ

- İlk dönemlerde geçimini avcılık ve toplayıcılıkla sağlayan insanlar, Yeni Taş Çağı'ndan itibaren tarımsal faaliyetlere başlamış; öncelikle kendilerine yetecek kadar tarımsal üretim yapmıştır.
- Tarımsal üretimle beraber yerleşik hayatın başlamasıyla köyler büyüyerek kentlere dönüşmüştür.
- Mezopotamya gibi bölgelerde kuraklık dönemlerinde kıtlığın yaşanmaması için sulama yöntemleri geliştirilmiştir, üretim ve verimlilik artmıştır. Artı ürün olarak adlandırılan ihtiyaç fazlası ürünlerin bir merkezde toplanması ve ihtiyaç hâlinde buradan dağıtılması toplumsal tabakalaşmaya neden olmuştur. Öte yandan artı ününün saklanması, korunması, kaydının tutulması, taşınması, ticaretinin yapılması çiftçilik dışında yeni mesleklerin ortaya çıkmasını sağlamış ve böylece şehir toplumları oluşmuştur. Artı ürün takas usulüne dayanan ticareti de geliştirmiştir.

Vergiler

Devletler ilk çağlardan beri vergi toplamışlardır. Savaş dönemlerinde ordunun ihtiyacı vergilerle karşılanmıştır. Vergiler emekle, aynî ya da nakdî ödemeyle tahsil edilmiştir.

Orta Çağ Avrupası'nda Toplumsal Tabakalaşma

- İlk toplumlarda tabakalaşma çok belirgin değilken tarımsal üretimin artması ile artı ürünün paylaşımı, toprak mülkiyeti ve vergilendirme sistemi tabakalı toplum yapısını oluşturmuştur.
- Toplum; köylüler, şövalyeler, soylular, rahipler gibi farklı sınıflara ayrılmıştır.
- Toprak mülkiyetine sahip soylular (asiller), siyasi, ekonomik ve sosyal alanda en etkin güçtür. Bu süreç tarım toplumlarının yönetim şekli olan monarşiyi ortaya çıkarmıştır.
- Kavimler Göçü sonucu monarşinin zayıflamasıyla üst tabakada yer alan toprak sahibi senyörler bağımsız hareket etmeye başlamış, feodalitenin güçlenmesiyle sosyal ve siyasal etkilerini Orta Çağ boyunca devam ettirmişlerdir.

Avrupa'da sosyal sınıflar

Orta Çağ'da Ticaret

- Ticarete konu olan ürünler ipekli kumaş, porselen, madenî eşya, kâğıt, baharat, tuz, cam eşya, şarap, at, hayvan ürünleri (deri ve postlar), değerli maden, taş ve ziynet eşyaları olmuştur.
- Ticaret yolları kıtalar arasında kültür alışverişini de sağlamıştır.
- Ticaretin önemli unsurlarından biri limanlar olmuştur. Limanlar sayesinde uzun kara yolları deniz yoluyla birbirine bağlanmış denizaşırı şehirlerle ticaret sağlanmıştır. Limanlara ulaşan mallar buradan hanlar, bedestenler, arastalar gibi ticaret mekânları yoluyla insanlara sunulmuştur.
- Başlangıçta takas yoluyla yapılan ticari faaliyetler madenî paranın yaygınlaşması ile daha kolay bir hâl almıştır.
- Mallar, kervanlar aracılığıyla uzun ve zorlu bir yolculuğun ardından hedefe ulaştırılmıştır. Bu süreçte kervanlardaki tüccarların ve hayvanların ihtiyaçlarının karşılanması, yolların güvenliğinin sağlanması, ürünlerin pazarlanması gerekmiş ve bu nedenle pek çok ticari mekâna ihtiyaç duyulmuştur.

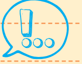
Ticaret Mekânları

Arasta	Genellikle aynı esnaf grubuna ait dükkânların bir sokak üzerinde sıralanması ile meydana gelen ticaret mekânlarıdır.
Bedesten	Değerli eşyaların satıldığı, kentin ticaret merkezi olan mekânlardır.
Han	Kervanların konakladığı, malların depolandığı, atölyelerin bulunduğu ve ticaretin yapıldığı yerlerdir.
Ribat	İslamiyet'in ilk dönemlerinde sınır bölgelerinde savunma ve askerî amaçlı inşa edilen, XI. yüzyıldan sonra işlev değiştirerek ticari konaklama amacıyla kullanılan mekânlardır.
Kervansaray	Kervanların güvenliği ve konaklaması için ana yollar üzerinde 35-40 km aralıklarla inşa edilen yapılardır.
Liman	Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınaklardır.

İlk ve Orta Çağlarda Ticaret Yolları

KRAL YOLU	İPEK YOLU	KÜRK YOLU	BAHARAT YOLU

Notlarım

Bilgi Havuzu
Devletler giderlerini karşılamak için XIII. yüzyıldan itibaren düzenli olarak vergi toplamaya başlamıştır.

Bilgi Havuzu
Orta Çağ'da yelkenli gemi, pusula ve haritanın kullanılmasıyla deniz ticareti kolaylaşmış ve önem kazanmıştır.

Bilgi Havuzu
Krallar için para basmak egemenlik sembolüdür ve ekonomik açıdan önemlidir.

Notlarım

Bilgi Havuzu

Kral Yolu sayesinde Mezopotamya ve Anadolu arasında kültürel etkileşim yaşanmış, Anadolu'da tarih çağları başlamıştır.

Bilgi Havuzu

İpek Yolu sadece tüccarların değil üzerinde bilginlerin, orduların, fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin de seyahat ettiği bir yoldu. XIII. yüzyılda İtalyan kâşif Marco Polo İpek Yolu üzerinden Çin'i ziyaret eden ilk Avrupalı olmuştur.

Bilgi Havuzu

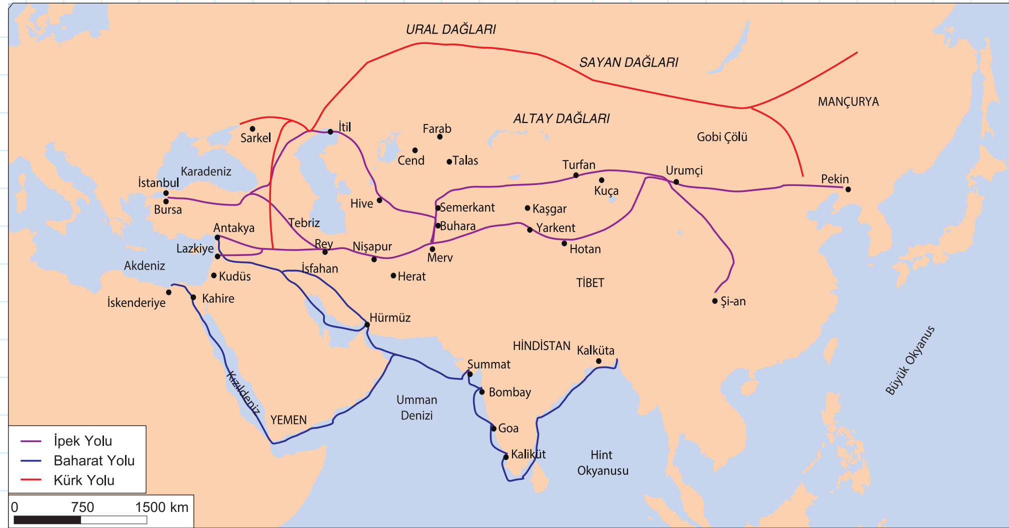
1347'de Sicilya'da başlayan veba salgını önce Bizans'ta büyük bir kayba yol açmış, daha sonra Venedik ve Ceneviz üzerinden bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Salgında Avrupa nüfusunun neredeyse yarıya yakını ölmüştür.

Kral Yolu

- Anadolu'daki ticaret yollarının temelini oluşturur.
- Pers İmparatoru Darius tarafından yaptırılmıştır.
- Pers İmparatorluğu'nun başkenti Sus'tan başlayarak Anadolu'nun batısındaki Sardes'e (Manisa/Salihli) kadar uzanır.

İpek Yolu

- İpek Yolu, İlk ve Orta Çağlarda Çin ve Batı ülkeleri arasındaki en işlek ticaret yoludur.
- Avrupalılar Çin'den gelen bu yol sayesinde ipek, değerli taş, porselen, cam eşya ve kâğıda ulaşmışlardır.
- Geçtiği bölgelerin ekonomisini güçlendirmiş, Doğu-Batı kültür ve uygarlıkları arasında bir köprü olmuştur.

Kürk Yolu

- Don Nehri'nin Karadeniz'e döküldüğü yerden başlayıp Ural Dağları, Altay-Sayan Dağları boyunca Güney Sibirya'dan geçip Çin'e ulaşan yoldur.
- Bu yolla hayvan derileri ve postları Avrupa'ya ve İslam ülkelerine gönderilmiştir.
- Üzerinde taşınan değerli hayvan kürklerinden dolayı "Kürk Yolu" adını almıştır.

Baharat Yolu

- Hindistan'dan başlayarak bir kolu Basra Körfezi, bir kolu Kızıldeniz yönünden Akdeniz limanlarına ulaşan ve buradan gemilerle Avrupa'ya uzanan ticaret yoludur.
- İlk ve Orta Çağlarda daha çok doğu ülkelerinde yetişen ve kullanılan baharatın, üzerinde taşınması sebebiyle Baharat Yolu olarak adlandırılmıştır.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

4. ETKİNLİK: **Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz yargının altına doğrusunu yazınız.**

1. (   ) Devletler özellikle savaş dönemlerinde ordunun ihtiyacını karşılamak için vergi toplamıştır.

2. (   ) İlk Çağ'da pusula, yelkenli gemi ve haritacılığın gelişmesiyle deniz ticareti kolaylaşmış ve önem kazanmıştır.

3. (   ) İpek ve Baharat Yolları sayesinde kıtalar arasında kültür alışverişi de sağlanmıştır.

4. (   ) Orta Çağ'daki en yaygın ekonomik faaliyetler tarım ve ticarettir.

5. (   ) İlk toplumlarda tarımsal üretimin artması, artı ürünün paylaşımı, toprak mülkiyeti ve vergilendirme sistemi sosyal sınıfları ortadan kaldırmıştır.

6. (   ) Artı ürünün kaydının tutulması, saklanması, korunması, taşınması, ticaretinin yapılması tüccar, savaşçı, esnaf gibi mesleklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

7. (   ) İnsanlığın ilk dönemlerinde mal değişimi (takas) ile yapılan ticaret, madenî paranın kullanılmasıyla kolaylaşmıştır.

8. (   ) İslamiyet'in ilk dönemlerinde sınır bölgelerinde savunma ve askerî amaçlı inşa edilen yapılara bedesten denmektedir.

9. (   ) İpek Yolu, Çinliler tarafından başlangıçta Türk saldırılarından korunmak için yaptırılmıştır.

10. (   ) Çinliler ile Türkler arasındaki mücadelenin en önemli konusu İpek Yolu hâkimiyeti olmuştur.

11. (   ) Kral Yolu ile Avrupa'ya taşınan baharat, Orta Çağ'da zenginlik sembolü olmuş; ilaç yapımında, yemekleri tatlandırmada ve korumada kullanılmıştır.

12. (   ) Müslümanlara ait ticaret yollarını ele geçirerek doğunun zenginliklerine sahip olmak isteyen Avrupalılar XI-XIII. yüzyıllarda Haçlı Seferlerini gerçekleştirmiştir.

Notlarım

5. ETKİNLİK: **Aşağıdaki numaralı kutucuklarda bilgi ve kavramlar verilmiştir. Kutucuk numaralarını kullanarak soruları cevaplayınız. Soruların birden çok cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.**

1 İpek Yolu	2 emekle ödeme	3 Mısır	4 ayni
5 Hindistan	6 Sümerler	7 bedesten	8 Kral Yolu
9 tarım	10 Kürk Yolu	11 nakdî	12 porselen
13 kervansaray	14 kâğıt	15 ticaret	16 cam eşya
17 Yeni sınıflar ortaya çıktı.	18 ribat	19 Toplumsal tabakalaşma oluştu.	20 ipek

1. Orta Çağ'da en yaygın ekonomik faaliyetler nelerdir? ....

2. Kral Darius tarafından yaptırılan ve Mezopotamya'da Sus'tan başlayıp Batı Anadolu'da Sardes'e ulaşan ticaret yolu hangisidir? ....

3. Baharat Yolu hangi ülkeden başlar? ....

4. İlk ve Orta Çağlarda önemli ticaret yolları hangileridir? ....

5. Türk-İslam devletlerinde kervanların konaklama ihtiyacını karşılayan ticari mekânlar hangileridir? ....

6. Artı ürünü organize etme, depolama, koruma, satma, bir merkezde toplama ve halka buradan dağıtmanın tarihsel süreçte etkileri neler olmuştur? ....

7. Özel mülkiyetin olduğu ve toprakların tapınaklara, kent yöneticilerine, ortakçı usulü ile köylülere ait olmak üzere üçe ayrıldığı Mezopotamya uygarlığı hangisidir? ....

8. İlk çağlardaki vergi toplama yöntemleri hangileridir? ....

9. İpek Yolu ile Avrupa'ya ulaşan önemli ticaret ürünleri nelerdir? ....

10. Değerli eşyaların satıldığı, kentin ticaret merkezi olan ticari mekân hangisidir? ....

6. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen ifadelerden uygun olanlarla tamamlayınız.

limanlar	han	feodalite	ribat
savaş	kürk yolu	Baharat Yolu	Hititler
at	monarşi	kral	kervansaray
	kervan	artı ürün	

1. Orta Çağ'da Avrupa'da görülen .... sisteminde köylüler, koruması altına girdiği senyöre mal ve hizmet üretmekle yükümlüdür.
2. İpek Yolu'nun kuzeyinden geçen .... Orta Çağ'ın önemli ticaret yollarındandır. Bu yolun ana ticaret malları sincap, sansar, tilki, samur, kunduz, vaşak gibi hayvanların derileri ve değerli kürkleridir.
3. Sınır bölgelerinde savunma ve askerî amaçlı inşa edilen .... XI. yüzyıldan sonra işlev değiştirerek ticari konaklama amacıyla kullanılmıştır.
4. Baharat Yolu, İpek Yolu, Kürk Yolu ve .... Yolu İlk ve Orta Çağlarda dünya ticaretinde önemli role sahiptir.
5. Kervanların geçtiği yollara güvenlik ve konaklama için 35–40 km aralıklarla kurulan ve kamu yararına çalışan ticari mekânlara .... denir.
6. Artı ürün ekonomik alanlarda olduğu gibi siyasi alanda da değişikliklere yol açtı. Toprakların Tanrı adına hükümdarlar tarafından tasarruf edilmesi .... yönetimlerini daha da güçlendirdi.
7. Hindistan'dan başlayarak bir kolu Basra Körfezi, bir kolu Kızıldeniz yönünden Akdeniz limanlarına ulaşan ve buradan gemilerle Avrupa'ya ulaşan ticaret yolu .... olarak adlandırılır.
8. Uzun kara yolları deniz yoluyla birbirine .... sayesinde bağlanmış, denizaşırı şehirlerle ticaret yapılması sağlanmıştır.
9. Kervanların konakladığı, malların depolandığı, atölyelerin bulunduğu .... ticaretin yapıldığı yerdir.
10. XIII. yüzyıldan itibaren devletler öncelikle .... giderlerini karşılamak için düzenli vergi toplamaya başlamıştır.

Notlarım

Notlarım

7. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Kuraklık nedeniyle oluşabilecek kıtlığı önlemek için Mezopotamya'da "artı ürün" üretmek ve depolamak son derece önemlidir.

D → Yağışın yeterli olduğu ve doğal besin kaynaklarının çok olduğu bölgelerde artı ürün büyük bir anlam ifade etmez.

- D → Orta Çağ'da toprağa sahip köylüler yüzyıllar boyunca geçerli olacak güçlü statüler kazanmışlardır.
  - D → 1. Çıkış
  - Y → 2. Çıkış
- Y → Artı ürünün bir merkezde toplanması ve halka buradan dağıtılması toplumsal tabakalaşmayı ortadan kaldırmıştır.
  - D → 3. Çıkış
  - Y → 4. Çıkış

Y → Mısır'da kuraklığa karşı sulama kanalları açılırken Mezopotamya'da açılmamıştır.

- D → Mısır'da zigguratlarda toplanan artı ürün, rahiplerin sosyal açıdan üstünlüğünü sağlamıştır.
  - D → 5. Çıkış
  - Y → 6. Çıkış
- Y → Artı ürün diğer ihtiyaçları karşılamak için değiş tokuş aracı olarak kullanılmış ve ticareti geliştirmiştir.
  - D → 7. Çıkış
  - Y → 8. Çıkış

8. ETKİNLİK: Aşağıdaki haritalardan da yararlanarak soruların cevabını uygun alanlara yazınız.

1. Haritada gösterilen ticaret yolunun adı nedir?

....

2. Bu ticaret yolu hangi iki bölgeyi birbirine bağlamaktadır?

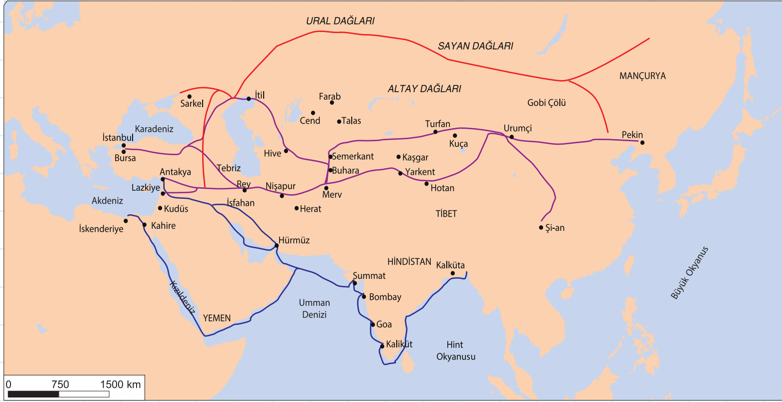
....

3. Bu ticaret yolu hangi uygarlık döneminde ve kim tarafından yaptırılmıştır?

....

4. Bu yol sayesinde Anadolu'da tarihî devirlerin başlamasını sağlayan uygarlık hangisidir?

....

5. Haritada mor renkle gösterilen ticaret yolunun adı nedir?

....

6. Baharat Yolu'nun hangi güzergâhlardan geçerek Avrupa'ya ulaştığını yazınız.

....

7. XIII. yüzyılda İpek Yolu üzerinden Çin'i ziyaret eden ilk Avrupalı seyyah kimdir?

....

8. Kırmızı ve mavi renkler ile gösterilen ticaret yollarının adlarını ve bu yollar üzerinde ticareti yapılan ürünleri yazınız.

....

ORTA ÇAĞ'DA ORDU

Orta Çağ'da Avrupa, Orta Doğu, İç Asya coğrafyalarında yaşamış farklı medeniyetler kendilerine özgü silahların yanı sıra bazı benzer silahları da kullanmışlardır. Kılıç, kalkan, ok, yay, mızrak, bıçak, balta, gürz bu ortak silahlara başlıca örneklerdir.

Medeniyetler, ordularını oluştururken kendi halkları yanında paralı askerlerden de yararlanmışlardır. Paralı asker kullanmanın olumlu ve olumsuz yönleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Paralı Asker Kullanmanın	
Olumlu Yönleri	Olumsuz Yönleri
Paralı askerler sayesinde devletler kendi halkını riske atmaz.	Devletten ziyade liderlere bağlılık esastır.
İhtiyaca göre sayıları artırılıp azaltılabilir.	Savaş alanından kaçabilirler.
Devlet, halkının askerlik dışındaki alanlarda gelişmesini sağlayabilir.	Savaşta taraf değiştirebilirler.
Askerlerin savaş kabiliyetleri savaşta üstünlük sağlamada etkili olur.	Para ve ganimet için savaşırlar.
	İstedikleri ücreti alamadıklarında isyan çıkarabilirler.

Notlarım

Notlarım

Bilgi Havuzu

Şövalye, Orta Çağ Avrupası'nda ortaya çıkmış seçkin bir askerî sınıftır. Bu kişiler krala bağlılık yemini eder ve kralın kendilerine verdiği toprakta yaşar. Bu topraklardan elde ettiği gelirlerle askerî araç gerecin masraflarını karşılar.

Orta Çağ Avrupası'nda Ordu

- Orta Çağ'da Avrupa'nın kara orduları genel olarak atlı ve yaya olmak üzere ikiye ayrılmıştır ve ordu yapısı, dönemin siyasi ve toplumsal yapısıyla doğrudan ilişkilidir.
- Feodal yapıdan dolayı Orta Çağ Avrupası'nda merkezî krallıkların gücü zayıftır. Derebeylerine ait orduların olması, kralların gücünün azalmasının en önemli nedenlerindendir. Bu durum tek bir ordunun oluşmasına engel olmuştur.
- Derebeylerinin bir araya gelerek savaşmasında din adamları önemli bir etkendir. Derebeyleri, din adına bir araya getirdikleri orduları Haçlı Seferleri ile Türk ve Müslüman dünyasına karşı harekete geçirmişlerdir.
- Orta Çağ Avrupası'nda genel olarak düzenli ve eğitimli bir askerî sınıf yoktur. Krallıkların kendine özgü askerî yapıları bulunmaktadır. Bu krallıkların başlıcaları ve askerî yapıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Fransa Ordusu	XIV. yüzyıla kadar merkezî bir ordu yapısı yoktur. Bu yüzyıldan sonra maaşlı ve düzenli askerî birlikler kurulmuştur. Savaşçı birlikler daha çok süvarilerden oluşmaktadır. Ateşli silahlar ve topun kullanılması Avrupa'da savaş anlayışını değiştirmiştir.
Bizans Ordusu	Merkezî yönetim ve ordu yapısı, Orta Çağ Avrupası'na göre daha güçlüdür. Bizans ordusu başkentte bulunan askerlerin yanı sıra tabi devletlerin gönderdiği yardımcı kuvvetler, eyalet askerleri ve ücretli askerlerden oluşmaktadır. Bu ücretli askerlerin içinde Türklerin önemli bir yeri vardır.
Osmanlı Ordusu	Ordu ilk zamanlarda gönüllü askerlerden oluşurken daha sonra maaşlı ve sürekli askerî birlikler kurulmuştur. Önceleri yaya ve müsellem (atlı) olmak üzere iki bölümden oluşan bu askerî birliklerin yerine Yeniçeri Ocağının kurulmasıyla Osmanlı Devleti profesyonel bir orduya sahip olmuştur. Ayrıca tımarlı sipahiler bu dönemin önemli eyalet askerleridir.

Orta Çağ Asyası'nda Ordu

Bu coğrafyanın en önemli askerî gücü Türk, Moğol ve Sasanilerden oluşmaktadır. Orduların ortak yönü güçlü ve disiplinli askerî birliklere sahip olmasıdır.

Türk Ordusu	Mete Han tarafından geliştirilen onlu sistemi kullanmışlardır. Her bireyin aynı zamanda bir asker olduğu kabul edilen "ordu-millet" anlayışı hâkimdir. Savaşlarda "turan, hilal ya da kurt kapanı" adı verilen savaş taktiği geliştirmişlerdir. Savaşçı özelliklerinden dolayı Bizans ve Arap devletlerince paralı asker olarak görevlendirilmişlerdir.
Moğol Ordusu	Cengiz Han, kurduğu düzenli orduyu onlu sisteme göre biçimlendirmiştir. Düzenli ve sürekli orduda hafif zırhlı süvari ve okçular ağırlıktadır. Bu da ordunun manevra kabiliyetini artırmıştır.
Sasani Ordusu	Düzenli bir askerî yapıya sahiptir. Onlu sistemi kullanmışlardır. Ordu, yardımcı kuvvetler ve savaş esirlerinden oluşur.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

9. ETKİNLİK: Aşağıda verilen ifadeler doğru ise "D" harfini, yanlış ise "Y" harfini işaretleyiniz.

	D	Y
1. Ordunun temel amaçlarından biri güvenliği sağlamaktır.		
2. Her medeniyetin kendine özgü bir askerî yapısı vardır.		
3. Orta Çağ orduları sadece piyadelerden (yaya askerler) oluşur.		
4. Tüm Orta Çağ devletleri paralı asker kullanmıştır.		
5. Paralı askerler, para ve ganimet için savaşırlar.		
6. Paralı askerlerin savaş kabiliyetleri savaşlarda belirleyici olmuştur.		
7. Paralı askerler devletten ziyade liderlerine bağlılık duyarlar.		
8. Paralı askerler, savaş alanını asla terk etmezler.		
9. Paralı asker kullanan devletler savaşlarda mutlak başarı elde eder.		
10. Paralı askerler çıkarları gerektirdiğinde savaşta taraf değiştirir.		

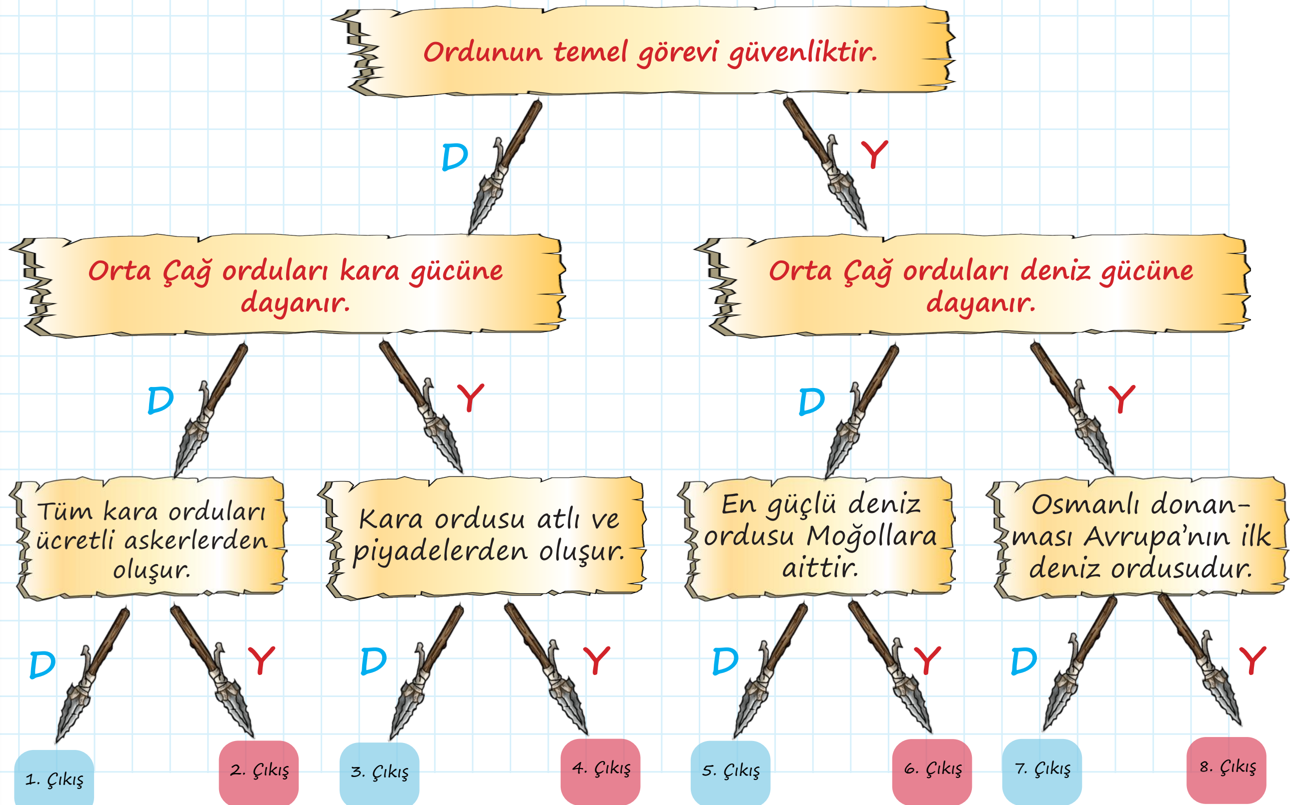
Notlarım

10. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin karşılarına kutucuklarda verilen kavramlardan uygun olanları yazınız.

Feodalite	Osmanlı	Fransa	Ruhban
Şövalye	Derebeyi	Bizans İmparatorluğu	Burjuva
Serf (Çiftçi)	Haçlı Seferleri	Aforoz	Kılıç

1. XIV. yüzyıldan sonra Avrupa'da düzenli bir ordu oluşturmaya başlayan devlettir. ....
2. Merkezî otoritenin zayıf, zengin toprak sahiplerinin egemen olduğu sistemdir. ....
3. Avrupa'da ticaretle uğraşan sınıfa verilen isimdir. ....
4. Avrupa'da zengin toprak sahiplerine verilen isimdir. ....
5. Orta Çağ Avrupası'nda hiçbir hakka sahip olmayan temel görevi toprağı ekip biçmek olan sınıfa verilen isimdir. ....
6. Seçkin bir sınıf olup krala bağlılık yemini eden askerlerdir. ....
7. Orta Çağ'da din adamlarının Hristiyanları bir araya getirerek Müslümanlara karşı başlattığı savaşlara denir. ....
8. Başkenti Konstantinopolis olan ve merkezî bir yönetime sahip devletin ordusunda paralı Türk askerleri vardır. ....
9. Orta Çağ Avrupası'nda din adamları sınıfına verilen isimdir. ....
10. Kuruluş yıllarında ordusunun önemli bir kısmı gönüllü askerlerden oluşurken zamanla düzenli orduya geçen Türk devletidir. ....

11. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

12. ETKİNLİK: **Aşağıdaki bilgilerden de yararlanarak soruları cevaplayınız.**

Türkler, bulundukları coğrafya ve iklimin bir sonucu olarak konargöçer yaşamışlardır. Bu yaşam şekli, onların toplumsal örgütlenmelerini ve ordu yapısını etkilemiştir. Bozkırda tehlikelere açık yaşamaları, her zaman savaşa hazırlıklı olmalarını beraberinde getirmiştir. Savaşların insan gücüne dayalı olması her bireyin aynı zamanda bir asker olarak yetişmesini gerekli kılmıştır. Bu gereklilik ise ordu-millet anlayışını ortaya çıkarmıştır.

1. Türklerin İç Asya'da savaşa her zaman hazır olmasını gerekli kılan temel etmen nedir?

2. Ordu-millet anlayışı Türklere ne gibi faydalar sağlamıştır?

Konargöçerler ve Yerleşikler

Konargöçerler, yaşamlarını sürdürmek için belli aralıklarla yer değiştiren ve geçimlerini hayvancılık, ticaret ve yağma ile sağlayan insan topluluklarıdır. Yerleşikler ise yaşam şekillerini bulundukları coğrafyaya göre uyarlayan ve daha çok tarım, ticaret ve hayvancılıkla uğraşan insan topluluklarıdır.

KONARGÖÇERLER	YERLEŞİKLER
Doğayla iç içe yaşayan konargöçerlerin sorunlarla baş etme yetenekleri fazladır.	Daha çok sulama, beslenme, barınma gibi belli başlı sorunlara çözüm yolları geliştirirler.
Gelir kaynakları ticaret, hayvancılık, dokumacılık ve yağmadır.	Gelir kaynakları tarım, ticaret, madencilik ve hayvancılıktır.
Amaçları ganimet elde etmek olduğu için savaş stratejileri daha çok saldırı üzerine kuruludur.	Amaçları mevcut toprakları korumak olduğu için savaş stratejileri daha çok savunma üzerine kuruludur.
Hafif zırhlı piyadelerden oluşan askerî birliklere sahip olduklarından manevra kabiliyetleri daha yüksektir.	Ağır zırhlı askerlere sahip olduklarından manevra kabiliyetleri daha kısıtlıdır.
Savaşları kaybetmeleri durumunda savaş alanını daha kolay terk ederler.	Savaşları kaybetmeleri durumunda genellikle kazanana boyun eğer ve vergi öderler. Yönetenlerin baskıcı uygulamaları ve yüksek vergi talepleri nedeniyle isyan çıkarabilirler.

Orta Çağ'da bu iki yaşam şekli birbirine karşı mücadeleye girmiştir. Hem yerleşik hem de konargöçer halkların yaşam tarzları, beraberinde olumlu ve olumsuz bazı sonuçları doğurmuştur.
Konargöçerler ile yerleşikler arasındaki mücadelelerin temel nedeni konargöçerlerin, ihtiyaçlarını yerleşiklerden temin etme isteğidir. Yaşanan mücadelede daha çok konargöçerler üstünlük sağlamıştır.

Notlarım

Bilgi Havuzu
Yerleşikler; üretim yapar, ticaret yapar, mimari yapılar inşa eder, vergi verirler ve devletlerce kontrol altına alınmaları daha kolaydır.

Notlarım

SIRA SİZDE

13. ETKİNLİK: Orta Çağ'da Asya bozkırlarında yaşayan bir asker olduğunuzu hayal ediniz ve bir gününüzü anlatan bir hikâye kurgulayınız. Buna göre aşağıdaki tabloda verilen kavramlardan da yararlanarak ve belirtilen kurallara uyarak bir hikâye yazınız.

Kurallar

1. **Her kavramı en az bir kez kullanınız.**
2. **Dil bilgisi, yazım ve noktalama kurallarına uyunuz.**

Orta Çağ	yerleşik	konargöçer	bozkır	savaş
yağma	kale	süvari-piyade	vergi	ticaret
hayvancılık	otağ	paralı asker	iklim	çadır

HİKÂYEM

KANUNLAR GELİŞİYOR

Hukuk kuralları, sahip olduğu yaptırım gücü ile devlet otoritesini tesis etmiş; hak ve sorumlulukları belirleyerek toplumsal yaşamı düzenlemiştir.

1. Roma Hukuku

Roma Hukuku, Roma'nın kuruluşundan (MÖ 753) İmparator Justinianus'un (Justinyanus) ölümüne (565) kadar geçen sürede uygulanan hukuka verilen genel addır. Patrici ile plepler arasındaki mücadeleler sonucunda pleplerin istekleri kabul edilerek MÖ 451'de "12 Levha Kanunları" adıyla yazılı hâle getirilmiştir.

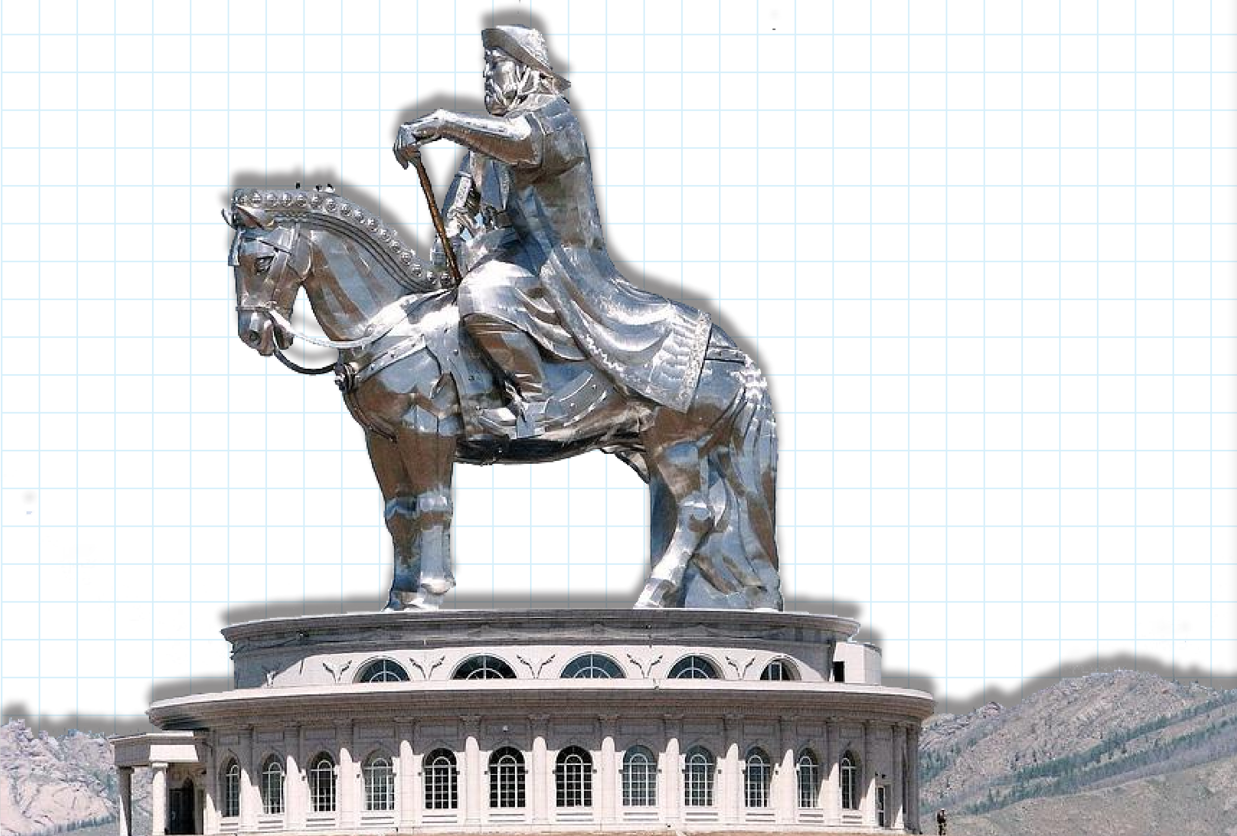
2. Justinianus Kanunları

Doğu Roma İmparatoru Justinianus, 527'de hukuk alanındaki karışıklığa son vermek amacıyla başta 12 Levha Kanunları olmak üzere Roma Hukuku ile ilgili birçok kanunu yeniden düzenlemiştir. Bu kanunlarla kamu ve özel hukuk ayrımı ilk defa yapılmıştır. İşlenen suçun özelliğine göre suçluları manastırlara kapatarak arındırma, ıslah etme, iyileştirme ve caydırma amaçlanmıştır.

3. Cengiz Yasası

Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Cengiz Han tarafından hazırlatılan "Cengiz Yasası" veya "Büyük Yasa" adlı bu kanunlar, nesilden nesile aktarılan Türk ve Moğol törelerinin yazılı hâle getirilerek düzenlenmiş hâlidir. Cengiz Han'ın yasaları onun ölümünden sonra kurulan Moğol devletlerinde de uygulanmıştır.

Toplumlar, sahip oldukları kültür ve gelişmişlik düzeyi bakımından birbirlerinden farklıdır. Bu durum hukuk sistemleri ile kanun metinlerinde yer alan aile, iş akitleri, ceza infaz yöntemleri gibi uygulamalarda kendini göstermektedir. Justinianus'un gerçekleştirdiği hukuk reformu ile Cengiz Han Yasalarına bakıldığında her iki hükümdarın da kendi toplumlarının güncel ihtiyaçlarına cevap verebilecek hukuki düzenlemeler yoluna gittikleri anlaşılmaktadır. Böylece İlk Çağ'ın sonlarından günümüze kadar uzanan süreçte gerçekleştirilen hukuki düzenlemelerin etkisiyle evrensel hukukun temel ilkeleri belirlenmiştir.

Cengizhan Heykeli, Ulan Batur/Moğolistan

Notlarım

Bilgi Havuzu

Modern Avrupa Hukuku'nun temeli Roma Hukuku'na dayanmaktadır.

Bilgi Havuzu

Roma'da Krallık Dönemi'nde sadece Roma'nın kurucusu ve asli unsuru sayılan patricilerin yararlanabildiği hukuka Yurttaşlar Hukuku adı verilmiştir.

Bilgi Havuzu

İlk defa özel hukuk ve kamu hukuku ayrımına gidilen Justinianus Kanunları'nda kişi, aile, miras gibi konularda yapılan düzenlemelerle günümüzde uygulanan medeni hukukun temelleri atılmıştır.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

14. ETKİNLİK: **Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D" harfini, yanlış olanların başına "Y" harfini yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz yargının altına doğrusunu yazınız.**

( ) Justinianus Kanunları ile İlk defa özel hukuk ve kamu hukuku ayrımına gidilmiştir.

( ) Cengiz Yasası, Türk ve Moğol törelerinin yazılı hâle getirilerek düzenlenmiş hâlidir.

( ) Günümüzde uygulanan medeni hukukun temelleri 12 Levha Kanunları ile atılmıştır.

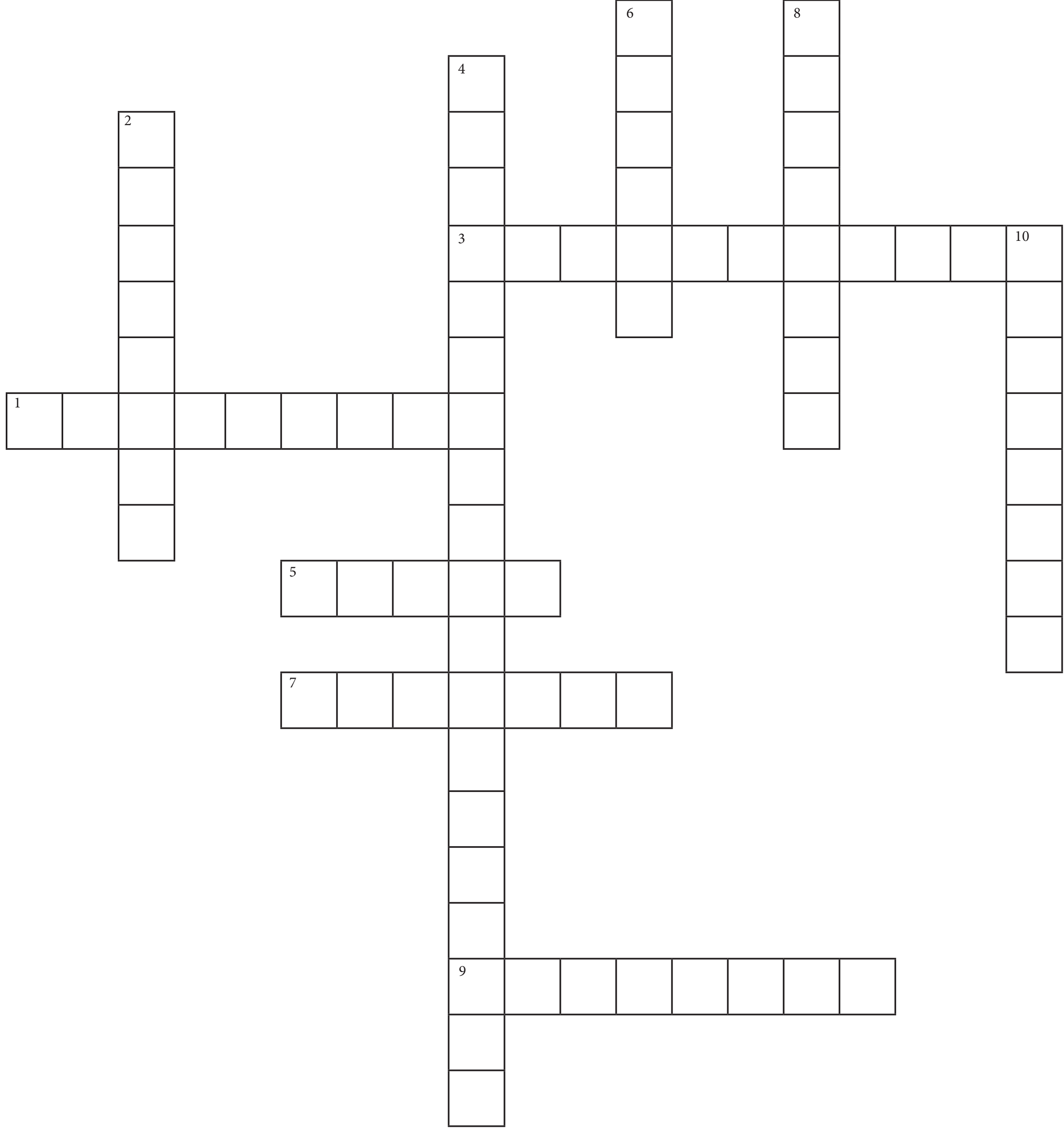
( ) Bütün hukuk sistemlerinde hırsızlığa karşı aynı tür cezalar uygulanmıştır.

( ) Roma'da patrici-plep çatışmaları sonucunda Justinianus Kanunları ortaya çıkmıştır.

15. ETKİNLİK: **Aşağıdaki numaralandırılmış ifadeleri harflerle verilen kavramlar ile eşleştirerek doğru harfi ( ) içine yazınız.**

( )	I	Roma'nın kuruluşundan İmparator Justinianus'un ölümüne (565) kadar geçen sürede uygulanan hukuk kuralları bütünü.	a	Cengiz Yasası
( )	II	Kişi, aile, miras gibi konularda yapılan düzenlemelerle günümüzde uygulanan medeni hukukun temellerinin atıldığı kanunlara verilen ad.	b	12 Levha Kanunları
( )	III	Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Temuçin tarafından hazırlatılan ve Türk töresinden hükümler içeren kanunlar.	c	Justinianus Kanunları
( )	IV	Roma Hukuku'nun ilk kez yazılı hâle getirildiği kanunlara verilen ad.	ç	Yurttaşlar Hukuku
( )	V	Roma'da Krallık Dönemi'nde sadece Roma'nın kurucusu ve asli unsuru sayılan patricilerin yararlanabildiği hukuka verilen ad.	d	Roma Hukuku
			e	On Emir

Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Orta Çağ Avrupası'nda kralın siyasi otoritesini mutlak sadakat koşuluyla ve kontrollü olarak paylaştığı sistem.
3. Hindistan'da görülen ve halkı sınıflara ayıran sistemin adı.
5. İslamiyet'in ilk yıllarında daha çok korunma, savunma ve askerî amaçlı inşa edilerek karakol ve ordugâh olarak kullanılan yapılar.
7. Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni veya rejim.
9. İhtiyacın üzerinde üretilen ürün.

Yukarıdan Aşağıya

2. Karadeniz'in kuzeyinden başlayıp Güney Sibirya ve Çin'e uzanan genellikle hayvan deri ve postlarının ticaretinin yapıldığı ticaret yolu.
4. Roma halk sınıflarından patriciler ile plepler arasındaki mücadeleler sonucu ortaya çıkan ve günümüz Avrupa hukukunun temelini oluşturan kanunlar.
6. Çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu bölüm.
8. Değerli eşyaların saklandığı ve satıldığı yerler.
10. Çin'den başlayarak Anadolu ve Akdeniz aracılığıyla Avrupa'ya kadar uzanan dünyaca ünlü ticaret yolu.

Aşağıda Test I-IV'te yer alan çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

Test I

1. Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılması sonrasında Avrupa'da kurulan krallıklar, Germen saldırıları karşısında Germen şefleriyle anlaşma yoluna giderek onlara yönetim alanları ve topraklar bırakmak zorunda kalmışlardır.

Buna göre Orta Çağ Avrupası'nda

I. mutlak monarşik yönetimlerin kurulması,

II. merkezî yönetimlerde çözülmeler yaşanması,

III. kolonicilik çalışmalarının hız kazanması

gelişmelerinin hangilerinden söz edilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

2. Perslerin devamı olarak İran'da ortaya çıkan Sasaniler, krallarını kutsal kabul etmişlerdir. Bu krallar, Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye sahiptir. Bunun açık göstergesi, Sasani madenî paralarının bir yüzünde hükümdarın diğer yüzünde kutsal ateşin resmedilmesidir.

Bu bilgiden hareketle Sasanilerle ilgili

I. paranın egemenlik sembolü olarak görüldüğü,

II. kralın din ve devlet başkanı olduğu,

III. güçlü bir mutlak monarşik düzen kurulduğu

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

3. Orta Çağ Avrupası'nda feodal sistemde serfler, toprakla alınıp satılabilen, senyörlere bağlı yaşayan bir gruptu.

Bu durum Orta Çağ Avrupası için aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

A) Dogmatik düşüncenin önem kaybettiğinin

B) Ekonomide ticaretin önemli bir payı olduğunun

C) Sosyal yapılanmanın eşitsizliğe dayandığının

D) Mezhep birliğinin sağlandığının

E) Merkezî yönetimin gücünün arttığının

4. Kast toplumlarında farklı toplumsal gruplar birbirlerine kapalıdır. Herkes bir daha terk edemeyeceği bir kast içinde doğar, bu kasttan eş seçer ve bu kast içinde ölür. Her kastta bireyin alabileceği eğitim ve yapabileceği meslek türleri bellidir. Bu düzende insanların diğer kastların üyeleriyle bağlantı kurmaları engellenmiştir.

Buna göre Hindistan'da kast sisteminin varlığı aşağıdakilerden hangisinin oluşumunu engellemez?

A) Kültür birliğinin

B) Ortak savunma düşüncesinin

C) Ulusal bilincin

D) Toplumsal dayanışmanın

E) Köleci anlayışın

5. İlk ve Orta Çağlarda dünya genelinde hükümdarlar gücünü tanrıya dayandırmıştır.

Hükümdarların bu davranışı aşağıdakilerden hangisiyle açıklanamaz?

A) Yönetimini tartışılmaz kılma

B) Halk üzerinde otorite sağlama

C) Yönetimde meşruiyet kazanma

D) Semavi dinlerin yayılışını hızlandırma

E) Dinin halk üzerindeki gücünden yararlanma

6. Roma'da patrici denen soylu sınıfın siyasal hakkı bulunurken pleplerin özgür olmalarına rağmen siyasal hakkı yoktu. Pleplerin buna itirazı ile başlayan patrici-plep mücadelesinin sonunda pleplerin isteği kabul edilerek MÖ 451'de kanunların yazılmasına ve ilanına karar verildi. Tarihe 12 Levha Kanunları adıyla geçen bu kanunlarla pleplere çeşitli devlet işlerine katılma ve patricilerle evlenme hakkı tanındı.

Buna göre Roma Hukuku'na ilişkin aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Toplumsal sınıf mücadelelerine dayalı olarak şekillenmesi

B) 12 Levha Kanunları ile yazılı hukuk sistemine geçilmesi

C) Köleliğe dayalı uygulamaların yürürlükten kaldırılması

D) İnsan haklarının gelişimine yönelik katkıda bulunması

E) Siyasal hak ve özgürlüklerin genişlik kazanması

7. İpek Yolu, İlk ve Orta Çağlarda Çin ve Orta Doğu ile Batı ülkeleri arasındaki transit kara ticaretinde kullanılan en işlek ticaret yoludur. Orta Çağ'da Çin'den başlayıp İç Asya Türk topraklarından geçerek Hazar Denizi'ne ulaşan İpek Yolu'nun bir kolu da İran üzerinden Suriye'nin Lazkiye Limanı'na ulaşmıştır. Diğer bir büyük kolu ise İran üzerinden Anadolu'ya, oradan da deniz yolu veya Trakya üzerinden kara yolu ile Avrupa'ya uzanmıştır.

İpek Yolu'nun bu özelliğine bağlı olarak aşağıdakilerden hangisinin görülmesi beklenmez?

A) Yol boyunca yeni yerleşim alanları kurulması

B) Çok geniş alanlarda kültürel etkileşimler yaşanması

C) Bölgede sürekli siyasi ve askerî mücadeleler yaşanması

D) Çin'in doğudan batıya uzanan bir imparatorluğa dönüşmesi

E) Türklerin Doğu-Batı ticaretinde etkili rol oynaması

8. **Orta Çağ Avrupası'nda görülen feodal sistemde kişilerin toplum içindeki yerini belirleyen en önemli unsur aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Toprak mülkiyeti

B) Eğitim düzeyi

C) Ticari bağlantıları

D) Kilise ile ilişkileri

E) Savaşçılık özellikleri

9. Frank Kralı Şarlman 800'de Papa tarafından Kutsal Roma Germen İmparatoru olarak kutsanmış ve onun elinden taç giymiştir.

Bu bilgiden hareketle Orta Çağ Avrupası için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Hükümdar, meşruiyetini kiliseye dayandırmıştır.

B) Kilise önemli bir siyasal güce dönüşmüştür.

C) Siyasi ve dinî güçler arasında iş birliği kurulmuştur.

D) Derebeyliğe dayalı siyasal yapılanmalar yıkılmıştır.

E) Yönetimde teokratik anlayışa yer verilmiştir.

10. Cengiz Yasası'nda elbiselerin çok kirlenmeden yıkanması yasaklanmışken Roma Hukuku'nda ve Justinianus Kanunları'nda böyle bir yasaklamaya rastlanmamaktadır. Aynı şekilde 12 Levha Kanunları'nda hırsızlık yaptığı ortaya çıkanlara çaldığı malın iki katı ödeme yapma cezası verildiği hâlde Cengiz Yasası'nda bu oran dokuz kat olarak belirlenmiştir.

Bu bilgiden hareketle hukuk kurallarıyla ilgili

I. kültür ve sosyal yapıdaki farklılıklara göre şekillendiği,

II. her toplumun yazılı hukuka göre yönetildiği,

III. her toplumun asayişi sağlamak için sert yaptırımlar uyguladığı

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) I ve III

E) II ve III

11. Aşağıdakilerden hangisi Orta Çağ'da görülen ticari mekânlar arasında <u>yer almaz</u>?

A) Arasta

B) Bedesten

C) Ribat

D) Kervansaray

E) Satir

12. Aşağıdakilerden hangisi Jüstinyanus Kanunları'nın özellikleri arasında yer <u>almaz</u>?

A) İlk Çağ Roma Hukuku'ndan yararlanılmıştır.

B) 12 Levha Kanunları'nın hazırlanmasına temel oluşturmuştur.

C) Hukuk kurallarında ilk defa kamu hukuku ve özel hukuk ayrımı yapılmıştır.

D) Suç ve ceza sisteminde suçluyu arındırma, iyileştirme ve caydırma amacı vardır.

E) Yurttaşlar Hukuku Derlemesi adıyla yürürlüğe girmiştir.

13. Magna Carta, İngiltere'de kralla halk arasında karşılıklı sorumlulukları belirleyen bir çeşit anayasadır. Bu fermanla İngiltere kralı

I. Mahkeme kararı olmadan kimseyi sürgüne gönderemeyecektir.

II. Uyruğundaki halktan izin almadan vergi almayacaktır.

III. Özgür kimseleri mahkeme kararı olmadan tutuklatamayacaktır.

Buna göre İngiltere'de aşağıdakilerden hangisinin Magna Carta ile kabul edildiği söylenebilir?

A) Azınlık hakları

B) Hukukun üstünlüğü

C) Dinsel yönetim

D) Kralın gücü

E) Skolastik düşünce

1. MS 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun Batı ve Doğu Roma olmak üzere ikiye ayrılması, Avrupa'da büyük siyasi gelişmelere sebep olmuştur. Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılmasından sonra Avrupa'nın sosyoekonomik ve kurumsal yapısında büyük değişiklikler yaşanmıştır.

Bu gelişmelerin yaşanmasına

I. Hunların Karadeniz'in kuzeyinden batıya gelmesi,

II. Germen kavimlerinin yerlerinden sürülmesi,

III. skolastik düşüncenin güçlenmesi

sonuçlarından hangilerinin sebep olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

2. **Aşağıdakilerden hangisi Kavimler Göçü sonrası Orta Çağ Avrupası'nda görülen gelişmelerden biri değildir?**

A) Kilisenin Avrupa'daki etkinliğinin azalması

B) Bugünkü Avrupa devletlerinin temellerinin atılması

C) Feodalite rejiminin ortaya çıkması

D) Germen kavimleri arasında Hristiyanlık dininin yayılması

E) Avrupa'da Türk devletlerinin kurulması

3. I. Sasaniler

II. Bizans

III. Moğol İmparatorluğu

Yukarıdakilerden hangileri Orta Çağ'da hüküm süren devletlerdendir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

4. **Orta Çağ Avrupası'nda özel eğitimle yetişmiş, belli ülküler taşıyan, soylu ve atlı savaşçılara verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Senyör B) Şövalye C) Lord D) Vassal E) Süzeren

5. Bizans İmparatorluğu'nda ticari faaliyetler en önemli geçim kaynaklarından biridir. Çin ve Hindistan'dan ticaret yollarıyla gelen ürünler Bizanslı tüccarlar sayesinde Avrupa'ya sevk edilmiştir. İpek ticareti Bizans ile Sasanileri karşı karşıya getirmiş ve Bizans İmparatorluğu, Sasanilere karşı Türklerle ittifak kurmuştur.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Bizans ile Sasaniler arasında ekonomik rekabet vardır.

B) Bizans İmparatorluğu, Türk devletleriyle iş birliği içindedir.

C) Bizans ve Sasani mücadeleleri sonucunda Bizans, Sasanileri yıkmıştır.

D) Bizans'ın temel ekonomik geçim kaynaklarından biri ticarettir.

E) İpek ve Baharat Yolları, ticaretin yapıldığı önemli güzergâhlardır.

6. I. Kast

II. Feodalite

III. Şehir devletleri

Yukarıdakilerden hangisi Orta Çağ'da Hindistan'da görülen siyasi ve toplumsal yapılardan biridir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

7. **Aşağıdakilerden hangisi Orta Çağ'daki ticaret yollarından biri değildir?**

A) Hint Deniz Yolu

B) Kürk Yolu

C) İpek Yolu

D) Kral Yolu

E) Baharat Yolu

8. • Liman

• Ribat

• Kervansaray

• Bedesten

Yukarıda verilen yapıların ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yönetim merkezleridir.

B) Ticaret mekânlarıdır.

C) Dinî yapılardır.

D) Askerî yapılardır.

E) Eğitim kurumlarıdır.

9. Ticaret yapılan mekânlara tarih boyunca farklı isimler verilmiştir.

Buna göre

- Kapalı çarşı
- Şehir merkezindeki mescidi, şadırvanı, tuvaleti ve hamamı olan tüccarlar için konaklama merkezleri
- Aynı esnaf grubuna ait dükkânların yer aldığı sokaklar
- Yılın belli zamanlarında şehrin yakınlarında kurulan geniş çaplı ticaretin yapıldığı yerler

ifadelerinde aşağıdaki ticaret mekânlarının hangisinden bahsedilmemiştir?

A) Bedesten B) Panayır C) Arasta

D) Han E) Liman

10. I. Hafif silahlı ve hızlı hücum yapabilen süvarilerden oluşurdu.

II. Bu ordularda kadınlar da gerektiğinde savaşa katılırdı.

III. Askerlik özel bir meslek olarak görülmezdi.

Yukarıdaki yargılardan hangisi Orta Çağ'da konar-göçer toplumların ordu yapısı hakkında söylenebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

11. **Roma Hukuku'nu oluşturan yasalara verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Büyük Yasa

B) 12 Levha Kanunları

C) Drakon Yasaları

D) On Emir

E) Justinianus Kanunları

12. **Aşağıda verilen Orta Çağ'daki gelişmelerden hangisi diğerlerinden sonra gerçekleşmiştir?**

A) Batı Roma'nın yıkılması

B) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumu

C) Sasani Devleti'nin yıkılması

D) Yüzyıl Savaşları

E) Magna Carta

1. Feodalite; merkezî iktidarın yok olduğu, karışıklıkların ve güvensizliklerin yerleştiği, ticaretin neredeyse durduğu, kent yaşamının önemini yitirdiği bir ortamda Avrupa'da güçlenmiş siyasi yapının adıdır.

Aşağıdakilerden hangisi Orta Çağ Avrupası'nda feodalitenin ortaya çıkmasının sebeplerinden biri olarak gösterilemez?

A) Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılması

B) Hunların Karadeniz'in kuzeyinden batıya gelmesi

C) Avrupa'da Reform hareketlerinin başlaması

D) Kavimler Göçü ile büyük bir toplumsal karışıklık yaşanması

E) Germen kavimlerinin yerlerinden sürülmesi

2. Kavimler Göçü sonucunda

I. Feodalite rejimi ortaya çıkmıştır.

II. Avrupa'da Türk devletleri kurulmuştur.

III. Avrupa'da kilise etkisini artırmıştır.

Buna göre verilen gelişmelerden hangilerinin Orta Çağ Avrupası'nda yaşandığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

3. **Aşağıdakilerden hangisi Orta Çağ'da hüküm süren devletlerden biri değildir?**

A) Doğu Roma İmparatorluğu

B) Asya Hun Devleti

C) Akhunlar

D) Avar Hakanlığı

E) Sasaniler

4. **Orta Çağ Avrupası'nda babadan oğula geçen veya kral tarafından bağışlanan soyluluk unvanına verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Rahip

B) Şövalye

C) Lord

D) Vassal

E) Papaz

5. Orta Çağ'da Asya ile Avrupa arasındaki ticari faaliyetler genellikle ticaret yolları vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

Buna göre

I. Kral Yolu

II. Baharat Yolu

III. Kürk Yolu

adlı güzergâhlardan hangileri Orta Çağ'daki ticaret yollarından biridir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

6. Şehir merkezlerinde değerli eşyaların satıldığı ve saklandığı mekânlar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Arasta

B) Han

C) Bedesten

D) Panayır

E) Ribat

7. Arastalar, aynı iş kolunda faaliyet gösteren esnaflara ait dükkânların bir sokak boyunca karşılıklı sıralandığı mekânlardı. Ribatlar ise İslamiyet'in ilk dönemlerinde daha çok korunma, savunma ve askerî amaçlı inşa edilerek karakol veya ordugâh olarak kullanılırdı. Sınır bölgelerinde yoğunlaşan bu yapılar, yüksek duvarlarla çevrili olup avlu ve gözcü kulelerinden oluşurdu.

Buna göre

I. Arastalar ticaret mekânlarıdır.

II. Ribatların asayiş yönü de bulunur.

III. Arasta ve ribatlar sadece Anadolu'da görülür.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) II ve III

8. I. Kılıç

II. Ok ve yay

III. Ağır zırhlar

Yukarıdakilerden hangileri konargöçer ordularda kullanılan silahlardandır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) II ve III

9. Moğol İmparatorluğu'nun hukuk ve askerlik işlerini düzenleyen kanunlar, nesilden nesile aktarılan Türk ve Moğol törelerinin yazılı hâle getirilerek düzenlenmiş şeklidir.

Cengiz Han tarafından düzenlenen ve İslamiyet'i kabul eden Moğol hanedanları tarafından da uygulanan yasaların adı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Büyük Yasa

B) Justinianus Kanunları

C) On Emir

D) 12 Levha Kanunları

E) Drakon Yasaları

10. Aşağıda verilen Orta Çağ'daki gelişmelerden hangisi diğerlerinden önce gerçekleşmiştir?

A) Avrupa'da veba salgını

B) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumu

C) Sasani Devleti'nin yıkılması

D) Yüzyıl Savaşları

E) Avrupa'da Katolik-Ortodoks bölünmesi

1. Asya Hun Devleti'nin dağılmasından sonra Asya'nın batısında bulunan Hunların Karadeniz'in kuzeyinden Tuna boylarının batısına geçerek Doğu Avrupa'ya gelmesi, birçok Germen kavminin yerlerinden ayrılmasına neden olmuştur. .... olarak adlandırılan bu göç dalgasından sonra Avrupa'da yıllarca sürecek yer değiştirme olayları yaşanmıştır.

Yukarıdaki metinde noktalı bölüme gelecek doğru ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kavimler Göçü B) Dogmatizm

C) Haçlı Seferleri D) Reform hareketi

E) Feodalizm

2. I. Katolik-Ortodoks mezhepsel bölünmesi

II. İngiltere ve Fransa arasındaki Yüzyıl Savaşları

III. Coğrafi Keşifler

Yukarıdakilerden hangileri Orta Çağ Avrupası'nda meydana gelen gelişmelerden biri değildir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

3. • Orta Çağ boyunca varlığını sürdürmüştür.

• Balkan ülkelerinin yanı sıra Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır bu imparatorluğun sınırları içindeydi.

• Helenizm, Ortodoksluk gibi kültürel bileşenleri bünyesinde barındırmıştır.

yargıları Orta Çağ'daki hangi siyasi yapı için söylenebilir?

A) Batı Roma İmparatorluğu

B) Doğu Roma İmparatorluğu

C) Akhunlar

D) Avar Hakanlığı

E) Sasaniler

4. Orta Çağ'da feodal sözleşmede yönetilenlere verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Senyör B) Şövalye C) Burjuva

D) Vassal E) Süzeren

5. İnanç ve bilgiyi kiliseyle uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan bu felsefi düşünce, Orta Çağ Avrupası'nda bütün gelişmelere engel olmuştur.

Yeni Çağ'da hümanistler tarafından yıkılan bu Orta Çağ felsefesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Feodalite B) Monarşi C) Oligarşi

D) Demokrasi E) Skolastik düşünce

6. • Veda

• Kast

• Brahmanizm

Yukarıdaki dinî, siyasi ve toplumsal kavramlar hangi yapıda görülmektedir?

A) Bizans

B) Hindistan

C) Avrupa

D) İç Asya Türk devletleri

E) Sasaniler

7. Tarihin en eski kara ticaret yollarından biriydi. Çin'den başlayan yol; Doğu Türkistan, Moğolistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan'ı geçtikten sonra Hazar Denizi'ne ve oradan da Anadolu kıyılarındaki liman kentlerine geliyordu. Avrupalılar; Çin'in en önemli ihraç ürünleri olan ipek, değerli taşlar, porselen, kâğıt ve cam eşyaya bu yolla ulaşıyorlardı.

Yukarıda bahsedilen kadim ticaret yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Baharat Yolu B) Kürk Yolu
C) İpek Yolu D) Kral Yolu
E) Hint Deniz Yolu

8. Orta Çağ'da ticaret malları, üretildiği yerden başlayıp tüketiciyle buluşacağı yere kadar devam eden yolculuğu sırasında pek çok mekândan geçiyordu.

Aynı iş kolunda faaliyet gösteren esnaflara ait dükkânların bir sokak boyunca karşılıklı sıralandığı mekânlara verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Arasta B) Bedesten C) Kervansaray
D) Panayır E) Ribat

9.

Verilen harita üzerinde gösterilen ticaret yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Baharat Yolu B) Kürk Yolu
C) İpek Yolu D) Kral Yolu
E) Hint Deniz Yolu

10. Yerleşiklere göre hayat şartları daha zor olan konargöçerler; kendilerini, ailelerini ve mallarını korumak için herkesin savaşçı olmasına büyük önem verirlerdi. Bu nedenle günlük işlerden artan zamanlarda savaşa hazırlık eğitimi niteliğinde ata binme ve ok atma yarışları düzenler, cirit ve güreş oyunları tertip ederlerdi. Avlanmayı da savaş taktiklerini uygulayabilecekleri bir askerî tatbikat gibi düşünürlerdi.

Buna göre konargöçerlerde ordu ve askerî organizasyonla ilgili

I. Askerlik özel bir meslek değildi.

II. Eli silah tutan herkes savaşa daima hazır durumda bulunurdu.

III. Oyunlar ve avlar bir nevi savaşa hazırlık eğitimi niteliğindeydi.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

11. I. Büyük Yasa

II. 12 Levha Kanunları

III. Justinianus Kanunları

IV. Urkagina Kanunları

Yukarıdakilerden hangileri Orta Çağ'daki hukuk düzenlemelerinden biri <u>değildir</u>?

A) Yalnız I B) Yalnız IV C) I ve III
D) I ve IV E) III ve IV

12. Bugünkü Avrupa ülkelerinde uygulanan hukuk sisteminin temelini oluşturan 12 Levha Kanunları aşağıdaki devletlerden hangisi tarafından geliştirilmiştir?

A) Moğol İmparatorluğu

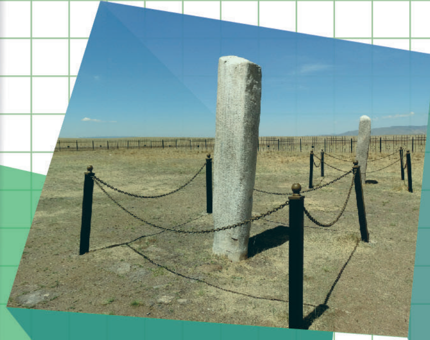
B) Sasaniler

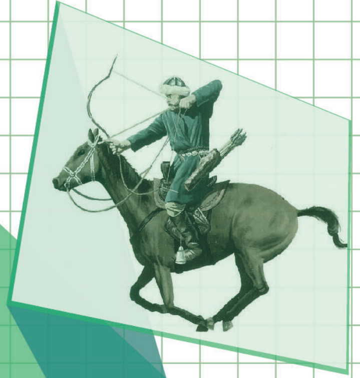
C) Roma İmparatorluğu

D) Kutsal Roma Germen İmparatorluğu

E) Bizans İmparatorluğu

4. Ünite
İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası

Notlarım

AVRASYA'DA İLK TÜRK İZLERİ

İç Asya Kültür Merkezleri

Türkler, tarih sahnesine ana yurtları kabul edilen İç Asya'da çıkmışlardır. İslamiyet öncesi Türk tarihine ait kültürün ilk izleri, geniş bozkırlara sahip Avrasya'da görülmüştür.

İç Asya'da yapılan arkeolojik kazılar sonucunda tarihi MÖ 4000'lere kadar uzanan kültür merkezleri ortaya çıkarılmıştır. Kurgan adı verilen mezarlardan çıkarılan buluntular sayesinde o dönem insanlarının beslenme ve giyim alışkanlıkları, yaşam biçimleri, kullandıkları araç gereç vb. hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Anav Kültürü (MÖ 4000-MÖ 1000)	• Türkmenistan'ın Aşkabat şehri yakınlarında görülmüştür. • İç Asya'nın en eski kültürüdür. • Ata ilk kez bu kültürde rastlanır.
Afanesyevo Kültürü (MÖ 2500-MÖ 1700)	• Altay-Sayan Dağlarının kuzeybatısına (Minusinsk Bölgesi) hâkim kültürdür. • Türklere ait en eski kültür bölgesidir.
Andronova Kültürü (MÖ 1700-MÖ 1200)	• Altay ve Tanrı Dağları ile Hazar'ın kuzeydoğusuna kadar uzanan bölgede gelişmiştir. • Türklerin ataları (Ön Türkler) tarafından meydana getirilmiştir. • En geniş yayılma alanına sahip kültürdür.
Karasuk Kültürü (MÖ 1200-MÖ 700)	• Yenisey Irmağı'nın bir kolu olan Karasuk çevresinde gelişen kültürdür. • Demir madeni, İç Asya'da ilk kez bu kültürde işlenmiştir. • Atlı göçebe kültürünün (İskit) Orta Asya'ya yayılmasını sağlamıştır.
Tagar Kültürü (MÖ 700-MÖ 300)	• Karasuk kültürünün devamı olarak Altay Dağları civarında gelişmiştir. • En genç ve en gelişmiş kültürdür.

İç Asya Kültür Merkezleri

İlk Türk Devletleriyle İlgili Önemli Siyasi Gelişmeler

MÖ 220 Asya Hun Devleti'nin kurulması
216 Asya Hun Devleti'nin yıkılması
370 Avrupa Hun Devleti'nin kurulması
375 Kavimler Göçü
496 Avrupa Hun Devleti'nin yıkılması
552 I. Kök Türk Devleti'nin kurulması
630 I. Kök Türk Devleti'nin yıkılması
682 II. Kök Türk Devleti'nin kurulması
742 II. Kök Türk Devleti'nin yıkılması
744 Uygur Devleti'nin kurulması
840 Uygur Devleti'nin yıkılması

Türk Adının Anlamı

A. Wambery	Kaşgarlı Mahmut	Çin Kaynakları	Eski Türkçe Metinler	Ziya Gökalp
Türemek	Olgunluk çağı	Miğfer	Güç, kuvvet	Kanun ve nizam sahibi

Coğrafi Ad Olarak Türkiye

•VI. yy. Bizans kaynaklarında	İç Asya
•IX ve X. yy. Bizans kaynaklarında	Volga Nehri'nden Orta Avrupa'ya kadar olan bölge
•XI ve XIII. yy. arasında	Mısır ve Suriye
•XII. yy.dan sonra	Anadolu

Notlarım

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

1. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda Çin kaynaklarının ve bazı düşünürlerin Türk kelimesine verdiği anlamlar yer almaktadır. Sol sütunda yer alan kaynak/düşünürleri, sağ sütundaki anlamlar ile eşleştirerek doğru rakamı (   ) içine yazınız.

Fikrin Kaynağı/Düşünür	Türk Kelimesine Verilen Anlam
1. Çin kaynakları	( ) Kılıç
2. Ziya Gökalp	( ) Miğfer
3. A. Wambery	( ) Göçebe
4. Kaşgarlı Mahmut	( ) Olgunluk çağı
	( ) Türemek
	( ) Kanun ve nizam sahibi

2. ETKİNLİK: Aşağıda verilen ifadeleri cümlelerle eşleştirerek ilgili kutucuklara yazınız.

Anav	Karasuk	Afanesyevo	kurgan
Tagar	İç Asya	Andronova	konargöçer
	höyük	Anadolu	

1. Türklerin İç Asya'da genel yaşam şeklidir.	
2. İç Asya Türklerinin mezarlarına verilen isimdir.	
3. İç Asya'nın en eski kültürüdür.	
4. Karasuk kültürünün devamı niteliğindeki kültürdür.	
5. Türklere ait en eski kültür bölgesidir.	
6. Demiri dünyanın pek çok kültüründen önce işlemeyi öğrenen kültürdür.	
7. Afanesyova kültürünün devamı niteliğindeki kültürdür.	
8. Türklerin tarih sahnesine çıktığı coğrafyanın genel adıdır.	

TÜRKLERDE YAŞAM TARZI

• Yer yer çöller ve geniş bozkırlar ile kaplı İç Asya coğrafyasında şiddetli karasal iklim hâkimdir.
• Tarım yapma imkânlarının sınırlı olmasına karşın otlakların geniş yer tuttuğu bu coğrafyada Türkler için en uygun ekonomik faaliyet hayvancılık olmuştur.
• Türkler, yerleşik yaşama uygun alanlarda şehirler (balık) kurmuştur.
• Hayvancılıkla uğraşanların büyük çoğunluğu, konargöçer yaşam tarzını benimsemiştir.

Türk Göçlerinin Yaşam Tarzlarında Meydana Getirdiği Değişimler

Türkler, tarih boyunca yeni yurtlar bulmak amacıyla çeşitli bölgelere göç etmişlerdir. Türklerin yaptığı göçlerin sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

• Farklı coğrafyalarda Türk devletleri kurulmuştur.
• İç Asya kültür ve medeniyeti dünyanın değişik yerlerine yayılmıştır.
• Bazı Türk toplulukları farklı dinleri benimsemiştir.
• Göç edenlerin bazıları yerleşik hayata geçerek köyler, kasabalar ve şehirler kurmuştur.
• Türkler değişik medeniyet ve kültürler arasında bir köprü görevi üstlenmiştir.
• Göç edenlerin bir kısmı göç ettikleri bölgedeki kültürün etkisiyle millî kimliklerini kaybetmiştir.

Geçmişten Günümüze Göçler

İnsanlar, tarih boyunca çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmıştır. Göç alan ve göç veren ülkelerin siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal yapılarını etkileyen göç hareketleri günümüz dünyasının da önemli meselelerinden biridir.

TÜRKLERDE ASKERÎ KÜLTÜR (ORDU-MİLLET)

• Türkler, verimli otlaklar ile su kaynakları bulmak ve bunları diğer kavimlere karşı korumak zorunda kalmıştır.
• Sert iklim koşulları ve diğer milletler ile Türk boyları arasındaki bitmeyen mücadeleler, Türklerin disiplinli, teşkilatlı ve savaşçı bir kimlik oluşturmalarında etkili olmuştur.
• İlk Türk devletlerinde Hazarlar dışında hiçbir Türk devleti ücretli asker bulundurmamıştır.

Ordu Teşkilatı

• MÖ 209-174 yılları arasında hükümdarlık yapan Asya Hun Devleti Hükümdarı Mete Han onlu sisteme göre ilk düzenli askerî teşkilatı kurmuştur. Bu tarih Türk Kara Kuvvetlerinin kuruluş tarihi kabul edilir.
• Onlu sistem daha sonra kurulacak diğer Türk devletleri ve dünyadaki diğer devletler tarafından da örnek alınarak günümüze ulaşmıştır.

Türk Kara Kuvvetleri birlik sembolü

Notlarım

Bilgi Havuzu
Göçler, çift hörgüçlü develer (yüklet) ve at ile öküzlerin çektiği dört tekerlekli, üstü kapalı arabalarla yapılmaktaydı.

Bilgi Havuzu
Türk toplumunda eli silah tutan kadın-erkek, genç-yaşlı herkesin asker sayıldığı anlayış "ordu-millet" anlayışıdır.

Bilgi Havuzu
Türklerde ordu kelimesi yerine "sü", ordu komutanı yerine ise "subaşı" terimleri kullanılmıştır.

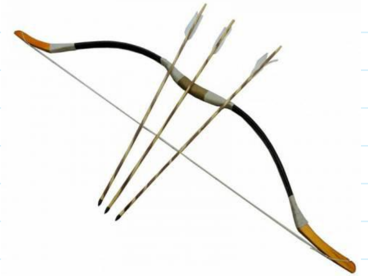
Notlarım

Teçhizat

• Türkler atı ehlileştirmiş ve savaşlarda kullanarak düşmanlarına karşı üstünlük kurmuşlardır.
• Üzengi, gem, eyer, nal gibi at binim ve koşum takımları Türklerin savaşlarda üstünlük kurmalarında etkili olmuştur.
• Türk ordularının büyük bölümü hafif silahlı ve hareketli süvarilerden (atlı asker) oluşmuştur.
• Süvariler için zorunlu olan pantolon, potin ve deri kemer Türkler tarafından icat edilmiştir.
• Türk ordusunun başlıca silahları ok ve yaydır. Bunun yanı sıra Türkler demiri işleyerek kılıç, kalkan, bıçak, mızrak, kın, kama, ok uçları gibi savaş aletleri yapmışlardır.
• Türk ordularında Mete Han'ın icat ettiği ıslıklı ok; işaretlemek, hedef göstermek ve psikolojik üstünlük sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

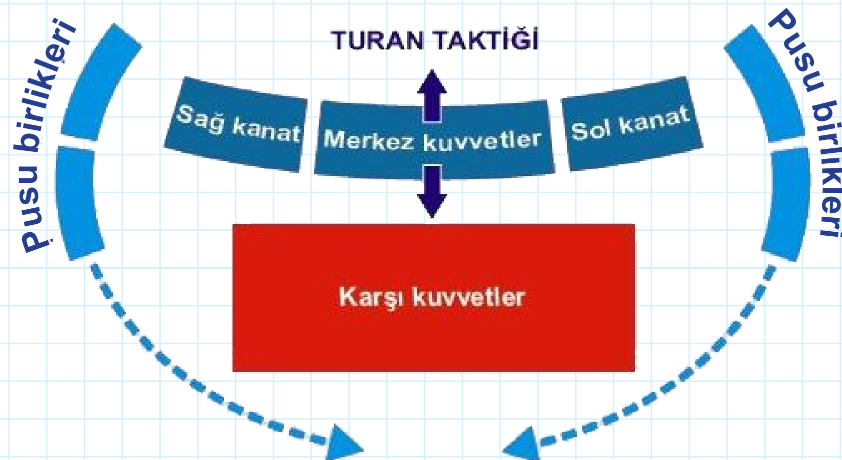

Eyer

Üzengi

Ok ve Yay

Turan Taktiği (Hilal Taktiği)

Sahte geri çekilme (ricat) ve pusudan oluşan bu taktikle düşman birlikleri çember içine alınarak imha edilmiştir.

--« SIRA SİZDE »--

3. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. ( ) Toplumların hayat tarzının oluşumunda coğrafi bölge temel etkendir.

2. ( ) İç Asya Türk boyları ticaretle uğraştıkları için konargöçer bir yaşam benimsemişlerdir.

3. ( ) İç Asya'da konargöçer bir yaşam benimseyen Türkler, yazın yaylakta kışın ise kışlakta yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

4. ( ) Türkler yaşam tarzlarından dolayı taşınabilir sanat eserleri yapmışlardır.

5. ( ) Türkler etlerini kurutarak, toz hâline getirerek ya da pastırma yaparak diğer yiyeceklerini konserve şeklinde saklamışlardır.

6. ( ) Piyadelerden oluşan Türk ordularının başlıca silahları, ok ve yaydır.

7. ( ) İç Asya'da Türklerin tamamı konargöçer yaşam sürmüştür.

8. ( ) Türkler'in konargöçer bir hayat tarzı benimsemeleri Türk tarihinin araştırılmasını zorlaştırmaktadır.

9. ( ) İç Asya'nın coğrafi yapısında otlaklar sınırlıdır ancak tarım arazileri geniş yer tutar.

10. ( ) İç Asya'da Türklerin konargöçer yaşam şartlarından dolayı hapis cezaları genelde kısa süreli olmuştur.

11. ( ) İlk düzenli orduyu Mete Han MÖ 209'da kurmuştur.

12. ( ) İlk Türk devletlerinde ordu komutanına "subaşı" denmektedir.

13. ( ) Türkler, atı savaş sahasında kullanarak düşmanlarına karşı hız ve manevra üstünlüğü kazanmıştır.

14. ( ) Türkler süvarilik için gerekli olan pantolon, deri kuşak ve yan tarafı lastikli ayakkabı giymeyi Avrupalı devletlerden örnek almıştır.

15. ( ) Gem, binicilerin atın üzerine rahatça binmesini sağlar.

Notlarım

Notlarım

4. ETKİNLİK: Aşağıdaki tablonun numaralı kutucuklarında terim ve kavramlar verilmiştir. Tablonun altındaki soruların cevaplarını terim ve kavram numaralarını kullanarak ilgili boşluklara yazınız. Soruların birden çok cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.

1. pantolon	2. kaytan	3. pusu	4. Avrupa Hun
5. Osmanlı	6. kılıç	7. Asya Hun	8. Kök Türk
9. bıçak	10. deri kemer	11. vurkaç	12. balta
13. mızrak	14. gem	15. Mete Han	16. kama
17. hilal	18. kalkan	19. potin	20. Turan
21. Selçuklu	22. eyer	23. kurutma	24. pastırma
25. üzengi	26. nal	27. toz hâline getirme	28. konserve
29. konargöçer	30. bozkır	31. hayvancılık	32. ok ucu

1. Türkler hangi silahları yapmışlardır?

....

2. Türkler süvarilik için gerekli olan hangi araç gereci icat etmişlerdir?

....

3. Türklerin kullandığı savaş taktikleri nelerdir?

....

4. Onlu teşkilatı uygulayan Türk devletleri hangileridir?

....

5. Savaşlarda atı verimli kullanmak isteyen Türkler hangi aksesuarları geliştirmişlerdir? .....

....

6. Türklerin yiyecek saklama yöntemleri nelerdir?

....

7. İç Asya'daki Türklerin yaşam tarzı nedir?

....

8. İç Asya'nın bitki örtüsüne ne isim verilir?

....

9. İç Asya'da Türklerin genel geçim kaynakları nelerdir?

....

10. Asya Hun Devleti'nde askerlerini ıslık çalan oklarla eğiten kağan kimdir?

....

Notlarım

5. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Tarıma uygun olmayan bozkır coğrafyası İç Asya Türk topluluklarını konargöçer hayat tarzına yöneltmiştir.

D → Konargöçer yaşam tarzı bozkırda doğa ile bütünleşmiş bir toplumun hayatını sürdürebilme mücadelesidir.

Y → Türkler elverişli alan bulduklarında bile yaşam tarzlarını değiştirmemiş daha kolay ve rahat olan yerleşik hayatı tercih etmemişlerdir.

Konargöçer yaşam tarzı... D → Tarihte düzenli ilk Türk ordusunu Mete Han MÖ 209'da kurmuştur.

Konargöçer yaşam tarzı... Y → Mete Han'ın ordusunda 10.000 atlıdan oluşan en büyük birlik "bölük" adını alır.

Türkler elverişli alan... D → Romalılar süvarilik için kullanışlı olan pantolon ile ceket giymeyi ve atı eyerlemeyi Avrupa Hun Devleti sayesinde öğrenmiştir.

Türkler elverişli alan... Y → Türklerde sözlü hukuk kurallarının bir yaptırımı yoktur.

Tarihte düzenli ilk Türk ordusu... D → 1. Çıkış; Y → 2. Çıkış

Mete Han'ın ordusunda... D → 3. Çıkış; Y → 4. Çıkış

Romalılar süvarilik için... D → 5. Çıkış; Y → 6. Çıkış

Türklerde sözlü hukuk... D → 7. Çıkış; Y → 8. Çıkış

Notlarım

Bilgi Havuzu

Kağan olabilmek için Kök Tengri tarafından kut verilmiş bir aileden olmak gerekirdi. Hunlarda Tu-ku, Kök Türklerde Aşina, Uygurlarda Yağlakar bunlara örnektir.

BOYLARDAN DEVLETE

Asya Hun Devleti	Mete Han, Türk tarihinde ilk kez yirmi altı boyu bir araya getirerek bir siyasi birlik kurmuştur.
I. Kök Türk Devleti	Mukan Kağan, Tölesleri ve diğer Türk boylarını yönetimi altında birleştirmiştir.
II. Kök Türk (Kutluk) Devleti	Kapgan Kağan, İç Asya'daki tüm Türk boylarını bir bayrak altında toplamıştır.
Uygur Devleti	Moyen Çor, İç Asya'daki boyları kendine bağlamıştır.

Türk Devletlerinin Meşruiyet Kaynakları

• İlk Türk devletlerinde Kök Tengri tarafından kağana verildiğine inanılan yönetme yetkisine "kut" adı verilmiştir.
• Kutun, kan yoluyla geçtiğine inanıldığı için tüm hanedan üyeleri kağan olma hakkına sahiptir.

Kağanın Görevleri

- Bütün devlet teşkilatının başı olarak iç ve dış siyaseti belirler.
- Ordulara komutanlık eder.
- Savaş ve barışa karar verir.
- Elçiler gönderir, elçileri kabul eder.
- Devlet görevlilerini (ayguci, buyruk) tayin eder, gerektiğinde görevden alır.
- Yüksek mahkeme başkanı olarak yargılama yapar.
- Töreyi uygular ve gerektiğinde töre değişikliği teklif eder.

Hükümdarlık Unvanları

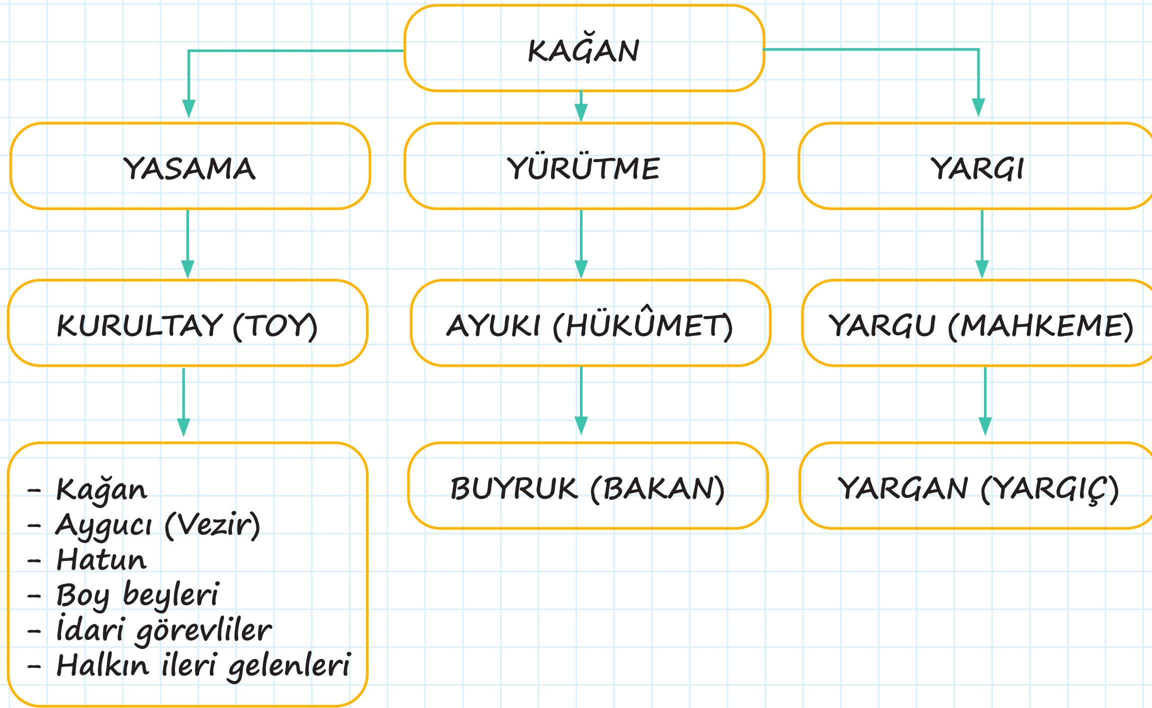
Han | Şanyü | Tanhu | Yabgu | İlteber | İdikut | Erkin | Kağan

Hükümdarlık Sembolleri

Taht | Davul | Otağ | Kotuz | Tuğ | Yay

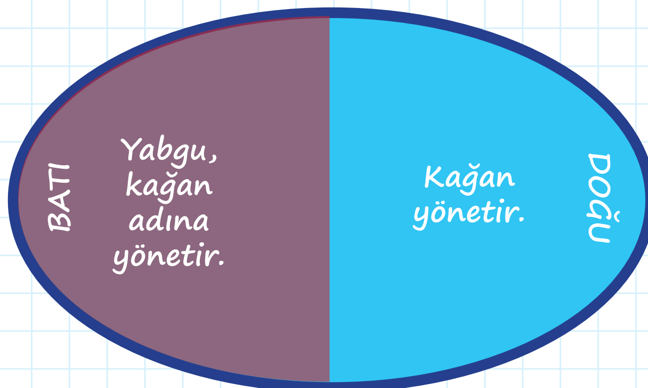
Güç Paylaşımı ve Yönetim

• Kurultay (toy, kengeş) Türk devlet teşkilatında siyasi, askerî, ekonomik, hukuki ve toplumsal konuların görüşülüp karara bağlandığı en yüksek kurumdur.
• Yılda üç kez toplanan kurultayın doğal başkanı kağandır.
• Kağanın olmadığı zamanlarda ayguci (başbakan) kurultaya başkanlık etmiştir.
• Hatunun yanı sıra boy beyleri, hanedan üyeleri, ayguci gibi önde gelen devlet adamlarının katıldığı kurultayın üyelerine "toygun" adı verilmiştir.
• Kağanın seçimi ve görevden alınması gibi konularda da etkili olan kurultay kararlarının uygulanması ve takip edilmesi buyruklardan (bakan) oluşan ayukının (hükûmet) görevidir.

İkili Teşkilat Yapısı

• Yönetimde kolaylık sağlamak amacıyla ülke doğu ve batı olmak üzere iki idari bölüme ayrılmıştır.
• İkili teşkilatlanma adı verilen bu sistemde kağan doğuda oturmuş ve ülkeyi buradan idare etmiştir.
• Batı kanadını ise genelde kağanın kardeşlerinden biri (yabgu) yönetmiştir. Yabgular kağana bağlıdır. İkili teşkilatın temeli Türk töresinde var olan ülüş ilkesine dayanmıştır.

Türk Devletlerinde İkili Teşkilat Yapısı

Notlarım

Bilgi Havuzu

II. Kök Türk Hükümdarı Bilge Kağan'ın Çinlilerin etkisinde kalarak Budizm ve Maniheizm'i benimseme isteği bu dinin Türklerin yaşam tarzına uygun olmadığı gerekçesiyle kurultay tarafından reddedilmiştir.

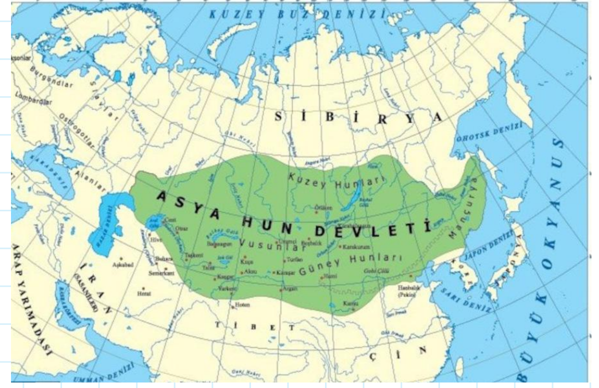
Notlarım

Bilgi Havuzu
Türklerin Çin hâkimiyetine girmesini kabullenemeyen Kürşat ve 39 arkadaşı Çin sarayını basarak isyan etmişlerdir. İsyan başarısız olsa da bağımsızlık ateşini yakmıştır.

Bilgi Havuzu
Orhun Yazıtları (Kök Türk Kitabeleri), II. Kök Türk Devleti'ne aittir. Bilge Kağan, Kül Tigin ve Vezir Tonyukuk adına dikilmiş bu eserler Kök Türk alfabesi ile yazılmıştır.

Asya Hun Devleti (MÖ 220-MS 216)

- Teoman, tarihte ilk Türk devleti olarak bilinen Asya Hun Devleti'ni kurmuştur. Devletin merkezi Ötüken'dir.
- Asya Hun Devleti en parlak dönemini Mete Han zamanında yaşamıştır.
- Mete Han'dan sonra yaşanan taht kavgaları sonucunda Asya Hun Devleti, Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
- MÖ 36'da Çin İmparatorluğu Batı Hun Devleti'ne son verirken Doğu Hunları, bir süre Çin hâkimiyetinde kalmış, daha sonra yaşanan taht kavgaları sonucunda Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

I. Kök Türk Devleti (552-630)

- Türk kelimesini devletin resmî adı olarak kullanan ilk Türk devletidir.
- Bumin Kağan tarafından Ötüken merkezli kurulmuştur. Ülkenin batı kısmı, Bumin Kağan'ın kardeşi İstemi Yabgu tarafından yönetilmiştir.
- Kök Türklerin merkezi Ötüken'dir.
- Mukan Kağan zamanında en parlak dönemini yaşamıştır.
- İpek Yolu'nun kontrolünü ele geçirmiş ve döneminin en güçlü devletlerinden biri olmuştur.
- Taht kavgaları ve iç karışıklıklarla zayıflayan Kök Türkler, 582'de Doğu ve Batı Kök Türk Devleti olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
- 630'da Doğu Kök Türk Devleti'ne, 659'da ise Batı Kök Türk Devleti'ne Çin tarafından son verilmiştir.

II. Kök Türk (Kutluk) Devleti (682-742)

- Kutluk'un Çin'e karşı başlattığı isyan sonucunda kurulmuştur.
- Kutluk Kağan, Türkleri Çin hâkimiyetinden kurtarıp yeniden devlet kurmasından dolayı "devleti derleyen, toparlayan" anlamına gelen "İlteriş" unvanını almıştır.
- Bilge Kağan devlete en parlak dönemini yaşatmıştır.
- Tonyukuk vezirlik görevine devam ederken Bilge Kağan'ın kardeşi Kül Tigin, ordu komutanlığı yapmıştır.
- Bilge Kağan'dan sonra iç karışıklıklar yaşamaya başlayan II. Kök Türk Devleti Basmil, Karluk ve Uygurların baskıları sonucu yıkılmıştır (742).

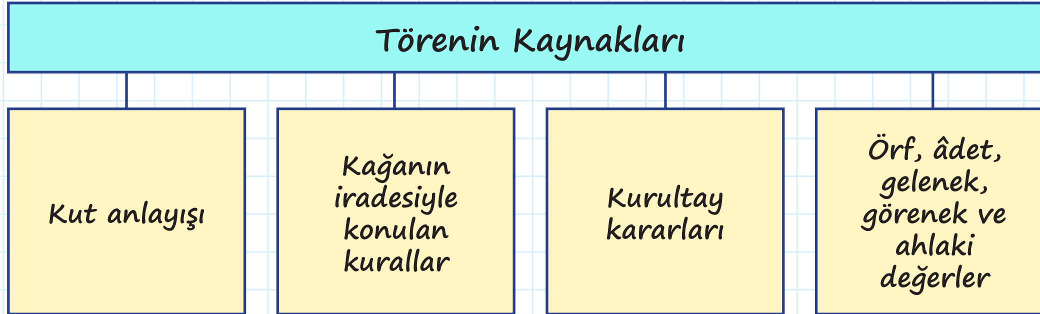
Uygur Devleti (744-840)

- Kutluk Bilge Kül Kağan önderliğinde kurulmuştur.
- Yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti Uygurlar; Beşbalık, Ordubalık (Karabalgasun), Turfan gibi şehirler inşa etmişlerdir.
- Uygurlar, kendilerine ait Uygur alfabesini kullanmışlardır.
- Saray ve tapınak gibi mimari eserler yapmışlardır.
- Minyatür, ciltçilik, fresk, tezhip gibi sanat dallarında gelişmişlerdir.
- Kâğıt ve matbaayı kullanmışlardır.
- Mani dinini benimsemişlerdir.
- Savaşmayı ve et yemeyi yasaklayan Mani dininin etkisiyle Uygurlar, zamanla savaşçı özelliklerini kaybetmiş ve Uygur Devleti 840'da Kırgızlar tarafından yıkılmıştır.

İlk Türk Devletlerinde Töre

- Töre, ilk Türk devletlerinde toplumsal düzeni sağlayan sözlü hukuk kurallarıdır.
- Türk töresi; hükümdarın otoritesi, toplumun düzeni ve devletin devamlılığı için vazgeçilmez unsurdur.
- Töre, devlet otoritesinin keyfîliğini önlerken (hukuk devleti özelliği) yöneten ve yönetilen için de adaleti sağlamıştır.

--« SIRA SİZDE »--

6. ETKİNLİK: Aşağıda Türklerin devlet ve yönetim anlayışlarına ilişkin yargılar ile Orhun Yazıtları'ndan alıntılar verilmiştir. Yargılar ile alıntıları doğru olacak biçimde eşleştirerek doğru harfi (   ) içine yazınız.

	Türklerin Devlet ve Yönetim Anlayışı	Orhun Yazıtları'ndan Alıntılar
( )	I. Kağanlar millete karşı sorumludur (sosyal devlet anlayışı) ve gerektiğinde millete hesap verir.	a. "Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insanoğlu kılınmış. İnsanoğlunun üzerine ecdadım Bumin Kağan, İstemi Kağan oturmuş."
( )	II. Türk milletinin sonsuza kadar yaşayacağı düşüncesi yer almaktadır.	b. "Türk milletinin adı sanı yok olmasın diye babam kağanı, annem hatunu yükseltmiş olan Tanrı, il veren Tanrı."
( )	III. Halk, devletin kuruluşuna katkı sağlar.	c. "Babam kağan (....) ilsizleşmiş, kağansızlaşmış milleti, cariye olmuş, kul olmuş milleti, Türk töresini bırakmış milleti, ecdadımın töresince yaratmış, yetiştirmiş."
( )	IV. Türk kağanları "cihanşümul" yani bütün dünyanın hükümdarı sayılmıştır.	d. "Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Ondan sonra Tanrı irade ettiği ve lütfettiğinden talih ve kısmetim olduğu için ölecek milleti diriltip kaldırdım, çıplak milleti giydirdim, fakir milleti zengin ettim, nüfusu az milleti çok ettim."
( )	V. Devlet yönetiminde Türk töresi esastır.	e. "Babam (İlteriş) on yedi er ile harekete geçti. Haberi işiten ormandakiler, ovadakiler toplanıp geldiler; yetmiş kişi, sonra yedi yüz kişi oldular. Kağanlığı atalarının törelerinde kurdular."
( )	VI. Türk kağanlarının meşruiyet kaynağının ilahi olduğuna inanılmaktadır.	f. "Ey Türk Oğuz beyleri, milleti işitin! Üstte mavi gök çökmedikçe, altta yağız toprak delinmedikçe ey Türk milleti, senin ilini, töreni kim bozabilir!"

Notlarım

Bilgi Havuzu

"İl (devlet) gider, töre kalır." sözü Türklerde töreye verilen önemi ortaya koymaktadır.

Notlarım

7. ETKİNLİK: İslamiyet öncesi Türk devletlerine ait hükümdarlık sembollerinin yanındaki kutucuğa "√" işareti koyunuz.

☐ Taht	☐ Çetr	☐ Yay	☐ Kılıç
☐ Tıraz	☐ Otağ	☐ Mühür	☐ Tuğ
☐ Davul	☐ Hutbe	☐ Kotuz	☐ Tuğra

İslamiyet öncesi İç Asya Türk devletlerinde hükümdarlara verilen unvanların yanındaki kutucuğa "√" işareti koyunuz.

☐ Sultan	☐ Şehinşah	☐ İdikut	☐ Erkin
☐ Han	☐ İmparator	☐ İlteber	☐ Tanhu
☐ Padişah	☐ Kağan	☐ Kral	☐ Senyör
☐ Şanyü	☐ Yabgu	☐ Knez	☐ Çar

8. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

( )	Uygurlar, Bilge Kağan ve Kül Tigin kardeşlerin döneminde Mani dinini benimsemişlerdir.
( )	Töreye göre Kök Tengri, Türk kağanlarına dünya hâkimiyeti görevini vermiştir.
( )	Asya Hun Devleti'nin bilinen ilk hükümdarı Kutluk Bilge Kül Kağan'dır.
( )	İlk Türklerde ikili teşkilat gereği devletin batı kısmını yöneten hükümdara yabgu denmiştir.
( )	I. Kök Türk Devleti, Bumin Kağan ve kardeşi İstemi Yabgu liderliğinde kurulmuştur.
( )	Türk tarihinde kitleler hâlinde yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğu Hunlardır.
( )	Orhun Yazıtları; Bilge Kağan, Kül Tigin ve Tonyukuk adına dikilen kitabelerden oluşur.
( )	Asya Hun Devleti en güçlü dönemini Moyen Çor Kağan Devri'nde yaşamıştır.
( )	Türk tarihinin en eski Türkçe yazılı kaynakları Mete Han Dönemi'nden kalmıştır.
( )	Karabalgasun Yazıtı, Kök Türkler tarafından dikilmiş en eski Türk abidesidir.
( )	İlteriş Kağan, halkını Çin esaretinden kurtararak Kök Türk Devleti'ni yeniden kurmuştur.
( )	Mukan Kağan zamanında I. Kök Türk Devleti'nin en parlak dönemi yaşanmıştır.

Notlarım

9. ETKİNLİK: Aşağıda verilen ifadeleri cümlelerle eşleştirerek ilgili kutucuklara yazınız.

hatun	kut	töre	yabgu
ülüş	kurultay	ayukı	buyruk
ayguci	Ötüken	Karabalgasun	toygun
toy	boy	budun	kağan

Kök Tengri'nin ülkedeki maddi varlığı töreye uygun ve adil şekilde paylaştırma görevini kağana vermesi. Pay, nasip, kısmet.

İç Asya'da Hun, Kök Türk ve Uygur Devletlerine başkentlik yapmış; ilk Türklerce kutsal kabul edilen Orhun-Selenga Nehri havzasındaki yöre.

Genellikle yılda üç defa kağan başkanlığında toplanan yüksek kurul. Devlete bağlı boy beylerinin, hanedan ve hükûmet üyelerinin katıldığı toplantı, toy.

İlk Türklerde devlet yönetiminde çeşitli görev ve sorumlulukları üstlenmeleri gereken kağan eşlerine verilen unvan.

Kağanın görev verdiği bakanlardan oluşan ve ülkenin yönetiminde kağanın emri altında bulunarak çalışan bir çeşit bakanlar kurulu, hükûmet.

Siyasi, kültürel, hukuki ve ekonomik konularda genel kararlar alan ve devlet yönetiminin temelini oluşturan en yüksek kurul.

Türklerde kağana, Kök Tengri tarafından devleti yönetme görevinin verilmesini ifade eden soyut kavram.

Türklerde boy beyi, vali (tudun), komutan (şad), tigin gibi kurultaylara katılması gereken devlet görevlilerinin her biri. Kurultay (toy) üyesi.

Kağanın bakanlar kuruluna (ayukı) başkanlık etmesi için görevlendirdiği bir nevi baş vezir, başbakan.

Uygurların Ötüken'den sonra başkentlerini taşıdıkları, Ordubalık olarak da bilinen kent.

İlk Türk devletlerinde, bugünkü bakanlar kuruluna benzer şekilde görev yapan ayukıda görevli bakanların her biri.

Türklerde herkesçe bilinen fakat yazılı olmayan hukuk kuralları.

Bir bey tarafından yönetilen, askerî güce sahip, aralarında soy birliği olan topluluk. İlk Türk devletlerinde en küçük siyasi birim, aşiret.

Türk devletlerinde görülen ikili teşkilat yapısında, devletin batı bölgesini yöneten hükümdara verilen unvan.

İlk Türklerde boylar birliği.

Notlarım

10. ETKİNLİK: Aşağıda verilen isimleri cümlelerle eşleştirerek ilgili kutucuklara yazınız.

Aşina Ailesi	Mukan Kağan	Bilge Kağan	Tonyukuk
Kül Tigin	Bögü Kağan	Mete Han	Yağlakar Ailesi
Teoman	İlteriş Kağan	İstemi Yabgu	Bumin Kağan
	Attila	Oğuzlar	

İç Asya tarihinde ilk büyük devlet olan Asya Hun Devleti'nin bilinen ilk hükümdarı.

Kendisi Mani dinini kabul ettikten sonra Uygurların kitleler hâlinde bu dine girmesi için çaba gösteren Uygur kağanı.

Avar Hakanlığı'na son vererek 552'de I. Kök Türk Devleti'ni kuran ve bu sebeple "İl Kağan" unvanıyla anılan Kök Türk hükümdarı.

I. Kök Türk Devleti'nin kuruluşundan sonra, ikili teşkilat gereği ülkenin batı bölümünü yönetmiş olan ünlü Kök Türk yabgusu.

II. Kök Türk Devleti'ne en güçlü dönemini yaşatan, kardeşi Kül Tigin ve Vezir Tonyukuk'un destekleriyle devleti güçlendiren kağan.

Kök Türklerde Kök Tengri tarafından kut verildiğine inanılan hükümdar ailesi. Kök Türk kağanlarının mensup olduğu hanedan.

I. Kök Türk Devleti'ni dünyanın en güçlü devletlerinden biri hâline getiren ve Kore'den Karadeniz'e kadar bütün boyları egemenliğine alan kağan.

Kök Türklerin Çin esaretinden kurtarılmasına öncülük ederek Kök Türk Devleti'ni yeniden kurduğu için Kutluk Kağan'a verilmiş olan unvan.

Uygurlarda Kök Tengri tarafından kut verildiğine inanılan hükümdar ailesi. Uygur kağanlarının mensup olduğu hanedan.

Bilge Kağan'ın kardeşi olup onun döneminde ordu komutanlığı görevini üstlenerek yönetimde görev alan Kök Türk (tigin).

II. Kök Türk Devleti'nin kuruluşunda ve yönetiminde rol oynayan "Apa Tarkan" unvanlı ünlü vezir. İlteriş Kağan ve Bilge Kağan'ın veziri.

Türk topluluklarını ilk defa Hun egemenliğinde toplamayı başararak Asya Hun Devleti'ne en parlak dönemini yaşatan hükümdar.

KAVİMLER GÖÇÜ (375)

Aral Gölü çevresinde yerleşen Hun Türkleri batıya doğru harekete geçtiklerinde önlerine çıkan barbar kavimleri (Alanlar, Ostrogotlar, Germenler, Vizigotlar, Franklar, Vandallar) batıya sürüklemiştir. Hunlardan kaçan bu kavimler ise Roma sınırlarına yığılmış ve başka kavimleri yerlerinden etmiştir. Bu toplulukların 375'te kitleler hâlinde Roma İmparatorluğu topraklarına girmesi ile gerçekleşen büyük nüfus hareketine Kavimler Göçü denmiştir.

Kavimler Göçü'nün Sonuçları

- İlk Çağ'ın sonu, Orta Çağ'ın başlangıcı kabul edilmiştir.
- Bugünkü Avrupa milletlerinin temelleri atılmış ve Avrupa Hun Devleti kurulmuştur.
- Roma İmparatorluğu, Batı ve Doğu Roma (Bizans) olarak ikiye ayrılmıştır (395).
- Batı Roma İmparatorluğu 476'da yıkılmıştır.
- Feodalite sistemi ortaya çıkmış, kilisenin etkisiyle skolastik düşünce gelişmiştir.

Avrupa Hun Devleti (370-496)

- IV. yüzyıl ortalarında Balamir idaresinde batıya doğru hareket eden Hunlar, önlerine çıkan kavimleri yerlerinden ederek Kavimler Göçü'ne sebep olmuştur. Bu olayın sonucunda Macaristan topraklarına yerleşen Hunlar bölgede önemli bir güç hâline gelmiştir.
- Balamir'den sonra başa geçen Uldız'ın döneminde Batı Roma İmparatorluğu ile iyi ilişkiler kurulmuş, Doğu Roma İmparatorluğu baskı altında tutulmuştur.
- Devlete en parlak devrini yaşatan Attila'nın döneminde imzalanan Margus ve Anatolios Antlaşmaları ile Bizans vergiye bağlanmıştır.
- Attila'nın ölümü üzerine dağılma sürecine girmiştir.

Notlarım

Bilgi Havuzu
Almanların Nibelungen Destanı'nda Attila (Etzel), babacan ve iyiliksever bir hükümdar olarak anlatılmaktadır.

Bilgi Havuzu
Skolastik düşünce, inanç ve Aristoteles'in bilimsel sistemini uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesidir.

Bilgi Havuzu
Avrupalılar Attila'ya "Tanrı'nın Kırbacı" unvanını vermişlerdir.

Notlarım

Bilgi Havuzu
Avarlar, hem Asya hem Avrupa'da devlet kuran Türk topluluklarından biridir.

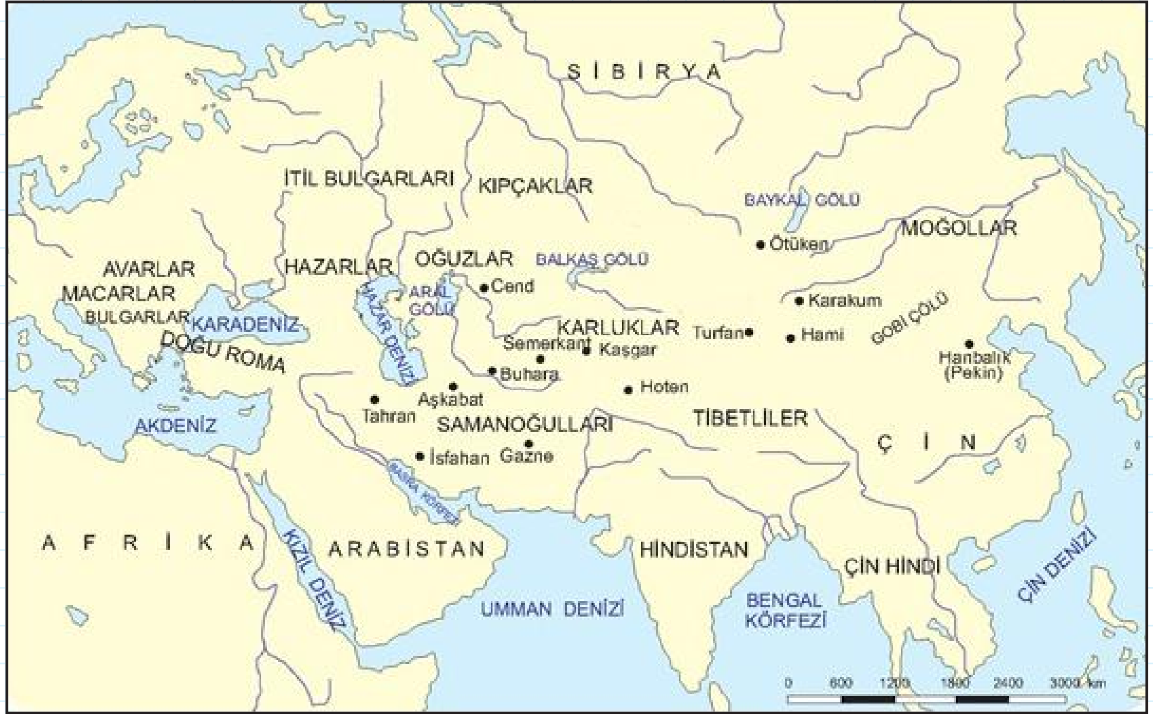

Bilgi Havuzu
Hazarlar, ülkelerinde Hristiyanlık, Müslümanlık gibi dinlere de izin vermiştir.

Bilgi Havuzu
Kıpçakların edebiyat alanındaki en önemli eseri "Codeks Cumanicus"tur (Kodeks Kumanikus). Latin, Fars ve Kuman dilleri üzerine yazılan bu eser, Kıpçak Türkçesine ait dil bilgisi kurallarını da içermektedir.

Diğer Türk Devlet ve Toplulukları

Avarlar • İç Asya ve Orta Avrupa'da devlet kurmuşlardır. • İstanbul'u ilk kuşatan Türk devletidir (619 ve 626). • Germen ve Slavları yönetim, askerlik ve sanat alanlarında etkilemişlerdir. • Zamanla Hristiyanlığı benimseyerek millî kimliklerini kaybetmişlerdir.	**Bulgarlar** • Hazar-Karadeniz arasındaki topraklara gelerek (630) Kubrat liderliğinde Büyük Bulgar Devleti'ni kurmuşlardır. • 680'de Büyük Bulgar Devleti'nin yıkılması üzerine İtil (Volga) ve Tuna Bulgar Devletlerini kurmuşlardır. • İtil Bulgar Devleti İslamiyet'i, Tuna Bulgar Devleti Hristiyanlığı kabul etmiştir. • Tuna Bulgarları zamanla millî kimliklerini kaybetmişlerdir.
Peçenekler • Kök Türklerin yıkılmasından sonra Karadeniz'in kuzey kıyılarına yerleşmişlerdir. • Bizans ordusunda paralı askerlik yapmışlardır.	**Macarlar** • Hazar egemenliğinde yaşadıktan sonra IX. yüzyıl sonlarında Macaristan'a yerleşmişlerdir. • Germenlerin etkisiyle Hristiyanlığı kabul ederek millî kimliklerini kaybetmişlerdir.
Hazarlar • Karadeniz ile Kafkas Dağlarının kuzeyi arasında hüküm sürmüşlerdir. • Museviliği benimseyen tek Türk topluluğudur. • Hazar Denizi'nin adı bu Türk topluluğundan gelmektedir. • VII-IX. yüzyıllarda Hazar coğrafyasında sağlanan güvenli ve huzurlu ortam "Hazar Barış Çağı" olarak adlandırılmaktadır.	**Kıpçaklar (Kumanlar)** • "Deşt-i Kıpçak" (Kıpçak Bozkırı) adıyla anılan Doğu Avrupa-Batı Sibirya bozkır bölgelerinde yaşamışlardır. • Peçenekleri ortadan kaldırıp Rusları baskı altına alarak Karadeniz ticaret yolunu ele geçirmişlerdir. • Zamanla Hristiyanlığı kabul ederek millî kimliklerini kaybetmişlerdir.
Oğuzlar (Uzlar) • X. yüzyıl başlarında Aral Gölü çevresinde Oğuz Yabgu Devleti'ni kurmuşlardır. • X. yüzyılın sonlarına doğru İslamiyet'i kabul eden Oğuzlar; Büyük Selçuklu, Türkiye Selçuklu ve Osmanlı gibi devletler kurmuşlardır.	**Sabirler (Sibirler-Sabarlar)** • Sabirler Asya Hun Devleti'nin yıkılmasından sonra Ural Dağları ile Altay Dağları arasındaki bölgeye yerleşmişlerdir. • Hazar Devleti'nin kuruluşunda önemli rol oynamışlardır. • XVII. yüzyıldan beri günümüzde Sibirya adıyla bilinen bölgede yaşamaktadırlar.

Türgişler	**Karluklar**
• Kök Türklere bağlı yaşayan Türgişler 717'de Sulu Kağan liderliğinde bağımsızlıklarını kazanmışlardır. • Emevilerle mücadele ederek Arapların İç Asya'ya girmesini engellemişlerdir. • Türgişler kağanları adına para bastırmışlardır.	• Karluklar, 744'te Uygurlar ve Basmillerle birlikte II. Kök Türk Devleti'ne son vermişlerdir. • 751'de Araplarla Çinliler arasında yapılan Talas Savaşı'nda Arapların yanında yer alarak Çin'in yenilmesinde etkili olmuşlardır. • İç Asya'da İslamiyet'i kabul eden ilk Türk topluluğu olan Karluklar, Karahanlı Devleti'nin kuruluşunda rol oynamışlardır.
Başkırtlar	**Kırgızlar**
• Ural Dağları ve İtil Irmağı'nın kuzey ve doğusundaki topraklarda yaşayan Başkırtlar, XIII. yüzyıl başlarında Moğol hâkimiyetine girdikten sonra İslamiyet'i kabul etmişlerdir. • Günümüzde Rusya Federasyonu içinde yer alan ve başşehri Ufa olan Başkortostan Özerk Cumhuriyeti'nde yaşamaktadırlar.	• 840'ta Uygur Devleti'ne son vererek Ötüken merkezli devletlerini kurmuşlardır. • XIII. yüzyılda Moğolların, XIX. yüzyılda Rusların hâkimiyetine girmişler; 1991'de ise bağımsızlıklarını kazanmışlardır. • Kırgızların "Manas Destanı" dünyanın en uzun destanı olma özelliğini taşımaktadır.

--« SIRA SİZDE »--

11. ETKİNLİK: **Sizden Kavimler Göçü hakkında bir tarih dergisi hazırlamanız istenmektedir. Hazırlayacağınız dergiyle ilgili olarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. Tarih derginizin adı ne olabilir?

....

2. Tasarladığınız derginin içeriği hakkında kısaca bilgi veriniz.

....
....
....
....
....
....
....

3. Sizce bu dergide Kavimler Göçü'nün hangi yönü öne çıkarılmalıdır?

....
....
....
....
....
....
....

Notlarım

Notlarım

12. ETKİNLİK: Aşağıda verilen isimleri cümlelerle eşleştirerek ilgili kutucuklara yazınız.

Hazarlar	Karluklar	Avarlar	Avrupa Hun
Peçenekler	Türgişler	Başkırtlar	Oğuzlar
Bulgarlar	Kıpçaklar	Macarlar	Kırgızlar
Bilge Kağan	Kapgan Kağan		

Manas Destanı'nı yazan Türklerdir.

Hristiyanlığı benimseyerek Türk kimliklerini kaybetmişlerdir.

Müslümanlığı benimseyen ilk Türk topluluğudur.

Museviliği benimseyen tek Türk devletidir.

II. Kök Türk Devleti'ne en güçlü dönemini yaşatan kağandır. Devleti kardeşi Kül Tigin ve Vezir Tonyukuk'un destekleriyle güçlendirmiştir.

İstanbul'u kuşatan ilk Türk topluluğudur.

X. yüzyılın ilk yarısında İslamiyet'i kabul eden, Doğu Avrupa'da Türk-İslam kültürünün temsilcisi olan topluluktur.

Bizans Devleti'nde paralı asker olarak çalışan bu topluluk Malazgirt Muharebesi'nde Alp Arslan'ın yanında yer alarak savaşın sonucunu etkilemiştir.

Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin kurulmasında etkili olan Türk topluluğudur.

Oğuzlarla yaptıkları mücadeleler Dede Korkut Hikâyeleri'nde ele alınmıştır.

Asılları Kıpçak Türklerine dayanan ve günümüzde Ufa merkezli Başkortostan'da varlıkları devam eden Türklerdir.

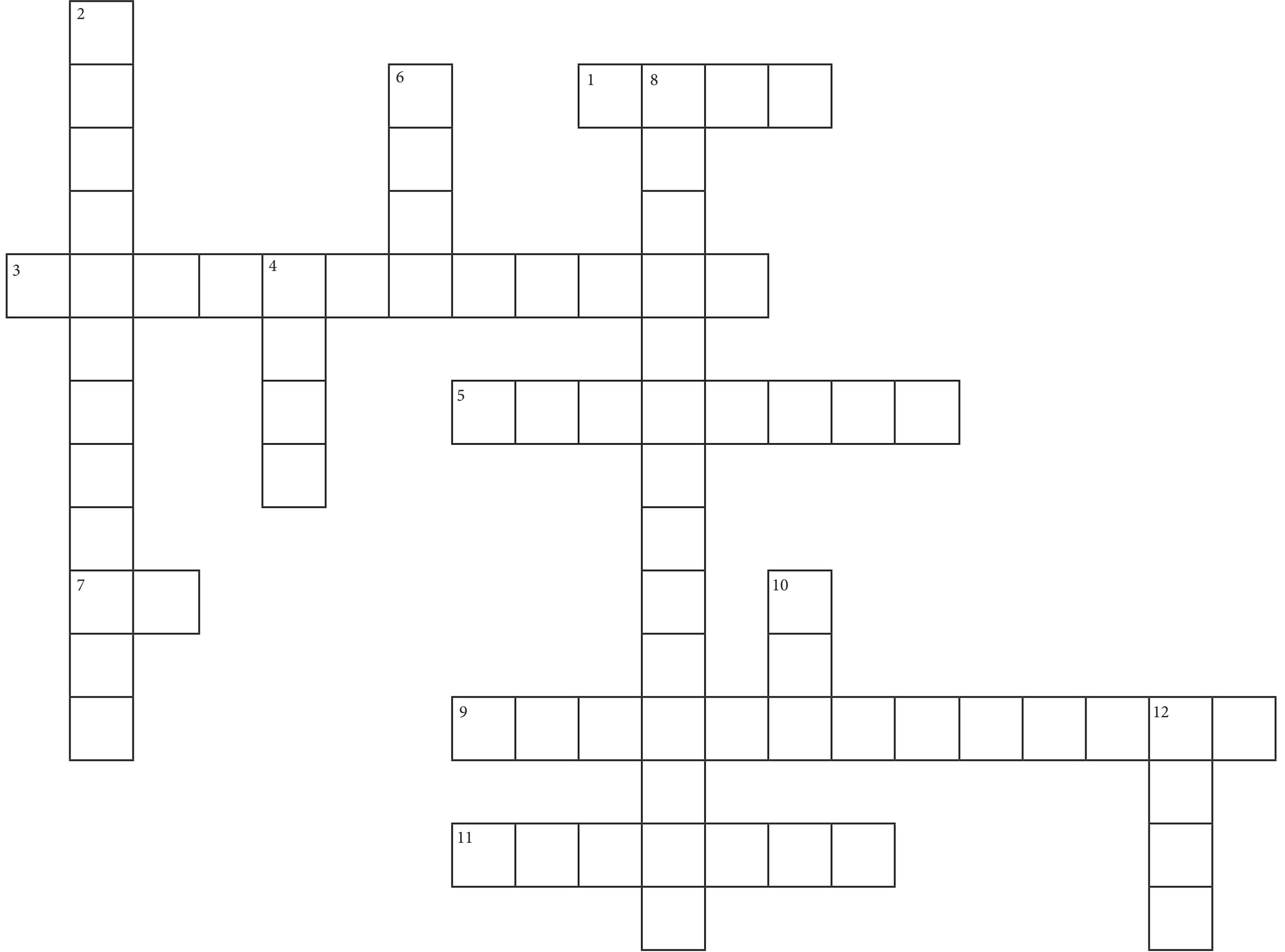
En tanınmış hükümdarları Attila olan Türk devletidir.

13. ETKİNLİK: **Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başındaki kutucuğa "D", yanlış olanların başındaki kutucuğa "Y" yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadenin yanındaki sütuna doğrusunu yazınız.**

	İfadeler	Doğru İfade
( )	Avrupa Hun Devleti Avrupa'da kurulan ilk Tük devletidir.	
( )	"Tanrı'nın Kırbacı" lakabı Attila'ya aittir.	
( )	Avrupa Hun Devleti en parlak dönemini Balamir zamanında yaşamıştır.	
( )	Kavimler Göçü, Avrupa Hun Devleti'nin güçlenmesinde etkili olmuştur.	
( )	Doğu Roma İmparatorluğu ile Avrupa Hun Devleti arasında yapılan ilk antlaşma Margus Antlaşması'dır.	
( )	Anatolios Antlaşması, Avrupa Hun Devleti ile Batı Roma İmparatorluğu arasında imzalanmıştır.	
( )	Avrupa Hun Devleti, Margus ve Anatolios Antlaşmaları ile başarılı sonuçlar elde etmiştir.	
( )	Papa I. Leo, Batı Roma İmparatorluğu'nu işgal etmesi için Attila'yı teşvik etmiştir.	

Notlarım

Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Et yemeyi ve savaşmayı yasakladığı için Uygurların savaşçı özelliklerini kaybetmelerine neden olan dinî inanış.
3. Mete Han'ın kurduğu askerî sistem.
5. İç Asya Türk devletlerinde devlet işlerinin görüşüldüğü meclis.
7. İlk Türk devletlerinde devlete verilen ad.
9. İlk Türk devletlerinde devletin yönetiminin doğu batı şeklinde ayrıldığı sistem.
11. Tarihte Türk adıyla kurulan ilk devlet.

Yukarıdan Aşağıya

2. Türklerin sahte ricat ve pusudan oluşan savaş taktiği.
4. İlk Türk devletlerinde hukukun temelini ve kaynağını oluşturan sözlü hukuk kuralları.
6. İç Asya Türk devletlerinde sosyal yapıyı oluşturan en küçük birim.
8. Tarihte bilinen ilk Türk devleti.
10. Kök Tengri tarafından hükümdarlara verildiğine inanılan yönetme gücü.
12. İç Asya'nın en eski kültür merkezi.

Aşağıda Test I-V'te yer alan çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

Test I

1. I. Ücretli askerî birlik bulunduran tek Türk devleti Avarlardır.

II. Süreklidir; kadın-erkek, genç-yaşlı her an savaşa hazırdır.

III. Düzenli ilk Türk ordusunu Mete Han kurmuştur.

IV. Ordular hafif silahlı ve hareketli süvarilerden oluşur.

V. Yayalar azınlıktadır.

Eski Türklerde askerî yapı ile ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2. **Kavimler Göçü ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Roma İmparatorluğu'nun, Doğu ve Batı Roma olmak üzere ikiye ayrılmasına yol açtı.

B) I. Kök Türk Devleti'nin yıkılması nedeniyle başladı.

C) Germenler, Ostrogotlar ve Vizigotların batıya doğru ilerlemesine neden oldu.

D) Bazı tarihçiler tarafından İlk Çağ'ın sonu Orta Çağ'ın başlangıcı kabul edildi.

E) Avrupa'da feodalizm güç kazandı ve skolastik düşünce gelişti.

3. Koyun, kuzu, sığır, tilki ve az miktarda ayı derisi ile koyun, keçi ve deve yünü bozkır Türk giyim eşyasının başlıca malzemeleri idi. Eski Türkler bez dokurlar, giyecek için kendir yetiştirirlerdi. Yün kumaş ve bezden iç çamaşırı giyerlerdi. Hunlar Çin'e yünlü kumaş ve çeşitli keçeler ihraç ederlerdi. MÖ 1. yüzyıldan kalma, bir Asya Hun hükümdar ailesine ait Noin-ula Kurganı'nda 20 çeşit ipekli kumaş (Çin'den ithal) kalıntısından başka, üzerine bir Hun portresi işlenmiş yün kumaş ile aplike süslü keçeler bulunmuştur.

Buna göre İç Asya Türkleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) İklim şartlarına göre giyim tarzı geliştirmişlerdir.

B) Çin'le ticari ilişkilerde bulunmuşlardır.

C) İpek Yolu'na hâkim olmuşlardır.

D) Hükümdarlar eşyalarıyla birlikte kurganlara gömülmüştür.

E) Dokumacılıkta gelişmişlerdir.

4. İç Asya'nın dört yanı yüksek dağlarla çevrilidir. Bu nedenle denizlerden esen nemli rüzgârları alamaz. İklim son derece kuraktır. Kışlar çok soğuk, yazlar yakıcı derecede sıcak geçer. İç Asya'dan doğan hiçbir akarsu denizlere ulaşamaz. İç Asya, çöller ve bozkırlarla kaplıdır.

Aşağıdakilerden hangisi İç Asya coğrafyasının Türklerin yaşam biçimine etkilerinden biri değildir?

A) Geçinmek için hayvancılık yapmışlardır.

B) Farklı bölgelere göç etmişlerdir.

C) Sınırlı da olsa tarımla uğraşmışlardır.

D) Balıkçılık temel geçim kaynaklarındandır.

E) Çadırlarda yaşamışlardır.

5. Türklerin askerî yeteneklerinin güçlü olması aşağıdakilerden hangisini sağlamıştır?

A) Boylar hâlinde teşkilatlanmalarını

B) Ticarette gelişmiş olmalarını

C) Konargöçer yaşam tarzını benimsemelerini

D) İç Asya'dan göç etmelerini

E) Geniş topraklarda hâkimiyet kurmalarını

6. İç Asya Türk devletlerinin ticari hayatları ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) İpek Yolu ticaretine hâkim olmak için mücadele etmişlerdir.

B) Satir adı verilen gümüş paraları kullanmışlardır.

C) Değiş tokuş için en çok atı kullanmışlardır.

D) İlk serbest ticaret pazarı Asya Hun Devleti ve Sasaniler arasında kurulmuştur.

E) Topraklarından geçen kervanlardan vergi almışlardır.

7. I. "Tanrı'nın Kırbacı" olarak bilinir.

II. Devlete en parlak dönemini yaşatmıştır.

III. Margus Antlaşması'yla Batı Roma'yı vergiye bağlamıştır.

IV. Papa'nın af dilemesi üzerine Roma'yı kuşatmaktan vazgeçmiştir.

V. Ölümünden sonra Uldız başa geçmiştir.

Avrupa Hun hükümdarı Attila ile ilgili verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) II ve III C) I, II ve IV

D) I, II ve V E) I, II, III ve IV

8. Geçit vermez yüksek dağları, çölleri ve bozkırlarıyla İç Asya'nın aşılmaz olduğu düşünülür. Doğusu, batısı ve güneyi güçlü ve kişilikli uygarlıkların doğuşuna şahit olmuştur. Bu uygarlıklar birbiriyle ilişki kurmuş, birbirlerinin üzerinde derin izler bırakmışlardır. Asırlarca aralarında düşünce ve mal akışı sağlanmıştır.

Yukarıdaki metne göre İç Asya uygarlıkları ile ilgili olarak

I. Bozkır ikliminin görüldüğü coğrafyada kurulmuşlardır.

II. Mimari alanda önemli gelişim göstermişlerdir.

III. Aralarında ticari ve kültürel ilişkiler vardır.

yorumlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

9.

I. Sahte ricat ve pusu yöntemiyle düşmanı yenilgiye uğratması

II. Çoğunluğun okçu süvarilerden oluşması

III. Ücretli askerler sayesinde üstünlük sağlaması

IV. Onlu sistem sayesinde manevra kabiliyeti kazanması

V. Top dökümü konusunda gelişmiş olması

Yukarıda verilenlerden hangileri İlk Türk devletlerinde orduların güçlü yönlerindendir?

A) Yalnız I

B) I, II ve V

C) II ve III

D) I, II ve IV

E) I, II, III ve IV

10.

Gem	At üzerinde ayakları basmaya ve dengeli durmaya yarar.
Eyer	Binicinin atın üzerinde rahatça oturabilmesini sağlar.
Üzengi	Demirden yapılır ve atların ağzına takılır. Buna bağlı olan dizginle binici ata istediği gibi komut verebilir.
Nal	Atın ayakkabısı olarak da kabul edilebilir. Atın tırnağına çakılır bu sayede atlar daha fazla yol alabilir.

Tabloda verilen tanımlardan hangilerinin yerleri değişirse bilgilerin tamamı doğru olur?

A) Nal-Üzengi
B) Üzengi-Eyer
C) Gem-Eyer
D) Nal-Gem
E) Üzengi-Gem

11. Eski Türklerde kurultaya toy, kengeş gibi isimler verilmekteydi. Siyasi, kültürel, hukuki ve ekonomik konularda genel kararlar alan ve devlet yönetiminin temelini oluşturan büyük kurultaya kağan başkanlık yapmaktaydı. Hanedan üyeleri, hatun, aygucı ve boy beylerinden oluşan kurultay, genellikle yılda üç kez toplanarak devlet işlerini görüşürdü. Kurultay üyelerine "toygun" denirdi. Boy beylerinin kurultaya katılımı sadakat işareti sayılırdı. Kurultay üyeleri orun ve ülüş töresine uygun olarak yerlerini alırlardı. Kurultaylarda alınan kararlar halka duyurulurdu.

Bu bilgilere göre kurultayla ilgili hangisine ulaşılamaz?

A) Kurultaya katılmayan boy beyi isyan etmiş sayılırdı.

B) Kurultayda önemli devlet meseleleri görüşülmekteydi.

C) Devletin üst düzey yöneticileri katılmaktaydı.

D) Türk töresine uygun olarak toplanmaktaydı.

E) Kurultay kararlarının ilanı kurultay üyeleri ile sınırlı tutulurdu.

12. **Asya Hun, Kök Türk ve Uygur Devletlerinde kağanın belirlenmesinde ve meşruiyetinin tanınmasında aşağıdakilerden hangisi etkili değildir?**

A) Kut anlayışı

B) Kök Tengri inanışı

C) Hanedan ailelerine mensup olunması

D) Türk töresi

E) Ordu-millet anlayışı

13. **İç Asya'da kurulan Türk devletlerinde**

I. konargöçer yaşam tarzının benimsenmesi,

II. Kök Tengri inanışının yaygın olması,

III. ordu-millet anlayışının bulunması,

IV. boy dayanışmasının güçlü olması

durumlarının hangilerinde coğrafi şartların etkili olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I, II ve III

D) I, III ve IV

E) I, II, III ve IV

1. Türkler tarih boyunca savaşçı özellikleri ile tanınan bir millettir. Türklerdeki askerî kimliğin oluşumunda

I. İç Asya'daki diğer milletler ve Türkler arasındaki mücadeleler,

II. Türklerin yaşadığı coğrafyada sert iklim koşullarına maruz kalmaları,

III. Mani dinini benimsemeleri

olaylarından hangileri etkili olmuştur?

A)Yalnız I B) I ve II C) I, II ve III
D) I ve III E) II ve III

2. Türklerin ana yurttan göçlerinin siyasi ve ekonomik olmak üzere iki temel sebebi vardır.

I. Nüfus artışı sebebiyle otlakların yetersiz kalması

II. Kuraklık veya ağır kış şartları yüzünden kıtlık yaşanması

III. Türk boyları arasındaki mücadeleler

IV. Yeni topraklar elde edip yeni vatanlar kurma fikri

Yukarıda verilenlerden hangileri Türk göçlerinin ekonomik nedenleri arasında gösterilebilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I, II ve III
D) I , II ve IV E) I, II, III ve IV

3. Aşağıdakilerden hangisi Mani dininin Uygurlar üzerindeki etkilerinden biri değildir?

A) Uygurları hareketsizliğe sevk etmiştir.

B) Et yemeyi bırakmış, tarımsal ürünlerle beslenmişlerdir.

C) Tarımsal üretim sonucu yerleşik hayata geçmişlerdir.

D) Tapınaklar yapmış, yazdıkları kitaplara minyatürler çizmişlerdir.

E) Savaşçı özellikleri sayesinde Çin'i yenilgiye uğratmışlardır.

4. İç Asya'daki Türklerin temel geçim kaynağı hayvancılıktı. Yetiştirilen hayvanlar Türk sosyal ve kültürel hayatında büyük ehemmiyeti olan at, daha sonra koyundur. Tarihi MÖ 2500'lere dayanan Afanesyevo Kültür Havzası'nda yapılan kazılarda koyun ve at kemikleri birlikte görülmektedir.

Buna göre

I. Koyun ile at insan hizmetinde kullanılmıştır.

II. At yetiştiriciliği Türklerin yaşamında önemli yere sahiptir.

III. Türkler atı değiş tokuş aracı olarak da kullanılmıştır.

IV. Afanesyevo kültürü Türk tarihi hakkında önemli bilgiler vermektedir.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve IV B) I ve II C) I, II ve IV
D) I ve III E) II ve III

5. "Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Ondan sonra Tanrı irade ettiği ve lütfettiği için talih ve kısmetim olduğu için ölecek milleti diriltip kaldırdım, çıplak milleti giydirdim, fakir milleti zengin ettim, nüfusu az milleti çok ettim."

Kök Türk Kitabeleri'nde geçen ifadelere göre aşağıdakilerden hangisi kağanın görevleri arasında bulunmaz?

A) Halkın refahını sağlamak

B) Nüfusu artırmak

C) Halkı için sürekli çalışmak

D) Yeni topraklar fethetmek

E) Halkın ihtiyaçlarını karşılamak

6. İlk ve Orta Çağlarda ilk Türk devletlerinin karşılaştıkları toplulukları hangi konuda etkilediği <u>söylenemez</u>?

A) Yiyecekleri saklama yöntemleri

B) Atı eyerleme

C) Maden işlemeciliği

D) Ordu teşkilatı

E) Tapınak mimarisi

7. Aşağıdakilerden hangisi İç Asya ilk Türk devletleri askerî yapısında <u>görülmez</u>?

A) Onlu teşkilatın uygulanması

B) Atlı süvari birlikler

C) Hilal taktiği

D) Savaş arabaları

E) Islık çalan oklar

8.

I	**Avarlar**–İstanbul'u kuşatan ilk Türk devleti.
II	**Hazarlar**–Museviliği benimseyen tek Türk devleti.
III	**Karluklar**–751 Talas Savaşı'nda Çinlilere karşı Müslüman ordusunun yanında yer alan topluluk.
IV	**Kıpçaklar**–Emevilerle mücadele ederek Arapların İç Asya'da hâkimiyet kurmasını engelleyen devlet.
V	**Oğuzlar**–Selçuklu ve Osmanlı Devletlerini kuran boy.

Tabloda verilen eşleştirmelerden hangileri doğrudur?

A) I ve III B) I, II ve IV C) I, III ve V

D) II, III, IV ve V E) I, II, III ve V

9. "Islık çalan bir ok icat ettim ve askerlerimi bununla eğitmeye başladım. Islık çalan oku nereye atarsam askerlerime de oklarını aynı istikamete atmalarını emrettim. Tahta çıktığım MÖ 209 tarihi, Türk Kara Kuvvetleri kuruluş tarihi kabul edildi. Kurduğum onlu sistemle Türk ordusunu düzenli hâle getirdim. Tarihte ilk kez tüm Türkleri siyasi olarak birleştirdim."

Yukarıdaki ifadeler verilen Türk kağanlarından hangisine aittir?

A) Teoman B) İlteriş C) Bilge Kağan

D) Mete Han E) Attila

10. I. Asya Hun Devleti'nin kurulması

II. Kök Türk Devleti'nin kurulması

III. Uygur Devleti'nin yıkılması

IV. Kavimler Göçü

V. Avrupa Hun Devleti'nin kurulması

Yukarıdaki gelişmelerin kronolojik sıralaması hangi seçenekte doğru verilmiştir?

A) I–V–IV–II–III

B) II–V–IV–III–I

C) V–IV–III–I–II

D) V–I–II–III–IV

E) I–IV–III–II–V

11. I. Kağanın buyrukları

II. Kurultay kararları

III. Orun ve ülüş anlayışı

IV. Gelenek ve görenekler

Türk töresinin oluşumunda yukarıdakilerden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) II ve III

C) I, II ve IV

D) III ve IV

E) I, II, III ve IV

12. Sert karasal iklimin hüküm sürdüğü İç Asya'da yaşayan Türkler, bölge topraklarının verimsizliği ve sulama imkânlarının bulunmaması nedeniyle başta hayvancılık olmak üzere dokumacılık, dericilik ve maden işlemeciliği gibi ekonomik faaliyetlerde bulunuyorlardı. Hayvan sürülerini besleyebilmek için gür otlaklar arayan konargöçer Türkler, yaz mevsimini yaylak adı verilen yüksek ve serin yerlerde geçirir; kışın ise kışlak denen ılıman ve alçak düzlüklere inerlerdi.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Dokumacılık ve dericilik hayvancılığa bağlı olarak gelişmiştir.

B) Hayvancılık konargöçer yaşam tarzını zorunlu kılmıştır.

C) Ekonomik uğraşlar toplumun yaşam biçimiyle ilişkilidir.

D) Türk göçleri daha çok batı yönünde olmuştur.

E) Türklerin, kış ve yaz aylarını geçirdikleri yerler birbirinden farklıdır.

13. Süvarilerden oluşan Türk ordularının başlıca silahları, ok ve yaydır. Türkler, hemen hemen bütün toplumlarda görülen oku ve yayı koşan at üzerinde etkili bir savaş aracı olarak kullanmışlardır. Türklere özgü savaş taktikleri ise Turan taktiği, sahte ricat (geri çekilme, kaçma) ve pusudan oluşur. Türk orduları, yerleşik kavimlerde görülen hareketsiz savaş yöntemine göre düzenlenmiş ağır teçhizatlı orduların aksine hafif silahlı ve hareketli süvarilerden kurulmuştur. Süvarilik için zaruri olan pantolon, deri kuşak ve yan tarafı lastik olan ayakkabı da Türklerin icadıdır.

Yukarıdaki metinde Türk ordusunun özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

A) Askerlik konusunda pek çok ilke imza atmıştır.

B) Koşan at üzerinde ok atabilen süvarileri vardır.

C) Orduları yerleşik kavimlerin ordularıyla benzerlik gösterir.

D) Farklı savaş taktikleri uygulamıştır.

E) Orduları hafif silahlı süvarilerden oluşmaktadır.

14. Yaşanan coğrafi bölgenin fiziki yapısı, toplumların hayat tarzlarının oluşumunda temel etkendir. Türk toplumunun yaşam tarzını da bölgenin coğrafi şartları belirlemiştir.

Buna göre İç Asya bozkırlarında yaşayan Türk toplumunun yaşam tarzı genel olarak nasıl ifade edilebilir?

A) Konargöçer

B) Avcı-toplayıcı

C) Tarım-ticaret

D) Kabile federasyonu

E) Denizci-balıkçı

1. **Türk ve Türkiye kelimesinin anlamı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Çin kaynaklarında "miğfer" anlamında kullanılmıştır.

B) Ziya Gökalp'e göre "kanun ve nizam sahibi" demektir.

C) A. Wambery'e göre "türemek", "çoğalmak" anlamındadır.

D) Türk adı ilk olarak Rus kroniklerinde geçmiştir.

E) Kaşgarlı Mahmut'a göre "olgunluk çağı" demektir.

2. İç Asya, Asya kıtasının ortasında yer alan geniş ve yüksek platolarla kaplı bir bölgedir. Bu bölge; doğuda Kingan Dağları, batıda Hazar Denizi, kuzeyde Sibirya, güneyde ise Hindikuş ve Karanlık Dağları ile çevrilidir. İç Asya'nın bu geniş sınırları içinde Türklerin ilk ana yurdu; doğuda Altay Dağları, batıda Aral Gölü, kuzeyde ise Ural Dağları arasında kalan bölgedir.

Buna göre İç Asya için

I. Türklerin ilk ana yurdunda karasal iklim görülür.

II. Tarıma elverişlidir.

III. Denizciliğin gelişme imkânı vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

3. **Aşağıdakilerden hangisi İç Asya kültür merkezlerinden biri değildir?**

A) Tagar B) Kültepe C) Karasuk D) Andronova E) Anav

4. **Aşağıdakilerden hangisi İç Asya'da yaşayan Türklerde aileye verilen isimdir?**

A) Urug B) Budun C) İl D) Oguş E) Ok

5. Türklerde devleti yönetme yetkisinin kağana, Kök Tengri tarafından bahşedildiğine inanılırdı. Kök Tengri tarafından verilen kut kişiye değil aileye verilirdi.

Bu inancın

I. halkın devlete olan bağlılığının artması,

II. sık sık taht kavgalarının yaşanması,

III. yerleşik yaşama geçilmesi

sonuçlarından hangilerine sebep olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

6. Türk devletlerinde devletin merkezi doğuda bulunur ve kağan ülkesini buradan yönetirdi. Devletin batı kanadı ise "yabgu" unvanıyla kağanın kardeşlerinden biri tarafından yönetilirdi. Yabgu savaşa ve barışa karar verir, yabancı devletlerle antlaşmalar yapar, elçiler gönderip elçileri kabul edebilirdi.

Yukarıda özellikleri verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kut B) Kurultay C) Töre D) Onlu sistem E) İkili teşkilatlanma

7. • Tarihte bilinen ilk Türk devletidir.

• Tarihte Türk adını ilk defa devletin resmî ismi olarak kullanmıştır.

• Türklere ait ilk yazılı belgeleri hazırlamışlardır.

• Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.

Aşağıdaki Türk devletlerinden hangisi verilen özelliklerden herhangi birini taşımaz?

A) Kutluk Devleti

B) I. Kök Türk Devleti

C) Asya Hun Devleti

D) Uygur Devleti

E) Avrupa Hun Devleti

8. **Aşağıdaki hükümdar ile devlet eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

A) Attila-Avrupa Hun Devleti

B) Bumin Kağan-I. Kök Türk Devleti

C) Moyen Çor Kağan-Uygur Devleti

D) Mukan Kağan-Kutluk Devleti

E) Mete Han-Asya Hun Devleti

9.

I. Kut anlayışı nedeniyle veraset sistemi belirsizdir.

II. Bağımsızlık duyguları güçlüdür.

III. Savaşçılık yönleri gelişmiştir.

Yukarıdakilerden hangileri ilk Türk devletlerinin ortak özelliklerindendir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

10. I. Avrupa'da feodalite güçlenmiştir.

II. Avrupa'da skolastik düşünce güçlenmiştir.

III. Roma İmparatorluğu, Doğu Roma ve Batı Roma olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Verilenlerden hangileri Kavimler Göçü'nün siyasi sonuçlarındandır?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

11. "Türkiye" kelimesi ilk kez VI. yüzyılda Bizans kaynaklarında İç Asya'yı anlatmak için kullanılmıştır.

Yukarıda bahsedilen dönemde İç Asya'daki Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kök Türkler B) Hunlar C) Uygurlar

D) Karahanlılar E) Selçuklular

12. **Avrupa Hun İmparatoru Attila'nın savaşlarını konu alan Alman destanı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Nibelungen

B) Ramayana

C) Kalevala

D) Şinto

E) İgor

1. "Türk" sözcüğü; VIII. yüzyılda Türklerin ortaya koyduğu ilk yazılı belgelerde "Türk budun", "Türk kağan", "Türk töresi", "Türk adı" gibi ifadelerde bir millet adı olarak kullanılmıştır.

Türk adının anlamıyla ilgili yukarıda verilen bilginin kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çin kaynakları

B) Kök Türk Kitabeleri

C) Kaşgarlı Mahmut'un eseri

D) Rus kronikleri

E) VI. yy. Bizans kaynakları

2. Türklerin bilinen ilk ana yurdu İç Asya'dır. Tarihî süreçte burada çeşitli Türk devletleri kurulmuştur. İç Asya; batıda Hazar Denizi, kuzeyde Sibirya, doğuda Kingan Dağları, güneyde ise Karanlık ve Hindukuş Dağları arasında yer alır.

Aşağıdakilerden hangisi Türklerin ana yurdu İç Asya için söylenemez?

A) Doğuda Çin ile sınır komşusudur.

B) Bozkırlarla kaplı büyük düzlüklere sahiptir.

C) Karasal iklimin hüküm sürdüğü bir bölgedir.

D) Tarıma elverişli alanlar sınırlıdır.

E) Denizciliğe uygun şartlar vardır.

3. Arkeologların ve diğer bilim insanlarının İç Asya'da yaptıkları araştırmalar sonucunda bu bölgede tarihi MÖ 4000'lere dayanan kültür merkezleri ortaya çıkarılmıştır.

Buna göre

I. Beyce Sultan,

II. Karasuk,

III. Afanesyevo

kültür merkezlerinden hangileri İç Asya'da yer almaktadır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

4. Ana yurtta kurulan ilk Türk devletleri, boy birliği şeklinde ortaya çıkmıştır. Eski Türk toplumunun sosyal yapısı; oguş (aile), urug (aileler birliği), boy (ok), budun (millet) ve il (devlet) şeklinde birbirine sıkı sıkıya bağlı unsurlardan meydana gelmiştir. Bu yapı içinde yer alan boylar sosyal dayanışmayı artırmış ve toplum yapısını canlı tutmuştur. Bu durum, toplumdaki bireylere birlikte hareket etme arzusu kazandırmış ve onların zorlu mücadelelerle uzun mesafeleri aşmalarını sağlamıştır.

Bu bilgilere göre İç Asya'daki Türkler için yapılan aşağıdaki yorumlardan hangisi yanlıştır?

A) Türk devletleri merkeziyetçi bir yapıya sahiptir.

B) Türklerde güçlü bir sosyal yapı vardır.

C) Türklerde her türlü zorluk toplu hâlde aşılmaya çalışılmıştır.

D) Türk devletleri boy federasyonu şeklinde kurulmuştur.

E) Türklerde en küçük sosyal yapı ailedir.

5. İlk Türk devletlerinde kağanlara Kök Tengri tarafından verildiğine inanılan yönetme yetkisine kut denirdi. Kut sahibi olan hükümdar Tengri'den aldığı güçle ülke içinde meşruiyetini sağlamlaştırır, dağınık boyları idaresi altında birleştirir ve sınırlarını genişletirdi. Çeşitli kaynaklarda geçen ifadeler de bu bilgileri desteklemektedir.

Aşağıdaki ifadelerden hangisi Türklerde kut anlayışını destekler nitelikte değildir?

A) "Tengri irade ettiği için 'kut'um olduğu için kağan oldum."

B) "Tengri'de kut bulmuş."

C) "Tengri gibi (ve) tengride olmuş Türk Bilge Kağan..."

D) "Yukarıda Türk tengrisi, babam İlteriş Kağan'ı, annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinde tutup yukarı kaldırmış."

E) "Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş."

6. İlk ve Orta Çağlarda İç Asya'da devletler kurmuş olan Türkler, gelişmiş bir hukuk sistemine sahipti. Devlet ve toplum hayatının düzenli bir şekilde devamını sağlayan bu hukukun temelini Türk töresi oluştururdu.

Aşağıdakilerden hangisi Türk töresi için söylenemez?

A) Devlet ile töre birbirini tamamlayan unsurlardı.

B) Kağan dâhil herkes töreye uymak zorundaydı.

C) Ağır suçlara genellikle uzun süreli hapis cezaları verilirdi.

D) Töreyi gelenekler, kurultay kararları ve kağanın emirleri şekillendirirdi.

E) Töreler, nesilden nesile sözlü bir şekilde aktarılarak varlığını sürdürürdü.

7. **Bağımsızlık mücadelesi yönüyle Türkiye Cumhuriyeti'yle benzeşen Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Asya Hun Devleti

B) I. Kök Türk Devleti

C) Kutluk Devleti

D) Uygur Devleti

E) Avrupa Hun Devleti

8. **İstemi Yabgu'nun İpek Yolu'na hâkim olmak için Sasanilere karşı ittifak kurduğu devlet aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Hazar Kağanlığı

B) Bizans İmparatorluğu

C) Akhunlar

D) Uygur Devleti

E) Avrupa Hun Devleti

9. I. Ülkesinde Mani dinini resmî din hâline getirdi.

II. Onlu sistemle Türk tarihinin ilk düzenli ordusunu kurdu.

III. Orhun Yazıtları'nı diktirdi.

Yukarıdakilerden hangilerinin Mete Han'la ilgili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

10. • Kök Türk Devleti'nin yönetimi altında Balkaş Gölü ile İtil Nehri arasında kalan bölgede yaşadılar, bu devletin yıkılmasından sonra batıya doğru göç ederek Karadeniz'in kuzey kıyılarına yerleştiler.

• İzmir'deki Çaka Bey ile ittifak yaparak İstanbul'u almak üzere Bizans'a karşı harekete geçtiler.

Yukarıda bazı özellikleri verilen Türk topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Peçenekler B) Hazarlar C) Macarlar

D) Bulgarlar E) Kıpçaklar

11. **Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Hun Devleti'nin hükümdarlarından biri değildir?**

A) Kapgan B) İrnek C) Attila

D) Uldız E) Rua

1. "Türkiye" kelimesi ilk kez VI. yüzyılda Bizans kaynaklarında İç Asya'yı anlatmak için kullanılmıştır. Bizans kaynakları, IX ve X. yüzyıllarda Volga'dan Orta Avrupa'ya kadar uzanan sahaya da Türkiye adını vermiştir. XI-XIII. yüzyıllarda Mısır ve Suriye'ye Türkiye denmiştir. Anadolu ise XII. yüzyıldan itibaren Türkiye olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Buna göre

I. Türkler geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.

II. Türkler; Anadolu'da, Volga boylarında, Suriye ve Mısır'da da devletler kurmuşlardır.

III. Coğrafi bir ad olarak ilk kez İç Asya'ya Türkiye denmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

2. **Bizans kaynaklarının IX ve X. yüzyıllarda Volga'dan Orta Avrupa'ya kadar uzanan sahaya da Türkiye adını vermesinde aşağıdaki Türk devletlerinin hangisinin varlığı daha çok etkili olmuştur?**

A) Avrupa Hun Devleti

B) İtil Bulgar Devleti

C) Kök Türk Devleti

D) Asya Hun Devleti

E) Uygur Devleti

3. **Tarımın sınırlı alanlarda yapılabildiği, buna karşın otlakların geniş yer tuttuğu İç Asya'daki Türk boylarının geçimleri ve yaşam tarzları için**

I. Geçimlerini zorunlu olarak büyük ölçüde hayvancılıkla sağlamışlardır.

II. Hayvancılıkla uğraştıkları için konargöçer yaşam sürmüşlerdir.

III. Çok geniş alanlara yayılmışlardır.

IV. Savaşçı özellikleri gelişmiştir.

V. Teşkilatçılıkta ilerleyememişlerdir.

yorumlarından hangisi yapılamaz?

A) I B) II C) III D) IV E) V

4. • Türklere ait en eski kültür bölgesi kabul edilmektedir.

• Altay-Sayan Dağlarının güneybatısındaki Minusinsk Bölgesi'nde bulunur.

• Çakmak taşından ok uçları, bıçaklar, kemik iğneler, bakır eşyalar, basit çömlekler bu kültürün belli başlı eserleridir.

Yukarıda hakkında bazı bilgiler verilen İç Asya kültür merkezi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Afanesyevo B) Tagar C) Karasuk
D) Anav E) Andronova

5. **Eski Türk toplumunun sosyal yapısı ile ilgili**

I. Millet-İl

II. Aile-Oguş

III. Aile birliği-Urug

IV. Devlet-Budun

eşleştirmelerinden hangileri yanlıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve IV
D) II ve III E) I, II ve IV

6. Türklerde kağanın, Kök Tengri tarafından geniş yetkilerle donatıldığına inanılırdı. Kağan her konuda son sözü söyleme yetkisine sahipti fakat devlet işlerinde geleneklerin kaynaklık ettiği sözlü hukuk kurallarına; siyasi, hukuki, askerî, ekonomik ve toplumsal konuların görüşüldüğü toplantılarda alınan kararlara uyardı. Toplantılara hatunun yanı sıra önde gelen devlet adamları ve boy beyleri de katılırdı.

Paragrafta İç Asya'da yaşayan Türklerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ait bir bilgi yoktur?

A) Kut

B) İkili teşkilatlanma

C) Kurultay

D) Töre

E) Kadının yetkileri

7. İslamiyet'ten önceki Türk topluluklarında siyasi, kültürel, hukuki ve ekonomik konularda genel kararlar alan ve devlet yönetiminin temelini oluşturan en yüksek kuruluştu. Kağan, hanedan üyeleri, hatun, aygucı ve boy beylerinden oluşan meclis; genellikle yılda üç kez toplanarak devlet işlerini görüşürdü.

Bu meclis için

I. toy,

II. kengeş,

III. kurultay,

IV. kurgan

isimlerinden hangileri kullanılmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve IV

D) I, II ve III E) I, II ve IV

8. "Teoman'ın oğlu Türk imparatoru Mete de meşhurdur. O, doğuda Kadırgan Dağları'ndan batıda Hazar Denizi'ne, kuzeyde Sibirya'dan güneyde Himalaya eteklerine kadar geniş hudutlar içinde Büyük Türk İmparatorluğu'nu teşkil etmiş yüksek bir Türk hakanıdır."

Mustafa Kemal Atatürk'ün yukarıda bahsettiği Türk devleti hangisidir?

A) Asya Hun Devleti
B) I. Kök Türk Devleti
C) Kutluk Devleti
D) Uygur Devleti
E) Avrupa Hun Devleti

9. I. Kutluk Devleti
II. Asya Hun Devleti
III. Uygur Devleti
IV. I. Kök Türk Devleti

Yukarıda verilen Asya'daki Türk devletlerinin kuruluş tarihlerine göre kronolojik sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

A) II-I-IV-III B) I-II-III-IV C) III-II-IV-I

D) II-III-IV-I E) II-IV-I-III

10. I. Çin ve Moğol baskıları
II. Boylar arası mücadeleler
III. Otlakların kuruması ve salgın hastalıklar

Yukarıdakilerden hangileri Türklerin İç Asya'dan göç etmelerinin siyasi sebeplerindendir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

11. • VII-XI. yüzyıllar arasında Karadeniz ile Kafkas Dağlarının kuzeyinde ve İdil Nehri dolaylarında hüküm sürmüştür.

• Museviliği benimseyen tek Türk devleti olup ülkesinde farklı dinleri barındırmıştır.

Özellikleri verilen Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karluklar

B) Hazarlar

C) Macarlar

D) Bulgarlar

E) Kıpçaklar

12. **Türklerle Çinliler arasında mücadelelere sebep olan ticaret güzergâhı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Kürk Yolu

B) Baharat Yolu

C) İpek Yolu

D) Kral Yolu

E) Tuz Yolu

1. **Türk tarihinde görülen Kürşad Ayaklanması'yla ilgili olarak aşağıda verilen,**

I. Türklerin, bağımsızlığı amaçlayan hareketlerinden biridir.

II. Doğu Göktürk Devleti'nin Çin egemenliği altında bulunduğu dönemde gerçekleşmiştir.

III. Türklerin, İslamiyet'i kabul etmelerinde etkili olmuştur.

bilgilerinden hangileri doğrudur?

A)Yalnız I B)Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

2010 LYS

2. VI. yüzyılda gerçekleşen olaylardan bazıları şunlardır: İç Asya ipek ticaretinin bir bölümünü elinde tutan Akhunlara karşı, Batı Göktürklerin yöneticisi İstemi Yabgu Sasanilerle anlaştı. Her iki devlet tarafından zorlanan Akhunlar Devleti yıkıldı. Sasaniler, Soğdlu ipek tüccarlarının geçişini yasakladı. İstemi Yabgu bu kez Sasanilere karşı Bizans'la iş birliği yaptı. Bizans'la Sasaniler arasında savaş oldu. Savaş sonunda Sasaniler eski gücünü kaybetti.

Bu olaylara göre aşağıdaki yargılardan hangisi doğru değildir?

A) İpek Yolu Bizans için önemlidir.

B) İpek Yolu'nun İç Asya ekonomisi için önemi çok büyüktür.

C) Sasanilerin zayıflaması İran'ı saldırıya açık duruma getirmiştir.

D) Batı Göktürk Yabgusu, devletin çıkarları doğrultusunda değişken ittifak arayışlarına girmiştir.

E) Bizans, Akhun topraklarını ele geçirmiştir.

2010 LYS

3.

I. Turan (Hilal) taktiği

II. Hayvan figürleri

III. İkili teşkilat

Türk devletleriyle ilgili yukarıdaki kavramların sanatta betimleme, savaş yöntemi ve devlet yönetimi alanlarına göre doğru sıralanış biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) I, II, III B) I, III, II C) II, I, III

D) II, III, I E) III, I, II

2010 LYS

4. **Türk tarihiyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?**

A) Türkistan'ın Sincan özerk bölgesinde yaşayan topluluklardan biri Uygurlardır.

B) İç Asya'da kurulan ilk Türk Devleti Göktürklerdir.

C) Avrupa Hunlarının kurucusu Mete Han'dır.

D) Karluklar Avrupa'da devlet kurmuştur.

E) Alparslan Malazgirt Savaşı'nı Haçlılara karşı kazanmıştır.

2010 LYS

5. Uygurlar, 745 yılında Karluk ve Basmillerle birleşip Göktürk Devleti'ni yıkarak yerine Orhun Nehri kıyılarında başkent Ötüken olmak üzere yeni bir devlet kurmuşlardır. Dokuz aile birliğinden oluşan Uygurlar,Karluk ve Basmil topluluklarını da itaatleri altına alarak bu sayıyı on bire çıkarmışlardır.

Yalnız bu bilgiyle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Göçebe yaşam sürdürülmüştür.

B) Uygurlar, farklı toplulukları bir araya getirmişlerdir.

C) Çin'in baskısıyla batıya göçler olmuştur.

D) Karluklar Uygurlardan önce devlet kurmuştur.

E) Karluklar İç Asya'nın Türk egemenliğinde kalmasında etkili olmuştur.

2010 LYS

6.

Devlet	Özellik
I. Asya Hun	Bilinen ilk Türk devleti olması
II. Göktürk	Orhun Kitabelerinin yazılması
III. Avar	Hristiyanlığı kabul eden ilk Türk devleti olması
IV. Uygur	Yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti olması
V. Avrupa (Batı) Hun devleti olması	Museviliği kabul eden ilk Türk

Türk devletleriyle ilgili yukarıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2011 LYS

7. Aşağıdakilerden hangisi, İslamiyet öncesi Türklerde gök bilimi alanında bilgi birikimi olduğuna kanıttır?

A) On iki hayvanlı takvimin oluşturulması

B) Tötö Kanalı'nın açılması

C) Balbalların dikilmesi

D) Orhun Kitabelerinin yazılması

E) Balık adı verilen şehirlerin kurulması

2011 LYS

8. Aşağıdakilerden hangisi, Göktürklerde yaygın olan Gök Tanrı inancıyla ilgili esaslardan biri değildir?

A) İyilerin uçmağa (cennete), kötülerin tamuya (cehenneme) gideceğine inanılması

B) Yuğ adı verilen cenaze törenleri düzenlenmesi

C) Din adamlarına yabgu adı verilmesi

D) Hakanın yetkilerini Tanrıdan aldığına inanması

E) Ölen kişinin, eşyalarıyla gömülmesi

2011 LYS

9. I. Şaman-Gizli güçleri olduğuna inanılan din adamı
II. Esik Kurganı- Altın Adam zırhının bulunduğu Kazakistan'daki mezar
III. İpek Yolu-Çin'den başlayıp Orta Asya'yı geçerek Akdeniz ve Karadeniz'de sona eren ticaret yolu
IV. İl-Belli toprağı ve hukuki düzeni olan siyasi topluluk
V. Ekberiyet Sistemi-Güçlü olanın tahta geçmesi usulü

Yukarıdakilerden hangisinin açıklaması karşısında yanlış olarak verilmiştir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2011 LYS

10. İslamiyetten önce Türklerde,
I. yün dokumacılığının yapılması
II. ticarette Çin'den alınan ipeğin koyun ve sığırla takas edilmesi
III. orduda ve ulaşımda atlardan yararlanılması

durumlarından hangilerinin hayvancılığın toplumsal hayatta önemli bir yeri olduğunu gösterdiği savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız IIII D) I ve II E) I, II ve III

2011 YGS

11. Hristiyanların, günahlarından dolayı Tanrı'nın kendilerini cezalandırmak amacıyla gönderdiğini düşündükleri ve "Tanrı'nın Kamçısı" olarak nitelendikleri, döneminde Avrupa Hun Devleti'nin en parlak zamanını yaşadığı Türk hükümdarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mete B) Balamir C) Teoman D) Attila E) Bumin Kağan

2012 LYS

12. Orhun Yazıtları'ndaki Türkçede yabancı dil ögelerinin oranı çok azken Uygurlar Dönemi metinlerinde bu oranın arttığı görülmüştür.

Bu durumda aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

A) Kültürel ilişkilerin artmasının

B) Türkçe kurallar çerçevesinde sözcükler türetilmesinin

C) Farklı dinlerin benimsenmesinin

D) Yabancı dillerin Uygur Türkçesine çevrilmesiyle yeni terimlerin girmesinin

E) Uygur ülkesinde ticaretin artmasının

2012 YGS

13. Orhun Yazıtları ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Uygurlar zamanında yazılmıştır.

B) Orhun Irmağı vadisinde bulunmaktadır.

C) Danimarkalı Wilhelm Thomsen tarafından okunmuştur.

D) Tonyukuk, Kül Tigin ve Bilge Kağan adına dikilmiştir.

E) Türk dilinin ve tarihinin en eski yazılı örneklerindendir.

2013 LYS

14. Aşağıdakilerden hangisi, Avrupa Hunları hakkında yapılabilecek bir değerlendirme olamaz?

A) Balkanlara inerek Bizans üzerinde baskı oluşturmuşlardır.
B) Türk kültürünün Avrupa'ya taşınmasında etkili olmuşlardır.
C) Rusların siyasi bir güç olarak tarih sahnesine çıkışlarını sağlamışlardır.
D) Kavimler Göçü'ne yol açarak Avrupa'nın etnik coğrafyasının değişmesine sebep olmuşlardır.
E) Avrupa'nın siyasi yapısını değiştirerek Batı Roma'nın zayıflamasına neden olmuşlardır.

2013 LYS

15. İslam ordularına karşı,

I. Hazar,

II. Türgiş,

III. Avar

devletlerinden hangileri mücadele etmiştir?

A)Yalnız I B)Yalnız II C)Yalnız III
D)I ve II E)I, II ve III

2013 LYS

16. Arap ülkelerinden kuzeye, Bizans'tan doğuya uzanan ticaret yolları üzerinde yaşayan Hazarlar, VII. ve IX. yüzyıllar arasında bulundukları bölgede huzuru ve ulaşım güvenliğini sağlayarak bu dönemin Hazar Barış Çağı olarak adlandırılmasına neden olmuşlardır.

Bu durumun, aşağıdakilerden hangisinde etkili olduğu savunulamaz?

A) Ticaretin canlanmasında

B) Kültürel etkileşimin artmasında

C) Farklı dinlerin yayılmasında

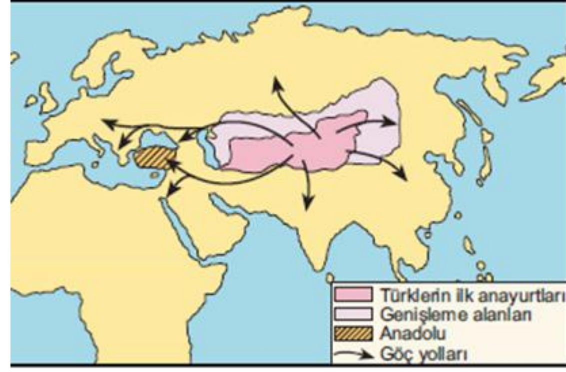
D) Ülkede refahın yükselmesinde

E) Türkçenin ortak dil olarak kullanılmasında

2013 YGS

9. Sınıf Defterim Tarih-Çoktan Seçmeli Sorular

17.

Yukarıdaki haritada, Türklerin Orta Asya'dan farklı bölgelere gerçekleştirdiği göçlere yer verilmiştir.

Bu haritaya göre, Türklerin iskân ettiği yerler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Suriye

B) Balkanlar

C) Güneydoğu Asya

D) Karadeniz'in kuzeyi

E) Kuzeybatı Afrika

2014 LYS

18. "Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım... Ondan sonra Tanrı irade ettiği ve lütfettiği için talih ve kısmetim olduğu için ölecek milleti diriltip kaldırdım, çıplak milleti giydirdim, fakir milleti zengin ettim, nüfusu az milleti çok ettim. Başka illi milletler, başka kağanlı milletler arasında onları pek üstün kıldım. Dört bucaktaki milletleri hep barışa mecbur ettim ve düşmanlıktan vazgeçirdim."

Orhun Yazıtları'nda yer alan ve hakanın yaptığı işleri anlattığı bu metne göre, hakanla ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Hesap verme zorunluluğu yoktur.

B) Kararlarıyla halkın geleceğini tayin etmiştir.

C) Pek çok yetkiyi kendinde toplamıştır.

D) Tanrı ona kut vermiştir.

E) Önemli görevlerinden biri halkın refahını sağlamak olmuştur.

2014 YGS

19. Göktürk alfabesi, bazı değişikliklerle Bulgarlar, Hazarlar ve Peçenekler tarafından kullanılmıştır.

Bu bilgiyle Göktürk alfabesi hakkında aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Türklerin tamamının kullandığına

B) Avrupa içlerine kadar yayıldığına

C) Sogd kökenli olduğuna

D) Dinî metinlerde kullanıldığına

E) Çin alfabesinden etkilendiğine

2015 LYS

20. Türklerde hayvancılığın gelişmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu savunulamaz?

A) Yaşam tarzı B) Coğrafi şartlar C) Din anlayışı

D) Ulaşım ve taşımacılık E) Ticaret

2015 YGS

21. İlk Türk devletlerinde toy adı verilen meclislerde; devlet meseleleri görüşülür, dinî tören, yarışma ve çeşitli eğlenceler yapılır, toyların sonlarında da halkın katıldığı şölenler, ziyafetler düzenlenirdi.

Buna göre toylarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Boylar arasında kaynaşmanın amaçlandığına
B) Sosyal ve kültürel konuların karara bağlandığına
C) Hükümdar kararlarının bağlayıcı olduğuna
D) Devletin üst düzey yöneticilerinin de katıldığına
E) İnanç sistemlerini olumlu etkilediğine

2016 LYS

22. İlk Türk Devletleri konusunun işlendiği derste Erhan Öğretmen öğrencilerine şu bilgileri vermiştir:

- Kırgızların saldırısı üzerine Ötüken'i terk edip güneye göçtüler.
- Bögü Kağan Dönemi'nde Maniheizm dinini kabul ettiler.
- Matbaanın Avrupa'ya gidişinde rol oynadılar.

Buna göre Erhan Öğretmen, öğrencilerine aşağıdaki Türk devletlerinin hangisi hakkında bilgi vermiştir?

A) Uygurlar B) Göktürkler C) Kumanlar

D) Karahitaylar E) Hazarlar

2016 LYS

23. Orhun Abidelerinde, "İnsanoğulları üzerine ecdadım Bumin Kağan, İstemi Yabgu ile tahta oturmuş; Türk milletinin ülkesini, töresini idare ve tanzim edivermiş... Asker sevk edip dört taraftaki kavmi hep itaat altına almış, hep muti kılmış." ifadeleri yer almaktadır.

Buna göre kağanla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Devleti töre kurallarıyla idare ettiğine

B) Yönetimde tek söz sahibi olduğuna

C) Teşkilatçı bir yapıya sahip olduğuna

D) Egemenliğini geniş alanlara yaydığına

E) Askerî gücünü etkin olarak kullandığına

2016 YGS

24. Tarih öğretmeni Yeşim Hanım öğrencilerinden, İlk Türk Devletleri'ndeki toplumsal yapının unsurlarını küçükten büyüğe doğru sıralamalarını istemiş; öğrenciler, şu cevapları vermiştir:

Onur: oguş-urug-boy-bodun

Meltem: oguş-boy-urug-bodun

Ramazan: bodun-boy-urug-oguş

İrem: oguş-urug-bodun-boy

Ahmet: urug-oguş-boy-budun

Bu öğrencilerden hangisi doğru cevabı vermiştir?

A) Onur B) Meltem C) Ramazan

D) İrem E) Ahmet

2017 LYS

25. Bilge Kağan'ın Kül Tigin Anıtı'na yazdırdığı aşağıdaki sözlerden hangisi, Göktürk Devleti'nin sosyal devlet anlayışına sahip olduğuna örnek olarak gösterilebilir?

A) Tanrı buyurduğu için kendim devletli olduğum için kağan oturdum.
B) Aç, fakir milleti hep toplattım. Fakir milleti zengin kıldım. Az milleti çok kıldım.
C) Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş. Bunlarla aldatıp uzak milleti hep yaklaştırırmış.
D) Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini, töreni kim bozabilir.
E) Türk milletini hep toplayıp il tutacağını burada vurdum, dört taraftaki millete hep baş eğdirdim.

2017 LYS

26. **İslamiyet öncesi dönemde Türklerin astronomi alanıyla ilgilendiklerine;**

I. On İki Hayvanlı Türk Takvimi'ni hazırlayıp kullanmaları,

II. Modern matbaaya kaynaklık edecek baskı sistemine sahip olmaları,

III. Kişisel süs eşyaları üzerine hayvan figürleri işlemeleri

faaliyetlerinden hangileri örnek olarak gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) II ve III

2017 LYS

27. Çin kaynaklarına göre Hunlarda Türk çocukları küçük yaştan itibaren koyunların üzerine binerek binicilik talimi yaparlar, biraz büyüyünce eline ok ve yay alarak kuş ve fareleri avlarlardı. Daha sonra da tilki ve tavşanları avlarlar, bu şekilde çok iyi bir atlı ve okçu olarak yetişirlerdi.

Buna göre Hunlarla ilgili olarak;

I. temel geçim kaynaklarının avcılık olduğu,

II. küçük yaşlardan itibaren savaş aletleri kullandıkları,

III. yaşam biçimlerinin askerî özelliklerini geliştirdiği

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

2017 YGS

28. Ammianus, "Hunlar piyade olarak savaşmaya hiç alışkın değillerdi. Şaşılacak kadar uzak mesafelere attıkları ve demir kadar sert ve öldürücü sivri kemikten uçlu oklarını atmada gösterdikleri maharete hiç kimse erişemezdi... Hunlar iyi savaşçılar olup yay ve kement kullanmakta eşsizdirler." demiştir.

Yalnız bu bilgiye göre Hunlarla ilgili olarak;

I. orduda onlu sistemi oluşturdukları,

II. savaş aletlerini etkin kullandıkları,

III. savaşlarda hilal taktiğini uyguladıkları

ifadelerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I ve III

2018 TYT

29. **Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk devletlerinde geçerli olan egemenlik sembol ve göstergelerinden biri değildir?**

A) Hutbe okutmak

B) Siyasi antlaşmalar yapmak

C) Para bastırmak

D) Kurultaya başkanlık yapmak

E) Yabancı elçileri kabul etmek

2018 AYT

30. **İslamiyet öncesi dönemde Orta Asya'da kurulan Türk devletleri hakkında bilgi almak isteyen bir araştırmacının, aşağıdakilerden hangisinin kaynaklarından faydalanması beklenir?**

A) Babil B) Mısır C) Roma D) Çin E) Hitit

2019 AYT

31. Asya Hun Devleti'nin dağılmasının ardından Hunlar, batıya doğru yayılmaya başlamış ve Karadeniz'in kuzeyinde bulunan Germen kavimlerini batıya doğru itmişlerdir. Kavimler Göçü adı verilen bu süreçte Hunlar Avrupa siyasetinde etkin hâle gelirken ikiye ayrılan Roma İmparatorluğu önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Kavimler Göçü'nün sonuçlarından biri olarak gösterilemez?

A) Türk kültürü Avrupa'da yayılmıştır.

B) Avrupa'nın etnik yapısı değişmiştir.

C) Roma İmparatorluğu güç kaybetmeye başlamıştır.

D) Bilim ve teknikte önemli gelişmeler yaşanmıştır.

E) Avrupa'da siyasi dengeler değişmiştir.

2019 TYT

32. **Kök Türk Devleti'nin yıkılmasının ardından Karadeniz'in kuzeyi ve Kafkaslar Bölgesi'nde kurulan ve yönetici zümresi Musevi olan Türk devleti, aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Avar B) İkinci Kök Türk C) Bulgar

D) Uygur E) Hazar

2020 AYT

33. Doğu-batı ticaret yolları üzerinde bulunan Uygurlar farklı inanç ve kültürlerden etkilenmişlerdir. Çin'den Budizmi, İran'dan Maniheizmi alan Uygurlar, Akdeniz Havzası'ndan Suriyeli rahipler ve Soğdlar aracılığıyla da Hristiyanlığı, Helenistik edebiyatı ve sanatı öğrenmişlerdir.

Buna göre Uygurlar ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Geniş bir coğrafya ile ilişki kurduklarına

B) Farklı dinleri benimsediklerine

C) Hoşgörülü bir toplum oluşturduklarına

D) Kültürel etkileşime açık olduklarına

E) Hâkim hayat tarzlarının göçebelik olduğuna

2020 TYT

34. **Göktürklere karşı sık sık ayaklanan, Uygurlar Dönemi'nde uğradıkları baskılar üzerine batıya göç eden ve Karahanlı Devleti'nin kuruluşunda rol oynayan Türk topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Avarlar B) Kıpçaklar C) Kimekler

D) Karluklar E) Peçenekler

2021 AYT

35. Timur, "han" soyundan gelmediği için "han, hakan, sultan" yerine "emir" unvanını kullanmıştır. **Bu durumun ortaya çıkmasında;**

I. ülüş,

II. kut,

III. töre

kavramlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

2021 AYT

36. **Doğu Roma İmparatorluğu'yla Avrupa Hunları arasında 434 yılında yapılan Margos Antlaşması'nın,**

• Doğu Roma bundan sonra Hunlara bağlı kavimlerle antlaşmalar yapmayacak,

• Doğu Roma, Hunlardan kaçanlara sığınma hakkı vermeyecek,

• Ticari münasebetler yine belirli sınır kasabalarında devam edecek,

• Doğu Roma'nın ödediği yıllık vergi iki katına çıkarılacak.

maddeleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Doğu Roma'nın, Avrupa Hunlarının siyasi üstünlüğünü kabul ettiğine

B) İki devlet arasındaki ekonomik ilişkilerin sürdürüleceğine

C) Avrupa Hunlarının kendilerine yönelik ittifakları engellemeye çalıştığına

D) Doğu Roma'ya uygulanan maddi yaptırımın artırıldığına

E) Akdeniz ticaretinin Avrupa Hunlarının kontrolüne girdiğine

2021 TYT

37. Böğü Kağan'dan (759-779) sonra başa geçen Uygur kağanlarının çoğu, Göktürk hükümdarlarının unvanlarında yer alan "Gök Tengride kut bulmuş" ibaresi yerine, "Ay Tengride kut bulmuş" ibaresini kullanmışlardır.

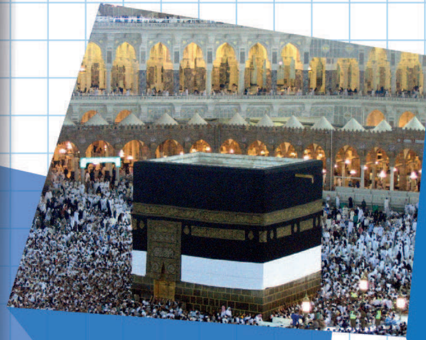
Uygur kağanlarının unvanlarında "Ay Tengride kut bulmuş" ibaresinin kullanılmasının nedeni aşağıdaki inançlardan hangisiyle ilgilidir?

A) Maniheizm B) Şamanizm C) Hristiyanlık

D) İslamiyet E) Zerdüştlük

2022 AYT

5. Ünite
İslam Medeniyetinin Doğuşu

Notlarım

Bilgi Havuzu

Haram aylarda Mekke'de kurulan Ukaz Panayırı'nda şiir yarışmaları düzenlenir, ticaret yapılır ve Kâbe'deki putlar ziyaret edilirdi.

İSLAMİYET ÖNCESİ GENEL DURUM

İslamiyet'in Doğduğu Dönemde Dünya

- Arabistan ve çevresinde dönemin iki büyük gücü olan Doğu Roma (Bizans) ve Sasani İmparatorlukları hüküm sürmüştür.
- Afrika'da, Kızıldeniz kıyılarında Habeş Krallığı kurulmuştur.
- Türklerin yoğun olarak yaşadığı İç Asya bölgesinde ise Kök Türk Devleti hüküm sürmüştür.

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası

- Arap Yarımadası; Hicaz, Yemen ve Necid olmak üzere başlıca üç bölgeye ayrılırdı. Bunlardan Hicaz; Mekke, Medine, Taif gibi önemli yerleşim birimlerini bünyesinde barındırırdı. Hicaz önemli ticaret yollarının geçtiği bir bölgeydi. Ayrıca Mekke ve Kâbe burada olduğundan önemli bir dinî merkezdi.
- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğduğu yıllarda Arap Yarımadası'nda siyasi birlik yoktu. Toplum kabilelerden oluşurdu. Kabileler arasında özellikle kan davalarına dayanan savaşlar sık görülürdü.
- Araplar, haram aylar olarak kabul edilen aylarda savaş yapmazlardı. Ancak bazı dönemlerde bu yasağı çiğnedikleri de görülürdü. Bu aylarda yapılan savaşlara Ficar Savaşları denirdi.
- Arabistan geneline putperestlik hâkimdi. Bunun yanı sıra Hristiyanlık, Musevilik, Haniflik gibi farklı inanışlar da mevcuttu.
- Arap Yarımadası'nda toplum medeni ve bedevi olmak üzere ikiye ayrılırdı.
- İslamiyet öncesi dönem, Cahiliye Dönemi olarak adlandırılmıştır.

HZ. MUHAMMED VE İSLAMİYET

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Peygamberliği

- Hz. Muhammed (s.a.v.), 571'de Mekke'de doğdu.
- Çok güvenilir bir kişi olduğundan kendisine Muhammedü'l-Emin dendi.
- Hz. Muhammed (s.a.v.), gençlik yıllarında Mekke'de zulme ve haksızlığa uğrayanların haklarını ve mallarını korumak amacıyla kurulmuş olan ve Erdemlilerin Yemini anlamına gelen Hilfu'l-Fudûl Anlaşması'na katıldı.
- Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ilk vahiy 610'da Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda geldi.
- İslam dini, Cahiliye Dönemi'nde başta putperestlik olmak üzere gündelik yaşamın bir parçası olan birçok kötü alışkanlığı yasakladı.
- Mekkeli putperestler İslamiyet'in yayılmasını önlemek için baskılara başladı. Hz. Muhammed (s.a.v.) artan baskılar nedeniyle Müslümanların Habeşistan'a göç etmelerine izin verdi (615-616).
- Medinelilerle Hz. Muhammed (s.a.v.) arasında önemli görüşmeler gerçekleşti. Akabe Görüşmeleri ya da Akabe Biatları (621-622) ile İslamiyet ilk kez Mekke dışında da yayılmaya başladı. Hz. Muhammed (s.a.v.), Akabe Görüşmeleri'nin ardından Medineli Müslümanların daveti üzerine Mekke'den Medine'ye göç etmeye karar verdi.

Hicret (622)

Hz. Muhammed (s.a.v.), yanına Hz. Ebu Bekir'i de alarak Medine'ye hicret etti (622). Hicret ile

- Medine'de İslam devletinin temelleri atıldı.
- İslamiyet daha rahat yayılma ortamına kavuştu.
- Medineli Müslümanlarla Müslüman olmayanlar arasında Müslümanların ilk anayasası kabul edilen Medine Sözleşmesi imzalandı.

İslamiyet'i Koruma ve Yaymaya Yönelik Mücadeleler

Bedir Savaşı (624)

- Müslümanların ilk savaşı ve ilk zaferidir.
- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) komutanlık özelliği ilk defa görüldü.
- Müslümanlar ilk kez ganimet elde etti. İslam savaş hukukunun temelleri atıldı.
- Mekkeli tutsaklardan okuma yazma bilenler, 10 müslümana okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakıldı.

Uhud Savaşı (625)
• Mekkeli müşrikler, Bedir Savaşı'nın intikamını almak ve Müslümanların denetimine geçen Suriye-Mısır ticaret yolunu tekrar ele geçirmek amacıyla harekete geçti.
• Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaralandığı bu savaşta Hz. Hamza şehit oldu.
• Savaş sonunda Mekkeli müşrikler tam bir galibiyet kazanamadan geri döndü.

Hendek Savaşı (627)
• Mekkeliler, Müslümanları tamamen yok etmek için Medine üzerine sefer düzenledi.
• Müslümanlar Medine etrafına derin bir hendek kazarak şehri savundu.
• Müslümanların son savunma savaşı olan Hendek Savaşı'nda mağlup Mekkeliler, yeni bir saldırıya geçme gücünü kendilerinde bulamadılar.

Hudeybiye Antlaşması (628)
• Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında yapıldı.
• Müslümanların ilk barış antlaşması ve ilk diplomatik zaferidir.
• Mekkeliler Müslümanların varlığını resmen tanımış oldu. Mekke'nin bazı ileri gelenleri bu antlaşma sonrasında Müslüman oldu.

Hayber'in Fethi (629)
• Müslümanların fethettiği ilk topraktır.
• Hayber Yahudileri vergi vermeleri (cizye) şartıyla topraklarında bırakıldı.
• Şam ticaret yollarının güvenliği sağlandı.

Mute Seferi (629)
• Mute Savaşı Müslümanlarla Bizans arasındaki ilk savaştır.
• Hz. Muhammed'in (s.a.v.) katılmadığı bu sefer, İslam ordusunun sayıca kendisinden çok fazla olan Bizans ordusuyla mücadele edebilecek seviyeye geldiğini gösterdi.

Mekke'nin Fethi (630)
• Mekkeli müşriklerin Hudeybiye Antlaşması'na uymaması üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.), ordusuyla Mekke üzerine yürüdü.
• Mekke'nin alınması ve Kâbe'nin putlardan temizlenmesi, Müslümanların siyasi ve ekonomik gücünü artırdı.

Huneyn ve Taif Seferi (630)
• Huneyn Seferi ile son putperest tehdidi de ortadan kalktı.
• Taiflilerin şiddetli direnişleri nedeniyle şehir Müslümanlar tarafından fethedilemedi. Ancak Taifliler ertesi yıl İslamiyet'i kabul etti.

Tebük Seferi (631)
• Bizans'ın Arabistan üzerine büyük bir sefer düzenleyeceği haberleri üzerine Müslümanlar tarafından gerçekleştirildi.
• Tebük'e gelindiğinde haberin asılsız olduğu öğrenildi.
• Arabistan dışına yapılan ilk sefer olma özelliği gösteren Tebük Seferi sırasında bölgede birçok kabile Müslümanlığı kabul etti.
• Hz. Muhammed'in (s.a.v.) son seferidir.

Notlarım

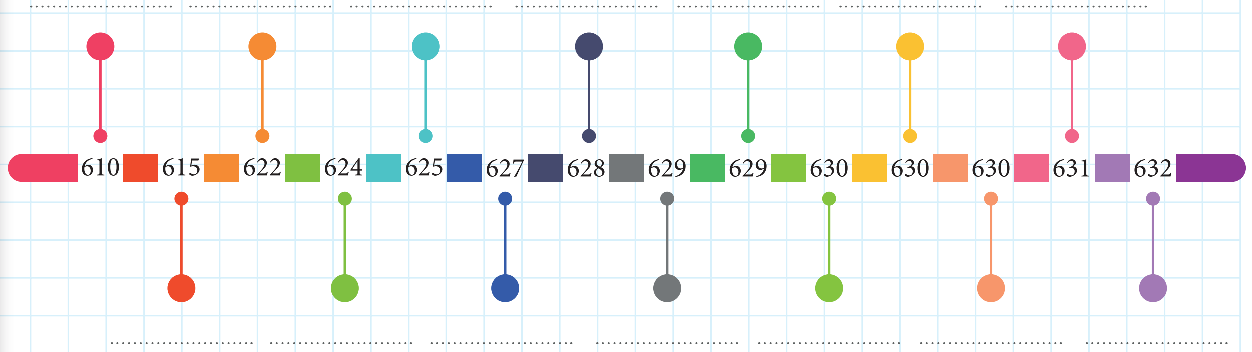
Bilgi Havuzu

Hz. Muhammed (s.a.v.) 632'de, hac ibadetini yapmak için ailesiyle Mekke'yi ziyaret etti. İslam tarihinde Veda Haccı olarak adlandırılan bu ibadet sırasında Veda Hutbesi'ni okudu. O, bu hutbesinde bütün insanlığı ilgilendiren evrensel mesajlar verdi. Veda Haccı'ndan sonra Medine'ye dönen Hz. Muhammed, (s.a.v.) 632'de evinde vefat etti.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

1. ETKİNLİK: İslamiyet'in ortaya çıktığı dönemdeki siyasi ve sosyal gelişmeleri aşağıda verilen tarih şeridi üzerine sırasıyla yerleştiriniz.

2. ETKİNLİK: İslamiyet'in doğduğu dönemde Arap Yarımadası, Asya, Avrupa ve Afrika'nın siyasi, dinî ve toplumsal yapısı hakkında öğrendiklerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.

	Siyasi Yapı	Dinî Yapı	Toplumsal Yapı
Arap Yarımadası			
Asya			
Avrupa			
Afrika			

3. ETKİNLİK: Bedevilik ile hadarilik kavramlarının ortak ve farklı yönlerini tabloda boş bırakılan ilgili alanlara yazınız.

KAVRAMLAR	ORTAK YÖNLERİ	FARKLI YÖNLERİ
BEDEVİLİK ve HADARİLİK		

DÖRT HALİFE DÖNEMİ (632-661)

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) vefatından sonra İslam devletinin başkanlığını yapan kişilere halife denmiştir. Dört Halife Dönemi'nde hanedanlık esasına dayalı bir yönetim görülmezdi. Halifeler, toplumun önde gelenleri arasında yapılan istişare ile seçilirdi.

Hz. Ebu Bekir Dönemi (632–634)

- Hz. Ebu Bekir, Arabistan'ın farklı bölgelerinde başlayan ve ridde adı verilen "dinden dönme" olaylarını bastırdı. Yemen'de ortaya çıkan yalancı peygamberler sorununu çözdü ve zekât vermek istemeyen isyancı Arap kabilelerini itaat altına aldı.
- Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde Kur'an-ı Kerim kitap hâline getirildi.
- Bizans'la yapılan Ecnâdeyn Savaşı sonrasında Suriye'nin fetih süreci başladı.

Hz. Ömer (634-644)

a) Fetihler
- 636 Yermük Savaşı ile Suriye ve Filistin coğrafyasının önemli şehirleri ele geçirildi.
- Bizans egemenliğindeki Mısır fethedildi. Kahire yakınlarında Fustat adı verilen "ordugâh şehir" kuruldu.
- Sasanilerle yapılan Köprü, Kâdisiye, Celûlâ ve Nihâvend Savaşları sonucunda Irak ve İran fethedildi (642).
- Horasan'a kadar olan bölgenin fethedilmesiyle Türklerle komşu olundu.

b) Teşkilatlanma
- Divan teşkilatı kuruldu.
- Ülke toprakları vilayetlere ayrılarak bu vilayetlere valiler ve kadılar atandı.
- İslam Devleti'nin hazinesi Beytü'l-mal oluşturuldu. Devlet görevlilerine maaş bağlandı.
- Ordu düzenli ve sürekli hâle getirildi. Irak, Mısır ve Suriye'de askerî garnizonlar oluşturuldu.
- Haberleşme sistemi geliştirildi.
- Hicrî takvim hazırlandı.

Hz. Osman Dönemi (644–656)

- İlk Türk–Arap savaşları başladı.
- İlk İslam donanması kuruldu ve Kıbrıs fethedildi. Zâtü's-Savârî Savaşı'nda Bizans'ı yenilgiye uğratan Müslümanlar ilk deniz savaşını kazandı.
- Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak Mısır, Şam, Basra, Kûfe gibi önemli şehirlere gönderildi.
- Trablus ve Tunus alınarak fetihler Kuzey Afrika'da sürdürüldü.
- Ordu komutanlıklarına ve valiliklere Emevi ailesinden gelenlerin atanması hoşnutsuzluklara sebep oldu. Çıkan isyanda Hz. Osman şehit edildi.

Hz. Ali Dönemi (656-661)

- Emevi ailesi üyeleri, Hz. Osman'ı öldürenleri yakalayıp cezalandırmadığını söyleyerek Hz. Ali'nin halifeliğini kabul etmedi.
- Bu dönemde yaşanan Cemel Vakası (Deve Olayı), Sıffin Savaşı ve Hakem Olayı ile İslam dünyasında siyasal bölünmeler yaşandı.
- Müslümanlar; Muaviye'den yana olanlar (Emeviler), Hz. Ali'den yana olanlar (Şiiler) ve Hz. Ali'ye ve Muaviye'ye karşı olanlar (Hariciler) olmak üzere üç gruba ayrıldı.
- Hz. Ali, Hariciler tarafından şehit edildi (661). Onun vefatıyla Dört Halife Dönemi sona erdi.

Notlarım

Bilgi Havuzu
642'de Mısır'ı fetheden Müslümanlar Kuzey Afrika'ya ulaştı. Böylece ikinci bir kıtaya ayak basılmış oldu. Ayrıca Hindistan'dan gelen Baharat Yolu üzerinde üstün konuma gelindi.

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

4. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen isimlerden uygun olanlarla tamamlayınız.

Hayber	Hendek	Zâtü's-Savârî	Bedir
Tebük	Akabe	Medine	Mute
Hudeybiye	Taif		

1. İslam savaş hukuku .... Savaşı sonrası oluşmaya başlamıştır.
2. Müslümanların ilk savunma savaşı .... Savaşı'dır.
3. Şam ticaret yolunun güvenliğinin sağlanması ve Yahudilerden cizye vergisinin ilk kez alınması .... in Fethi ile gerçekleşmiştir.
4. Müslümanlar ile Bizans arasındaki ilk mücadele .... Savaşı olmuştur.
5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) 621 ve 622 yıllarında Medineliler ile yaptığı görüşmelere .... Görüşmeleri denir.
6. İslam Devleti'nin ilk yazılı antlaşmasına .... Sözleşmesi denir.
7. Mekkeliler Müslümanları resmî olarak .... Antlaşması ile tanımıştır.
8. İslam tarihinde Arabistan dışına yapılan ilk sefer .... Seferi'dir.

5. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadenin karşısına doğrusunu yazınız.

	İfadeler	Doğru İfade
( )	İslamiyet'ten önce Arapların yaşadığı döneme Cahiliye Dönemi denir.	
( )	İslamiyet'ten önce Hicaz Bölgesi'nde sadece putperestlik inancı görülürdü.	
( )	Hz. Muhammed'in (s.a.v.) 621 ve 622 yıllarında Medineliler ile yaptığı görüşmelere Akabe Biatları denir.	
( )	İslam Devleti'nin ilk yazılı anayasası Medine Sözleşmesi'dir.	
( )	Tebük Seferi Arabistan dışına yapılan son seferdir.	
( )	Hudeybiye Antlaşması Mekke'nin Fethi üzerine imzalanmıştır.	

6. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ilk vahiy 610'da gelmiştir.

D → İlk İslam halifesi Hz. Muhammed'dir.

- D → Müslümanların Mekkeliler ile yaptığı ilk savaş Bedir Savaşı'dır.
  - D → 1. Çıkış
  - Y → 2. Çıkış
- Y → Huneyn Seferi ile Şam ticaret yolu güvenlik altına alınmıştır.
  - D → 3. Çıkış
  - Y → 4. Çıkış

Y → Hz. Muhammed'e Muhammedü'l-Emin unvanı İslamiyet'in gelmesi sonrasında verilmiştir.

- D → Mute Savaşı Müslümanlarla Bizans arasındaki ilk savaştır.
  - D → 5. Çıkış
  - Y → 6. Çıkış
- Y → 622'de Hz. Muhammed'in Hz. Ebu Bekir ile Mekke'den Medine'ye göçüne hicret denir.
  - D → 7. Çıkış
  - Y → 8. Çıkış

7. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda verilen olayların hangi halife döneminde yaşandığını karşısındaki satıra (X) işareti koyarak belirtiniz.

OLAYLAR	Hz. Ebu Bekir	Hz. Ömer	Hz. Osman	Hz. Ali
Yalancı peygamberler sorununun ortadan kaldırılması				
Hicrî takvimin oluşturulması				
Cemel Vakası'nın yaşanması				
Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesi				
Suriye, Irak ve İran'ın fethi				
İslam dünyasında ilk ayrılıkların yaşanması				
Kûfe'nin başkent yapılması				
Kıbrıs'ın fethedilmesi				

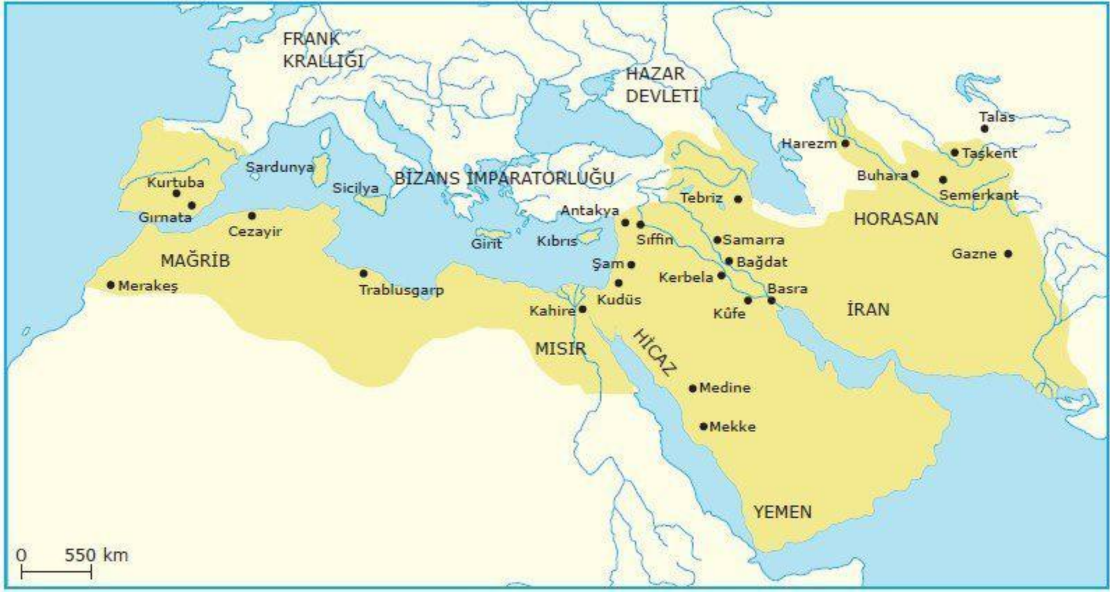
Notlarım

Notlarım

Bilgi Havuzu
Azat edilmiş köle anlamına gelen mevali tabiri Arap olmayan Müslümanlar için kullanılmıştır.

EMEVİLER (661-750)

- Emevi Devleti'nin kurucusu Muaviye, başkenti Şam'dır.
- İslam tarihinde İstanbul ilk kez Muaviye Dönemi'nde kuşatıldı. Bu kuşatma esnasında sahabeden Ebû Eyyûb el-Ensârî vefat etti.
- Aynı dönemde doğuda Afganistan'ın Kâbil şehri alınarak İndüs Nehri'ne ulaşıldı.
- Donanma güçlendirildi, Rodos ve Sakız adaları fethedildi.
- İslam tarihinde halifelik makamı için ilk defa bir veliaht tayin edildi; Muaviye'nin oğlu Yezid, babasının ölümünden sonra halife oldu.
- Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'in Yezid'in emriyle Kerbela'da şehit edilmesi, İslam dünyasında daha önce başlamış olan ayrılıkların keskinleşmesine yol açtı.
- Cezayir ve Fas'ın Müslümanların eline geçmesiyle Kuzey Afrika'nın fethi tamamlandı.
- Tarık Bin Ziyad komutasındaki İslam ordusu Vizigot Krallığı'nı yenerek İspanya'ya (Endülüs) girdi.
- Puvatya Savaşı'nda (732) Franklara yenilen Müslümanların Avrupa'daki ilerleyişi durdu.
- I. Velid Dönemi'nde Buhara, Semerkand ve Harezm gibi önemli Türk şehirleri Emevi hâkimiyetine girdi.
- İlk kez Abdülmelik Dönemi'nde Arapça resmî dil ilan edildi.
- Hanedan üyeleri arasındaki iktidar mücadeleleri ve uygulanan mevali politikasından memnun olmayan halkın isyanlarıyla Emevi Devleti zayıfladı ve Abbasilerin isyanıyla da yıkıldı.

Endülüs Emevileri (756-1031)

- Endülüs Emevi Devleti, Emevi ailesine mensup Abdurrahman bin Muaviye tarafından Kurtuba merkezli kurulan, günümüzde İspanya ve Portekiz adıyla bilinen topraklara hâkim İslam devletiydi.
- İç karışıklıklar nedeniyle zayıflayarak 1031'de parçalandı.
- Merkezi Gırnata olan Beni Ahmer Devleti, İspanya'da kurulan son İslam devleti oldu (1238-1492). İspanyolların 1492'de bu devlete son vermesiyle İspanya'daki İslam varlığı siyasi olarak sona erdi. İspanyol baskısı karşısında buradaki Müslüman ve Yahudilere Osmanlı Devleti yardım etti.

Endülüs Emevi Kültürünün Avrupa'ya Etkisi

- Endülüslü Müslümanlar, Avrupa toplumlarını İslam'la tanıştırdı ve bölgede İslamiyet'in yayılmasında etkili oldu.

• Müslümanların İspanya'da kurdukları medreselerde Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelen öğrenciler öğrenim gördü.
• İbn-i Rüşd, Musa b. Meymun, İbn-i Bacce gibi düşünür ve bilim insanları Avrupa'yı etkiledi.
• İslam dünyasının ünlü cerrahı Endülüslü Zehravî, "et-Tasrif" isimli eserinde döneminin cerrahi bilgilerini ve yeni yöntemleri tanıttı. Batı cerrahi uygulamalarının gelişmesinde Zehravî'nin büyük etkisi oldu.
• Kurtuba Camisi ve Gırnata'daki Elhamra Sarayı, Endülüs Emevi Devleti'nden günümüze kalan önemli mimari eserlerdir.

--« SIRA SİZDE »--

8. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kelimelerden uygun olanlarla tamamlayınız.

mevali | Abbasiler | saltanat | Nihavend | Tarık bin Ziyad | Muaviye | Puvatya | Beni Ahmer | Ömer bin Abdülaziz | I. Abdurrahman

1. Muaviye'nin, oğlu Yezid'i halife ilan etmesi ile halifelik .... hâlini almıştır.
2. İslam orduları .... komutasında İspanya'yı fethetmiştir.
3. İslamiyet'in yayılmasının önündeki en önemli engel Emevilerin uyguladığı .... politikasıdır.
4. Emevi Devleti .... tarafından kurulmuştur.
5. Emevi halifelerinden .... mevaliden alınan cizye vergisini kaldırmıştır.
6. Emevilerin Avrupa'daki ilerleyişi .... Savaşı ile son bulmuştur.
7. Endülüs Emevi Devleti .... tarafından kurulmuştur.
8. Emevilerin yıkılmasından sonra .... aynı coğrafyada yeni bir İslam devleti kurmuştur.

9. ETKİNLİK: Aşağıdaki metinden de yararlanarak soruyu cevaplayınız.

Hz. Hüseyin, Kûfelilerin ısrarlı talepleri karşısında önce Müslim b. Âkil'i Kûfe'ye göndermiş sonra da kendi gitmeye karar vermiştir. Henüz Kûfe'ye ulaşmadan Emevi ordusu tarafından Kerbela'da durdurulmuş, Yezid'e biat etme seçeneğinin dışında bir alternatif kendisine sunulmamıştır. Neticede büyük bir orduya karşı bir avuç insanla mücadele eden Hz. Hüseyin ve beraberindekiler hunharca şehit edilmiştir. Kerbela, günümüze değin etkisini sürdüren, Müslümanları derinden yaralayan, İslam tarihindeki ender olaylardan biridir.

Kerbela Olayı'nın İslam dünyası üzerindeki etkileri neler olmuştur? Açıklayınız.

....
....
....
....
....
....
....
....

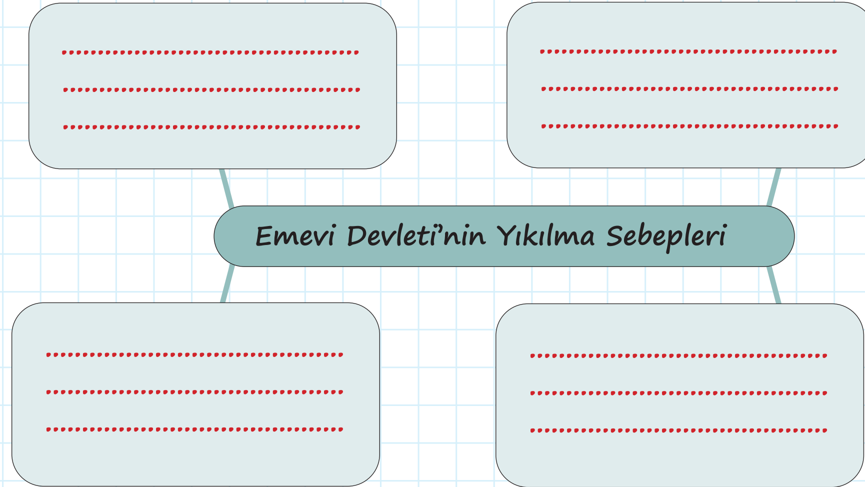
Notlarım

Notlarım

10. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda verilen boşluklara Emevi Halifesi Muaviye'nin döneminde fethedilen yerleri yazınız.

Fethedilen Yerler	

11. ETKİNLİK: Aşağıdaki şemaya Emevi Devleti'nin yıkılma sebeplerini yazınız.

ABBASİLER (750-1258)

- Ebu'l-Abbas tarafından kurulmuştur.
- Halife Mansur Dönemi'nde Bağdat şehri kurularak başkent ilan edilmiştir.
- Abbasiler Dönemi'nde mevali politikası terk edilmiş, Türkler ile Abbasiler arasındaki ilişkiler gelişmiştir.
- Harun Reşid Dönemi'nde, Bizans'tan gelebilecek tehditleri önlemek için Diyarbakır'dan Tarsus'a kadar sınır boylarına Avasım eyaleti kurulmuş; Türklerden oluşan askerî birlikler bu eyaletlere yerleştirilmiştir.
- Harun Reşid'in oğulları Halife Me'mun ve Mu'tasım Dönemlerinde ise Türklerin devlet içindeki etkinlikleri daha da artmıştır.
- Bağdat'ta kütüphane ve rasathanesiyle ünlenen "bilgelik evi" anlamındaki Beytü'l-hikme açılmıştır.
- Mu'tasım Dönemi'nde Bağdat yakınlarında kurulan Samarra kenti Türk askerleri için ordugâh olarak kullanılmıştır.
- Abbasiler kâğıt üretimine Talas Savaşı sonrasında başlamıştır.
- Abbasi Devleti'nde Türkler sadece ordu içinde değil devlet yönetiminde de etkili olmuştur.

Türk-Arap ilişkilerinin olumlu yönde gelişmesinde Abbasilerin Emevilere göre daha adil ve eşitlikçi politikalar izlemesi etkili olmuştur. 751'de Talas Savaşı'nda Çin'e karşı birleşen Abbasiler ve Türkler, İç Asya üzerindeki Çin tehlikesini ortadan kaldırmışlardır. Talas Savaşı sonrasında ise Türkler Müslüman olmaya başlamıştır.

MISIR'DA KURULAN TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

Tolunoğulları Devleti (868-905)

- Tolunoğlu Ahmed tarafından kurulan devletin merkezi Fustat'tır (Kahire).
- Mısır'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir.
- Tolunoğlu Camii, Mısır'da Türk usulü yaptırılan ilk camidir.
- Abbasiler tarafından yıkılmıştır.

İhşîdîler (Akşitler) (935-969)

- Muhammed b. Tuğç tarafından kurulmuştur.
- İhşîdîler, Mısır'da kurulan ikinci Türk devleti, Hicaz bölgesine hâkim olan ilk Türk-İslam devletidir.
- Fâtimiler tarafından yıkılmıştır.

Eyyubiler (1171-1250)

- Selahaddin Eyyubi tarafından kurulmuştur.
- 1187'de yapılan Hıttin Savaşı'nda Haçlılara karşı büyük bir başarı kazanan Selahaddin Eyyubi, Kudüs'ü fethetmiştir.
- Memlûklular tarafından yıkılmıştır.
- Mehmet Akif Ersoy, Selahaddin Eyyubi'yi "Şarkın en sevgili sultanı" olarak tanımlamıştır.

Memlûk (Kölemenler) Devleti (1250-1517)

- Eyyubi ordusundaki Türk asıllı Aybek tarafından kurulmuştur.
- Hicaz'ı yöneten ilk Türk-İslam devletidir.
- İslam dünyasını tehdit eden Moğollar ile yapılan Ayn-ı Calut Savaşı'nı kazanmıştır (1260).
- 1517'de Osmanlı Devleti tarafından yıkılmıştır.

Notlarım

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

12. ETKİNLİK: Aşağıdaki metni okuyunuz, metnin altında verilen yargılardan doğru olanların sonundaki kutucuğu "√" ile, yanlış olanları "X" ile işaretleyiniz.

Büveyhi Hâkimiyetinin Sona Ermesi

Abbasi Halifesi Kâim Bi-Emrillah, Bağdat'ta Büveyhilerin ve Türk komutanı Arslan Besâsirî'nin baskısıyla içine düştükleri maddi sefaletten şikâyetçiydi. Ayrıca Arslan Besâsirî'nin Mısır Fâtımi Devleti ile irtibata geçmesi bardağı taşıran son damla oldu. Abbasi Halifesi o sırada Rey'de bulunan Tuğrul Bey'e elçi göndererek ısrarla Bağdat'a davet etti ve içinde bulundukları bu güç durumdan kendilerini kurtarmasını istedi.

Daha sonra Abbasi Halifesi Kâim bi-Emrillah, davetine cevap veren Tuğrul Bey'i "Müslümanların Hükümdarı" ilan ettikten sonra Bağdat'ta Cuma hutbesini onun adına okuttu. Tuğrul Bey 1055'te hac yollarının güvenliğini sağlamak için geldiğini söyleyerek Irak'a, yani halifenin hüküm sürdüğü bölgeye girdi. Halifenin daveti üzere Bağdat'a gelen Tuğrul Bey, Büveyhi hükümdarı Meliku'r-Rahim'i etkisiz hâle getirerek Büveyhi Devleti'nin Bağdat'taki 110 yıllık hâkimiyetine son verdi.

A	B
I. Abbasi Devleti'nde Türkler, sadece ordu içinde güç kazanmıştır.	☐
II. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey, Bağdat'ı kurtararak halifeye dinî itibarını iade etmiştir.	☐
III. Abbasi halifesi, Tuğrul Bey'in siyasi varlığını tanımıştır.	☐
IV. Tuğrul Bey Büveyhi Devleti'nin Bağdat'ta hüküm sürmesine izin vermiştir.	☐

13. ETKİNLİK: Kutucuklarda verilen devlet isimlerini aşağıdaki açıklamalarla eşleştirerek doğru rakamı ifadenin başındaki ◯ içine yazınız.

① Emeviler	② Abbasiler	③ Tolunoğulları
④ Eyyubiler	⑤ Memlûkler	⑥ İhşîdîler

◯ 751'de Talas Savaşı'nda bazı Türk boylarının desteğini alarak Çin'i yenilgiye uğratmıştır.

◯ 868'de kurulmuştur, merkezi Fustat'tır (Kahire).

◯ İslam dünyasını tehdit eden Moğollar ile yapılan Ayn-ı Calut Savaşı'nı kazanmışlardır.

◯ Abdülmelik Dönemi'nde Arapça resmî dil ilan edilmiştir.

◯ 1187'de Hıttin Savaşı'nda Haçlılara karşı büyük bir başarı kazanarak Kudüs'ü fethetmişlerdir.

Notlarım

14. ETKİNLİK: Görsel ve metinlerden yararlanarak İslam tarihi açısından önem taşıyan ibadet yerlerinin adlarını metinlerin altlarındaki bölüme yazınız.

	
Müslümanların ilk kıblesi olan ve avlusundaki Kubbet'üs-Sahra'dan Hz. Muhammed'in (s.a.v.) göğe yükseldiğine inanılan, Yahudilerin ise bazı dinî ritüellerini yaptığı Kudüs'teki kutsal mekân.	Halife Mu'tasım tarafından Bağdat yakınlarında kurularak, Abbasilere başkentlik yapan ve Türk askerleri için de ordugâh olarak kullanılan şehirden adını alan cami.
A	B ....
	
Mısır'da Tolunoğulları tarafından Türk mimarisine göre inşa edilen ilk camidir.	Sosyal, siyasi, ilmî ve dinî hayattaki yeri oldukça önemli olan Şam'da Emeviler Devri'nde yapılmış; mimari özellikleri ve süslemelerindeki ihtişam ile dikkat çeken cami.
C	D ....

Notlarım

15. ETKİNLİK: Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başını "√" ile, yanlış olanların başını "X" ile işaretleyiniz. Yanlış olduğunu düşündüğünüz yargının doğrusunu altındaki noktalı yere yazınız.

a) ( ) Emevilerin başkenti Şam'dır.

....

b) ( ) Abbasilerde Türk ve İranlılar devlet içinde etkin hâle gelmiştir.

....

c) ( ) Abbasi Devleti'nin başkenti Medine'dir.

....

ç) ( ) Selahaddin Eyyubi, Hıttin Savaşı'nda Kudüs'ü fethetmiştir.

....

d) ( ) İhşîdîler, Abbasiler tarafından yıkılmıştır.

....

e) ( ) Memlûklular, Moğollar ile yapılan Ayn-ı Calut Savaşı'nı kazanmıştır.

....

f) ( ) Emeviler, güçlü donanmaları sayesinde önemli fetihler yapmıştır.

....

g) ( ) Abbasiler Dönemi'nde Türk-Arap ilişkileri olumlu yönde gelişmiştir.

....

ğ) ( ) Tolunoğulları, Abbasiler tarafından yıkılmıştır.

....

İSLAM MEDENİYETİNDE İLİM

İlim, genellikle "bilgi" ve "bilim" karşılığında kullanılır. İslam kültüründe ise hiçbir sınırlama olmadan "insan şuuruna konu olan her şey" şeklinde tanımlanan kapsamlı bir terimdir.

İslam Medeniyetinin İlim ve Eğitim Kurumları

Beytü'l-hikme	Medreseler	Camiler	Kütüphaneler
Bilgelik ve hikmet evi anlamına gelir. İlk Beytü'l-hikme Abbasi Halifesi Me'mun tarafından Bağdat'ta kurulmuştur. Bu kurum çeşitli alan ve dillerdeki eserlerin Arapçaya çevrildiği bir tercüme merkezi olmasının yanı sıra bir akademi ve halka açık kütüphane olarak da hizmet vermiştir.	Ders verilen yer anlamına gelen medrese, İslam tarihinde orta ve yüksek dereceli eğitim-öğretim kurumlarının genel adıdır. İlk medreselerin ne zaman kurulduğu hakkında farklı görüşler bulunsa da Abbasiler Dönemi'nde inşa edildikleri düşünülmektedir. Nizâmülmülk'ün Nîşâbur ve özellikle Bağdat'ta açtırdığı Nizâmiye Medreseleri, bu kurumların en bilinen örneklerindendir.	Hz. Muhammed (s.a.v.) Hicret'ten sonra Medine'de inşa edilen Mescid-i Nebevî'yi aynı zamanda bir okul hâline getirmiştir. Böylelikle İslam dünyasında mescitler ve camiler ibadetin yanı sıra eğitim öğretim amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır.	İslam dünyasının gerçek anlamdaki ilk kütüphanesi Emeviler Dönemi'nde Şam'da kurulmuştur. Sultanların saraylarında, bazı âlimlerin evlerinde özel kütüphaneler olduğu gibi büyük camilerin yanında da halka açık kütüphaneler yapılmıştır.
	Mir Arap Medresesi, Buhara-Özbekistan	El Ezher Camisi, Kahire-Mısır	El-Vâsitî tarafından el-Harîrî'nin Makâmât'ına yapılmış minyatür, "Bir Basra Kütüphanesinde Ders" (1237)

Notlarım

Bilgi Havuzu

Beytü'l-hikme'de Aristo'nun, Öklid'in, Batlamyus'un, Galen'in ve ünlü hekim Hipokrat'ın eserlerinden Arapçaya çeviriler yapılmıştır.

Notlarım

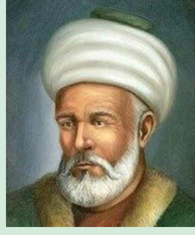
Bilgi Havuzu
Uluslararası Astronomi Birliği (IAU) tarafından Ay'daki büyük kraterlerden birine, bilim tarihindeki önemi sebebiyle İbn-i Sina adı verilmiştir.

Bilgi Havuzu
Farabi musiki alanındaki çalışmalarında ud, kanun gibi müzik aletlerinden ilk bahseden âlimdir.

İslam Medeniyetinde Âlimler

Farabi (871 ?-950)

- Batı'da Alfarabius olarak tanınan filozof, siyaset ve müzik kuramcısıdır.
- Mantık alanındaki yetkinliği sebebiyle Aristo'dan sonra muallim-i sanî (ikinci öğretmen) kabul edilmiştir.
- Farabi'nin kaleme aldığı İhsâü'l Ulûm (İlimlerin Sayımı), El-Medinetü'l-Fâzıla (İdeal Devlet) felsefenin önemli eserlerindendir.
- Farabi çalışmaları ile Rousseau, Leibniz, Kant, Bergson gibi birçok düşünürü etkilemiştir.

İmam Gazali (1058-1111)

- Fıkıh, hadis, akaid, gramer, felsefe gibi ilimlerde eğitim alan İmam Gazali, Bağdat Nizamiye Medresesi'nde başmüderris olarak görev yapmıştır.
- Tehafütü'l-Felasife (Filozofların Tutarsızlıkları) ve İhyâü Ulûmi'd-Din (Din İlimlerinin Yeniden Yapılandırılması) adlı eserleri meşhurdur. İhyâü Ulûmi'd-Din adlı eserinde başta tasavvuf ve ahlâk olmak üzere fıkıh, kelam gibi ilimlere yeni yaklaşımlar getirmiştir.

İbn-i Sina (980-1037)

- Batı'da Avicenna, İslam dünyasında ise Şeyh el-Reis olarak tanınmış hekim ve filozoftur.
- Ufuk açısını ölçmek amacıyla icat ettiği "azimut halkası" zaman içinde teleskopa uyarlanmıştır.
- İbn-i Sina'nın en önemli eseri El-Kanûn fi't-Tıb'dır. Tıp ansiklopedisi niteliğindeki bu eser, dört yüz yıl Batı'da ders kitabı olarak okutulmuş, Latinceye birçok kez çevrilmiştir.

İbn-i Rüşd (1126-1198)

- Endülüs'ün Kurtuba kentinde doğan İbn-i Rüşd, Batı'da Averroes olarak tanınmıştır.
- Felsefe, tıp, optik, astronomi gibi alanlarda birçok eser kaleme almıştır.
- Yaptığı çalışmalarla güneş lekelerini ilk gözlemleyen bilgindir.

Orta Çağ İslam Dünyasında İlim ve Batı'ya Etkileri

- Antik Yunan, Hint, İran ve Arap medeniyetlerinin bileşimi olan İslam medeniyeti kısa sürede özgün ve gelişmiş bir medeniyet hâline dönüşmüştür.
- VIII. yüzyıldan itibaren Müslüman devlet adamlarının desteğiyle Aristo, Platon, Sokrates ve daha nice Antik Dönem filozofunun eserleri Arapçaya çevrilmiştir.
- İslam coğrafyasında tercüme edilen veya Müslüman âlimler tarafından üretilen eserler; Endülüs, Sicilya veya Haçlı Seferleri yoluyla Batı'ya aktarılmıştır.
- Kindî, Farabi, İbn-i Sina, İbn-i Haldun, İbn Tufeyl, Cabir b. Hayyan, İbn-i Rüşd, Hallac-ı Mansur, İbn-i Arabi, Râzi, Harizmi, Biruni, Ömer Hayyam gibi âlimlere ait eserlerin tercüme edilmesi Avrupa aydınlanmasını harekete geçirmiştir.
- Arapça eserlerin Latinceye çevirilmesi XII. yüzyılda Toledo'da başlamıştır. Toledo Başpiskoposu; şehirde bir tercüme merkezi açtırarak İbn-i Sina ve Farabi'nin eserlerini, Aristo'nun Arapçaya çevrilmiş eserlerini ve Müslüman bilim insanlarının bu eserlere yaptığı yorumları tercüme ettirmiştir.

ENDÜLÜS'TE İLİM

- Endülüs, Müslümanların İber Yarımadası'na verdiği isimdir.
- Müslümanlar VIII. yüzyıldan itibaren Endülüs'te görkemli bir medeniyet kurmuştur.
- Endülüs Müslümanları İspanya'nın Kordoba (Kurtuba), Sevilla (İşbiliye), Toledo (Tuleytula) ve Granada (Gırnata) şehirlerini birer ilim merkezi hâline getirmiştir.
- İbn-i Rüşd, İbn-i Haldun, Zehravi gibi önemli isimler yetişmiştir.
- Hristiyanların Endülüs topraklarını tekrar ele geçirmesiyle felsefe, astronomi, tıp, matematik, kimya, tarih, coğrafya vb. alanlardaki pek çok Arapça eser Latinceye çevrilmiş; İslam medeniyetinin birikimleri Batı'ya aktarılmıştır. Orta Çağ Avrupası bu çeviriler sayesinde eski Yunan felsefesini ve özellikle Aristo'yu tanımış, Avrupa'da düşünsel alanda büyük bir uyanışın zemini hazırlanmıştır.

KARANLIK ÇAĞ

- Skolastik düşüncenin hâkimiyeti altına giren Avrupa'da IV. yüzyıl başlarından X. yüzyıla kadar süren, bilim ve felsefeden uzak döneme "Karanlık Çağ" adı verilmektedir.
- Orta Çağ Avrupası'nda Katolik Kilisesi'nin baskısıyla özgür düşüncenin ve bilimin reddedildiği bir dönem yaşanırken Müslümanların fethettiği topraklarda tersine bir süreç yaşanmıştır.
- VIII. yüzyıldan itibaren Antik Yunan kültürüne ve Helenizm'e ait bilimsel ve felsefi bilgilere ilgi gösteren Müslüman âlimler, tercüme faaliyetlerinin yanı sıra özgün eserler vererek bilim tarihine katkıda bulunmuşlardır.

Notlarım

Bilgi Havuzu
Gerek İran'daki Cundişapur Tıp Okulu gerekse İslam dünyasındaki hastaneler Avrupa'da kurulacak hastanelere örnek olmuştur.

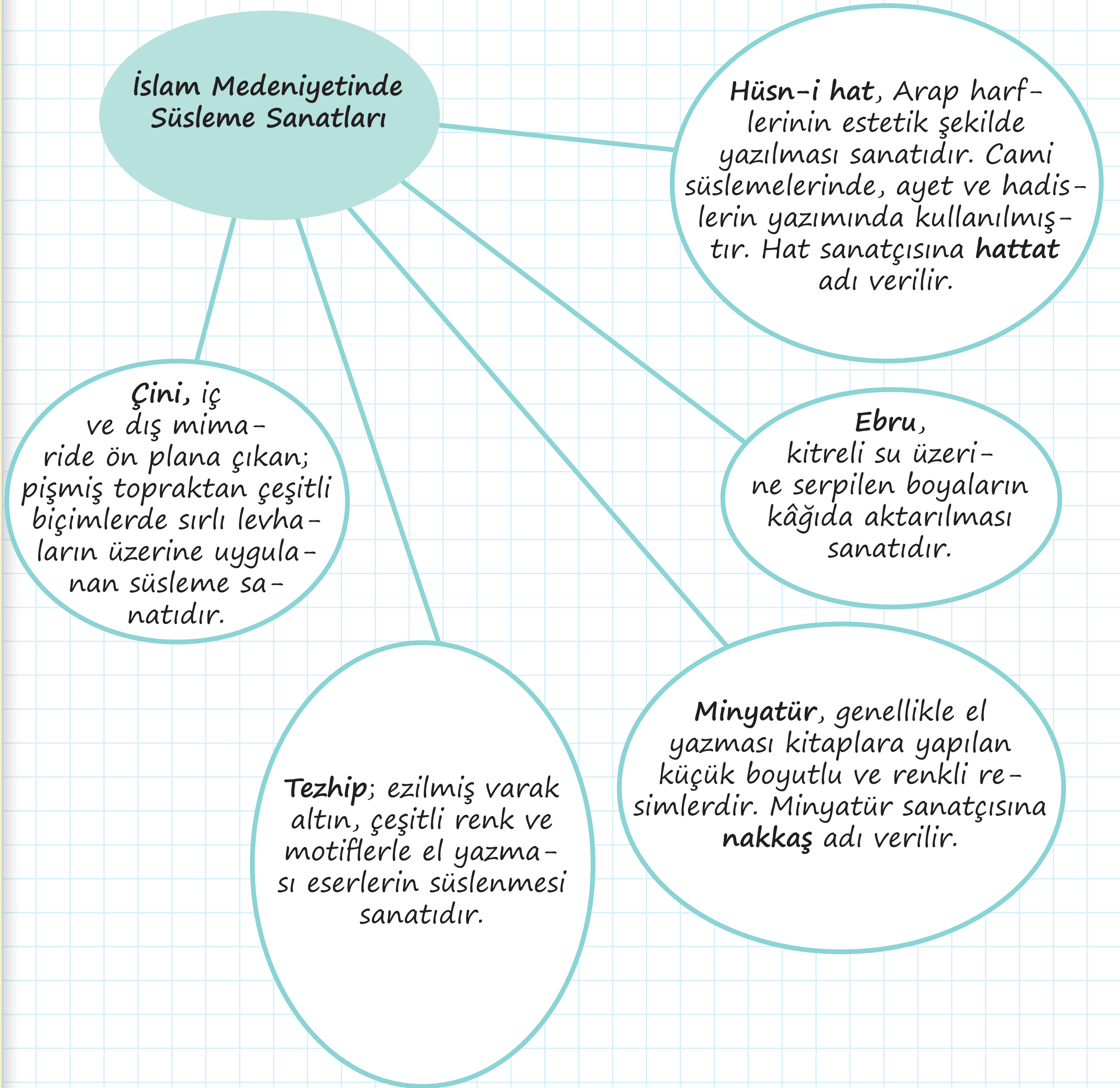
Bilgi Havuzu
Astronominin uygulama alanı olan gözlemevleri, organize bir kurum şeklinde ilk defa İslâm dünyasında karşımıza çıkar. İlk gözlemevi, Abbasi Halifesi Me'mun zamanında Bağdat'ta inşa edilmiştir.

Notlarım

İslam Medeniyetinde Sanat

- İhtiyaçlar çerçevesinde şekillenen İslam sanatında zaman içerisinde işlevsellik ve estetik kaygılar ön plana çıkmıştır.
- İslam medeniyetinde en fazla ilerleme gösteren sanat dalı mimari olmuş; cami, medrese, hamam, saray, han, kervansaray, çeşme, darüşşifa gibi yapılar İslam'ın ana prensiplerine ters düşmeyecek şekilde inşa edilmiştir.

Putperestlikle mücadele sebebiyle İslam ibadethanelerinde resim veya canlı figürlere yer verilmemiş, heykele ise hiçbir zaman müsaade edilmemiştir. Bu durum hüsn-i hat, tezhip, ebru, minyatür, çini gibi süsleme sanatlarının daha fazla gelişme göstermesinde etkili olmuştur.

--« SIRA SİZDE »--

Notlarım

16. ETKİNLİK: **Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başındaki parantezi "√" ile, yanlış olanların başındaki parantezi "X" ile işaretleyiniz. Yanlış olduğunu düşündüğünüz yargının doğrusunu altındaki noktalı yere yazınız.**

( ) İslam sanatı ihtiyaçlar çerçevesinde şekillenmiştir.

....

( ) Endülüs, Müslümanların İtalya Yarımadası'na verdiği isimdir.

....

( ) Orta Çağ'ın "Karanlık Çağ" olduğu algısı İslam ve Doğu ülkeleri için geçerlidir.

....

( ) Antik Yunan filozoflarına ait eserlerin Orta Çağ'da Müslüman âlimler tarafından Arapçaya çevrilmiş olması bu eserlerin unutulmasını engellemiştir.

....

( ) İlk Beytü'l-hikme Abbasi Halifesi Me'mun tarafından kurulmuştur.

....

17. ETKİNLİK: **Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri doğru kelimelerle tamamlayınız.**

1. Farabi, mantık alanındaki yetkinliği sebebiyle Aristo'dan sonra .... kabul edilmiştir.
2. Ünlü hekim ve filozof İbn-i Sina Batı'da .... olarak tanınır.
3. İhyâü Ulûmi'd-Din adlı eserinde ...., başta tasavvuf ve ahlak olmak üzere fıkıh, kelam gibi ilimlere yeni yaklaşımlar getirmiştir.
4. Batıda .... olarak bilinen İbn-i Rüşd, Endülüslü Müslüman bir hekim ve âlimdir.
5. Büyük Selçuklu veziri Nizâmülmülk tarafından Nişabur ve özellikle Bağdat'ta açtırılan .... Medreseleri çağının en önemli eğitim kurumlarıdır.

18. ETKİNLİK: Aşağıdaki görsellerde İslam sanatı ile ilgili hangi örneklere yer verildiğini noktalı alanlara yazınız. Bir görselin birden fazla sanat dalı ile ilgili olabileceğini göz önünde bulundurunuz.

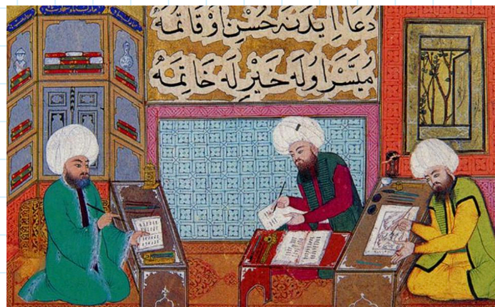
....

....

....

....

Notlarım

19. ETKİNLİK: **Aşağıdaki metni okuyarak soruyu cevaplayınız.**

750'de Abbasilerin Emevi Devleti'ni yıkmasıyla Endülüs bölgesini denetimi altında tutan I. Abdurrahman, 756'da Endülüs Emevileri adıyla yeni bir emirlik kurdu ve Abbasilerle siyasi ve bilimsel alanda rekabete başladı. Kısa sürede Kurtuba bir bilim merkezi hâline geldi. Bu dönemde felsefe, astronomi, tıp alanında çok seçkin araştırmacılar yetişti. Endülüs, medeniyet tarihini iki yönden etkilemiştir. Birincisi İbn Rüşd gibi filozoflar aracılığı ile Aristoteles yeniden gündeme gelmiş ve bu sayede Aristotelesçilik daha doğru bir biçimde tanıtılmış ve yaygınlaşmıştır. İkincisi ise Endülüs'ün, Yunan ve İslam biliminin Batı'ya aktarımında bir köprü görevi görmüş olmasıdır. Burada bulunan okullarda yetişenler, XII. yüzyılda bilim ve felsefe eserlerini Arapçadan Latince ve İbraniceye çevirmiş; Avrupa medeniyetinin kültürel zeminini hazırlamışlardır.

"İslam bilimi, Avrupa medeniyetinin kültürel zemininin hazırlanmasında etkilidir." yargısını hangi gerekçelerle doğrulayabilirsiniz?

....

....

....

....

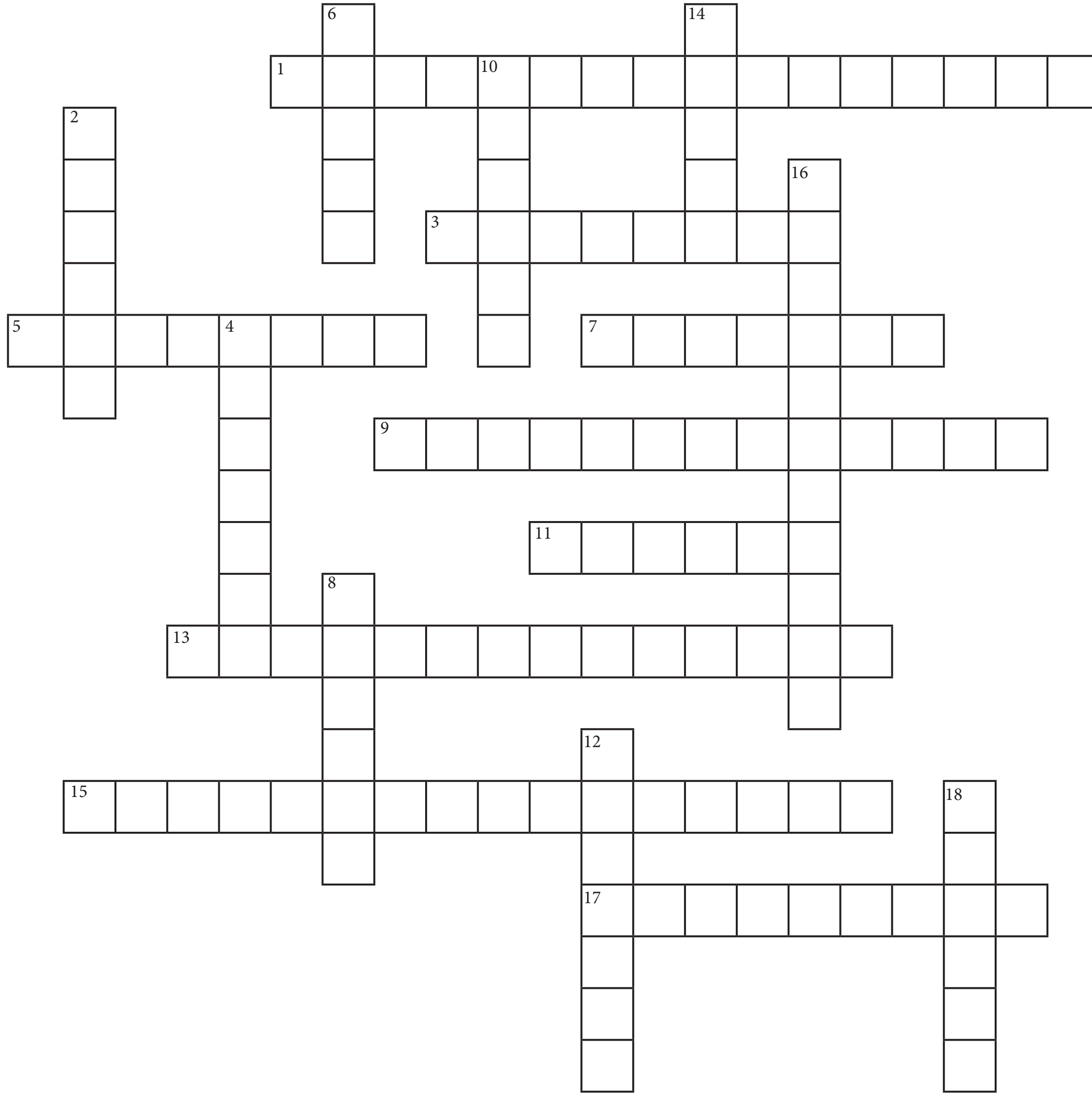
....

....

....

....

Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. 1187'de Haçlılar ile yaptığı Hıttin Savaşı'nı kazanarak Kudüs'ü fetheden komutan.

3. Selçuklu veziri Nizâmülmülk tarafından kurulan medrese.

5. Batıda Avicenna, İslam dünyasında ise Şeyh el-Reis adıyla tanınan İslam bilgini.

7. Emevilerin Avrupa'daki ilerleyişinin durmasına sebep olan savaş.

9. Mısır'da kurulan ilk Müslüman Türk devleti.

11. Emevilerin, Arap olmayan Müslümanlar için köle anlamında kullandıkları deyim.

13. Arap toplumunun İslam öncesi durumunu ifade eden kavram.

15. Hz. Muhammed Dönemi'nde Medine'de yaşayan Müslümanlar ile diğer dinlere mensup olanlar arasında imzalanan sözleşme.

17. Hz. Ömer Dönemi'nde kurulan devlet hazinesi.

Yukarıdan Aşağıya

2. Aristo'dan sonra ikinci öğretmen lakabıyla bilinen filozof.

4. Abbasiler Dönemi'nde Türklerin kültürel kimliğini ve askerî özelliklerini korumak için kurulan şehir.

6. Hz. Muhammed Dönemi'nde Arabistan dışına yapılan ilk sefer.

8. 622'de Hz. Muhammed ve Hz. Ebu Bekir'in bir grup Müslümanla Mekke'den Medine'ye yaptığı göç.

10. Hz. Muhammed'den sonra gelen İslam devlet yöneticilerine verilen isim.

12. Müslümanlar arasında toplumsal ayrımların kesinleştiği olayın adı.

14. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicreti başlangıç kabul edilerek yapılan takvim.

16. Abbasi Halifesi el-Me'mun tarafından Bağdat'ta kurulan eğitim kurumu.

18. Abbasilerin, Bizans sınırında Türk askerlerini yerleştirdikleri şehirler.

Aşağıda Test I-VII'de yer alan çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

Test I

1.

İslamiyet'in doğuşu sırasında Asya, Avrupa ve Afrika'nın siyasi durumunu gösteren haritaya göre Arap Yarımadası'yla ilgili olarak

I. Asya'nın güneybatısında yer almaktadır.

II. Kutsal şehirlere ev sahipliği yapmaktadır.

III. Siyasi birlik mevcuttur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

2. Mekkeliler ile Müslümanlar arasında yapılan Hudeybiye Antlaşması ile Müslümanların varlığı Mekkeliler tarafından resmen tanınmıştır.

Hudeybiye Antlaşması'nda

- İki taraf 10 yıl boyunca birbiriyle savaşmayacak.
- Müslümanlar, o yıl umre yapmayacak ertesi yıl üç gün süre ile umre yapabilecek.
- Velisinin izni olmadan Müslüman olan Mekkeli çocuklar iade edilecek, Medine'den Mekke'ye sığınanlar ise iade edilmeyecek.
- İsteyen Arap kabileleri, Mekkeliler ya da Müslümanlar ile antlaşma yapabilecek.

maddeleri yer almıştır. Bu antlaşma hükümlerine göre Müslümanların

I. barışın korunması,

II. sınırların genişletilmesi,

III. antlaşmalar hukukuna bağlı kalınması

politikalarından hangilerini savunduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve III E) I, II ve III

3

I. Grup	II. Grup
I. İstanbul kuşatılmış ama alınamamış, Rodos ve Sakız adaları ise fethedilmiştir.	Emeviler
II. Müslümanlar, Arap olmayan Müslümanlar (mevali) ve köleler olarak sınıflara ayrılmıştır.	Abbasiler
III. Devlet yönetiminde ordu komutanları etkili olmuş, belirli bir hanedan tarafından yönetilmemişlerdir.	Memlûklular

Tabloda I. grupta verilen gelişmelerden hangileri, II. grupta verilen devletlerle doğru eşleştirilmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

4. Farabi Türkistan'ın Farab şehrinde doğmuş, 871 ?-950 yılları arasında yaşamış ünlü Türk düşünürü ve bilim adamıdır. Buhara, Bağdat, Şam, Kahire gibi zamanın önemli bilim merkezlerini dolaşmıştır. Felsefe, matematik, mantık, siyaset bilimi ve musiki alanında önemli eserler yazmıştır. İslam dünyasında felsefe alanında muallim-i evvel (ilk öğretmen) olarak tanınan Aristo ile kıyaslanmakta ve muallim-i sanî (ikinci öğretmen) olarak anılmaktadır. Farabi; bilim, felsefe alanına katkılarından dolayı Batı dünyasında "Alpharabius" olarak tanınmaktadır.

Bu metne göre Farabi ile ilgili olarak

I. Çok yönlü bir düşünürdür.

II. Pozitif bilimlere katkı sağlamıştır.

III. Aristo'yu düşünceleri ile etkilemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

5.

Bilgi	D	Y
Ebû Eyyûb el-Ensârî, Müslümanların ilk İstanbul kuşatmasına katılmıştır.	✔	
İslam fetihleri Avrupa kıtasında ilk olarak VIII. yüzyılda Araplar tarafından Endülüs adı verilen İspanya topraklarına gerçekleştirilmiştir.	✔	
Abbasiler Dönemi'nde halifelik saltanata dönüşmüştür.		✔
Emeviler, Türkler için Avasım şehirlerini kurmuşlardır.		✔
Tolunoğulları Mısır'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir.	✔	

Canan, "İslam Medeniyetinin Doğuşu" ünitesi ile ilgili sınavın doğru yanlış bölümünde yukarıdaki cevapları vermiştir.

Buna göre Canan'ın cevaplarından kaç tanesi doğrudur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

6. **İslam dünyasında görülen**

I. Cemel Olayı,

II. Sıffin Savaşı,

III. Kerbela Olayı

gelişmelerinden hangilerinin iç karışıklıklara neden olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

7. **Aşağıdakilerden hangisi Hz. Ömer Dönemi'nde yapılan teşkilatlanma faaliyetlerinden biri değildir?**

A) Divan teşkilatının kurulması

B) Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesi

C) İkta sisteminin temellerinin atılması

D) Devlet hazinesi olan Beytü'l-mal'ın kurulması

E) Düzenli ordunun oluşturulması

8. Hz. Osman, İslam Devleti'nde valilik, komutanlık gibi önemli görevlere kendi soyundan kişileri atamıştır. Hz. Osman'ın bu tutumu tepkilere yol açmıştır.

Bu durum,

I. Müslümanlar arasında hoşnutsuzlukların görülmesi,

II. yöneticilere karşı ayaklanmalar çıkması,

III. Halifeye suikast düzenlenmesi

gelişmelerinden hangilerini doğrulamaktadır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) II ve III E) I, II ve III

9. Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde görevlendirilen bir heyet Kur'an ayetlerini toplamıştır.

Kur'an Hz. Osman Dönemi'nde çoğaltılarak çeşitli vilayetlere gönderilmiştir.

Bu çalışmalarla ulaşılmak istenen temel amaç aşağıdakilerden hangisidir?

A) İslam dünyasındaki mezhep ayrılıklarını ortadan kaldırmak

B) İslamiyet'in daha geniş alanlara yayılmasını sağlamak

C) İslam dünyasında yabancı kültürlerin etkisine son vermek

D) Kur'an'ın özgün hâlinin bozulma tehlikesini önlemek

E) Arap milliyetçiliği politikasına son verip ümmetçilik politikasını egemen kılmak

10. **Emevilerin**

I. saltanata dayalı yönetim,

II. fethe dayalı dış politika,

III. Arap milliyetçiliği

anlayışlarından hangilerine dayanarak Dört Halife Dönemi'ndeki uygulamalardan uzaklaştığı ileri sürülebilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

1. Hz. Muhammed (s.a.v.), 571'de Arap Yarımadası'nın önemli merkezlerinden Mekke şehrinde doğmuştur. Arap Yarımadası; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine yakın olduğu önemli bir noktada bulunmaktadır.

Buna göre İslamiyet'in ortaya çıktığı VII. yüzyılda Arap Yarımadası'nın yakın çevresinde

I. Doğu Roma İmparatorluğu

II. Sasani İmparatorluğu

III. Habeş Krallığı

devletlerinden hangileri bulunmaktadır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

2. İslamiyet öncesinde Arabistan Yarımadası için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Arapların İslamiyet öncesinde yaşadıkları devir, Cahiliye Dönemi olarak adlandırılmıştır.

B) Kabileler hâlinde yaşayan Araplar arasında siyasi birlik yoktur.

C) Arap kabileleri arasında kan davaları nedeniyle sık sık çatışmalar yaşanmıştır.

D) Araplarda haram aylarda yapılan savaşlara "Ridde Savaşları" denmiştir.

E) Arabistan genelinde inanış olarak putperestlik hâkimdir.

3. İslam Devleti'nin ilk yazılı anlaşması olan Medine Sözleşmesi aşağıdaki hangi gelişmeden sonra imzalanmıştır?

A) Bedir Savaşı

B) Hicret

C) Hudeybiye Antlaşması

D) Kâbe Hakemliği

E) Hendek Savaşı

4. I. Mute

II. Huneyn

III. Tebük

Hz. Muhammed (s.a.v.) yukarıdaki sefer ya da savaşların hangilerine katılmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) II ve III

5.
- Hicaz bölgesinde İslam'ın yayılışının önündeki engeller ortadan kalkmıştır.
- Müslümanlarla Bizans arasındaki ilk savaştır.
- Mekkeliler Müslümanları resmen tanımıştır.
- Müslümanların son savunma savaşıdır.

Verilen gelişmelerle aşağıdaki olaylar eşleştirildiğinde seçeneklerden hangisi dışarıda kalır?

A) Hayber'in Fethi

B) Hendek Savaşı

C) Mekke'nin Fethi

D) Mute Savaşı

E) Hudeybiye Antlaşması

6. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) vefatından sonra İslam tarihinde Dört Halife Dönemi başlamıştır.

Bu dönem için

I. Hulefa-i Râşidin olarak adlandırılmıştır.

II. Halifeler bir tür seçimle başa geçmişlerdir.

III. Toplumsal barışın eksiksiz sağlandığı dönemdir.

IV. Hz. Muhammed (s.a.v.) Dönemi'nde olduğu gibi ümmetçi bir politika izlenmiştir.

V. Cumhuriyet Dönemi de denmiştir.

yargılarından hangisi söylenemez?

A) I B) II C) III D) IV E) V

7. **Dört Halife Dönemi'nde meydana gelen aşağıdaki gelişmelerden hangisinin merkezî otoriteyi güçlendirmeye ve fetihlere yönelik olduğu söylenemez?**

A) Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde yalancı peygamberlerin ortadan kaldırılması

B) Hz. Osman'ın yaptığı tayinlerde kendi kabilesi Ümeyyeoğullarına ayrıcalık tanıması

C) Hz. Ömer Dönemi'nde düzenli ordu kurulması, ordugâh şehirlerinin oluşturulması

D) Hz. Ömer Dönemi'nde ülkenin yönetim birimlerine ayrılması ve bu birimlere valiler atanması

E) Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde dinden dönenlere karşı Ridde Savaşlarının yapılması

8. I. Halifeliğin saltanata dönüşmesi,

II. Mevali politikasının uygulanması,

III. Ümmetçi bir anlayışın izlenmesi,

IV. Fetihlerin devam etmesi

uygulamalarından hangileri Emeviler Dönemi'ne özgüdür?

A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) II ve IV E) II, III ve IV

9. Endülüs, Müslümanlar idaresinde yüksek ve parlak bir medeniyetin doğuşuna beşiklik etmişti. Aynı dönemde Batı, akli faaliyetlerin yasaklanması nedeniyle karanlık bir dönem içindeydi. Hristiyanlar İslam medeniyetini ancak Haçlı Seferleriyle yakından tanıma fırsatı bulmuştu. Endülüs; Tuleytula, Kurtuba, Gırnata şehirleri başta olmak üzere tercüme akademilerinin yanı sıra eğitim kurumlarıyla da Avrupa'yı aydınlatan bir medeniyet merkezi olmuştu.

Buna göre

I. Avrupa, Haçlı Seferleri ve Endülüs sayesinde İslam medeniyetini yakından tanımıştır.

II. Aynı dönemde Avrupa, skolastik düşüncenin etkisindedir.

III. İslam medeniyeti bilimsel çalışmalarla Avrupa'yı etkilemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

10. • Hıttin Savaşı'yla Kudüs'ü geri alıp Haçlı Krallığı'na son verdi.

• Mısır'da kurulmuş ilk Türk-İslam devletidir.

• Taht değişikliklerinde ölen hükümdarın soyundan olanlar yerine çoğu zaman ordunun önde gelen komutanlarından biri sultan ilan edilirdi.

• Hicaz bölgesine hâkim ilk Türk devletidir.

Yukarıdaki yargılar ile Mısır'a hâkim Türk-İslam devletleri eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

A) İhşîdîler B) Fâtımiler C) Eyyubiler D) Memlûkler E) Tolunoğulları

1. **Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet'in ortaya çıktığı VII. yy. başlarında Asya, Avrupa ve Afrika'da bulunan siyasi yapılardan biri değildir?**

A) Bizans İmparatorluğu

B) Habeş Krallığı

C) Batı Roma İmparatorluğu

D) Sasani İmparatorluğu

E) I. Kök Türk Devleti

2. İslamiyet'in doğduğu Mekke'de günümüzdeki fuarlara benzeyen panayırlar, Arabistan ticaretinde önemli bir yer tutardı. Bu panayırlar genellikle savaşın yasak olduğu haram aylarda kurulurdu. Böylelikle Kâbe'yi ziyaret eden putperest hacıların ve ticaret için gelen tüccarların güvenliği sağlanmış olurdu. Bu panayırlar, kabileler arasındaki ekonomik hayat kadar sosyal hayatın da önemli bir parçasıydı. Panayırlarda edebî sohbetler yapılır, şairler en güzel şiirlerini buralarda okurdu. Bu şiirlerden beğenilenler Kâbe'nin duvarına asılırdı.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisi çıkarılamaz?

A) Araplar haram aylarda genellikle savaşmazlardı.

B) Mekke, Araplar için önemli bir şehirdir.

C) Araplarda dil ve edebiyat önemlidir.

D) Kâbe İslam'la birlikte kutsal kabul edilmiştir.

E) Kabileler arasında çatışmalar yaşanmıştır.

3. **Zayıfları korumak ve adaleti sağlamak için Mekke'de kurulan, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) de gençlik yıllarında katıldığı Erdemliler Antlaşması aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Medeni B) Hadari C) Mevali

D) Hanif E) Hilfü'l-Fudûl

4. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) 610'da Allah tarafından Cebrail aracılığı ile ilk vahiy gönderilmiştir. Böylelikle peygamberlik görevi başlamıştır. Mekke müşriklerinin çoğu, daha önceden Muhammedü'l-Emin lakabını taktıkları Hz. Muhammed'in (s.a.v.) çağrısına olumlu karşılık vermemiştir.

Bu duruma

I. yeni dinin mevcut statülerini kaybettireceği korkusu,

II. atalarının dinlerine olan bağlılıkları,

III. nüfuzlarını ve ekonomik çıkarlarını kaybetmek istememeleri

sebeplerinden hangilerinin yol açtığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

5. **Aşağıdakilerden hangisi Hicret'in sonuçlarından biri değildir?**

A) İslam tarihinde savaşlar dönemi sona erdi.

B) Medine İslam Devleti'nin temelleri atıldı.

C) İslam Devleti'nin ilk yazılı antlaşması olan Medine Sözleşmesi imzalandı.

D) Ensar ile muhacirler arasında kardeşlik tesis edildi.

E) Hz. Ömer Dönemi'nde hazırlanan hicrî takvimin başlangıcı oldu.

6. Dört Halife Dönemi'ndeki gelişmelerden hangisi <u>en son</u> gerçekleşmiştir?

A) İran'ın Fethi ile Sasani Devleti'nin yıkılması

B) Kûfe şehrinin başkent olması

C) İlk İslam donanmasının kurulması

D) Kur'an-ı Kerim'in ilk kez çoğaltılması

E) Devlete isyan edenlerle Ridde Savaşlarının yapılması

7. Hz. Osman'ın isyancılar tarafından şehit edilmesi sonrası halife seçilen Hz. Ali, kendini iç karışıklıkların içinde bulmuştur. Hz. Ali Dönemi; Müslümanlar arasında ilk iç savaş olan Cemel (Deve) Vakası'nın yaşandığı, Şam Valisi Muaviye ile halifelik meselesinden kaynaklanan Sıffin Savaşı'nın yapıldığı ve Haricilerle mücadelelerin olduğu bir dönemdir.

Bu bilgilere göre Hz. Ali Dönemi için

I. İslam toplumunda ilk iç karışıklıklar başlamıştır.

II. Fetihlerden çok, iç meselelerle uğraşılmıştır.

III. Siyasi karışıklıklar vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

8. Muaviye Dönemi'nde İstanbul kuşatılmış ancak sonuç alınamamıştır. Meşhur sahabe ---- bu kuşatmada vefat etmiş, türbesini İstanbul'un Fethi sonrası Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmet yaptırmıştır.

Yukarıdaki boşluğa gelmesi gereken ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ebû Eyyûb el-Ensârî

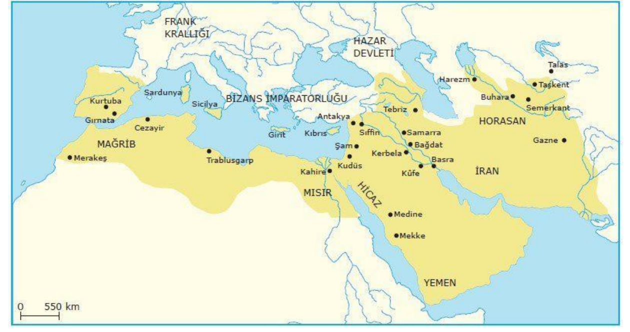
B) Talha

C) Zübeyr

D) Amr İbnü'l-As

E) Selman-ı Farisi

9.

Yukarıda verilen haritanın İslam tarihinin hangi dönemine ait olduğu söylenebilir?

A) Hz. Muhammed (s.a.v.) Dönemi

B) Emeviler Dönemi

C) Abbasiler Dönemi

D) Dört Halife Dönemi

E) Endülüs Emevileri Dönemi

10. I. Arap olmayan Müslümanların mevali sayılması

II. Halifeliğin saltanat şeklinde yürütülmesi

III. Ümmetçi anlayış

Yukarıdakilerden hangileri Abbasiler Dönemi'ne aittir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve III E) II ve III

11. İslam medeniyetinde dinî kaygılardan dolayı aşağıdaki sanat dallarından hangisi <u>gelişmemiştir</u>?

A) Hüsnühat B) Tezhip C) Minyatür

D) Ebru E) Heykel

1. (I) İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda Nebatiler, Tedmür, Gassani, Main, Hire, Sebe gibi güçlü devletler vardı. (II) Avrupa'da toplumsal eşitsizlik üzerine kurulu feodalite hüküm sürüyordu. Aynı dönemde Avrupa'da hâkim din Hristiyanlıktı. (III) Afrika'da Kızıldeniz'in kıyılarında ise Habeş Krallığı kurulmuştu. (IV) İç Asya bölgesinde I. Kök Türk Devleti hüküm sürmesine rağmen eski gücünden uzaktı. (V) Doğu Roma; Kafkaslar, Anadolu, Suriye ve Kuzey Afrika'ya kadar olan bölgelere hâkimdi.

Bu parçadaki numaralandırılmış bölümlerden hangisinde verilen bilgi yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2. **Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet'in doğuşu sırasında Arap Yarımadası'nda yerleşik yaşam tarzına sahiptir?**

A) Bedevi

B) Hadari

C) Mevali

D) Hanif

E) Hilfü'l-Fudûl

3. Hz. Muhammed (s.a.v.), Mekke'de iyi ahlakı, doğruluğu ve güvenilir oluşuyla tanınan biriydi. Alışveriş sırasında dürüst davranır, her zaman haklı olanın yanında yer alır ve kötü alışkanlıklardan uzak dururdu.

Buna göre

I. Mekkelilerin ona güvenilir Muhammed anlamına gelen Muhammedü'l-Emin adını vermeleri,

II. gençliğinde Hilfü'l-Fudûl'a katılması,

III. Kâbe Hakemliği

gelişmelerinden hangileri bu durumu kanıtlar niteliktedir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

4. **Hz. Muhammed (s.a.v.) Dönemi'nde kuşatılan ancak etrafının surlarla çevrili olması ve şiddetli direniş nedeniyle kuşatmanın kaldırıldığı, bir yıl sonra kendiliğinden İslam'ı kabul eden şehir aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Mekke B) Hayber C) Şam

D) Taif E) Huneyn

5. • Müslümanların Arabistan dışına yaptıkları ilk seferdir.

• Hz. Muhammed'in (s.a.v.) son seferidir.

Özellikleri verilen sefer aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bedir B) Mute C) Tebük

D) Taif E) Hendek

6. Aşağıdakilerden hangisi Dört Halife Dönemi'nde yaşanan iç gelişmelerden biri değildir?

A) Ridde Savaşları

B) Ecnâdeyn Savaşı

C) Hakem Olayı

D) Sıffin Savaşı

E) Cemel Vakası

7. I. Hz. Ebu Bekir

II. Hz. Ömer

III. Hz. Osman

IV. Hz. Ali

Yukarıda adı verilen halifelerden hangileri şehit edilmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) Yalnız IV

D) II, III ve IV E) I, II, III ve IV

8. Aşağıdakilerden hangisi Emeviler Dönemi'nin özelliklerinden biri değildir?

A) Halifelik saltanata dönüşmüştür.

B) Mevali politikası uygulanmıştır.

C) Arapça resmî dil olmuş, ilk Arap parası bastırılmıştır.

D) Fetihler durma noktasına gelmiştir.

E) İslam Devleti, Arap devletine dönüşmüştür.

9. Aşağıdakilerden hangisi Abbasiler Dönemi'nde Türklerin İslam Devleti'nde siyasi alanda etkin olduğunu gösteren durumlardan biri değildir?

A) Bizans sınırında Avasım bölgesine Türklerin yerleştirilmesi

B) İslam sanatının Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle yeni bir gelişim sürecine girmesi

C) Bağdat yakınlarında sadece Türklere ait Samarra şehrinin kurulması

D) Abbasilerin Suriye, Mısır, Yemen'e vali olarak Türkleri atamaları

E) Selçuklu Hükümdarı Tuğrul Bey'in halifeyi Büveyhoğulları baskısından kurtarması

10.
- Matematikte sıfırı ilk kullanan Türk-İslam âlimidir.
- Felsefe dünyasında Aristo'nun fikirlerini en iyi yorumlayan filozof kabul edildi, ikinci öğretmen anlamında "muallim-i sani" unvanıyla anıldı.
- El-Kanun fi't-Tıp adlı eseri Avrupa'da uzun yıllar okutuldu.
- Avicenna adıyla anıldı.
- Modern kimyanın kurucusu kabul edilir.

Verilen özellikler ile aşağıdaki Müslüman bilim insanları eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

A) İbn-i Haldun

B) El Hârizmî

C) Cabir ibn Hayyan

D) Farabi

E) İbn-i Sina

1. İslamiyet öncesi dönemde Mekke'de Ukaz Panayırı'nda ticaretin yanı sıra şiir yarışmaları düzenlenir, Kâbe'deki putlar ziyaret edilirdi.

Bu bilgiler Araplarla ilgili aşağıdakilerden hangisine kanıt oluşturmaz?

A) Kültürel ortaklık sağladıklarına

B) Çok tanrılı olduklarına

C) Edebiyatta gelişim gösterdiklerine

D) Siyasal birlikteliği sağladıklarına

E) Ekonomik hayatı canlı tuttuklarına

2. Mekke şehri İslamiyet Öncesi Dönem'de Arap Yarımadası'nda ticaret, kültür ve din merkezi konumunda idi.

Aşağıdakilerden hangisi bu duruma etki eden faktörler arasında olamaz?

A) Arap kabilelerince kutsal sayılan Kâbe'nin bu kentte yer alması

B) Haram aylardaki Ukaz Panayırı'nın burada düzenlenmesi

C) Şehirde Kureyş kabilesinin etkin bir konumda bulunması

D) Hacerü'l-Esved ve büyük putların burada olması

E) Şam ticaret yollarının kavşağında yer alması

3. Medine Sözleşmesi'nin özelikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Arap Yarımadası'nda siyasal birliği kurması

B) Din ve vicdan hürriyetini belirli esaslara bağlaması

C) İçerik bakımından anayasal özellikler taşıması

D) Devletleşme yönünde temel altyapı oluşturması

E) Medine halkına sosyal ve siyasal bir kimlik vermesi

4. Mekkeli müşrikler, Müslümanlara karşı 624'te Bedir, 625'te Uhud ve 627'de Hendek Savaşlarını yapmışlardır.

Müşriklerin bu savaşlarla

I. Müslümanları bir güç olarak kabul etmek,

II. İslamiyet'in yayılmasını önlemek,

III. Medineli Müslümanları hukuken tanımak

amaçlarından hangilerini gerçekleştirmek istedikleri söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

5. Hicret'ten sonra Hz. Muhammed (s.a.v.), Medineli halkla Medine Sözleşmesi adlı bir belge hazırladı.

Bu sözleşmede

- Museviler din hürriyetine sahip olacak.
- Medine'ye bir saldırı olduğu takdirde şehrin korunması için taraflar birlikte hareket edecek.
- Üzerinde anlaşmazlığa düşülen konularda Hz. Muhammed'e (s.a.v.) başvurulacak.

hükümleri yer aldı. Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Arap Yarımadası'nda kan davalarına son verildiğine

B) İslam devletinin temelinin atılmakta olduğuna

C) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) siyasal bir kimlik kazandığına

D) Medine'de hoşgörüye dayalı bir yönetim oluşturulduğuna

E) Hicret'in İslam tarihinde dönüm noktası olduğuna

6. **İslamiyet öncesi Arap Yarımadası için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Toplumun bedevi ve hadarilerden oluştuğu

B) Mekke'nin önemli kararlarının Dâru'n-Nedve'de alındığı

C) Kabilecilik anlayışının yaygın olduğu

D) Bazı haram aylarda Ficar Savaşlarının yaşandığı

E) Güçlü bir siyasal birliğin bulunduğu

7. **Mekkeli müşriklerin 628'de Hz. Muhammed (s.a.v.) ile Hudeybiye Antlaşması'nı imzalaması aşağıdakilerden hangisini tanıdıkları anlamına gelmez?**

A) İslam Devleti'nin varlığını

B) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) siyasal liderliğini

C) Müslümanların gücünü

D) Diplomatik çözüm yolunu

E) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini

8. **Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde Ridde Savaşları ve yalancı peygamberler sorununun çözümlenmesine bağlı olarak**

I. devlet otoritesinin sağlanması,

II. toplum bütünlüğünün korunması,

III. mezhep birliğinin sağlanması

gelişmelerinden hangilerinin yaşandığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II

D) I ve III E) II ve III

9. **Hz. Muhammed (s.a.v.) ile bir grup Medineli arasında gerçekleştirilen Akabe Biatları aşağıdaki gelişmelerden hangisine ortam hazırlamıştır?**

A) Hilfu'l-Fudûl Anlaşması'nın yapılmasına

B) Medine'ye hicretin gerçekleşmesine

C) Hudeybiye Antlaşması'nın imzalanmasına

D) İlk hicretin Habeşistan'a yapılmasına

E) Mekkelilerin Müslümanlara boykot kararı almasına

10. **İslam tarihinde görülen aşağıdaki gelişmelerden hangisi Hz. Muhammed (s.a.v.) Dönemi'yle ilgili değildir?**

A) Veda Hutbesi'nin okunması

B) Hicrî takvimin düzenlenmesi

C) İlk ganimet uygulamasının başlatılması

D) Hayber'in fethedilmesi

E) Medine Sözleşmesi'nin hazırlanması

1. X. yüzyılda İslam dünyasında halifelik; Abbasi, Endülüs Emevi, Fâtımi gibi üç ayrı devlet tarafından temsil edilmiştir.

Buna göre halifelik kurumu ile ilgili

I. Dinsel bir makam olma özelliği sona ermiştir.

II. Birleştirici bir otorite olmaktan çıkmıştır.

III. Din ve devlet başkanlığını birbirinden ayırmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

2. Abbasilerin Emevilere karşı başlattığı isyan hareketi, Araplar dışındaki diğer milletlerden de destek bulmuştur.

Buna göre Arapların kendi içindeki iktidar mücadelesinde Arap olmayan Müslümanların da Emevilerin karşısında olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Eyalet yapılanmasının gerçekleştirilmesi

B) Posta teşkilatının oluşturulması

C) Mevali politikasının uygulanması

D) Saltanat yönetimine geçilmesi

E) Arapçanın resmî dil kabul edilmesi

3. Yezid'in halifeliğini kabullenmeyen Kûfe halkı, Hz. Ali'nin oğlunu halifeliğe getirmek için şehirlerine davet etmiştir. Yola çıkan Hz. Hüseyin ve beraberindekilerin Kûfe'ye ulaşmasını engellemek isteyen Halife Yezid'in gönderdiği kuvvetler, Kerbela'da Hz. Hüseyin ve beraberindekileri öldürmüştür.

Bu bilgi dikkate alındığında Kerbela Olayı'nın

I. yönetime egemen güce karşı tepkilerin artması,
II. İslam toplumunda var olan ayrılıkların derinleşmesi,
III. İslam Devleti'nde fetih hareketlerinin tamamen durması

sonuçlarından hangilerine yol açtığı söylenebilir?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

4. Emeviler Dönemi'nde Müslüman Araplarla sürekli mücadele içinde olan Türkler, Abbasiler Dönemi'nde İslamiyet'i benimsemeye başlamışlardır.

Abbasilerin aşağıdaki hangi özelliği bu durumun oluşmasındaki en önemli neden olabilir?

A) İslam kardeşliği politikasına yönelmesi

B) Önemli kültür merkezleri oluşturması

C) Bazı Türk gruplarıyla akrabalık kurması

D) Çin'e karşı önemli mücadeleler vermesi

E) Türklerin askerî yeteneklerinden yararlanmaya çalışması

5. Abbasilerin devlet ve ordu yönetiminde Türklerin etkin rol oynadığına aşağıdakilerden hangisi kanıt olarak gösterilemez?

A) Türk hassa birlikleri için Samarra şehrinin kurulması

B) Avasımlara yoğun olarak Türklerin yerleştirilmesi

C) Türklere emirü'l-ümeralıklarda görev verilmesi

D) Talas Savaşı sonrasında Türklerin İslam dinine yönelmeye başlaması

E) Genel valiliklerde Türklerin de görevlendirilmesi

6. Aşağıdakilerden hangisi Emevi ve Abbasi Dönemlerinin ortak özelliği olarak gösterilebilir?

A) Ümmetçilik politikasının esas alınması

B) Halifelerin seçimle belirlenmesi

C) Mevali politikasının izlenmesi

D) Yönetimde veraset sisteminin esas alınması

E) Üç kıtada birden hüküm sürülmesi

7. Pirinç, şeker kamışı ve pamuğu Avrupa ülkelerine ilk tanıtanlar Endülüs Müslümanlarıdır. Avrupa'ya kâğıt üretimi için palamut ve hurma ağaçlarından katran elde edilmesini öğretenler de Endülüslü Müslümanlar olmuştur. XII. yüzyıldan itibaren bazı İspanyol ve Portekiz krallarının yaptırdığı saraylar, Kurtuba'daki sarayların kopyası gibidir.

Bu bilgiden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Müslümanların İspanya'da egemenlik kurduğuna

B) Batı'nın İslam biliminin etkisinde kaldığına

C) Orta Çağ'da Müslümanların bilim alanında ileride olduğuna

D) İslam mimarisinin Batı mimarisini etkilediğine

E) Tarım kültürünün İslamiyet'le birlikte oluştuğuna

8. **Abbasiler Dönemi'nin özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?**

A) Ordu ve devlet yönetiminde Arap olmayan Müslümanlara da görev verilmesi

B) Türklerin İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlenmesi

C) İlk düzenli İslam ordusu ve donanmasının kurulması

D) İslam dünyasında aynı anda başka halifeliklerin de bulunması

E) Beytü'l-hikme'nin açılması ve Helenistik eserlerin tercüme edilmesi

9. **Emeviler Dönemi'nde görülen aşağıdaki gelişmelerden hangisi Arap milliyetçiliğinin göstergesi olamaz?**

A) Araplar dışındaki Müslüman kimselere Arapların kız vermesinin yasaklanması

B) İranlı Müslümanların kendi diline, tarihine ve sanatına sahip çıkması

C) Her tür yazışmada Arapçanın resmî dil kabul edilmesi

D) İlk Arap-İslam parası olan dinarın bastırılması

E) Arap olmayan Müslümanların mevali kabul edilmesi

10. I. İslam kardeşliği anlayışını benimseme,

II. halifeyi seçimle belirleme,

III. yönetimde vezirlik kurumuna yer verme

özelliklerinden hangileri Dört Halife Dönemi ve Abbasi Devleti'nin ortak yanıdır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

11. **Orta Çağ İslam dünyasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Aydınlanma sürecini yaşadığı

B) Halifeliği esas alan yönetimler kurduğu

C) Batılılara ilham kaynağı oluşturduğu

D) Helenistik uygarlıktan yararlandığı

E) Tek bir halife tarafından yönetildiği

1. **Tarihsel süreçte**

İlk Çağ Yunan ve Hellen eserleri İslam medreselerinde okutulmuş, İslam eserlerinin incelenmesi Batı dünyasında Rönesans'a zemin hazırlamıştır.

Buna göre

I. Doğu-Batı arasında kültürel etkileşimler yaşandığı,

II. uygarlığın gelişiminde farklı kültürlerin katkısının bulunduğu,

III. Doğu dünyası ile Batı arasındaki kültürel farklılığın son bulduğu

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) II ve III

2. İslam mimarisinin değişik İslam ülkelerindeki uygulamaları arasında birçok benzerlikler olmasının yanı sıra üslup ve biçim yönünden önemli farklılıklar görülmektedir.

Bu farklılıkların ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisinin <u>en az</u> etkili olduğu savunulabilir?

A) Ulusal kültürlerin

B) Ekonomik gelişmişliğin

C) Ulaşım ve haberleşmenin

D) Coğrafi şartların

E) Yaşanılan devrin özelliklerinin

3. İslam kültür ve uygarlığı, İslamiyet'i kabul eden bütün toplumların ve fethedilen ülkelerin kültürlerinin İslami ilkelere uygun hâle getirilerek benimsenmesiyle ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

Bu bilgiden hareketle İslam uygarlığı ile ilgili olarak

I. temelinin Kur'an olduğu,

II. çevre devletlerin birikimlerinden yararlandığı,

III. farklı kültürlere açık olduğu

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

4. Abbasi Halifesi tarafından Bağdat'ta açılan Beytü'l-hikme (Bilgelik evi) bir çeşit bilimler akademisi özelliğini taşımış; içerisinde kütüphane, tercüme büroları ve rasathane yer almıştır. Beytü'l-hikme'de Grekçe, Süryanice, Sanskritçe, Farsça gibi dillerden tercüme edilen çok sayıda eser, Hizanetü'l-hikme adı verilen kütüphanede toplanmıştır.

Bu bilgiden hareketle İslam dünyasıyla ilgili

I. bilimsel gelişmelerin desteklendiği,

II. büyük bir fikir hareketinin başlatıldığı,

III. farklı kültürel değerlerden yararlanıldığı

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

5. "Kâğıt, matbaa ve barut Çin'de icat edilmiş olabilir ama modern çağlardan önce Avrupa'yı Çin ve Hindistan'dan ayıran büyük mesafeler vardı. Bu nedenle tıpkı Hint rakamları gibi Çin'deki önemli buluşlar da İslam dünyasının potasında erimeden Avrupa'ya kolay kolay ulaşmıyordu."

Bu görüşten hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Pozitif bilimlerin İslamiyet'le birlikte ortaya çıktığına

B) İslam dünyasının Uzak Doğu ile Avrupa arasında kültür köprüsü oluşturduğuna

C) İslam dünyasının kendine özgü değerler yaratmada yetersiz kaldığına

D) Batı dünyasının her çağda bilimin öncüsü olduğuna

E) Günümüz uygarlığının yalnızca Uzak Doğu'da şekillendiğine

6. Endülüs Emevilerinin İspanya'da kurduğu medreseler Batı'da açılan ilk üniversitelerin örneklerinden olup bu okullarda Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelen öğrenciler de eğitim almıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun getirdiği gelişmelerden biri olarak gösterilebilir?

A) Doğu-Batı savaşlarının son bulması

B) Endülüslü Müslümanların İslam dünyasının lideri konumuna gelmesi

C) Avrupa'daki fetihlerin hız kazanması

D) Batı'daki dogmatik düşünce anlayışının çözülme sürecine girmesi

E) Endülüslü Müslümanların Batı kültürü karşısında geri kalması

7. Orta Çağ Avrupası ruhban sınıfının koyu bağnazlığı ve yoğun baskısı altında bulunurken İslam dünyasında halifeler, bilginlerin ve sanatkârların koruyucusu olmuşlardır. Ayrıca Bağdat, Kurtuba, Kûfe, Basra gibi şehirler, açılan kütüphaneler ve medreselerle dönemin önemli bilim ve kültür merkezleri hâline gelmiştir.

Bu bilgi dikkate alındığında aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşılamaz?

A) İslam dünyasında bilimin gelişimine uygun ortamın var olduğuna

B) İslam dünyasında yöneticilerin sanatkârları himaye ettiğine

C) Katolik Avrupa'nın gelişime kapalı olduğuna

D) İslam dünyasında birçok merkezde etkin eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğüne

E) Kilisenin Avrupa'da bilimin önündeki engelleri kaldırmaya çalıştığına

8. Mısır'da Tolunoğullarının yaptırdığı İbn Tolun Camisi, bimarhaneler, su kanalları, köprüler, hükûmet sarayı, parklar-bahçeler, Mısır'dan Bağdat'a kadar berid menzilleri, binalardaki süslemeler imar konusunda sayılabilecek kültürel eserler arasındadır. Bu cami, Mısır'da Türk usulü inşa edilen ilk cami olup aynı zamanda minare geleneğini burada başlatan eserdir.

Bu bilgiden hareketle Tolunoğulları Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Yöneticilerin Türk kimliğinden uzaklaştığı

B) Düzenli posta örgütü oluşturduğu

C) Sosyal devlet anlayışıyla hareket ettiği

D) Mimari alanda özgün eserler ürettiği

E) Mısır'ı pek çok alanda bayındır kıldığı

9. I. Haçlılara karşı mücadele etme

II. Moğolları yenilgiye uğratma

III. Mısır'da egemenlik kurma

Yukarıdakilerden hangileri Memlûklularla Eyyubilerin ortak özellikleri arasında yer alır?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

10. İslam medeniyetinde ilimler akli ve naklî (dinî) ilimler olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. İslam'ın en temel iki kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetini anlamaya yönelik ilimler naklî ilimleri oluşturur.

Aşağıdakilerden hangisi bu ilim grubu içinde yer almaz?

A) Eshâb-ı Suffe

B) Fıkıh

C) Hadis

D) Kelam

E) Tefsir

11. **Endülüs Emevi Devleti Dönemi'nde yaşayan ve bu devlete ait bir medresede eğitim veren İslam bilgini aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Farabi B) Gazali C) Mevlânâ

D) İbn-i Rüşd E) İbn-i Sina

12. **Moğolların, Abbasi Devleti'ni yıkmalarının ardından halifeliğin bir süre daha sadece dinî lider olarak yaşatıldığı devlet aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Endülüs Emevi B) Fâtimi C) Tolunoğlu

D) Memlûk E) Osmanlı

1. Sami dillerinden olan Arapça, İslamiyet'ten önce Arabistan Yarımadası'yla sınırlıyken İslamiyet'ten sonra önem kazanmış ve İslam dünyasında ortak bir dil durumuna gelmiştir.

Aşağıdakilerden hangisinin bu durumun nedenlerinden biri olduğu savunulamaz?

A) Arapçanın Kur'an dili olması

B) Fetihler yoluyla Arapçanın geniş alanlara yayılması

C) Arapçanın Emeviler Dönemi'nde resmî dil olarak kabul edilmesi

D) İslamiyet'i kabul edenlerin sayısının artması

E) Emeviler Dönemi'nde Arapların Arap olmayan Müslümanlardan üstün tutulması

2010 YGS

2. **Aşağıdaki devletlerden hangisi Mısır'da kurulan ilk Türk devletidir?**

A) Ihşidler B) Tolunoğulları C) Eyyubiler

D) Fâtımiler E) Memlükler

2011 LYS

3. **Halifeler Gelişmeler ve Olaylar**

I. Ömer-Sınırların genişlemesiyle devlet teşkilatlanmasının hızlanması

II. Osman-Kıbrıs'ın fethedilmesi

III. Ebu Bekir-Kur'an-ı Kerim'in çoğaltılması

IV. Ali-İslam dünyasındaki ayrılıkların derinleşmesi

V. Muaviye-Halifeliğin saltanata dönüşmesi

Yukarıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2011 YGS

4. İslam Devleti'nde Hz. Muhammet'ten sonra devlet başkanı olan kişiye halife sanı verilmiştir. Ancak Dört Halife Dönemi'nin ardından halifenin dinî ve siyasi otoritesi, İslam dünyasının tümünde kabul görmemiştir.

Buna, İslam tarihinde görülen,

I. Emevi halifelerinin güttüğü Arap milliyetçiliği siyasetine karşı tepkilerin ortaya çıkması,

II. Abbasiler, Fâtımiler ve Endülüs Emevilerinde olmak üzere aynı anda üç halifenin olması,

III. Dört Halife Dönemi'nde Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesi ve çoğaltılması

durumlarından hangilerinin kanıt olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

2012 YGS

5. Emevilerden sonra İslam Devleti'nde başa geçen Abbasiler, VIII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar hüküm sürmüşlerdir.

Aşağıdaki devletlerden hangisi, Abbasilerle çağdaş bir devlet değildir?

A) Doğu Roma İmparatorluğu

B) Sasaniler

C) Büyük Selçuklu Devleti

D) Hazarlar

E) Gazneliler

2013 LYS

6. İslamiyet öncesi Arabistan'da barışın hâkim olduğu "Haram Ayları"nda Mekke ve çevresinde panayırlar kurulur, ticaret yapılır, eğlenceler ve şiir yarışmaları düzenlenirdi. Bu dönemde ayrıca putların bulunduğu Kâbe ziyaret edilirdi.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi ileri sürülemez?

A) Sosyal ve kültürel gelişmelerin yaşandığı

B) Toplumsal barışın sağlandığı

C) Arapçanın farklı coğrafyalara yayıldığı

D) Arap edebiyatının geliştiği

E) Dinî etkinliklerin yapıldığı

2013 YGS

7. I. Hz. Muhammet'in siyasi gücü artmıştır.

II. İslamiyet Arabistan'da daha hızlı yayılmaya başlamıştır.

III. Müslümanların kendilerine olan güveni artmıştır.

Yukarıdaki yargılardan hangilerinin, Bedir Savaşı'nın sonuçlarından olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

2014 LYS

8. Dört Halife Devri'nde Hz. Ebu Bekir'in ardından Hz. Ömer halife seçilmiştir. Bu dönemde Mısır, Suriye, Irak, İran ve Azerbaycan fethedilmiştir.

Yalnız bu bilgiye dayanarak

I. İslam Devleti'nde saltanat sistemine geçildiği,

II. İslam ordularının güçlü olduğu,

III. İslamiyet'in yayıldığı

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

2014 YGS

9. I. İlk İslam parasının bastırılması

II. Sınırlarda Avasım denilen bölge örgütlenmesinin gerçekleştirilmesi

III. İstanbul'un ilk defa Müslümanlar tarafından kuşatılması

Yukarıdaki olaylardan hangileri Abbasiler Dönemi'nde gerçekleştirilmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

2015 LYS

10. I. Valiliklerin kurulması

II. Kur'an-ı Kerim'in çoğaltılması

III. Beytülmal'ın sistemleştirilmesi

Yukarıdaki gelişmelerden hangileri Hz. Ömer Dönemi'nde gerçekleşmemiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

2015 YGS

11. Aşağıdakilerden hangisi döneminde Müslümanlar, İspanya üzerinden Avrupa'ya girmişlerdir?

A) Hz. Muhammed B) Dört Halife

C) Emevîler D) Abbasîler

E) Fatımîler

2016 LYS

12. Emevîler Dönemi'nde, Arap milliyetçiliği politikası izlenmiş ve ayrıca babadan oğula geçen bir saltanat sistemi uygulanmıştır.

Bu uygulamaların Dört Halife Dönemi'ndeki,

I. Bütün Müslümanlar eşittir.

II. Vilayetleri, merkezden atanan valiler yönetir.

III. Halifeler seçim yoluyla belirlenir.

Durumlarından hangileriyle çeliştiği söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve III E) II ve III

2016 YGS

13. İslamiyet öncesi dönemde Arabistan Yarımadası'nda bulunan yerleşik ve bedevi kabileler arasında süre gelen savaşlar, toplumsal barışa ve siyasi birliğe önemli ölçüde zarar vermekteydi. Buna karşın, sürekli savaş hâlinin devamı mümkün olmadığından belirli dönemlerde savaşlara ara verilir ve çeşitli panayırlar kurulurdu. Bu panayırlarda ticari ve toplumsal hayatın devamı için etkinlikler gerçekleştirilir, zaruri ihtiyaçlar giderilir, çeşitli eğlenceler ve yarışmalar düzenlenirdi. Arapların birbirleriyle savaşmadıkları dört aydan oluşan Haram Aylar'da düzenlenen bu panayırlarda, Kabe'de bulunan putlar da ziyaret edilirdi.

Bu ayların Arabistan halkı için taşıdığı önem konusunda aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Toplumsal etkileşime hizmet ettiği

B) Kutsal dönem kavramının gelişmesine katkı sağladığı

C) Ticari hayatın gelişiminde rol oynadığı

D) Geçici barış ortamının sağlanmasına imkân verdiği

E) Toplumda inanç birliğini oluşturduğu

2017 LYS

14. Mısır, Abbasiler Dönemi'nde merkezden atanan valilerce yönetiliyordu. Halifelerin otoritesi zayıfladığı ve Abbasiler'in parçalanma sürecine girdiği sırada Mısır'da vali olan Türk kökenli Ahmet, 868 yılında burada devletini kurdu. Daha sonra Mısır'da yine bir Abbasi valisi olan Muhammet tarafından ikinci Türk devleti 935 yılında kuruldu.

Sözü edilen bu devletler, sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Tolunoğulları – Memlükler

B) İhşidiler – Tolunoğulları

C) Memlükler – İhşidiler

D) Tolunoğulları – İhşidiler

E) İhşidiler – Memlûkler

2017 LYS

15. Abbasiler, Emevilerin aksine Türklere ve Arap olmayan Müslümanlara karşı iyi davrandı. Bu sayede Abbasiler Dönemi'nde Türklerin İslamiyet'e geçişi hızlandı. Özellikle Mutasım Dönemi'nde Türkleri önemli devlet makamlarına ve ordu komutanlıklarına getirdiler. Ayrıca Bizans sınırına yakın kurdukları şehirlere Türkleri yerleştirerek ülkelerini Bizans saldırılarına karşı güvence altına aldılar.

Buna göre Abbasi Devleti ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Bizans topraklarının büyük kısmını fethettiklerine

B) Türklerin askerî yeteneklerinden yararlandıklarına

C) İdari hizmetlerde farklı unsurlardan faydalandıklarına

D) Arap milliyetçiliği yapmadıklarına

E) Bizans ile sınırında anlaşmazlıklar yaşandığına

2017 YGS

6. Ünite

Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk-İslam Devletleri

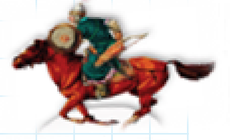

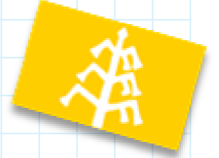

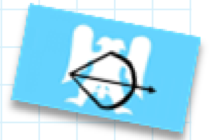
Notlarım

TÜRK-İSLAM TARİHİNDEKİ SİYASİ GELİŞMELER

751	Talas Savaşı
840	Karahanlı Devleti'nin kurulması
963	Gazneli Devleti'nin kurulması
1040	Dandanakan Savaşı
1040	Büyük Selçuklu Devleti'nin kurulması
1048	Pasinler Muharebesi
1071	Malazgirt Muharebesi
1077	Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulması
1097	Harzemşahlar Devleti'nin kurulması
1157	Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılması
1187	Gazneli Devleti'nin yıkılması
1212	Karahanlı Devleti'nin yıkılması
1230	Harzemşahlar Devleti'nin Yıkılması

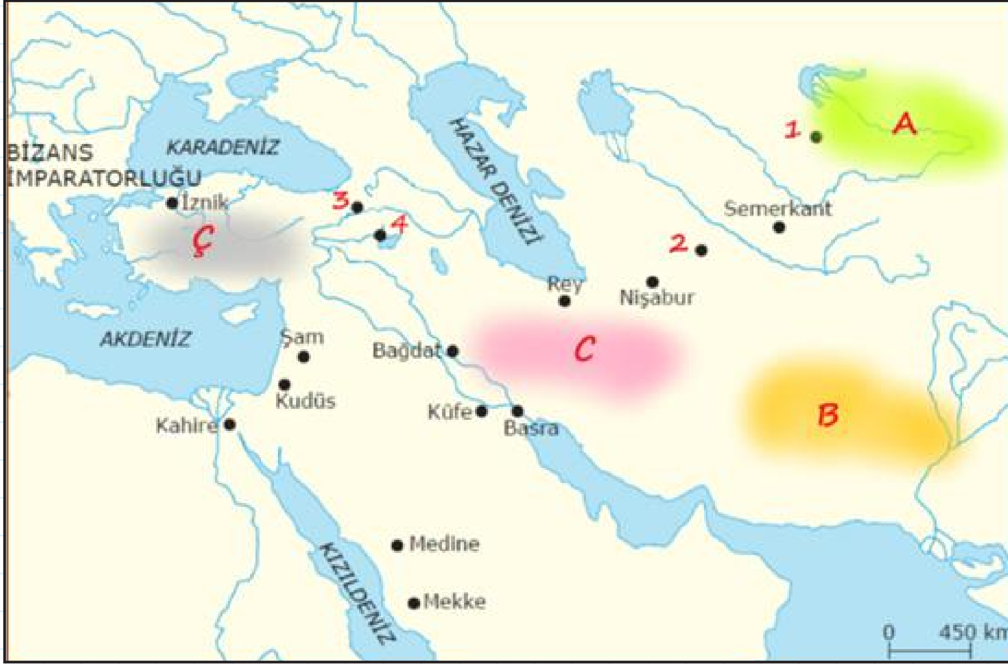

İlk Türk-İslam devletleri ve başlıca siyasi gelişmeler

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

1. ETKİNLİK: Aşağıdaki haritada ilk Türk-İslam devletlerinin kurulduğu bölgeler harflerle, bu dönemdeki başlıca önemli savaşların yerleri ise rakamlarla verilmiştir. Haritayı inceleyerek tabloları doldurunuz.

Bölge	Kurulan Türk-İslam Devletinin Adı
A	
B	
C	
Ç	

Savaşın Yeri	Savaşın Adı
1	
2	
3	
4	

Notlarım

Bilgi Havuzu
Türk topluluklarının İslamiyet'i kabulü bir anda ve toplu olarak değil, aşamalı ve farklı tarihlerde gerçekleşmiştir.

Bilgi Havuzu
Farklı coğrafyalarda İslam dinini kabul edenler arasında Berberiler, Acemler ve Kürtler de bulunmaktadır.

2. ETKİNLİK: İlk Türk İslam devletleri ile ilgili A sütununda verilen olayları B sütununa kronolojik olarak sıralayınız..

A	B
I. Pasinler Muharebesi	
II. Büyük Selçuklu Devleti'nin kurulması	
III. Gazneli Devleti'nin yıkılması	
IV. Harzemşahlar Devleti'nin yıkılması	
V. Dandanakan Savaşı	

TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ

- Türklerin Müslümanlar ile ilk teması Hz. Ömer Dönemi'nde İran'ın İslam orduları tarafından fethedilmesiyle başlamıştır.
- Emevilerin Arap olmayanlara uyguladığı mevali politikası Türklerin İslamiyet'i kabul etmesini geciktirmiştir.
- 751'de Batı Türkistan'a hâkim olmak amacıyla Abbasiler ve Çinliler arasında gerçekleşen Talas Savaşı'nda Karluk Türkleri Müslümanları desteklemiştir. Bu savaş Türklerin İslamiyet'i kabulünde dönüm noktası kabul edilmektedir.

	Türklerin İslamiyet'i Kabulünde Etkili Faktörler
1	Türk toplulukları arasında yaygın olan Kök Tengri inancının merkezinde İslamiyet'teki gibi tek tanrı anlayışının olması.
2	Kök Tengri inancında olduğu gibi İslamiyet'te de ahiret, kıyamet günü (uluğ gün), cennet (uçmak), cehennem (tamu) ve kurban kesme inanışlarının bulunması.
3	Müslüman tüccar ve sufilerin, Türklerin İslam dinini tanımalarında ve kabullerinde etkili olmaları.
4	Kök Tengri inanışında olduğu gibi İslam dininde de din adamlarının ayrıcalıklı bir sınıf teşkil etmemesi.
5	İslamiyet'in hoşgörü, zayıf olana karşı merhamet, nezaket gibi değerleri ön plana çıkaran ilahi ve evrensel bir din olması.
6	Abbasi Devleti'nin siyasi ve askerî kadrolarında Türklere yer verilmesi, Müslüman olan Türklerin Abbasiler tarafından ödüllendirilmesi.

TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜNÜN TÜRK VE İSLAM DÜNYASINA ETKİSİ

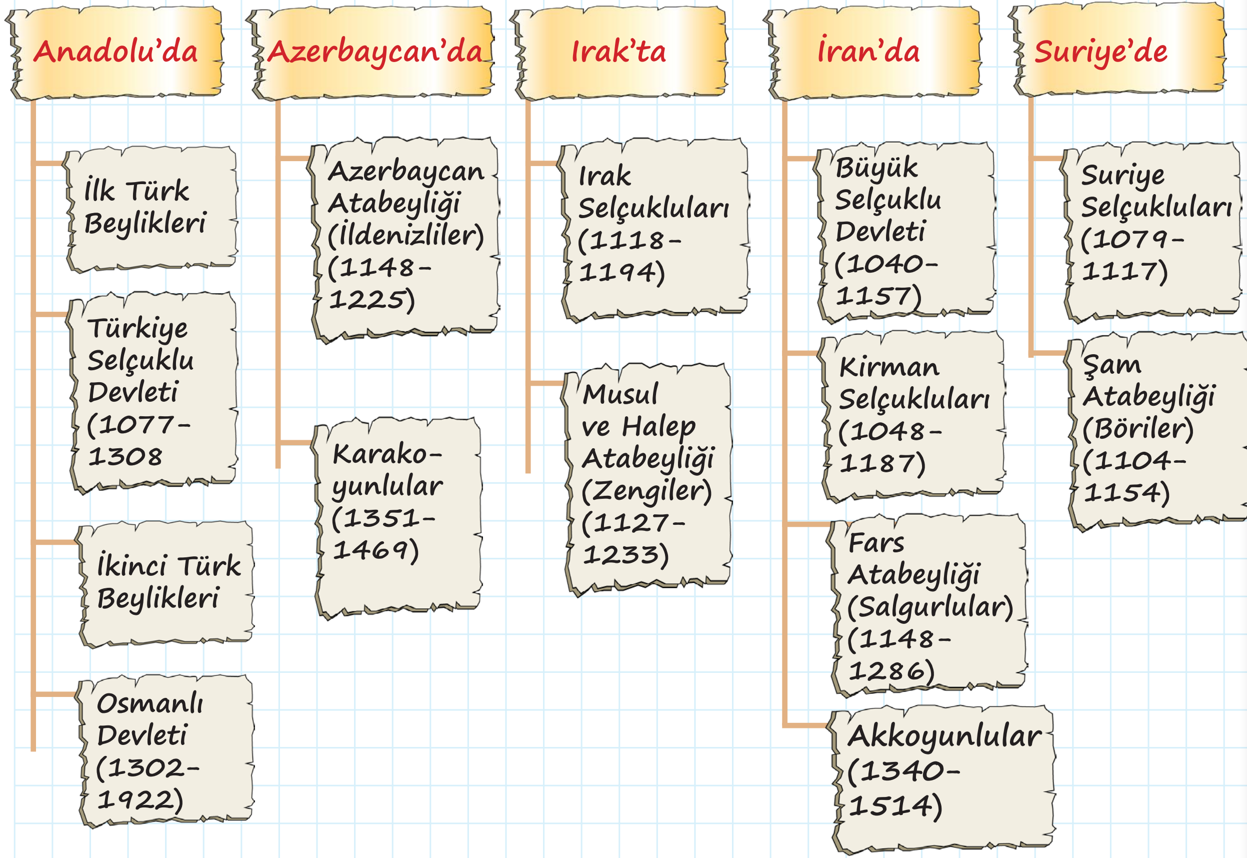
Siyasi
İslam topraklarını Bizans ve Haçlı ordularına karşı korudular.

Sosyal
İslamiyet'in Hindistan'dan Balkanlara kadar çok geniş bir coğrafyada yerleşmesini ve kökleşmesini sağladılar.

Kültürel
- Açmış oldukları eğitim kurumlarının yanı sıra yetiştirdikleri bilim insanları (Farabi, Biruni, İbn-i Sina gibi) aracılığıyla İslam medeniyetinin gelişmesine katkıda bulundular.
- Avrupa'da İslam kültürünün yayılmasında da rol oynadılar.
- İnşa ettikleri yapılarla İslam mimarisi ve süsleme sanatlarını üst seviyeye taşıdılar.

Notlarım

Oğuz Türkleri Tarafından Kurulan Devletler ve Diğer Siyasi Oluşumlar

--« SIRA SİZDE »--

3. ETKİNLİK: Metinden de yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Türklerin VII. yüzyılda başlayan İslamlaşma süreci XIV. yüzyıla kadar sürmüştür. Ancak en yoğun İslamlaşma X ve XI. yüzyıllarda yaşanmıştır. Emeviler Dönemi'nde Müslüman Araplarla Türkler arasında şiddetli çatışmalar ve savaşlar olmuştur. Müslümanlarla muhatap olan ilk Türkler, Kafkasya'da Musevi Hazarlar ile Mâverâünnehir bölgesindeki Budist Türkler ve yerleşik halklardır. İç Asya'nın iç kesimlerinde yaşayan göçebe yarı göçebe halkların İslamlaşması ise çok daha sonra olmuş ve daha uzun zamana yayılmıştır. Türklerin din değiştirmesi bir anda gerçekleşen bir olay olmayıp çok yönlü, uzun yıllar süren ve geniş bir coğrafyada meydana gelen karmaşık bir hadisedir. Her bir Türk kavminin İslamlaşma süreci birbirinden farklı tarihlerde, farklı coğrafyalarda ve farklı şekillerde gerçekleşmiştir.

1. Türk topluluklarının İslam'ı kabul sürecini açıklayınız.

....

....

....

2. İslamiyet'in kabulü Türklerin yaşam biçiminde nasıl bir değişikliğe yol açmış olabilir?

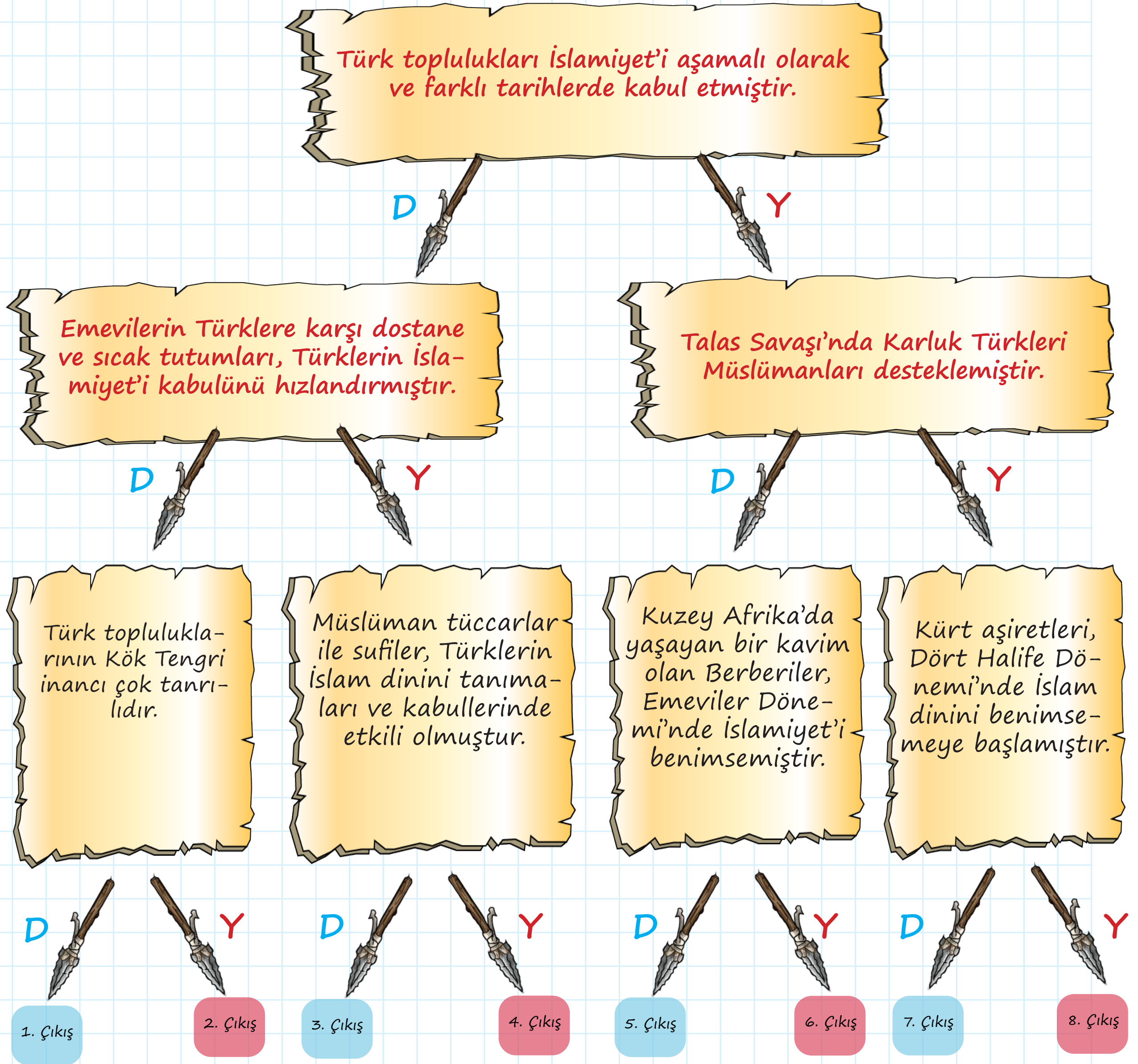
....

....

....

Notlarım

4. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Notlarım

5. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda Oğuz Türkleri tarafından kurulan devlet veya siyasi oluşumların adları verilmiştir. Bu devlet veya siyasi oluşumların bulunduğu bölgeyi ilgili kutucuğu "X" ile işaretleyerek belirtiniz.

	Anadolu	İran	Suriye	Irak	Azerbaycan
a) Büyük Selçuklu Devleti					
b) Böriler					
c) İldenizliler					
ç) Kirman Selçukluları					
d) Türkiye Selçukluları					
e) Salgurlular					
f) İkinci Türk Beylikleri					
g) Zengiler					

ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

Karahanlı Devleti (840-1212)

- İlk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.
- Karahanlılar, Asya'da hüküm süren ilk Türk-İslam devletidir.
- Satuk Buğra Han Dönemi'nde İslamiyet devletin resmî dini olmuştur.
- Satuk Buğra Han, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Abdülkerim adını almıştır.
- 1042'de Doğu Karahanlılar ve Batı Karahanlılar olarak ikiye ayrılmıştır.
- Doğu Karahanlılar 1211'de Karahitaylar, Batı Karahanlılar ise 1212'de Harzemşahlar tarafından yıkılmıştır.

Gazneli Devleti (963-1187)

- Başkenti Afganistan'daki Gazne şehri olan devlet 963'te Alp Tigin tarafından kurulmuştur.
- Gazneli Mahmut'a halife tarafından "sultan" unvanı verilmiştir. Gazneli Mahmut sultan unvanını kullanan ilk Türk hükümdarıdır.
- İslamiyet'i yaymak amacıyla Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir.
- Selçuklular ile yapılan Nesâ, Serahs ve Dandanakan Savaşları kaybedilince devlet yıkılma sürecine girmiştir.
- Gaznelilere 1187'de Afgan asıllı Gurlular son vermiştir.

KARAHANLILAR VE GAZNELİLER DÖNEMİ'NDE TÜRK DEVLET YAPISINDA VE TOPLUMSAL HAYATTA MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER

- Karahanlılar, İç Asya Türk kültür ve medeniyetini İslam kültür ve medeniyetiyle kaynaştırarak Türk-İslam medeniyetinin temellerini atmıştır.
- Gazneliler Dönemi'nde Abbasilerin devlet teşkilat sistemi benimsenmeye başlanmıştır.
- Karahanlılar ve Gazneliler Dönemi'nde gelişen Türk-İslam kültürü, Selçuklular Dönemi'nde kurumsallaşmasını tamamlamıştır.

Notlarım

	İlk Türk Devletleri	Türk-İslam Devletleri
DEVLET YÖNETİMİ	• Hükümdara "kağan", devletin batısını yönetene "yabgu", hanedan üyelerine "tigin", illere yönetici olarak gönderilen tiginlere de "şad" adı verilmiştir.	• Karahanlılarda hükümdara "Arslan Han", devletin batısını yönetene "Buğra Han", illere yönetici olarak gönderilen hanedan üyelerine de "İlig Han" unvanı verilmiştir. • Gaznelilerde hükümdara kuruluş yıllarında "tigin", Gazneli Mahmut ile birlikte "sultan" unvanı verilmiştir.
	• Hükûmetin başındaki kişiye "aygucı" unvanı verilmiştir.	• Hükûmetin başındaki kişiye "vezir" unvanı verilmiştir.
	• Kurultay veya toy adı verilen bir yönetim organı oluşturulmuştur.	• Karahanlılarda Meclis-i Âli, Gaznelilerde Divan-ı Vezaret ve Divan-ı Mezalim kurulmuştur.
	• Devlet, "il" ve "el" kelimeleri ile ifade edilmiştir.	• Devlet, "mülk" kelimesi ile ifade edilmiştir.
	• İkili teşkilat sistemi uygulanmıştır.	• İkili teşkilat sistemi sadece Karahanlılarda uygulanmıştır.
	• Kut anlayışı benimsenmiştir.	• Allah'ın takdiri düşüncesi benimsenmiştir.
	• Cihan hâkimiyeti düşüncesiyle cihanşümul devlet anlayışı hâkimdir.	• Cihat düşüncesi hâkimdir.
	• Hükümdarlık sembolü olarak otağ, örgin, tuğ, tabl, kotuz ve yay kullanılmıştır.	• Hükümdarlık sembolü olarak hutbe, para bastırmak, tuğra, taht, taç, nevbet, menşur, çetr ve hilat kullanılmaya başlanmıştır.
HUKUK SİSTEMİ	• Yazılı olmayan hukuk kurallarına "töre" adı verilmiştir.	• Şeri ve örfi olmak üzere ikili hukuk sistemine geçilmiştir.
	• Mahkemelere yargan-yargucı adı verilen görevliler bakmıştır.	• Mahkemelere kadı adı verilen görevliler bakmıştır.
	• Hükümdarlar yargının başı kabul edilmiştir.	• Hükümdarlar, Divan-ı Mezalim adı verilen yüksek mahkemeye başkanlık etmiştir.
ORDU SİSTEMİ	• Savaş dönemlerinde ordu-millet anlayışıyla herkes asker kabul edilmiştir.	• Karahanlılarda ordu; saray ve hükümdarı korumakla görevli olan saray muhafızları, hükümdara bağlı ücretli askerlerden oluşan Hassa ordusu, hanedan mensupları, valiler ve devlet adamlarının kuvvetleri ile devlete bağlı Türk boylarının kuvvetleri olmak üzere dört ana bölümden oluşmuştur.
	• Hazarlara kadar ücretli askerlik uygulaması olmamıştır.	• Gaznelilerde ordu; saray ve hükümdarı koruyan gulamlar, eyalet ve bağlı devletlerin kuvvetleri, Türkmenler ile ücretli ve gönüllü birliklerden meydana gelmiştir.

Kültür ve Sanat Alanındaki Değişimler

- Karahanlılar, Türkçeyi resmî dil ilan etmiş, Uygur alfabesini kullanmışlardır. Gazneliler ise Türkçe dışında Arapça ve Farsçayı da kullanmışlardır.
- Türk-İslam devletlerinde hat, tezhip, ebru ve çini sanatı gelişmiştir.
- Karahanlılar Dönemi'nde İslam'ın etkisiyle vakıf kültürü ile tanışılmıştır.

Türk-İslam Dünyasında İlk Edebî Eserler

Kutadgu Bilig	Divânü Lûgati't-Türk	Atabetü'l-Hakayık	Divân-ı Hikmet
• Yusuf Has Hacip tarafından yazılmıştır. • Mutluluk Veren Bilgi demektir. • ilk Türk-İslam eseri olma özelliğine sahiptir. • İlk Türkçe siyasetname ve nasihatnamedir.	• Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır. • İlk Türkçe sözlüktür. • Araplara Türkçenin zenginliğini göstermek amacıyla kaleme alınmıştır. • Türklerin tarihi ve yaşadığı coğrafyanın özellikleri hakkında ansiklopedik bilgiler de içermektedir.	• Edip Ahmet Yüknekî tarafından yazılmıştır. • Eserde ayetler, hadisler ve özlü sözlere yer verilerek ahlaklı olmanın önemi vurgulanmış; kişilerin eğitimi ve toplum düzeni konusunda bilgiler verilmiştir.	• Hoca Ahmet Yesevî tarafından yazılmıştır. • Türk tasavvuf tarihinin ilk edebî eseri kabul edilmiştir. • Türkçe yazılan ve şiirlerden oluşan eser; Hz. Peygamber'in yaşamı, cennet, cehennem, ahlaklı olma gibi konuları içermektedir.

Sosyal ve Ekonomik Yaşamdaki Değişimler

- Türk-İslam devletlerinde soya dayalı sınıf anlayışı yoktur.
- Gaznelilerden itibaren imparatorluk hâline dönüşen Türk-İslam devletlerinde farklı milletler bir arada yaşamıştır. Halk, Müslümanlar ve gayrimüslimler olarak ikiye ayrılmıştır. Gayrimüslimlerin dinlerini ve kültürlerini yaşamalarına izin verilmiştir.
- Türk-İslam devletlerinde demir işlemeciliği, dokumacılık ve ticaretin geliştiği Harezm, Buhara, Semerkant, Taşkent gibi şehirler eğitim, bilim ve sanat alanında önemli merkezler hâline gelmiştir.
- Ticareti canlandırmak amacıyla ticaret yollarının güvenliği sağlanmıştır.
- Askerî amaçla inşa edilmiş olan ribatlar XI. yüzyıldan itibaren kervanların konaklaması için de kullanılmıştır.
- Türk-İslam devletlerinde Müslümanlardan alınan tarımsal ürün vergisine öşür, gayrimüslimlerden alınan tarımsal ürün vergisine haraç denmiştir. Gayrimüslim erkeklerden askerlik bedeli olarak alınan vergiye ise cizye adı verilmiştir.

Notlarım

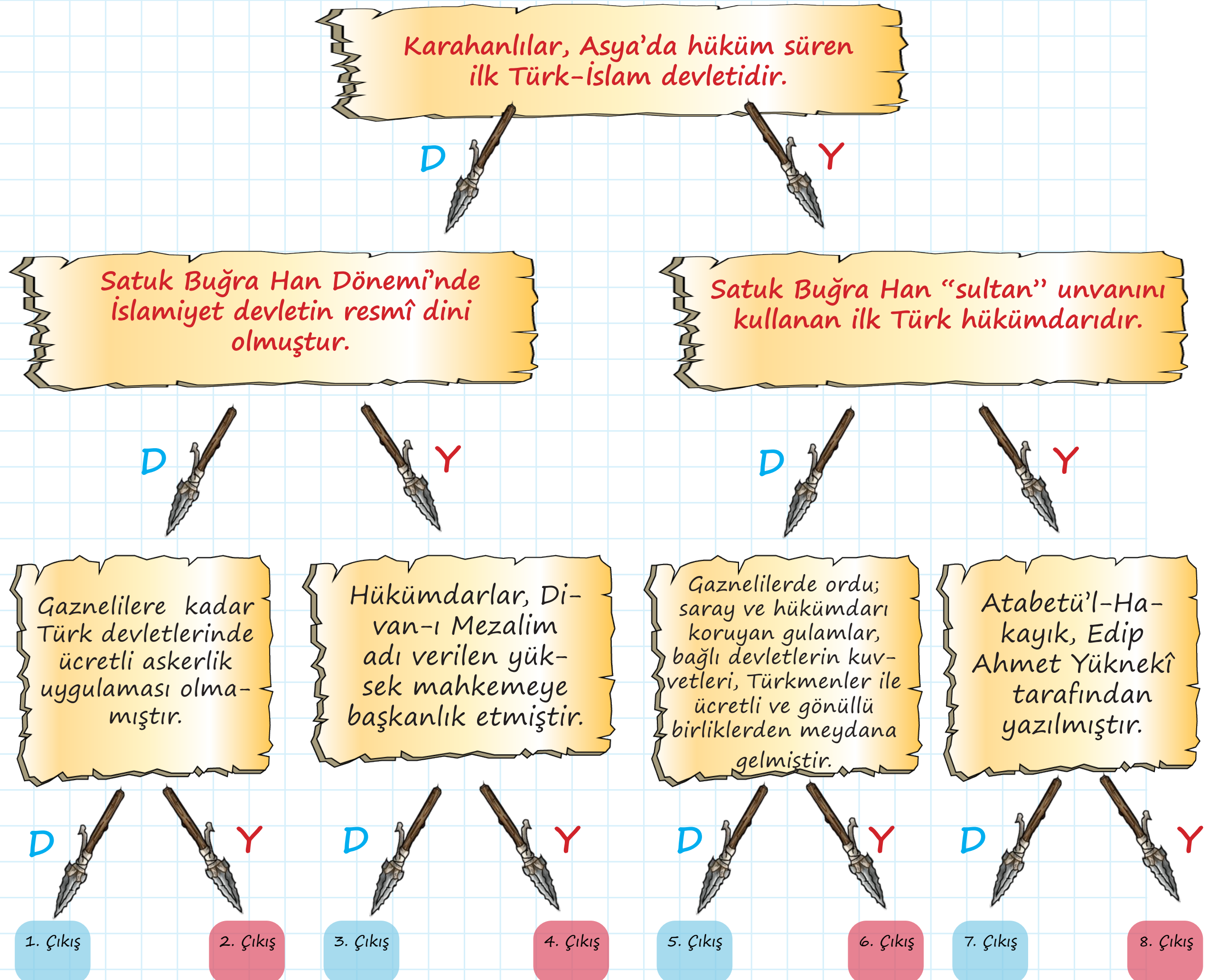
Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

6. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan yerleri doğru kelimelerle tamamlayınız.

a. Satuk Buğra Han, İslamiyet'i kabul ettikten sonra .... adını almıştır.
b. Gaznelilere 1187'de Afgan asıllı .... son vermiştir.
c. Türk-İslam devletlerinde hükûmetin başındaki kişiye .... unvanı verilmiştir.
ç. İlk Türk devletlerinde .... anlayışıyla savaş zamanı herkes asker kabul edilmiştir.
d. Türk tasavvuf tarihinde .... ilk edebî eserdir.
e. Türk-İslam devletlerinde tarımsal ürün vergisi olarak Müslümanlardan ...., gayrimüslimlerden .... alınmıştır.

7. ETKİNLİK: Aşağıdaki ifadelerin ilkinden başlayarak ifade doğru ise D yolunu, yanlış ise Y yolunu takip ediniz. Ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Notlarım

8. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda kavramlar ve bu kavramlara ilişkin açıklamalar verilmiştir. Verilen açıklamaları ilgili olduğu kavramla "√" kullanarak doğru şekilde eşleştiriniz.

	Cihan hâkimiyeti	Öşür	Vezir	Hilat	Cizye	Ribat
İlk Türk devletlerindeki cihanşümul devlet anlayışı.						
Türk-İslam devletlerinde hükûmetin başındaki kişi.						
Türk-İslam devletlerinde ticareti canlandırmak ve kervanların konaklaması amacıyla inşa edilmiş yapı.						
Türk-İslam devletlerinde Müslümanlardan alınan tarımsal ürün vergisi.						
Türk-İslam devletlerinde gayrimüslim erkeklerden askerlik bedeli olarak alınan vergi.						
Türk-İslam devletlerinde hükümdara özgü kıyafet.						

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1040-1157)

- Devlet, adını Oğuz Yabgu Devleti'nde subaşı olarak görev yapan Selçuk Bey'den almıştır.
- 1015-1021 yılları arasında Çağrı Bey, Anadolu'ya keşif amaçlı ilk seferleri düzenlemiştir.

Tuğrul Bey Dönemi (1040-1063)

- Nesâ Savaşı (1035) ve Serahs Savaşı'nda (1038) Gaznelileri yenen Tuğrul Bey adına Nişabur'da hutbe okutulmuştur.
- Sultan Mesud komutasındaki Gazneliler ile yapılan Dandanakan Savaşı (1040) kazanılmış ve Selçuklu Devleti resmen kurulmuştur. Devletin başkenti Nişabur'dan Rey'e taşınmıştır.
- Şii kökenli Fâtımiler ve Büveyhilerin baskısı altındaki Abbasi halifesinin yardım isteği üzerine Bağdat Seferi (1055) düzenlenmiştir.
- Büveyhilere son vererek Abbasi halifesini baskıdan kurtaran Tuğrul Bey'e Abbasi halifesi tarafından "Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı" unvanı verilmiştir.
- Pasinler Muharebesi (1048), Bizans ve Gürcü kuvvetleri ile Selçuklular arasında Anadolu'da yapılan ilk önemli savaştır. Savaşı Büyük Selçuklu Devleti kazanmıştır.

Alp Arslan Dönemi (1064-1072)

- Alp Arslan Dönemi'nde Vezir Nizâmülmülk'ün etkisi ile İran kültürünün devlet üzerindeki hâkimiyeti artmıştır.
- Ani Kalesi'ni fetheden (1064) Alp Arslan'a "Ebu'l-feth" unvanı verilmiştir.
- 26 Ağustos 1071 Malazgirt Muharebesi'nde Bizans ordusunda yer alan Peçenek ve Oğuzların Selçuklu tarafına geçmesinin de etkisiyle Selçuklular büyük bir zafer kazanmıştır.

Malazgirt Muharebesi'nin Sonuçları
- Selçukluların İslam dünyasındaki saygınlığını artırmış, Abbasi halifesi, Alp Arslan'a "İslam Ülkelerinin Sultanı" unvanını vermiştir.
- Anadolu'da ilk Türk beylikleri kurulmuştur.
- Anadolu'da Türk-İslam tarihi başlamıştır.
- Bizans'ın Katolik Avrupa ülkelerinden yardım istemesi üzerine Haçlı Seferleri başlamıştır.

Notlarım

Bilgi Havuzu
Melikşah'ın oğulları Mahmut, Berkyaruk, Mehmet Tapar ve Sencer arasında süren taht kavgası dönemine Fetret Devri adı verilmiştir.

Bilgi Havuzu
Büyük Selçuklu Devleti'nde melik unvanlı hanedan üyesi erkek çocuklar, devlet yönetimini öğrenmeleri için illere vali olarak gönderilirdi. Bu hanedan üyelerine eşlik eden deneyimli devlet adamlarına ata-bey denmiştir.

Melikşah Dönemi (1072-1092)
- Büyük Selçuklu Devleti'nin en geniş sınırlara ulaştığı dönemdir.
- Hasan Sabbah liderliğinde Alamut Kalesi'ni ele geçiren Bâtıniler, devlet otoritesini zayıflatmıştır.
- Ömer Hayyam başkanlığındaki kurul, Sultan Melikşah adına Celâli Takvimi'ni hazırlamıştır.

Fetret Devri (1092-1118)
- Sencer Dönemi'nde merkezî otorite yeniden sağlanmış olsa da Karahitaylılar ile yapılan Katvan Savaşı'nı (1141) kaybeden Selçuklular yıkılma sürecine girmiştir.

	Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılma Nedenleri
1	Türk veraset sistemindeki "Ülke hanedanın ortak malıdır." anlayışı nedeniyle taht kavgalarının yaşanması
2	Abbasi halifelerinin Büyük Selçuklu Devleti'nin rakibi olan devletlerle iş birliği yapması
3	Bâtınilerin zararlı çalışmaları
4	Haçlı Seferlerinin başlaması
5	Devlet kadrolarına İran asıllı kişilerin alınması ve artan vergiler nedeniyle çıkan isyanlar
6	Merkezî otoritenin bozulması, bağlı devlet ve atabeyliklerin bağımsızlıklarını ilan etmeleri

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılması Sonrasında Kurulan Devletler

- Irak Selçukluları (1118-1194)
- Kirman Selçukluları (1048-1187)
- Suriye Selçukluları (1079-1117)
- Türkiye Selçukluları (1077-1308)

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

9. ETKİNLİK: Aşağıda verilen açıklamaların ilişkili olduğu olayları altlarındaki boşluklara yazınız.

1	2	3	4	5
Selçuklu Devleti'nin resmen kurulması	Bizans ve Gürcü kuvvetleri ile Selçukluların Anadolu'da ilk kez savaşması	Anadolu'da Türk-İslam tarihinin başlaması	Melikşah'ın oğulları Mahmut, Berkyaruk, Mehmet Tapar ve Sencer arasında taht kavgalarının başlaması	Selçukluların yıkılma sürecine girmesi ....

10. ETKİNLİK: Aşağıdaki tarihsel gelişmeleri ilgili satırlara kronolojik olarak sıralayınız.

Anadolu'ya keşif amaçlı ilk seferler	Bağdat Seferi	Katvan Savaşı
Malazgirt Muharebesi	Serahs Savaşı	Türkiye Selçuklularının Kuruluşu
Ani Kalesi'nin Fethi	Fetret Devri'nin başlangıcı	Nesâ Savaşı

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Notlarım

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN YÖNETİM VE TOPLUM YAPISI

Büyük Selçuklu Devleti'nin teşkilatlanmasında İç Asya Türk devletleri ile İslam medeniyetinin yanı sıra İran devlet teşkilatı da etkili olmuştur.

- Mülki teşkilatlanmada İranlılar etkili iken askerî teşkilatlanmada Türkler hâkim olmuştur.
- Büyük Selçuklu Devleti'nde Türk devlet geleneği gereği ülke "hanedanın ortak malı" sayılmıştır.
- Yönetme yetkisinin hükümdara Allah tarafından verildiği kabul edilmiştir.
- Büyük Selçuklu Devleti'nin İran toprakları üzerinde kurulmasının yanı sıra Alp Arslan ve Melikşah Dönemlerinde vezirlik yapan İran asıllı Nizâmülmülk'ün etkisi ile devlet yönetiminde İran kültürünün ağırlığı artmıştır.

Alp Arslan Dönemi'nde Nizâmülmülk tarafından ilki Nişabur'da olmak üzere birçok şehirde kurulan Nizamiye Medreselerinin en önemlisi Bağdat'ta açılmıştır.

- Nizamiye Medreseleri öncelikle Bâtıniler tarafından devleti yıkmaya yönelik propaganda faaliyetlerini önlemek için kurulmuş, Sünni düşünceyi topluma yaymayı amaçlamıştır. Nizamiye Medreselerinin bir diğer kurulma amacı ise devlet görevlileri yetiştirmektir.
- Bağdat Nizamiye Medresesinde müderrislik yapan Gazalî tasavvuf ve felsefe alanında çalışmalar yapmış, Bâtınilik hareketine karşı verilen mücadelelerde büyük rol oynamıştır.
- Medreselerde İslami bilimlerin yanında matematik, astronomi, fizik, tıp, felsefe, tarih, edebiyat dersleri müderrisler tarafından verilmiştir.
- Öğrencilere burs imkânı sunulan medreselerde eğitim, kütüphane, barınma, yeme içme, temizlik, ibadet hizmetleri ücretsiz verilmiştir.

Büyük Selçuklu Devleti'nde sanatta özellikle mimaride Türk, İslam ve İran kültürlerinin etkileşimiyle yeni bir dönem başlamıştır.

- Saray, kale, sur, cami, mescit, kervansaray, ribat, imaret, darüşşifa, medrese, hamam, han, çeşme, kümbet, türbe gibi farklı eserler inşa edilmiştir. Nizamiye Medreseleri ile medrese mimarisi şekillenirken girintili duvarları, büyük avlusuyla ilk medrese-cami örnekleri Büyük Selçuklu Devleti Dönemi'nde ortaya çıkmıştır.

Divriği Melike Turan Darüşşifası,
Sivas

Erdistan (Ardistan) Cuma Camisi,
İsfahan-İran

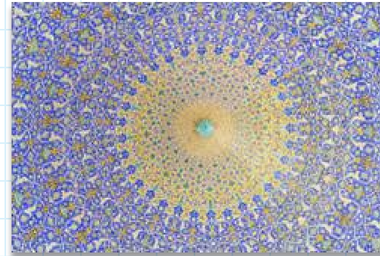
Emir Saltuk Kümbeti,
Erzurum

Sultan Sencer Türbesi,
Merv-Türkmenistan

Ribât-ı Şerif Kervansarayı,
Serahs-İran

Mescid-i Cuma Camisi'nde çini süslemeleri,
İsfahan-İran

- Halı ve kilim dokumacılığı, hat, minyatür, ebru, tezhip, çini, süsleme, kitabe, kabartma alanlarında önemli sanat eserleri ortaya konmuştur.
- Devletin resmî dilinin Farsça olması nedeniyle Büyük Selçuklu Devleti'nde edebî eserler Farsça kaleme alınmıştır.

Notlarım

Notlarım

--« SIRA SİZDE »--

11. ETKİNLİK: Aşağıda verilen yargılar doğru ise "D" harfini, yanlış ise "Y" harfini ( ) içine yazınız.

( ) Gazalî, Bağdat Nizamiye Medresesinde müderris olarak görev yapmıştır.

( ) Büyük Selçuklu Devleti'nde mimari eserlerin süslenmesinde ebru sanatı kullanılmıştır.

( ) Bâtıniler, Büyük Selçuklu Devleti'ni yıkmak amacıyla dinî faaliyetlerde bulunmuştur.

( ) Medreselerde sadece İslami dersler okutulmuştur.

( ) Büyük Selçuklu Devleti'nde ülke "hanedanın ortak malı" kabul edilmiştir.

12. ETKİNLİK: Aşağıdaki kutucuklarda yer alan eser türlerinden "dinî mimari" ile ilgili olanları bularak hangi amaçlarla kullanıldıklarını boş bırakılan alana yazınız.

saray	cami	sur	kervansaray
mescit	ribat	medrese	darüşşifa
kümbet	türbe		

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Notlarım

13. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kelimelerden uygun olanlarla tamamlayınız.

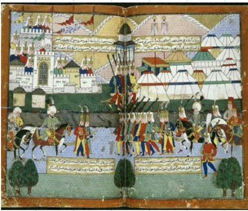
veraset	kut	Nişabur	tezhip
Türkçe	Farsça	Bağdat	çini

1. Nizâmülmülk tarafından kurulan Nizamiye Medreselerinin en önemlisi .... şehrinde kurulmuştur.
2. Türk-İslam devletlerinde taht kavgalarının yaşanma sebeplerinin başında .... anlayışı gelir.
3. Büyük Selçuklu Devleti'nde .... resmî dil olarak kullanılmıştır.
4. Ezilmiş altın ve muhtelif boyalarla kitap, levha gibi yazma eserleri süsleme sanatına ....denir.
5. Duvar karosu, tabak, vazo gibi ürünleri süslemede kullanılan, bir yüzü sırlı, pişmiş fayansa .... denir.

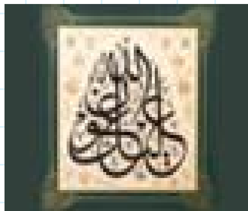
14. ETKİNLİK: Aşağıdaki kutucuklarda verilen süsleme sanatlarını harf ile verilen görsellerle eşleştirerek doğru harfi (   ) içine yazınız.

(   ) Hat (   ) Minyatür (   ) Ebru (   ) Çini

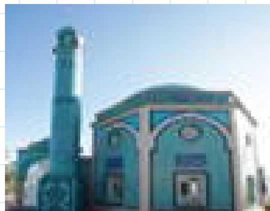
(a)

(b)

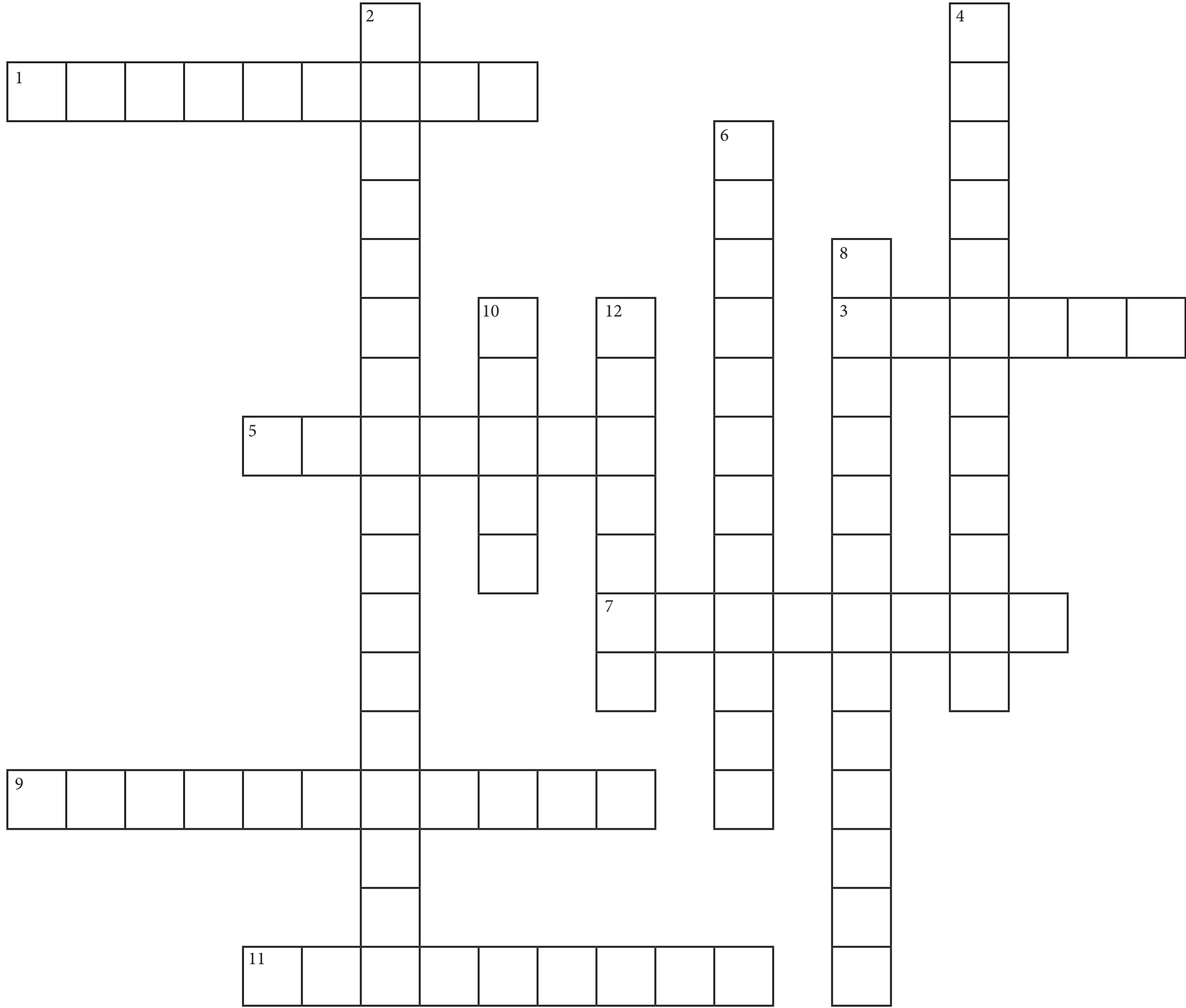
(c)

(ç)

Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Anadolu'nun kapılarını Türklere açan savaş.
3. Selçuklu şehzadelerini yetiştirmekle görevli devlet görevlisi.
5. Türkiye, Azerbaycan, İran, Irak ve Türkmenistan Türklerinin ataları olan boy.
7. Büyük Selçuklu Devleti'nde adalet bakanı.
9. Vezir Nizâmülmülk'ün yazdığı eser.
11. İslamiyet öncesi Türklerde yaygın olarak görülen dinî inanış.

Yukarıdan Aşağıya

2. Türk tarihinin ilk sözlüğü.
4. İç Asya'da kurulan ilk Müslüman Türk devleti.
6. Türk-İslam edebiyatının günümüze kadar ulaşan ilk eseri.
8. Sultan unvanını kullanan ilk Türk hükümdarı.
10. Selçuklu şehzadelerine verilen isim.
12. Oğuz boylarından İslamiyet'i kabul edenlere verilen isim.

Aşağıda Test I-V'te yer alan çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

Test I

1. Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde

I. Eski Türk inancı ile İslamiyet arasındaki benzerlikler,

II. Abbasilerin mevali politikasını terk etmeleri,

III. Abbasilerin hoşgörülü ve eşitlikçi anlayışı

durumlarından hangilerinin etkisi olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

2. Aşağıdakilerden hangisi Talas Savaşı'nın sonuçlarından biri değildir?

A) Türkler, İslamiyet'i kabul etmeye başlamıştır.

B) Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasının önü açılmıştır.

C) İç Asya'nın Çin egemenliğine girmesi engellenmiştir.

D) Kâğıt yapma tekniği Çin dışında da yaygınlaşmıştır.

E) İslamiyet, İç Asya'da yayılmıştır.

3. Türk-İslam devletleri ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Karahanlılar, İç Asya'daki ilk Müslüman Türk devletidir.

B) Mısır'da kurulan ilk Türk-İslam devleti Tolunoğulları'dır.

C) Volga boylarındaki ilk Türk-İslam devleti İtil Bulgar Devleti'dir.

D) Hicaz'ı yöneten ilk Türk-İslam devleti Memlûklulardır.

E) İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyu Karluklardır.

4. • Samanilerin Türk komutanlarından Alp Tegin tarafından 963'te Horasan, Afganistan ve Kuzey Hindistan'da kurulan Müslüman Türk devletidir.

• Hindistan'a seferler yaparak İslamiyet'in burada yayılmasına katkıda bulunmuşlardır.

Özellikleri verilen Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlı Devleti

B) Büyük Selçuklu Devleti

C) Gazneli Devleti

D) Babür Devleti

E) Harzemşah Devleti

5. I. Karahanlı Devleti

II. Gazneli Devleti

III. Osmanlı Devleti

Yukarıdaki devletlerden hangilerinin İslami Türk devlet teşkilatının gelişip yerleşmesinde köprü vazifesi gördüğü söylenemez?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

6. "Memleket tutmak için çok asker ve ordu gerektir. Askeri beslemek için de çok mala ve servete ihtiyaç vardır. Bu malı elde etmek için halkın zengin olması gerektir. Halkın zengin olması için de doğru kanunlar konmalıdır. Bunlardan biri ihmal edilirse beylik çözülmeye yüz tutar."

Yukarıda verilen, nasihatname olarak nitelendirilebilecek metin hangi Türk-İslam eserinden alınmıştır?

A) Divân-ı Hikmet

B) Dîvânü Lûgati't-Türk

C) Atabetü'l-Hakâyık

D) Kutadgu Bilig

E) Orhun Kitabeleri

7. Aşağıdakilerden hangisinde eser-yazar eşleştirmesi yanlış verilmiştir?

A) Divân-ı Hikmet-Hoca Ahmet Yesevî

B) Dîvânü Lûgati't-Türk-Kaşgarlı Mahmut

C) Atabetü'l-Hakayık-Edip Ahmet Yüknekî

D) Kutadgu Bilig-Yusuf Has Hacip

E) Siyasetnâme-Satuk Buğra Han

8. Selçuk Bey Oğuzların Kınık boyundan geliyordu. Oğuz Yabgu Devleti'nde babası Dukak Bey gibi subaşı olarak görev yapan Selçuk Bey, Oğuz yabgusu ile anlaşmazlığa düşünce kendisine bağlı boylarla 961'de Samanoğullarının elindeki Cend şehrine geldi. Selçuk Bey burada İslamiyet'i kabul etti. Bölgede dağınık hâlde yaşayan Türkmen boylarını etrafında toplayarak gücünü artırdı. Karahanlı ve Gaznelilerle mücadele etti. Böylece ileride kendi adıyla anılacak Büyük Selçuklu Devleti'nin temellerini attı.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Selçuklu Türkleri, İslam'ı Samanoğulları vasıtasıyla öğrenmiştir.

B) Karahanlıları yıkan, Büyük Selçuklu Devleti'dir.

C) Büyük Selçuklu Devleti Oğuzlar tarafından kurulmuştur.

D) Selçuklu Devleti, Oğuz Yabgu Devleti'nden ayrılarak kurulmuştur.

E) Büyük Selçuklu Devleti'nin isim babası Selçuk Bey'dir.

9. I. Bâtınilerle mücadele edildi.

II. Bizansla Pasinler Muharebesi yapıldı.

III. Büyük Selçuklu Devleti en geniş sınırlarına ulaştı.

Yukarıdakilerden hangileri Melikşah Dönemi'nde yaşanan gelişmelerden biri değildir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve III E) II ve III

10. Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklu Devleti'nde hükümdar alametlerinden biri değildir?

A) Sultan adına para bastırılması

B) Fermanlara sultanın tuğrasının çekilmesi

C) Sultan adına hutbe okutulması

D) Namaz vakitlerinde mehter çalınması

E) Savaşlarda ve gezilerde hükümdarın başının üstünde çetr tutulması

11. Fâtımi ve Bâtınilerin yıkıcı faaliyetlerinin İslam dünyası için büyük bir tehlike olduğunu anlayan Büyük Selçuklu Devleti, yıkıcı ve bölücü unsurlarla mücadele etmek için medreseler kurmaya karar vermiştir.

Sultan Alp Arslan ve veziri Nizâmülmülk'ün bu amaçla Bağdat'ta açtığı medrese aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nizamiye Medreseleri

B) El-Ezher Medresesi

C) Beyt'ül-hikme

D) Beytü'l-mal

E) Yağıbasan Medresesi

12. • Devrin en önemli matematik ve astronomi âlimlerinden biridir.

• Tarih ve tıpla ilgilenmiş, müzikle uğraşmış, adını ölümsüzleştiren rubailer kaleme almıştır.

• Büyük Selçuklu Devleti'nde Celâli Takvimi'ni hazırlamıştır.

Hakkında bilgi verilen İslam âlimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sadi-i Şirazi B) Ömer Hayyam

C) Nizâmülmülk D) Enveri

E) Muhammed Beyhâkî

1. I. Arapların ırkçı politikaları nedeniyle Batı Türkistan'da savaşların yaşanması

II. Türklerin İslamiyet'i kabul etmeye başlaması

III. Sasani Devleti'nin yıkılmasıyla Türklerle Arapların komşu olması

IV. Kafkaslarda ilk Türk-Arap savaşlarının yaşanması

Türk-Arap ilişkileriyle ilgili verilen gelişmelerin kronolojik sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

A) I-II-III-IV
B) III-I-IV-II
C) III-IV-I-II
D) IV-III-I-II
E) IV-I-II-III

2. Türk-İslam tarihinin önemli bir dönüm noktası olan Talas Savaşı kimler arasında gerçekleşmiştir?

A) Türkler-Çinliler
B) Abbasiler-Türk/Çin ittifakı
C) Abbasi/Türk ittifakı-Çinliler
D) Türkler-Abbasiler
E) Türkler-Emeviler

3. Uygur alfabesini kullanan ve Türkçeyi resmî dil kabul eden Türk-İslam devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlı Devleti
B) Gazneli Devleti
C) Büyük Selçuklu Devleti
D) Babür Devleti
E) Harzemşah Devleti

4. Gazne Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Türk-İslam tarihinde sultan unvanını ilk kez kullanmıştır.
B) Selçuklularla savaşmıştır.
C) Abbasi halifesini Büveyhoğulları baskısından kurtarmıştır.
D) Afganistan'da kurulmuştur.
E) Hindistan üzerine seferler yapmıştır.

5. Türkler, İslamiyet'in kabulünden sonra İslam devletlerinden aldıkları kurumları ve uygulamaları Türk devlet geleneğiyle birleştirerek özgün bir sentez oluşturdular.

Aşağıdakilerden hangisi Türk-İslam devletlerinin eski kültürlerine bağlı kaldıklarına kanıt olarak gösterilemez?

A) Türkçe eserler verilmesi
B) Han, kağan, hakan gibi unvanların kullanılması
C) Örfi hukukun şeri hukukla birlikte kullanılması
D) Farsçanın Büyük Selçuklu Devleti'nde resmî dil kabul edilmesi
E) Kut anlayışının sürdürülmesi

6. Türkçe bir sözlük olmasının yanında Türklerin tarihi ve coğrafyası, örf ve âdetleri, mutfağı, spor faaliyetleri, ekonomik özellikleri, günlük yaşamı, müzik anlayışı, kadına verdiği önem, aile hayatı, edebiyat içeriği, sağlık bilgisi gibi konularda ansiklopedik bilgiler içermektedir.

Bu parçada sözü edilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kök Türk Kitabeleri
B) Dîvânü Lûgati't-Türk
C) Atabetü'l-Hakayık
D) Kutadgu Bilig
E) Divân-ı Hikmet

7. İslamiyet, Oğuzlar arasında ancak XI. yüzyılda hâkim bir din hâline gelebilmiştir. Oğuz boylarından Müslümanlığı kabul edenleri, etmeyenlerden ayırmak için onlara ---- adı verilmiştir. XIII. yüzyıl başlarından itibaren bu tabir her yerde Oğuz'un yerini almıştır.

Bu parçadaki boşluğa getirilmesi gereken doğru ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) Türkmen
B) Türkiye
C) Turan
D) Osmanlı
E) Türkistan

8. I. Pasinler Muharebesi

II. Malazgirt Muharebesi

III. Miryokefalon Savaşı

Yukarıdaki savaşlardan hangileri Büyük Selçuklu Devleti ile Doğu Roma İmparatorluğu arasında gerçekleşmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

9. **Aşağıdakilerden hangisinin Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılmasında etkili olduğu söylenemez?**

A) Karahıtaylarla yapılan Katvan Savaşı

B) Bâtınilerin yıkıcı faaliyetleri

C) Oğuzların isyanı

D) Taht kavgaları

E) Alp Arslan'ın ölümü

10. **Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklu Devleti'nde faaliyet göstermiş olan**

- Divan-ı Arz,
- Divan-ı Berid,
- Divan-ı İnşa,
- Divan-ı İstifa

adlı divanların herhangi birinin görevlerinden değildir?

A) Mali işler

B) Askerî işler

C) Posta ve haberleşme

D) İç ve dış yazışmalar

E) Adalet işleri

11. Bir cuma namazında Ali bin Hasan al-Sandali ile karşılaşan Melikşah, ona kendisini ziyaret etmediğini hatırlatmıştır. Sandali, Sultana bunun sebebi olarak "Sizin hükümdarların en iyisi olmanız, benim de âlimlerin en kötüsü olmamaklığım içindir." cevabını verir ve devam eder: "Zira hükümdarların en iyisi âlimleri ziyaret eden, âlimlerin en kötüsü de hükümdarların ziyaretine koşandır."

Buna göre

I. Büyük Selçuklu Devleti, ilim sahiplerine büyük değer vermektedir.

II. Büyük Selçuklu Devleti'nde bilimsel çalışmalar yoktur.

III. Tevazu, gerçek ilim sahibi olanların özelliklerinden biridir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve III E) I, II ve III

12. **Diğer Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi Selçuklularda da güzel örnekleri görülen, kendine özgü mimari biçimleriyle külliyeyi bütünleyen, hastane ve hekimlik okulu işlevi bulunan yapılara verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?**

A) İmarethane B) Medrese C) Darüşşifa

D) Ribat E) Kümbet

1. **Türklerle Araplar arasında ilk ilişkiler aşağıdakilerden hangisiyle başlamıştır?**

A) Emeviler Dönemi'nde Türkistan'daki savaşlarla

B) Türklerin İslam'a girmeye başladığı Talas Savaşı'yla

C) İslamiyet'in ilk yıllarında tüccarlar vasıtasıyla

D) Hz. Osman Dönemi'nde Kafkaslar için Hazarlarla yapılan savaşlarla

E) Hz. Ömer Dönemi'nde Türklerle komşu olunmasıyla

2. **Eski Türklerde**

I. Tek tanrı inancı hâkimdir.

II. Tanrı adına belli günlerde kurban kesilmektedir.

III. Ahiret inancı vardır.

Yukarıdakilerden hangileri Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde etkili olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

3. **Aşağıdaki topluluklardan hangisi İslamiyet'i diğerlerinden sonra benimsemeye başlamıştır?**

A) Oğuz Türkleri B) Acemler C) Karluklar D) İtil Bulgarları E) Berberiler

4. **Karahanlı Devleti ile ilgili bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) İç Asya'daki ilk Müslüman Türk devletidir.

B) Oğuzlar tarafından 10. yy.da kurulmuştur.

C) Devletin merkezi Balasagun'dur ve bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.

D) Satuk Buğra Han, İslamiyet'i kabul eden ilk Karahanlı hükümdarıdır.

E) Satuk Buğra Han, Türkler arasında El-Mücahit, El-Gazi unvanları ile anılmıştır.

5. I. "İl"in yerini "devlet" ve "mülk" kelimeleri aldı.

II. Türk cihan hâkimiyeti düşüncesi cihat anlayışına dönüştü.

III. Kut anlayışı yerine İslamiyet'le birlikte "Allah'ın takdiri" düşüncesi kabul edildi.

IV. Han, kağan, hakan gibi unvanların yanında sultan, şah unvanları da kullanıldı.

V. Hutbe okutmak yerine basılan paraların üzerine halifenin ismi yazıldı.

Yukarıdakilerden hangisi Türklerin İslamiyet'i kabulü sonrasında görülen değişimlerden değildir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Türk tasavvuf tarihinin ilk edebî eseridir. Hoca Ahmet Yesevî'nin Türkçe yazdığı Hz. Peygamber'in yaşamı, dinî hikâyeler, dervişliğin özellikleri, cennet, cehennem, güzel ahlak gibi konuları içeren bir tasavvuf kitabıdır. Türk-İslam dünyasında kabul gören ortak düşünceyi, fikri, kimliği, yaşam tarzını ortaya çıkaran önemli bir eserdir.

Yukarıda hakkında bilgi verilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divân-ı Hikmet B) Dîvânü Lûgati't-Türk C) Atabetü'l-Hakayık D) Kutadgu Bilig E) Orhun Kitabeleri

7. I. Abbasi halifesinin Şii Büveyhilerin baskısından kurtarılması

II. Nesâ ve Serahs Savaşları

III. Anadolu'ya keşif ve yurt edinme amaçlı ilk Türk akınlarının başlaması

Yukarıdaki gelişmelerden hangileri Tuğrul Bey Dönemi'nde gerçekleşmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

8. **Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklu Devleti'nin çağdaşı olan devletlerden biri değildir?**

A) Karahanlılar B) Gazneliler C) Tolunoğulları

D) Bizans E) Fâtımiler

9. • Bizans ordusunun büyük kısmı ortadan kaldırılmış ve tarihte ilk defa bir Bizans imparatoru, Türk hükümdarına esir düşmüştür.

• Anadolu'nun kapılarını Türklere açan Alp Arslan, komutanlarını Anadolu'nun fethiyle görevlendirmiştir.

• Avrupa'nın Bizans'a yardım etmek amacıyla harekete geçmesine ve Haçlı Seferleri için hazırlık yapmasına neden olmuştur.

Yukarıda sonuçları verilen ve Türk tarihinde bir dönüm noktası olan zafer hangisidir?

A) Pasinler Muharebesi B) Malazgirt Muharebesi

C) Talas Savaşı D) Dandanakan Savaşı

E) Miryokefalon Savaşı

10. Selçuklularda şehzadeler küçük yaşlarda eyaletlere melik olarak gönderiliyordu. Onları yetiştirmek ve devlet işlerini idare etmek üzere tecrübeli devlet adamları şehzadelerin yanına öğretmen tayin ediliyor. Şehzadeler büyüdükten sonra da onların veziri ve kumandanı olarak görev yapmaya devam ediyorlardı. Ancak bu devlet adamlarından bazıları, kendi mevkilerini sağlamlaştırmak maksadıyla melikleri sultanlığa karşı kışkırtmış ve devlete büyük zararlar vermişlerdir.

Bu parçada Selçuklu devlet teşkilatındaki hangi devlet adamlarından bahsedilmektedir?

A) Lala B) Ataman C) Yabgu

D) Atabey E) Hacib

11. I. Veraset sisteminin belirsizliği nedeniyle çıkan taht kavgaları

II. İranlıların yönetime getirilmesiyle kurucu unsur olan Oğuzların küstürülmesi

III. Bâtınilerin faaliyetleri

Yukarıdaki durumlardan hangileri Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılışında etkili olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

12. **Büyük Selçuklular Dönemi'nde faaliyet gösteren aşağıdaki yapılardan hangisinin işlevi diğerlerinden farklıdır?**

A) Maristan

B) Bimaristan

C) Darüşşifa

D) Darüssıhha

E) İmarethane

1. **Kutadgu Bilig (Mutluluk Veren Bilgi):** Yusuf Has Hacip tarafından yazılan, ilk Türk-İslam eseri olma özelliğine sahiptir. Türkçe olarak yazılan siyasetname/nasihatname türündeki eserde Yusuf Has Hacib, devlet idaresinde dört önemli esas kabul ettiği devlet, adalet, akıl ve akıbeti kişiselleştirilerek konuşturmuştur.

Atabetü'l-Hakayık (Gerçeklerin Eşiği): Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılan eser, Kutadgu Bilig'i tamamlayan bir nasihatname kabul edilmiştir. Eserde ayetler, hadisler ve özlü sözler yolu ile ahlaklı olmanın önemi vurgulanmış, kişilerin eğitimi ve toplum düzeni konusunda bilgiler verilmiştir.

Yukarıdaki eserlerin

I. öğütlere yer verme,

II. ahlaki değerleri işleme,

III. İslami kavramları anlatma

özelliklerinden hangilerini taşıdığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

2. **Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılma nedenlerinden biri değildir?**

A) Baba İshak Ayaklanması'nın çıkması

B) Bâtınilerin merkezî otoriteyi sarsması

C) Oğuz boylarının küstürülmesi

D) Atabeyliklerin bağımsızlıklarını ilan etmesi

E) Taht kavgalarının yaşanması

3. Tarih öğretmeni, öğrencilerine "Büyük Selçuklu Devleti'nde Tuğrul Bey denince aklınıza neler geliyor?" sorusunu yöneltmiştir.

Öğrencilerden bazıları aşağıdaki cevapları vermiştir:

I. "Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı" unvanını kullanmıştır.

II. Dandanakan Savaşı ile Gaznelileri yenmiştir.

III. Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasını sağlayan Malazgirt Muharebesi'ni kazanmıştır.

IV. Nizâmülmülk'ü veziri yapmıştır.

Öğrencilerin verdiği bu cevaplardan hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III

D) II ve IV E) III ve IV

4. Nizâmülmülk, Nizamiye Medreselerinin en büyüğünü Bağdat'ta hizmete açmıştır. Nizamiye Medreseleri, devleti yıkmaya yönelik faaliyetleri olan Bâtınilere karşı mücadele etmek ve her türlü devlet görevlisini yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Nizamiye Medreselerinde İmam Gazali, görev yapmıştır. Nizâmülmülk tarafından Bağdat Nizamiye Medresesinde görevlendirilen Gazali, tasavvuf ve felsefe alanında çalışmalar yapmıştır.

Buna göre Nizamiye Medreseleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Bilim yuvalarıdır.

B) Savunma amacıyla kurulmuştur.

C) Bölücü din akımlarına karşı mücadele etmiştir.

D) Devletin memur ihtiyacını karşılamıştır.

E) Devrin önemli bilim insanlarının da ders verdiği kurumlardır.

5.

I. Çini

II. Ebru

III. Hat

Yukarıda örnekleri verilen sanat dallarından hangileri Türk–İslam mimarisinde kullanılmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

6. **Selçuklu kültür ve medeniyetinin ana unsurlarından olan medreselerin**

I. eğitim,

II. din,

III. ticaret

alanlarından hangilerine katkı sağladığı savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

7.

Öğretmen "ilk Türk-İslam devletleri" konusunu anlatırken yukarıdaki haritayı etkileşimli tahtada sınıfa göstermiştir.

Bu haritaya göre

I. İç Asya'da önemli Türk şehirleri yer almaktadır.

II. Karahanlı Devleti İç Asya'da kurulmuştur.

III. Oğuzlar Karahanlı Devleti'nin kuruluşunda etkili olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

8. **Aşağıdakilerden hangisi Karahanlıları Kök Türklerden ayıran özelliklerden biri <u>değildir</u>?**

A) Resmî dil olarak Türkçe kullanma

B) İslam dinine inanma

C) Uygur alfabesini kullanma

D) Medrese eğitimine önem verme

E) Ribat denen kervansaraylar yaptırma

1. Türkler, Talas Savaşı'ndan sonra Abbasi Devleti'nin ordu ve yönetiminde önemli görevlere getirilmiştir.

Bu gelişmede Talas Savaşı'nın aşağıdaki sonuçlarından hangisi etkili olmuştur?

A) Türkler arasında İslamiyet'in yayılması

B) İç Asya'nın Çinlileşmesinin durdurulması

C) İslam dünyasında kâğıt üretiminin başlaması

D) İpek Yolu ticaretinde Müslümanların etkin konuma gelmesi

E) İç Asya'nın siyasi ve dinî geleceğinin belirlenmesi

2. Dandanakan Savaşı'nı kaybeden Gazneliler Hindistan'a doğru çekilmek zorunda kalırken kazanan Selçukluların bağımsızlığı kesinleşmiş ve batıya doğru ilerleyişleri hız kazanmıştır.

Buna göre

I. Türk dünyasında siyasi güç dengesinde değişim yaşanmaktadır.

II. İç Asya'da siyasi birlik sağlanmıştır.

III. Gazneliler yıkılma, Selçuklular ise yükselme sürecine girmiştir.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

3. İslamiyet'in kabulüyle Türklerde siyasi, sosyal ve kültürel alanda birçok değişim yaşanmıştır.

Bu değişime kanıt olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

A) Halifeden menşur ve hilat alınması

B) Hükümdarların "sultan" unvanını kullanması

C) Hukukta şeri kurallara yer verilmesi

D) Hükümdarda kut olduğuna inanılması

E) Ülkede halife adına hutbe okutulması

4. 1071 Malazgirt Savaşı ile Türklerin Anadolu'ya yerleşme süreci başlamıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

A) Bizans'ın Anadolu'dan Türkleri çıkarma politikasını terk ettiğini

B) Haçlı Seferlerinin önüne geçildiğini

C) Selçuklular ile Bizanslılar arasında barış sürecine girildiğini

D) Anadolu'da Türk siyasi birliğinin kurulduğunu

E) Türklerin Anadolu'da kalıcı egemenlik kurmaya başladığını

5. Büyük Selçuklu Devleti ile Bizans arasında yapılan Pasinler Savaşı'nda Bizans yenilmiş ve barış istemiştir. Bizans, barış antlaşmasıyla Emeviler zamanında İstanbul'da inşa edilen cami ve medresenin tamir edilmesi, hutbenin Abbasi Halifesi ve Büyük Selçuklu Sultanı adına okutulması, caminin mihrabına Sultan Tuğrul'a ait ok ve yay işaretlerinin işlenmesi gibi şartları kabul etmiştir.

Bu bilgiden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Anadolu'yu Türk yurdu yapma yolunda çalışmalar yürütüldüğü

B) Büyük Selçuklu Devleti'nin Bizans üzerinde baskı kurduğu

C) Bizans'ın Selçuklu egemenliği altına alındığı

D) Türklerin İslam dünyasındaki saygınlığının arttığı

E) Selçuklu egemenlik simgesinin İstanbul'da da görüldüğü

6. Eski Türk devletlerinde vezirlik makamı için kullanılan "ayukı" kavramının Karahanlılar ve Gaznelilerdeki karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yuğruş ve hâce

B) Çetr ve nevbet

C) Hilat ve menşur

D) Tuğ ve tevki

E) Meclis-i Âli ve Divan-ı Vezaret

7. Büyük Selçuklu Devleti'nde melikler ülkenin belli bir bölgesinin yönetiminde görevlendirilirken yanlarında "atabey" adı verilen tecrübeli bir danışman da bulunuyordu.

Buna göre Büyük Selçuklu Devleti'nin

I. veraset sistemini bir kurala bağlama,

II. taht kavgalarına kesin çözüm bulma,

III. meliklere yönetim deneyimi kazandırma

amaçlarından hangilerine yönelik hareket ettiği söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve III E) II ve III

8. **Türk-İslam devletlerine ait eserler arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?**

A) Divân-ı Hikmet

B) Divânü Lûgati't-Türk

C) Kutadgu Bilig

D) Orhun Yazıtları

E) Atabetü'l-Hakayık

9. Selçuklularda fethedilen yerler, o yerleri fetheden komutanlara "ikta" olarak verilmiştir. Bu gelenek Malazgirt Zaferi sonrasında Sultan Alp Arslan ve Sultan Melikşah tarafından da sürdürülmüştür.

Bu durum aşağıdakilerden hangisine zemin hazırlamış olabilir?

A) "Ülke hükümdarın malıdır." anlayışının yerleşmesine

B) Selçuklu merkezî otoritesinin güçlenmesine

C) Selçuklu Devleti'nin Anadolu'ya doğru büyümesinin yavaşlamasına

D) Haçlı Seferlerinin sona ermesine

E) Anadolu'da ilk Türk beyliklerinin kurulmasına

10. **Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılış nedenleri arasında yer almaz?**

A) Karahıtaylarla yapılan Katvan Savaşı'nın kaybedilmesi

B) Gaznelilerle üstünlük mücadelesine girilmesi

C) Oğuz isyanlarının yaşanması

D) Atabeylerin bağımsızlığını ilan etmesi

E) Bâtınilerin zararlı çalışmalarda bulunması

11. Kümbetler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra yerleşik yaşama geçen Oğuzların mezar olarak kullandıkları mimari eserlerdir. İç Asya çadır sanatının özelliklerini taşıyan bu eserler, Büyük Selçuklular Dönemi'nde yaygın bir şekilde inşa edilmiştir.

Buna göre Büyük Selçuklu Devleti ile ilgili olarak

I. kültürel geleneklerini devam ettirdikleri,

II. yönetim anlayışında şeri kurallara yer verdikleri,

III. mimari alanda özgün eserler ürettikleri

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

1. Türk-İslam devletlerinde Müslüman olmayan devletlere sınır bölgelere uc denilirdi. Uclar; güvenilir, bölgeyi tanıyan, askerî gücü olan beylerin yönetimine verilirdi. Beyler sınırlara yönelik saldırılar olduğunda ya da bir düşman kalesinin ele geçirilmesinde sultana sormadan hareket edebilirlerdi.

Yalnız bu bilgiyle,

I. Uc beyleri sivil yönetimden sorumlu değildir.

II. Uc beyleri merkezî otoriteye bazı durumlar dışında bağlıdır.

III. Uclar, çoğunlukla savaşların yapıldığı yerlerdir.

IV. Uc beyleri öldüğünde beyliğe çoğunlukla vârisleri getirilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II B) II ve III C) II ve IV D) I, II ve III E) II, III ve IV

2010 LYS

2. Büyük Selçuklularda iktalar askerî ve sivil devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında verilirdi. İkta sahipleri ikta olarak verilen topraklarda oturur, memurlar aracılığıyla vergileri toplardı. Bu vergilerin bir kısmıyla kendi geçimini sağlar, geri kalan kısmıyla da belli sayıda atlı asker beslerdi. Sefere çağrıldığı zaman askerleriyle birlikte sefere katılırdı.

Aşağıdakilerden hangisinin bu düzenlemeyle ortaya çıkan durumlardan biri olduğu savunulamaz?

A) Hazinenin askerî harcamaların büyük bölümünden kurtarılması

B) İktalardan elde edilen vergi gelirlerinin bir kısmının maaş karşılığı olması

C) Ordunun tümünün atlı askerlerden oluşması

D) Atlı askerlerin masrafının ikta gelirlerinden sağlanması

E) Toprakların ikta sahiplerinin mülkiyetinde sayılmaması

2010 LYS

3. **Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra artan el yazması kitap üretimine paralel olarak aşağıdaki sanat dallarının hangisinde artış olduğu söylenemez?**

A) Hat B) Tezhip C) Cild D) Fresk E) Minyatür

2011 LYS

4. **Karahanlılar Dönemi'nde Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Divanu Lügati't-Türk adlı eserin Türk kültürü açısından öneminin, aşağıdakilerin hangisinden kaynaklandığı söylenemez?**

A) Türk dilinin zenginliğinin ve güzelliğinin gösterilmesinin amaçlanması

B) İlk Türkçe ansiklopedik sözlük ve dil bilgisi kitabı olması

C) Dönemiyle ilgili pek çok alanda önemli bilgiler içermesi

D) Türk destan ve efsaneleri hakkında bilgi sunması

E) Eserin adının "mutluluk veren bilgi, kutlu bilgi" anlamına gelmesi

2011 LYS

5. **Karahanlılar Dönemi'nde fermanlarda kullanıldığı bilinen ve Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonraki ilk edebî eser olan Kutadgu Bilig'in de yazıldığı alfabe aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Göktürk B) Sogd C) Uygur D) Kiril E) Arap

2012 LYS

6. **Büyük Selçuklular Dönemi'nde görülen aşağıdaki gelişme ve olayların hangisinde, kurulan rasathanede gök cisimlerinin gözlenmesinin etkisi olduğu savunulabilir?**

A) Nizamiye Medresesinin açılmasında

B) Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasında

C) Kudüs ve Şam'ın ele geçirilmesinde

D) Atabeylik uygulamasının başlamasında

E) Celalî Takvimi'nin hazırlanmasında

2012 LYS

7. İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletlerinden biri olan Karahanlılarda; hükümdarlık halife tarafından tasdik edilmiş, ülkede halife adına hutbe okutulup para bastırılmıştır. Böyle olmakla birlikte İslamiyet öncesi yönetim gelenekleri de büyük ölçüde devam ettirilmiştir.

Buna göre Karahanlılar,

I. İslamiyet'i kendi kültürleriyle kaynaştıran bir siyasi yapı oluşturmuşlardır.

II. Din ve devlet işlerini birbirinden ayırmışlardır.

III. Arap kültürünü bütünüyle benimsemişlerdir.

Yargılarından hangilerinin doğru olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

2012 YGS

8. **Aşağıdakilerden hangisinin 1071'de yapılan Malazgirt Savaşı'nın sonuçları arasında olduğu savunulamaz?**

A) Doğu-Batı arasındaki ticaret yolları değişmiştir.

B) Anadolu'nun kapısı Türklere açılmıştır.

C) Anadolu'da Türk beyliklerinin oluşumuna zemin hazırlanmıştır.

D) İslam dünyası üzerindeki Bizans baskısı azalmıştır.

E) Haçlı Seferlerinin başlamasında etkili olmuştur.

2013 LYS

9. Nizâmülmülk, Siyasetname adlı eserinde askerî ve idari görevlilerin kendilerine verilen iktalarda sürekli tutulmayıp belirli sürelerle değiştirilmesini önermiştir.

Nizâmülmülk'ün bu önerisiyle,

I. ülkede feodal güçlerin ortaya çıkmasını önlemek,

II. ikta sahiplerinin halka baskı yapmasını engellemek,

III. tarım ürünü çeşitlerini artırmak

durumlarından hangilerini amaçladığı savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

2013 LYS

10. **Aşağıdakilerden hangisi Büyük Selçuklular Dönemi'nin eğitim kurumudur?**

A) İdadi B) Rüştiye C) Medrese

D) Darülfünun E) Enderun

2013 LYS

11. Türkler, 751 yılında Semerkant'ta bir kâğıt yapımevi kurmuşlardır. Burada ipek liflerini tokmaklayarak hamur hâline getirip onu düz yapraklara dönüştürmüşler ve kakat (kakaç) adını vermişlerdir. Bu sözcük, Arapça ve Farsçaya kâğıt olarak geçmiştir.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) İpeğin sadece Türkler tarafından üretildiğine

B) Türkçenin farklı alfabelerle etkileşim içinde olduğuna

C) Türklerin Araplardan önce kâğıt yaptıklarına

D) Türk şehirlerinde mimari örneklerin çok olduğuna

E) Türklerin kitap basmaya 751 yılında başladıklarına

2014 LYS

12. Türklerin tarih boyunca örnekler oluşturduğu aşağıdaki süsleme sanatlarından hangisinin mimari alanla ilgili olduğu söylenemez?

A) Vitray B) Çinicilik C) Ciltçilik

D) Oymacılık E) Kakmacılık

2014 LYS

13. Batılı tarihçiler, "Türkler olmasaydı İslamiyet ilk çıktığı Arabistan'a geri dönerdi." diyerek Türklerin İslamiyet'in savunuculuğunu üstlendiğini belirtmişlerdir.

Batılı tarihçilerin bu düşüncelerine, Türklerin aşağıdaki uygulamalarından hangisi dayanak olarak gösterilemez?

A) Geniş bir coğrafyaya egemen olmaları

B) Gaza faaliyetlerini yaygınlaştırmaları

C) Haçlı Seferlerine karşı mücadele vermeleri

D) Gayrimüslimleri Müslüman olmaya zorlamaları

E) İslam dünyasında güçlü devletler kurmaları

2014 LYS

14. I. Selçuklularda hükümdar çocuklarının eğitim ve yetişmelerinden sorumlu kişi

II. Yoksullara yiyecek dağıtmak amacıyla kurulmuş hayır kurumu

III. Selçuklularda batı sınırında kendisine toprak verilen bey

IV. Selçuklularda sultan tarafından bir bölgeyi yönetmekle görevlendirilen hanedan mensubu

Yukarıdaki tanımların karşılıkları, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Lala, imaret, akıncı, melik

B) Atabey, imaret, uç beyi, melik

C) Atabey, imaret, akıncı, şıhne

D) Lala, dergâh, emir, şıhne

E) Atabey, imaret, melik, uç bey

2014 LYS

15. Selçuklular, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan 1176 Miryokefalon Savaşı'na kadar geçen sürede hem Bizans ve Haçlı saldırılarını durdurmak hem de Türk beylikleriyle özellikle de Danişmentliler ve Suriye'deki Eyyubilerle mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Bu durumun, aşağıdakilerden hangisine neden olduğu savunulabilir?

A) Anadolu'nun hızla Türkleşmesine

B) Bizans ve Haçlılara karşı Anadolu'da Türk siyasi birliğinin sağlanmasına

C) Anadolu Selçuklularının sosyal ve ekonomik gelişiminin yavaşlamasına

D) Selçuklularda merkezî yönetim anlayışının değişmesine

E) Hanedan üyeleri arasındaki taht kavgalarının azalmasına

2014 YGS

16. Aşağıdakilerden hangisi Karahanlılar ve Göktürkler arasındaki ortak özellikler arasında gösterilemez?

A) Orta Asya'da kurulmuş olmaları

B) İkili yönetim anlayışını uygulamaları

C) İslamiyet'in Türkler arasında yayılmasını sağlamaları

D) Ülkenin, hanedanın ortak malı olduğu anlayışını benimsemeleri

E) Yaşadıkları dönemin Türk kültürünü yansıtan eserler vermeleri

2015 LYS

17. Kaşgarlı Mahmut, "Gezdiğim gördüğüm yerlerde birçok şeyle karşılaştım. Farklı işlerle uğraşan Türklerin yaptıkları meslekleri tespit ettim. Türkler; çiftçilikle meşgul olanlara tarıgçı, un öğüten kimseye üğitici, ekmek pişiren ve satanlara etmekçi adlarını vermişlerdir. Türkler, kasaba etçi, süt sağanlara koy sakucı demişlerdir. Aşçılık da bir meslekti. Aşçıya saçlı demişler, terzilere yiçi, ayakkabı ve çizme dikenlere etükçi demişlerdir. Demirciyi temürci, kap kacak yapanlara ayakçı, kumaş dokuyanlara ise közek adını vermişlerdir." demiştir.

Bu bilgiye dayanarak Türklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Maden işçiliğini geliştirdiklerine

B) Zengin bir ticaret ve zanaat hayatına sahip olduklarına

C) Tarım ve hayvancılığa önem verdiklerine

D) Göçebe bir yaşam sürdürdüklerine

E) Dokumacılık ve dericilikte ustalaştıklarına

2015 LYS

18. Nizâmülmülk, "Cenabıhak her dönemde insanlardan birini seçer ve onu hükümdarlık vasıflarıyla donatır." demiştir.

Nizâmülmülk'ün bu ifadesi, aşağıdaki Orta Asya Türk devlet geleneğindeki kavramlardan hangisinin Selçuklularda da görüldüğünün bir kanıtıdır?

A) Orun
B) Kut
C) Kengeç
D) İlig
E) Ülüş

2015 LYS

19. Tarih öğretmeni tarafından "Hindistan'da Türk-İslam Etkisi" konulu bir çalışma yapması istenilen öğrencinin, araştırma sürecinde, aşağıdaki Türk-İslam devletlerinden hangileriyle karşılaşması beklenebilir?

A) İhşidiler-Büveyhiler

B) Karahanlılar-Gazneliler

C) Memlükler-Eyyubiler

D) Selçuklular-Fatımiler

E) Gazneliler-Babürlüler

2015 LYS

20. Malazgirt Savaşı'ndan sonra Sultan Alparslan, komutanlarına hitaben "Toprak fethedenin malıdır." sözünü söylemiştir.

Alparslan bu sözle aşağıdakilerden hangisini gerçekleştirmeyi amaçlamıştır?

A) Anadolu'yu kısa sürede fethetmek

B) Bizans'ı anlaşmaya zorlamak

C) Yeni bir yönetim şekli oluşturmak

D) Hâkimiyetini güçlendirmek

E) Çıkabilecek isyanları önlemek

2015 YGS

21. Büyük Selçuklu Devleti'yle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Devleti yönetme konusunda eski Türk hâkimiyet telakkisi (anlayışı) geçerlidir.

B) Nişabur, Rey, İsfahan ve Merv şehirlerini, yönetim merkezi olarak kullanmışlardır.

C) Orta Asya'da kurulan en büyük Türk-İslam devletidir.

D) İkta sistemini geliştirerek kendilerinden sonraki Türk devletlerine örnek olmuşlardır.

E) Anadolu'nun Türkleşmesi ve Müslümanlaşmasında rol oynamışlardır.

2016 LYS

22. Aşağıdakilerden hangisi, Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan ilk Türk devletlerinden biri değildir?

A) Karamanlılar
B) Saltuklular
C) Mengücekliler
D) Danişmentliler
E) Artuklular

2016 LYS

23. Büyük Selçuklu Devleti'ne adını veren Selçuk Bey, oğullarından bazılarına Mikail, Yusuf, Musa, Yunus gibi isimler koymuştur. Devlet kurulmadan önce Selçuklu sülalesi ve etrafındaki bazı boyların Hazarlara tabi olduğu da bilinmektedir. Bu bilgilere dayalı olarak Selçuklu sülalesinin İslamiyet'in kabulünden önceki dinî vaziyeti hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bu bilgilere göre, Selçuklu sülalesinin İslamiyet'i kabulünden önce benimsemiş olabileceği düşünülen inanç sisteminin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

A) Hristiyanlık B) Musevilik C) Budizm

D) Maniheizm E) Zerdüştlük

2017 LYS

24. Gazneli hükümdarı Sultan Mahmut, bir gün mezâlim divanında iken; bir tacir, Şehzade Mesut'un kendisinden altmış bin dinarlık kumaş aldığından ancak parasını ödemediğinden şikâyet eder. Tacirin, hakkını aramak istediğini dile getirmesi üzerine Sultan Mahmut, taciri haklı bulur ve alacağının hemen ödenmesini emreder.

Gazneli Devleti'nde yaşanan bu durumla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Dava açmanın sultanın iznine bağlı olduğu

B) Mezâlim divanının Gaznelilere özgü bir kurum olduğu

C) Sult.anın gerektiği durumlarda yargı kararı verebildiği

D) Mezâlim divanının yalnızca ticari davalara bakmak için kurulduğu

E) Ticari konuların İslam hukukunun dışında bulunduğu

2018 TYT

25. Karahanlılar düzenli bir posta teşkilatı kurmuş, kervansaraylar ve hastaneler inşa etmişlerdir. Bunların yanında Türk-İslam kültürüne ait yazılı eserler de ortaya koymuşlardır.

Bu bilgiye dayanarak Karahanlılar ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Ticareti geliştirmek istediklerine

B) Haberleşmeye önem verdiklerine

C) Sosyal kurumlar oluşturduklarına

D) Türkçenin gelişimine katkı sağladıklarına

E) İnanç özgürlüğü sağladıklarına

2019 AYT

26. Gazneli Mahmut, Abbasi halifesini Büveyhoğullarının baskısından kurtarmış ve bu hizmetine karşılık olarak Abbasi halifesinden Sultan unvanını almıştır.

Bu bilgiyle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Gazneli Mahmut'un İslam dünyasının önemli bir siyasi gücü olduğuna

B) Abbasi halifesinin siyasi yetkilerini Gazneli Mahmut'a bıraktığına

C) Türkler arasında İslamiyetin hızla yayıldığına

D) İslam dünyasında mezhep çatışmalarının son bulduğuna

E) Gazneli Mahmut'un İslam dünyasında siyasi birliği sağladığına

2019 TYT

27. Malazgirt Zaferi öncesinde Alp Arslan, Bizans İmparatoru Diyojen'e elçi göndererek barış teklifinde bulunmuştur. Selçukluların savaşmaktan çekindiğini düşünen Diyojen: "Ben üstün ve kudretli durumuma çok para ve çaba harcayarak eriştim. Barış ancak Selçuklu başkenti Rey'de olur. ... Biz İsfahan'da kışlayacağız, atlarımız ise Hemedan'da." demiştir. Buna karşılık Türk elçisi ise: "Hayvanlarınız Hemedan'da kışlayabilir fakat sizin nerede kışlayacağınızı bilemem." şeklinde cevap vermiştir.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Selçuklu Devleti'nin Anadolu'ya doğru genişlediğine

B) Bizans'ın İslam şehirlerine sahip olmak istediğine

C) İki devlet arasında diplomatik girişimlerin bulunduğuna

D) Türklerin ilerleyişine karşı Haçlı Seferlerinin başladığına

E) Selçuklu Türklerinin Bizans ile savaşı göze aldığına

2021 TYT

28. Selçuklu veziri Nizâmülmülk, ikta dağıtımı yaparken askerlere ülkenin farklı yerlerinden vergi gelirleri tahsis ederdi. Örneğin bir ikta sahibine gelirinin yarısını Rum bölgesinden diğer yarısını ise Horasan bölgesinden aktarırdı.

Nizâmülmülk'ün iktaları hisseler hâlinde dağıtmasının amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Merkezî otoriteyi güçlendirmek

B) Yeni bölgelerin fethini kolaylaştırmak

C) Gayrimüslimleri vergiden muaf tutmak

D) Para ekonomisini geliştirmek

E) Yaya ordusuna asker toplamak

2022 AYT

29. Türklerin Müslümanlığı kabul etmesi önemli bir tarihsel olgudur. Bu sürecin başlangıç yılları Hz. Muhammed Dönemi'ne kadar uzanmaktadır. Bazı yeni araştırmalar, sahabe arasında birçok Türk'ün de bulunduğunu ortaya koymuştur.

Bu bilgiyle Türklerin İslamlaşma süreciyle ilgili;

I. İslam'ın ilk yıllarından itibaren başladığı,

II. Hz. Muhammed'i gören Türklerin bulunduğu,

III. İslamlaşmanın kısa zamanda tamamlandığı

ifadelerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II

D) I ve III E) II ve III

2022 TYT

ÇOKTAN SEÇMELİ SORULAR CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE: TARİH VE ZAMAN

1. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	C	C	B	B	D	C	A	B	E	A	E

2. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
D	A	D	C	E	A	E	C	B	D	A

3. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	E	B	C	A	E	B	A	E	E	A	A

4. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9
E	B	B	B	E	E	E	B	D

5. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B	D	B	D	E	E	E	A	B	C	C

6. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	C	A	C	C	B	D	D	B	A

ÖSYM HANGİ SORULARI SORDU?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	A	E	D	E	C	A	A	A	E

2. ÜNİTE: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

1. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	D	E	C	A	B	E	C	D	E	B	A

2. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	B	C	B	A	A	D	E	C	D	A	C

3. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
E	D	A	A	E	A	E	A	E	E	B

4. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
E	B	D	B	A	E	C	A	D	D	B	B	B

5. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
D	C	D	B	D	B	A	A	E	E	C	A

ÖSYM HANGİ SORULARI SORDU?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	B	A	A	C	A	D	E	C

3. ÜNİTE: ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA

1. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
B	E	C	E	D	C	D	A	D	A	E	B	B

2. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
D	A	E	B	C	A	A	B	E	E	B	D

3. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	B	C	D	C	D	C	A	B

4. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	C	B	D	E	B	C	A	D	E	B	C

4. ÜNİTE: İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI

1. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
A	B	C	D	E	D	C	C	D	E	E	E	D

2. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
B	B	E	C	D	E	D	E	D	A	C	D	C	A

3. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
D	A	B	D	C	E	E	D	E	C	A	A

4. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B	E	D	A	E	C	C	B	B	A	A

5. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
E	B	E	A	C	B	D	A	E	D	B	C

ÖSYM HANGİ SORULARI SORDU?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
D	E	C	A	B	E	A	C	E	E	D	B	A	C	D	E

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
E	A	B	C	C	A	B	A	B	A	E	B	A	D	D	E

33	34	35	36	37
E	D	E	E	A

5. ÜNİTE: İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

1. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	D	D	C	E	E	B	E	D	C

2. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	D	B	E	A	C	B	B	E	B

3. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
C	D	E	E	A	B	D	A	B	E	E

4. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	E	D	C	B	D	D	B	A

5. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	C	A	B	A	E	E	C	B	B

6. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B	C	C	A	D	D	E	C	B	A	E

7. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	C	E	E	B	D	E	A	C	A	D	D

ÖSYM HANGİ SORULARI SORDU?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
E	B	C	D	B	C	E	D	B	B	C	D	E	D	A

6. ÜNİTE: TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ VE İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

1. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
E	B	D	C	C	D	E	B	B	D	A	B

2. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	C	A	C	D	B	A	D	E	E	D	C

3. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	E	A	B	E	A	E	C	B	D	E	E

4. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8
E	A	B	B	D	C	B	A

5. TEST

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A	D	D	E	C	A	C	D	E	B	C

ÖSYM HANGİ SORULARI SORDU?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
B	C	D	E	C	E	A	A	D	C	C	C	D	B	C	C

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
D	B	E	A	C	A	B	C	E	A	D	A	C

Defterim Tarih etkinliklerinin çözümüne ulaşmak için karekodu okutunuz.

Defterim Tarih kitabının kaynakça bölümüne ulaşmak için karekodu okutunuz.

